

T.C.

Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

İşletme Anabilim Dalı

Doktora Tezi

**TÜRKİYE'DEKİ ÜNİVERSİTELERDE
MUHASEBE EĞİTİMİNİN ETKİNLİĞİ ÜZERİNE
BİR ARAŞTIRMA**

Yasemin EZİN

12926002

Danışman
Prof. Dr. Abdulkadir BİLEN

Diyarbakır 2017

T.C.

Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

İşletme Anabilim Dalı

Doktora Tezi

**TÜRKİYE’DEKİ ÜNİVERSİTELERDE
MUHASEBE EĞİTİMİNİN ETKİNLİĞİ ÜZERİNE
BİR ARAŞTIRMA**

Yasemin EZİN

12926002

Danışman

Prof. Dr. Abdulkadir BİLEN

Diyarbakır 2017

TAAHHÜTNAME

SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Dicle Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum “Türkiye’deki Üniversitelerde Muhasebe Eğitiminin Etkinliği Üzerine Bir Araştırma” adlı tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kâğıt ve elektronik kopyalarının Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım. Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

☐ Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

☐ Tezim sadece Dicle Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.

☐ Tezimin 3 yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

04/05/2017

Yasemin EZİN

KABUL VE ONAY

Yasemin EZİN tarafından hazırlanan ‘‘Türkiye’deki Üniversitelerde Muhasebe Eğitiminin Etkinliği Üzerine Bir Araştırma’’ adındaki çalışma, 04/05/2017 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda jürimiz tarafından İşletme Anabilim Dalında **DOKTORA TEZİ** olarak oybirliği ile kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Abdulkadir BİLEN

Prof. Dr. Mustafa UÇAR

Doç. Dr. Seyfettin ASLAN

Doç. Dr. Yılmaz DEMİRHAN

Yrd. Doç. Dr. İsmail AYDEMİR

ÖNSÖZ

Ülkemizde muhasebe eğitimi ortaöğretimden başlayıp, yükseköğretim kurumlarında devam etmektedir. Yükseköğretim kurumlarından muhasebe eğitimi mezunlarının, meslek mensuplarının ihtiyaç ve beklentilerinin ne kadarını karşıladığı önemli bir sorundur. Bu araştırma öğrenci, akademisyen ve meslek mensuplarının muhasebe eğitiminin etkinliği açısından ortak bir payda da görüşlerinin ortaya konulması nedeni ile mevcut sistemdeki sorunların tespiti açısından önem arz etmektedir.

Doktora tez çalışmam süresinde desteğini esirgemeyen, tez konumun belirlenmesi ve araştırma sürecinde katkıları, düzeltmeleri ve eleştirileri ile yol gösterici olan tez danışmanım Prof. Dr. Abdulkadir Bilen' e teşvik edici yaklaşımı dolayısıyla teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca tez çalışmamın araştırma yöntem ve kapsamında her daim bilgisinden yararlandığım Yrd. Doç. Dr. Ramazan ASLAN hocama da katkılarından dolayı ayrıca teşekkür ederim. Öte yandan bu uzun ve yorucu çalışma sürecimde anlayışı ve destekleyici duruşuyla yanımda olan sevgili eşim Serhat EZİN'e ve sürekli yarım kalan oyunlarımız ve yalnız bırakmak zorunda kaldığım canım kızım Arven Ela EZİN'e teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca her zaman yanımda olan ve sıkıntılı süreçte desteklerini esirgemeyen çok değerli annem Gülsel ÖZDAŞ ve babam Hüseyin ÖZDAŞ' a hürmetlerimi sunarım.

Yasemin EZİN

Diyarbakır 2017

ÖZET

Araştırmanın amacı, öğrencilerin, akademisyenlerin ve meslek mensuplarının muhasebe eğitime yönelik yönlendirilen ortak ifadelere bakış açılarındaki benzerliklerin ve farklılıkların tespitini yapabilmek ve çıkan bulgular doğrultusunda da tespitler ve öneriler getirmektir. Uygulama sonucunda elde edilen veriler üzerinde hipotezlerin tespiti açısından SPSS programı ile t-testi ve Anova analizleri yapılmıştır. Bu çalışmada literatür taramasının yanında, üç ayrı alan araştırması yapılmıştır. Öğrenciler, akademisyenler ve meslek mensuplarının her birine muhasebe eğitiminin etkinliğine yönelik farklı anket çalışmaları uygulanmıştır. Her üç anket çalışmasında da ortak ifadeler belirlenmiş olup, bu doğrultuda hipotezler geliştirilmiştir.

Araştırmadan elde edilen verilerin analizi sonucunda anlamlı bulgular elde edilmiştir. Bu bulgulara göre muhasebe eğitiminde teorik eğitim, ders içeriklerinin güncel mevzuata uygunluğu, müfredat, öğrencilerin belge düzenleyebilmeleri, bilgisayarlı paket programlarının kullanılabilirliği, mentorla eğitim konusunda akademisyenler, öğrenciler ve meslek mensuplarının görüşleri arasında farklılıklar tespit edilmiştir. Yapılan değerlendirme sonucunda muhasebe eğitiminin etkinliği konusunda eksik uygulamaların varlığından söz edebiliriz. Araştırma kapsamında elde edilen verilerle çalışmada ortaya konulan hipotezler destekler niteliktedir. Ayrıca literatür de yapılan benzer araştırmalarla sonuçların paralellik gösterdiği görülmektedir.

Anahtar Sözcükler

Muhasebe Eğitimi, Muhasebe Meslek Mensupları, Üniversite, Akademisyen

ABSTRACT

The purpose of the study is to identify the similarities and differences of the common expressions directed towards the accounting education by students, academicians and proffession members and to make determinations and suggestions according to these identifications. The t-test and ANOVA analyzes were performed with the SPSS program in order to determine the hypothesis on the data obtained as the result of this application. In this study, besides literature review , three separate field surveys were conducted. Different survey studies about effectiveness of accounting education have been carried out towards students, academicians and each of the proffession members. In all three surveys, common expressions have been identified and hypotheses have been developed in this perspective.

Significant findings were achieved as a result of the analysis obtained from the study. According to these findings, differences have been detected between opinions of academicians, students and proffession members about theoretical education, the current legislative adequacy of the course contents, the curriculum, the ability of the students to organize documents, the availability of computer software packages in accounting education. According to this, we can mention the existence of insufficient practices about the effectiveness of accounting education. Hypotheses presented in the study are supported by the data obtained. Additionally, the results are seen to be parallel to the similar researches in the literature.

Key Words

Accounting Education, Accounting Profession, University, Academician

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

ÖNSÖZ.....	I
ÖZET.....	II
ABSTRACT	III
İÇİNDEKİLER	IV
TABLO LİSTESİ	X
ŞEKİL LİSTESİ.....	XIV
KISALTMALAR	XV
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ

1.1. MUHASEBE KAVRAMI VE YAKLAŞIMLAR	4
1.1.1.Muhasebenin Tanımı	4
1.1.2.Muhasebenin Amacı ve Önemi.....	5
1.1.3. Muhasebe Teorileri ve Genel Yaklaşımlar	8
1.1.3.1.Klasik Yaklaşımlar.....	8
1.1.3.2.Çağdaş Yaklaşımlar	10
1.2.MUHASEBENİN TARİHSEL GELİŞİM SÜRECİ	12
1.2.1.İlk ve Orta Çağ Dönemlerinde Muhasebe Gelişimi.....	12
1.2.2.Türk Devletlerinde Muhasebe Gelişimi.....	14

1.2.3.Cumhuriyet Öncesi Döneminde Muhasebe Gelişimi	15
1.2.4. Cumhuriyet Döneminde Muhasebe Gelişimi	16
1.3.MUHASEBE MESLEK MENSUBU İLE İLGİLİ GENEL BİLGİ.....	21
1.3.1.Muhasebe Meslek Mensubu Olabilmenin Genel ve Özel Şartları.....	22
1.3.2.Muhasebe Mesleği ile ilgili Yasal Düzenlemeler	23
1.3.3. Muhasebe Mesleğinin Gelişim Süreci	25
1.3.3.1.Osmanlı Devletinde Muhasebe Mesleğinin Gelişimi	25
1.3.3.2.Cumhuriyet Döneminde Muhasebe Mesleğinin Gelişimi.....	26
1.3.4. Muhasebe Mesleğine Katkı Sağlayan Kuruluşlar.....	27
1.3.4.1. Türkiye Muhasebe Uzmanları Derneğinin (TMUD)	30
1.3.4.2. Türkiye Muhasebeciler Dernekleri Federasyonu (TÜMFED).....	31
1.3.4.3. Mali Müşavirler Muhasebeciler Birliği Derneği (MMMBD).....	31
1.3.4.4. Bağımsız Denetim Derneği (BDD).....	32
1.3.4.5. Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği (TÜRMOB).....	33
1.3.4.6. Temel Eğitim ve Staj Merkezi (TESMER).....	36
1.3.4.7. Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu (TMUDESK) ...	36
1.3.4.8. Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (KGK)37	
1.3.5.Muhasebe Kongre ve Sempozyumlarının Muhasebe Mesleğindeki Önemi	38
1.3.5.1. Türkiye Muhasebe Kongreleri	38
1.3.5.2. Dünya Muhasebe Kongreleri	41
1.3.6.Küreselleşme İle Birlikte Muhasebe Mesleğinde Küresel Düşünme Gereği	46

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE MUHASEBE EĞİTİMİNİN GELİŞİMİ VE MUHASEBE EĞİTİMİNDEN BEKLENTİLER

2.1.MUHASEBE EĞİTİMİ VE ÖĞRETİMİNİN TANIMI VE AMACI.....	48
2.1.1.Eğitim Kavramı ve Eğitim Aşamaları	48
2.1.2.Muhasebe Eğitimi ve Amacı.....	49
2.1.3. Öğretim Kavramı ve Metotları	51
2.1.3.1.Eğitimde Kullanılan Öğretim Stratejileri	52
2.1.4.Muhasebe Eğitimi Açısından Öğretim Unsurları	59
2.1.5.Muhasebe Eğitimi Öğretim Materyalleri	60
2.2.EĞİTİM KURUMLARINDA MUHASEBE EĞİTİMİNİN YERİ	61
2.2.1.Meslek Yüksekokullarında Muhasebe Eğitimi.....	62
2.2.2.Lisans Düzeyinde Muhasebe Eğitimi.....	63
2.2.3.Lisansüstü Düzeyde Muhasebe Eğitimi.....	65
2.2.3.1. Yüksek Lisans Düzeyinde Muhasebe Eğitimi	66
2.2.3.2. Doktora Düzeyinde Muhasebe Eğitimi.....	66
2.3.TÜRKİYE’DE MUHASEBE EĞİTİMİNİN GELİŞİM SÜRECİ.....	68
2.3.1.Cumhuriyet Döneminden Önce Muhasebe Eğitiminin Gelişimi	68
2.3.2.Cumhuriyet Döneminden Sonra Muhasebe Eğitiminin Gelişimi	68
2.4.TÜRKİYE’DE MUHASEBE EĞİTİMİNE YÖNELİK SEMPOZYUMLAR	70
2.5.MUHASEBE EĞİTİMİNİN İSTİHDAM YARATMA FAYDASI	74
2.5.1.Kamu Kurum Sınavlarında Muhasebenin Yeri	75
2.5.2.Serbest Piyasada Muhasebenin Yeri.....	75
2.6.YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARINDA MUHASEBE EĞİTİMİNE YÖNELİK KALİTE VE BEKLENTİLER	76
2.6.1.Kalite Kavramı ve Unsurları.....	76

2.6.2.Yükseköğretim Kurumlarında Kalite ve Unsurları.....	77
2.6.3.Yükseköğretim Kurumlarında Muhasebe Eğitiminde Kalite	79
2.6.4.Yükseköğretim Kurumlarında Muhasebe Eğitiminden Beklentiler	83

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE MUHASEBE EĞİTİMİNİN ETKİNLİĞİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

3.1. ARAŞTIRMA HAKKINDA	84
3.1.1. Literatür Taraması.....	84
3.1.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi	92
3.1.3. Araştırmanın Evren ve Örneklemi	94
3.1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	99
3.1.5. Araştırmanın Yöntemi	99
3.2. BULGULAR	105
3.2.1.Öğrencilerin Muhasebe Eğitimi Hakkındaki Görüşlerinin Değerlendirilmesine İlişkin Araştırma.....	105
3.2.1.1.Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Demografik Özellikleri.....	106
3.2.1.2.Öğrencilerin Araştırmadaki İfadelerin Ortalama Değerlerinin Hesaplanması	109
3.2.1.3 Öğrencilerin Cinsiyetine Göre t Testi	114
3.2.1.4. Öğrencilerin Öğrenim Türlerine Göre t Testi	115
3.2.1.5. Öğrencilerin İş Tecrübelerine Göre t Testi	116
3.2.1.6. Öğrencilerin Mezun Olunan Lise Türüne Göre Tek Yönlü Anova Testi.....	117
3.2.1.7. Öğrencilerin Okuduğu Bölüm/Programdaki Derslerin Genel Başarısına Göre Tek Yönlü Anova Testi	119
3.2.1.8. Öğrencilerin Bölüm/Programlarda Almış Olduğu Toplam Muhasebe Ders Sayısına Göre Tek Yönlü Anova Testi.....	122

3.2.2.Akademisyenlerin Muhasebe Eğitimi Hakkındaki Görüşlerinin Değerlendirilmesine İlişkin Araştırma.....	124
3.2.2.1.Araştırmaya Katılan Akademisyenlerin Demografik Özellikleri	124
3.2.2.2.Akademisyenlerin Araştırmadaki İfadelerinin Ortalama Değerlerinin Hesaplanması	127
3.2.2.3. Akademisyenlerin Cinsiyetlerine Göre t Testi.....	131
3.2.2.4. Akademisyenlerin Görev Yerlerine Göre t Testi	132
3.2.2.5. Akademisyenlerin Çalışma Sürelerine Göre Anova Testi	133
3.2.2.6. Akademisyenlerin Eğitim Durumlarına Göre Anova Testi	134
3.2.2.7. Akademisyenlerin Unvanına Göre Anova Testi	134
3.2.3.Muhasebe Meslek Mensuplarının Muhasebe Eğitimi Hakkındaki Görüşlerinin Değerlendirilmesine İlişkin Araştırma	138
3.2.3.1.Araştırmaya Katılan Meslek Mensuplarının Demografik Özellikleri	138
3.2.3.2. Meslek Mensuplarının Araştırmasında Yer Alan İfadelerin Ortalama Değerlerinin Hesaplanması	141
3.2.3.3. Meslek Mensuplarının Cinsiyetin Göre t Testi	144
3.2.3.4. Meslek Mensuplarının Eğitim Durumlarına Göre Anova Testi.....	145
3.2.3.5. Meslek Mensuplarının Tecrübelerine Göre Anova Testi.....	149
3.2.3.6. Meslek Mensuplarının Unvanlarına Göre Anova Testi	153
3.2.3.7. Meslek Mensuplarının Yaşlarına Göre Anova Testi.....	155
3.2.4. Öğrenciler, Akademisyenler ve Meslek Mensuplarına Yönelik Ortak İfadelere Bakış Açılarının Değerlendirilmesine İlişkin Araştırma	157
3.2.4.1. Akademisyen-Öğrenci Bakış Açılarının Değerlendirilmesi	157
3.2.4.2.Akademisyen-Meslek Mensubu Bakış Açılarının Değerlendirilmesi	159
3.2.4.3.Öğrenci, Akademisyen Ve Meslek Mensuplarının Bakış Açılarının Değerlendirilmesi.....	162

3.2.5. Öğrenciler, Akademisyenler ve Meslek Mensuplarının Muhasebe Eğitimine Yönelik Yorum Ve Önerileri	165
SONUÇ.....	171
ÖNERİLER	178
KAYNAKÇA	180
EKLER.....	198

TABLO LİSTESİ

Sayfa No.

Tablo 1: 1850-1999 Yılları Arasında Muhasebe Mesleğinin Gelişimi.....	28
Tablo 2: 2002-2016 Yılları Arasında Muhasebe Mesleğinin Gelişimi.....	29
Tablo 3: 2012-2016 Yılları Arasında Muhasebe Meslek Mensuplarının Sayıları	35
Tablo 4: Türkiye Muhasebe Kongrelerinin Konu Başlıkları, Tarih ve Yerleri.....	39
Tablo 5: Dünya Muhasebeciler Kongrelerinin Konu Başlıkları, Tarih ve Yerleri	42
Tablo 6: Dünya Muhasebe Tarihçileri Kongreleri	45
Tablo 7: Eğitim Oluşumunda Gerçekleşen Aşamalar	49
Tablo 8: İktisadi ve İdari Bilimler Fakültelerinde Yer Alan Bölümler.....	63
Tablo 9: Lisans Düzeyinde Muhasebe Eğitiminde Bulunan Dersler ve Derslerin Yer Aldığı Sınıf Dönemleri.....	65
Tablo 10:Türkiye’de Muhasebe Eğitime Yönelik Yapılan Sempozyumlar.....	71
Tablo 11: Muhasebe Eğitimi Sempozyumlarına Ev Sahipliği Yapan Üniversiteler..	74
Tablo 12:Üniversitelerde Programlara Yerleşen Öğrenci Sayıları	94
Tablo 13:Güneydoğu Anadolu Bölgesinde Faaliyet Gösteren Üniversiteler.....	96
Tablo 14: Güneydoğu Anadolu Bölgesinde Yer Alan Üniversitelerdeki Muhasebe ve Finansman Bölüm/Programlarındaki Akademik Sayısı.....	97
Tablo 15: Güneydoğu Anadolu Bölgesinde Yer Alan Meslek Odaları ve Üye Sayıları	98
Tablo 16: Öğrenci Anket Çalışmasının Boyutları ve Alpha Değerleri Dağılım Tablosu.....	101
Tablo 17: Akademisyen Anket Çalışmasının Boyutları ve Alpha Değerleri Dağılım Tablosu.....	102
Tablo 18: Muhasebe Meslek Mensuplarının Anket Çalışmasının Boyutları ve Alpha Değerleri Dağılım Tablosu.....	104

Tablo 19: Öğrencilerin Cinsiyet Dağılım Tablosu.....	106
Tablo 20: Öğrencilerin Mezun Oldukları Lise Türüne Göre Dağılım Tablosu	106
Tablo 21: Öğrencilerin Öğrenim Türüne Göre Dağılımı Tablosu	107
Tablo 22: Öğrencilerin Derslerdeki Genel Başarısının Dağılımı Tablosu.....	107
Tablo 23: Öğrencilerin İş Tecrübesine Göre Dağılımı Tablosu	107
Tablo 24: Öğrencilerin Almış Olduğu Muhasebe Ders Sayısı Dağılım Tablosu.....	108
Tablo 25: Öğrencilerin Ortalama Aldıkları Ders Sayısına Göre Dağılımı Tablosu.	109
Tablo 26: Öğrencilerin Anket Görüşlerinin Ortalama Değerlerinin Hesaplanması	111
Tablo 27: Cinsiyetlerine Göre Öğrencilerin Üniversitelerdeki Muhasebe Eğitime Bakış Açılarının Bağımsız “t” Testi ile Karşılaştırılması	114
Tablo 28: Öğrenim Türlerine Göre Öğrencilerin Üniversitelerdeki Muhasebe Eğitime Bakış Açılarının Bağımsız “t” Testi ile Karşılaştırılması	115
Tablo 29: Öğrencilerin Tecrübelerine Göre Üniversitelerdeki Muhasebe Eğitime Bakış Açılarının Bağımsız “t” Testi ile Karşılaştırılması	116
Tablo 30: Öğrencilerin Mezun Olunan Lise Türüne Göre Değişiminin Tek Yönlü Anova ile Karşılaştırılması.....	118
Tablo 31: Öğrencilerin Mezun olunan Lise Türüne Göre Hangi Alt Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonrası Post-Hoc Scheffe Testi Sonuçları	119
Tablo 32: Öğrencilerin Derslerindeki Genel Başarısına Göre Değişiminin Tek Yönlü Anova ile Karşılaştırılması.....	120
Tablo 33: Okuduğu Bölüm/Programdaki Derslerinin Genel Başarısı Göre Hangi Alt Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonrası Post-Hoc Scheffe Testi Sonuçları	121
Tablo 34: Öğrencilerin Bölüm/Programlarda Almış Olduğu Toplam Muhasebe Ders Sayısına Göre Değişiminin Tek Yönlü Anova ile Karşılaştırılması	122
Tablo 35: Öğrencilerin Bölüm/Programlarda Almış Olduğu Toplam Muhasebe Ders Sayısına Göre Hangi Alt Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonrası Post-Hoc Scheffe Testi Sonuçları....	123
Tablo 36: Akademisyenlerin Cinsiyetlerine Göre Dağılım Tablosu.....	125
Tablo 37: Akademisyenlerin Akademik Unvanlarına Göre Dağılım Tablosu.....	125
Tablo 38: Akademisyenlerin Görev Yerlerine Göre Dağılım Tablosu.....	125

Tablo 39: Akademisyenlerin Toplam Çalışma Sürelerine Göre Dağılım Tablosu ..	126
Tablo 40: Akademisyenlerin Eğitim Durumlarına Göre Dağılım Tablosu.....	126
Tablo 41: Akademisyenlerin Anket Görüşlerinin Ortalama Değerlerinin Hesaplanması	129
Tablo 42: Akademisyenlerin Cinsiyetlerine Göre Üniversitelerdeki Muhasebe Eğitime Bakış Açılarının Bağımsız “t” Testi ile Karşılaştırılması	131
Tablo 43: Akademisyenlerin Görev Yerlerine Göre Üniversitelerdeki Muhasebe Eğitime Bakış Açılarının Bağımsız “t” Testi ile Karşılaştırılması	132
Tablo 44: Akademisyenlerin Çalışma Süresine Göre Değişiminin Tek Yönlü Anova ile Karşılaştırılması	133
Tablo 45: Akademisyenlerin Eğitim Durumları Göre Değişiminin Tek Yönlü Anova ile Karşılaştırılması	134
Tablo 46: Akademisyenlerin Unvanına Göre Değişiminin Tek Yönlü Anova ile Karşılaştırılması	135
Tablo 47: Akademisyenlerin Unvanına Göre Hangi Alt Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonrası Post-Hoc Scheffe Testi Sonuçları	137
Tablo 48: Meslek Mensuplarının Cinsiyet ve Yaş Dağılım Tablosu.....	139
Tablo 49: Meslek Mensuplarının Eğitim Durumu Dağılımı Tablosu.....	139
Tablo 50: Meslek Mensuplarının Çalışma Süresi Dağılımı Tablosu.....	140
Tablo 51: Meslek Mensuplarının Unvan Dağılım Tablosu.....	140
Tablo 52: Meslek Mensuplarının Kullanmış Oldukları Paket Program Dağılımı Tablosu.....	141
Tablo 53: Muhasebe Meslek Mensuplarının İfadelerle Yönelik Görüşlerinin Ortalama Değerlerinin Hesaplanması	143
Tablo 54: Meslek Mensuplarının Cinsiyet Dağılım Tablosu.....	144
Tablo 55: Meslek Mensuplarının Eğitim Durumuna Göre Değişiminin Tek Yönlü Anova ile Karşılaştırılması.....	145
Tablo 56: Meslek Mensuplarının Eğitim Durumuna Göre Hangi Alt Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonrası Post-Hoc Scheffe Testi Sonuçları	147

Tablo 57: Meslek Mensuplarının Tecrübelerine Göre Değişiminin Tek Yönlü Anova ile Karşılaştırılması	149
Tablo 58: Meslek Mensuplarının Tecrübelerine Göre Hangi Alt Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonrası Post-Hoc Scheffe Testi Sonuçları	150
Tablo 59: Meslek Mensuplarının Unvanlarına Göre Değişiminin Tek Yönlü Anova ile Karşılaştırılması	154
Tablo 60: Meslek Mensuplarının Unvanlarına Göre Hangi Alt Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonrası Post-Hoc Scheffe Testi Sonuçları	154
Tablo 61: Meslek Mensuplarının Yaşlarına Göre Değişiminin Tek Yönlü Anova ile Karşılaştırılması	155
Tablo 62: Meslek Mensuplarının Yaşlarına Göre Hangi Alt Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonrası Post-Hoc Scheffe Testi Sonuçları	156
Tablo 63: Akademisyen-Öğrenci Anketlerinde Ortak Yönlendirilen İfadelerin Sırası ve Boyutları.....	157
Tablo 64: Akademisyen ve Öğrencilerin Üniversitelerdeki Muhasebe Eğitimine Bakış Açılarının Bağımsız “t” Testi ile Karşılaştırılması	158
Tablo 65: Akademisyen-Meslek Mensubu Anketlerinde Ortak Yönlendirilen İfadelerin Sırası ve Boyutları	160
Tablo 66: Akademisyen ve Meslek Mensuplarının Üniversitelerdeki Muhasebe Eğitimine Bakış Açılarının Bağımsız “t” Testi ile Karşılaştırılması	161
Tablo 67: Öğrenci-Akademisyen ve Meslek Mensubu Anketlerinde Ortak Yönlendirilen İfadelerin Sırası ve Boyutları	162
Tablo 68: Öğrenci-Akademisyen ve Meslek Mensuplarının Görüşlerine Göre İfadelere Ait Değişimlerin Tek Yönlü Anova ile Karşılaştırılması	163
Tablo 69: Katılımcıların Türüne Göre Hangi Alt Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonrası Post-Hoc Scheffe Testi Sonuçları	164

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa No.

Şekil 1: İşletme Çevresini Oluşturan Kavramları	56
Şekil 2: Menkul Kıymetler Hesap Grubunun Alt Sınıflarının Gösterilmesi.....	56
Şekil 3: Muhasebe Fonksiyonlarını Oluşturan Kavramların İşlem Sırasına Göre Oluşumu	57
Şekil 4: Muhasebede Hatasız Kayıt İçin Uygulanabilecek İşlemler	57

KISALTMALAR

<i>akt.</i>	Aktaran
<i>Anova</i>	SPSS istatistik programında bir analiz yöntemi
<i>A.Ş.</i>	Anonim Şirket
<i>DİE</i>	Devlet İstatistik Enstitüsü Bankalar
<i>DPT</i>	Devlet Planlama Teşkilatı
<i>IAESB</i>	Uluslararası Muhasebe Eğitim Standartları Kurulu
<i>IAS</i>	Uluslararası Standartları
<i>IASC</i>	Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu
<i>IES</i>	Uluslararası Eğitim Standartları
<i>IFAC</i>	Uluslararası Muhasebe Federasyonu
<i>İİBF</i>	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
<i>KOBİ</i>	Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler
<i>MMMBD</i>	Mali Müşavirler Muhasebeciler Birliği Derneği
<i>MTA</i>	Maden Tetkik Arama Enstitüsü
<i>MUFAD</i>	Muhasebe ve Finansman Öğretim Üyeleri Bilim ve Araştırma Derneği
<i>MYO</i>	Meslek Yüksekokulu
<i>SM</i>	Serbest Muhasebeci
<i>SMMM</i>	Serbest Muhasebeci Mali Müşavir
<i>SPK</i>	Sermaye Piyasası Kanunu
<i>YMM</i>	Yeminli Mali Müşavir
<i>YÖK</i>	Yükseköğretim Kurulu
<i>yy.</i>	Yüzyıl
<i>TCMB</i>	Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası
<i>TML</i>	Ticaret Meslek Lisesi
<i>TMS</i>	Türkiye Muhasebe Standartları
<i>TFRS</i>	Türkiye Finansal Raporlama Standartları
<i>TMUD</i>	Türkiye Muhasebe Uzmanları Derneği
<i>TMUDESK</i>	Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu
<i>TOBB</i>	Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
<i>TÜRMOB</i>	Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odalar Birliği
<i>TÜMFED</i>	Türkiye Muhasebeciler Dernekleri Federasyonu

GİRİŞ

Muhasebe eğitiminin gelişim sürecinde, içinde bulunduğu toplumdan ayrı ele alınması mümkün değildir. Bu bağlamda muhasebe eğitiminin, içinde yer aldığı toplumun istek ve ihtiyaçlarına göre şekillenmesi beklenmektedir. Her ne kadar küresel etkinin önemi bilinse de bir ülkenin eğitim sistemi, farklı ülkelerle kıyaslandığında aynı olmadığı görülmektedir. Muhasebe sistemi içerisinde sadece eğitim boyutunda derslerin teorik olarak ele alınması, uygulama alanında sorunlara neden olmaktadır. Dolayısıyla sistem içerisinde gerek üniversitelerin gerek meslek mensuplarının gerekse işverenlerin yeterli düzeyde algılanması gerektiği söylenebilir. Genel olarak bakıldığında muhasebe eğitimi, öncelikli olarak muhasebe mesleğini ve bunun sonucunda da muhasebe sistemini etkileyen en temel faktördür.

Son yıllarda küreselleşmenin getirdiği değişim ve gelişim zorunluluğu, ulusal ve uluslararası standartlara uyum gerekliliğini doğurmuştur. Bu anlamda ülkeler arasında tek bir muhasebe sisteminin oluşturulması için yapılan standartlaşma çalışmaları, ülkemizde de uygulama alanı bulmuştur. Muhasebe sisteminde bu gelişim sürecinde ortaya çıkan güçlüklerinin çözümüne yönelik, uygulayıcıların ülkemiz muhasebe sistemine hakim olması ve farklı ülke uygulamalarını iyi bilmesi gerekmektedir. Bu uyumun sağlanabilmesi ise üniversitelerdeki muhasebe eğitimi alan öğrenciler ve akademisyenlerin çabalarıyla olabilmektedir. Bu amaçla üniversitelerdeki eğitim sisteminden toplumun ihtiyaç ve beklentilerini karşılaması, donanımlı bilgiye sahip, analitik düşünebilen meslek mensubu adaylar yetiştirmesi beklenmektedir.

Eğitim sisteminde iki taraf bulunmaktadır. Bunlardan biri akademisyenler bir diğeri ise öğrencilerdir. Her iki tarafında eğitim sisteminden beklentileri birbirine

benzerdir. Bu beklenti akademisyenler açısından öğrencilerin mezun olduklarında meslekleri hakkında gerekli yeterliliğe kavuşmuş olmaları yönündedir. Diğer taraf olan öğrenciler açısından ise mezuniyet sonrasında, hızla gelişen ve rekabet piyasasının yoğun olduğu ortamda kalifiye, yetişmiş eleman olarak yer edinebilme şeklindedir. Bunların dışında eğitim sisteminden fayda gören üçüncü bir taraf bulunmaktadır. Üçüncü taraf, eğitim sisteminde yer almayıp, sadece çıktısından yararlanan meslek mensupları ve işverenler olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak ülkemiz muhasebe eğitimi her üç taraf açısından da istenilen sonucu tam olarak karşılayamamaktadır.

Muhasebe eğitiminin etkinliğinin ve kalitesinin ölçülmesinde, eğitimde yer alan unsurların birbiriyle etkileşimi kullanılmaktadır. Bu unsurlar; akademisyenler, öğrenciler, yönetim, okulun fiziki koşulları, dersliklerin imkânları, ders araç gereçleri gibi etkenlerden oluşmaktadır. Ayrıca derslerin ön lisans, lisans ve lisansüstü programlarında hangi muhasebe derslerinin okutulmakta olduğu, toplamdaki ders sayıları, kredi/AKTS durumları, yeterlilikleri ve uygulanabilirlikleri unsurları da dikkate alınmaktadır. Muhasebe eğitiminin etkinliğinin ve kalitesinin ölçülmesinde bir diğer yöntem ise eğitim sisteminin uygulayıcılar tarafından da değerlendirilmeye alınması şeklinde olabilmektedir. Böylelikle hem üniversiteler hem de meslek mensupları açısından eğitim sisteminde var olması gereken unsurların ortak bir payda da değerlendirilmesi sonucunda istenen bir muhasebe eğitim sistemine ulaşılabilir.

Muhasebe eğitim sisteminde üç temel unsur olarak akademisyenler, öğrenciler ve meslek mensupları yer almaktadır. Bu tespitten yola çıkarak araştırmada dört temel amaç hedeflenmiştir. Araştırmanın birinci amacı, üniversitelerde lisans/ön lisans bölüm/programlarında uygulanan muhasebe eğitiminin öğrencilerin bakış açılarıyla, muhasebe dersleri ve içerikleri, sınavlar ve öğretim elemanları, muhasebe eğitimi/bölümü ve meslek hakkındaki görüşlerinin analizi yapılarak, noksanlıkların geliştirilmesi doğrultusunda öneriler geliştirmektir.

Araştırmanın ikinci amacı, akademisyenlerin bakış açısıyla, üniversitelerdeki muhasebe eğitim sürecindeki noksanlıklar, eğitimde yer alması gereken müfredat,

anlatım teknikleri, eğitim çıktıları, eğitim ortamı ve meslek hakkında birçok yönden eğitim sistemindeki ihtiyaçları belirlemek ve öneriler getirmektir.

Muhasebe eğitim sisteminden çıkan bilgi ve becerilerle piyasada muhasebe sisteminin esas uygulayıcıları olan muhasebe meslek mensuplarının bakış açısıyla belge ve kayıt düzenleme, paket programı kullanabilme, staj ve öğretim uygulamaları ve meslek mensuplarına ait uygulamalar hakkında görüş ve önerilerin tespiti araştırmanın üçüncü amacıdır.

Dördüncü amaç ise üniversitelerdeki muhasebe eğitiminin etkinliğini araştırdığımız üç boyutlu araştırmada yer alan öğrencilerin, akademisyenlerin ve meslek mensuplarının muhasebe eğitime yönelik yönlendirilen ortak ifadelerle bakış açılarındaki benzerliklerin ve farklılıkların tespitini yapabilmek ve çıkan bulgular doğrultusunda da tespitler ve öneriler getirmektir. Yapılan bu araştırmada diğer araştırmalardan farklı olarak, birbirinden bağımsız üç alanda ayrı ayrı uygulama gerçekleştirilmiş olup, hem kendi içlerinde hem de ortak noktalarda birbirleriyle kıyaslanmıştır. Üç boyutlu ve bölgesel bir araştırma olduğundan yaptığımız bu araştırma literatüre katkı sağlamak açısından önem arz etmektedir.

Yapılan bu araştırma üç ayrı bölümden oluşmakta olup, birinci bölümde muhasebe ve muhasebe meslek mensupları hakkında genel bilgiler yer almakta, ayrıca muhasebe eğitim/öğretimi ile ilgili temel kavramlara değinilerek eğitim kurumlarındaki önemi üzerinde durulmuştur. İkinci bölümde Türkiye’de muhasebe eğitimin gelişimi ve eğitimden beklentileri konu almaktadır. Üçüncü bölüm ise Türkiye’de muhasebe eğitiminin etkinliği üzerine yapılan alan araştırması hakkında kapsamlı bilgilere yer verilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ

1.1. MUHASEBE KAVRAMI VE YAKLAŞIMLAR

Araştırmanın bu bölümünde muhasebenin kavramsal çerçevesi üzerinde durulmuş olup, muhasebe teori ve yaklaşımları hakkında ayrıntılı bilgi yer almaktadır.

1.1.1.Muhasebenin Tanımı

İşletme, kişiler ya da kurumların gereksinimlerini karşılamak üzere, üretim faktörlerini kullanarak mal veya hizmet üreten ve pazarlayan, nihayetinde maddi veya manevi bir kar elde etmeyi amaçlayan ekonomik, teknik, sosyal ve hukuki birimlerdir (Dinçer ve Fidan, 2016:3). İşletme mal ve hizmet üretiminde bulunurken işlerin karışmaması için benzer işleri bir birim altında toplayarak takip etmektedir. İşletmenin temel fonksiyonları olarak adlandırılan bu birimler; yönetim, tedarik, üretim, pazarlama, finansman, insan kaynakları yönetimi, halkla ilişkiler, araştırma-geliştirme (Ar-Ge) ve muhasebe şeklinde toplamda dokuz bölüme ayrılmaktadır (Şimşek ve Çelik, 2015:129). İşletmenin belirtilen fonksiyonları arasında bütünü ilgilendiren temel fonksiyonu ise muhasebedir.

Muhasebeyi kavramsal olarak incelediğimizde; işletmede para ile ifade edilebilen değer hareketlerini (ticari işlemler) belirli bir kayıt düzeni içerisinde izleyip, elde edilen sonuçların dönemler itibariyle geçmiş olayları kaydeden sistem olmanın yanında faaliyetlerin önceden planlanması ve sonuçlarının anlamlı bir şekilde tahliline olanak sağlayan etkili bir yönetim aracı olarak tanımlanmaktadır

(Küçüksavaş, 2001:2). Bir diğer tanımda ise muhasebe, işletmenin varlık ve kaynaklarında değişime neden olan ve para ile ifade edilen ekonomik olayları, kendi ilke ve esasları çerçevesinde sınıflandıran, kaydeden, özetleyerek raporlayan, analiz eden ve yorumlayan bir bilgi sistemidir (Çaldağ ve Ayanoğlu, 2011:3). Yapılan tanımlamalarda, işletmenin sermaye sahiplerine ve dış fon sağlayıcılarına doğru ve anlaşılır bilgi aktarımı sağlaması işletme faaliyeti açısından önemi ortaya konulmaktadır. İşletme eylemlerinin kontrolünü olurlu kılmak, geleceğe ilişkin işletme eylemlerini planlamak, işletme içi ve dışındaki kişilere işletmeye ilişkin etkin kararlar alabilmeleri için, mali olaylarla ilgili bilgilerin toplanması ve iletilmesi muhasebe bilimi ile mümkün olmaktadır (Ataman, 2009:1).

1.1.2.Muhasebenin Amacı ve Önemi

Muhasebenin amacı, işletmenin süreklilik kavramı gereğince işletme faaliyetlerinin devam etmesi ve karlılık ile likidite hedeflerine ulaşılması için yapılacak araştırmalar, alınacak kararlar, uygulamaya konulan ve yapılan çalışmalar ile işletmenin mali durumunun izlenmesi ve muhasebe bilgi kullanıcılarına yani, işletme yönetici, sahip ve ortaklarına, çalışanlarına, fon sağlayıcılara, devlete ve topluma gerekli olan bilgileri sağlamaktır (Cemalcılar ve diğ., 2009:15). İşletmeler sadece kendileri için muhasebe kaydı tutmaz, dış bilgi kullanıcıları içinde muhasebe kaydı tutmak zorundadırlar.

İşletme yöneticisi, geleceğe yönelik planlar kapsamında kararlar alırken muhasebenin sağladığı verileri kullanmak zorundadır. Alınan kararlarında olumlu ya da olumsuz sonuçlarını yine muhasebenin sağladığı bilgiler doğrultusunda ölçmek mümkün olmaktadır. Ticari işlem faaliyetleri ve alanları giderek büyüyüp, gelişen karmaşık bir örgüt yapısına sahip işletmelerin muhasebe bilgileri olmadan sağlıklı bir şekilde yönetimi mümkün olmamaktadır. Muhasebenin sağladığı veriler olmaksızın; işletme departmanlarından üretim, pazarlama, finans ve personel ve diğer bölüm yöneticisinin doğru ve tutarlı kararlar alması ve alınan kararların sonuçlarının kontrol edilebilmesi düşünülemez (Küçüksavaş, 2001:5). Yönetici için ihtiyacına yönelik bilgiler üreten muhasebe bilgi sisteminin varlığı işletmenin en önemli uygulamasıdır. Bu doğrultuda muhasebe bilgi kullanıcılarının kimler olduğu ve ne gibi fayda sağladıkları ayrı ayrı ele alınmıştır.

Muhasebe bilgi kullanıcıları arasında işletme yöneticisi, işletme sahip ve ortakları bulunmakta olup, bu kavramlar birbirinden farklı anlam taşımaktadır. İşletme sahipleri işlerin başına daha profesyonel yöneticiler getirerek işletmenin piyasada büyüyen ve gelişen bir yapıya paralel yürütülmesini istemektedirler. Kısacası işletmede yöneticiler işi yürütmekte, işletme sahipleri kontrol etmektedir. İşletme sahip ve ortakları kontrol ya da denetim yaparken muhasebenin temel işlevlerinden biri olan raporlama bilgileri doğrultusunda yöneticiyi denetlemekte ve sorgulamaktadır.

Bir diğer muhasebe bilgi kullanıcıları ise işletme çalışanları olup, işletmenin her yıl dönem sonunda açıklanan kar-zarar durumuna bakarak, ücretinde oluşacak artış ve azalışların tahminini yapabilmektedir. Eğer bir işletmenin gidişatının kötü olması durumunda kendine yeni bir iş arayacaktır. Muhasebe bilgi kullanıcısı olan çalışanlar için muhasebe önemli bir uygulamadır.

İşletmeler piyasada tutunabilmek, ticari alım-satım yapmak, yatırım politikalarını geliştirmek amacı ile kısa vadede veya uzun vadede borçlanma yoluna gidebilirler. Bu nedenle işletmenin talebi doğrultusunda işletmeye fon sağlayan ya da kredi veren üçüncü kişiler işletmenin ödeme gücünü ve mali yapısını gösteren bilgi ve verilerin yer aldığı mali tablolara ihtiyaç duymaktadır. Bundan dolayı fon sağlayıcılar ve kredi verenlerde muhasebe bilgisinden faydalanmaktadır.

İşletmelerin devlete karşı ödemekle yükümlü olduğu vergiler, muhasebe kayıtları doğrultusunda hesaplanarak belirlenir. Söz konusu vergilerin doğruluğunu tespit etmek amacı ile yapılan faaliyetlerin işleyişine de ihtiyaç vardır. Ayrıca devletin ekonomik göstergesini belirleyen önemli bir etmende işletmelerin muhasebe verileri üzerinden elde edilir, bu doğrultuda ekonomik politikalar oluşturulmaktadır (Küçüksavaş, 2001:3).

Muhasebenin sağlamış olduğu bilgileri kullananlar hem işletme içi hem de işletme dışı olmak üzere ikiye ayrılmıştır. İşletmelerin muhasebe kaydını niçin tutması gerektiği açıkça görülmektedir. Bunun yanı sıra işletme kendi menfaatinin dışında birde yasaların gerekli kılması üzerine muhasebe kaydı tutmak zorundadırlar.

Gelir Vergisi Kanunu'nun 193 sayılı 38. maddesinde "Bilanço esasına göre ticari kazanç, teşebbüsteki öz sermayenin hesap dönemi sonunda ve başındaki değerleri arasındaki müspet farktır. Bu dönem zarfında sahip veya sahiplerce: 1. işletmeye ilave olunan değerler bu farktan indirilir; 2. işletmeden çekilen değerler ise farka ilave olunur." hükmüyle bilanço esasında ticari kazancın tespitini belirtmiştir. İlgili madde gereği işletmenin dönem başı ve dönem sonu öz sermayesinin hesaplanması, dönem içi yapılacak değişimlerin takip edilmesi, bunula birlikte ilaveler ve çekilen değerlerin bilinebilmesi için muhasebe uygulamalarına gereksinim vardır.

213 Sayılı Vergi Usul Kanunu (VUK)' nun madde 171'den 226'ya kadar kısmında Defter Tutma hakkında ayrıntılı hükümler yer almakta ve defter tutma hususunu zorunlu kılmaktadır. Aynı şekilde 6102 sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu 14 Şubat 2011 tarihinde Resmi Gazetede yayınlanmış ve 1 Ocak 2013 tarihinden itibaren yürürlüğe girmiştir. Böylelikle 1957 yılından itibaren yürürlükte olan 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun madde 66 ile 86 arasında muhasebe bilgi sistemlerindeki ticari işlemleri üzerinde düzenleme yapılmakta olup, mevzuata uygun olarak devam ettirmek amaçlı hükümler yer almaktadır.

Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 54. maddesinde, muhasebe kayıtlarının tutulmasına ve düzenlenmesine yönelik hükümler açık bir şekilde belirtilmiştir. Katma değer vergisi mükellefleri, tutulması mecburi defter kayıtlarını bu verginin hesaplanmasına ve kontrolüne imkân verecek şekilde düzenlerlerken, emtia üzerine iş yapanlar, emtia envanterinde veya envanter defterinde, hesap dönemi sonunda mevcut emtiayı Katma Değer Vergisine tabi olan ve olmayanlar itibarıyla tefrik edip göstermeye mecburdurlar (Gelir İdaresi Başkanlığı [GİB], 2016).

Yukarıda belirtilen kanunlar kapsamında işletmelerin belirli kurallar çerçevesinde muhasebe kaydı yapmaları zorunlu kılınmıştır. İşletmeler istedikleri için değil, kanun gereği muhasebe kaydı tutmak zorundadırlar.

Olaylar ve sonuçlar arasında anlamlı bağlantılar kurularak yapılan analizler, işletmenin gelecekte karşılaşılabileceği sıkıntıları önceden öngörme ve zamanında önlem alma imkânı tanımaktadır (Çaldağ ve Ayanoğlu, 2011:4). Muhasebenin

öneminden dolayı “işletmenin dili” ya da “işletmenin sinir sistemi” gibi kavramlar kullanılmakta hatta bazı yazarlar, insan vücudundaki besinler dolaşım sistemi aracılığıyla organlara nasıl ulaşıyorsa işletmelerde de ilgililerin ihtiyaç duydukları bilgiler muhasebe sistemi aracılığıyla sağlanması yorumuyla muhasebeyi “işletmenin dolaşım sistemi” olarak tanımlamaktadırlar (Sürmen, 1992:26). Muhasebe uygulamalarının sağlamış olduğu bilgiler ışığında muhasebe biliminin önemi daha da artmıştır.

1.1.3. Muhasebe Teorileri ve Genel Yaklaşımlar

Muhasebe teorileri, muhasebe uygulamalarına yönelik genel bir yapı oluşturan, yeni uygulamalar ve tekniklerin oluşturulması için yön gösterici ilkeler çerçevesinin bütünüdür (Hendriksen, 1977:1). Bu kapsamda bir muhasebe teorisi, muhasebenin amacını, muhasebe çevresi ile ilgili önermeleri, muhasebede ölçme ve değerlendirme esaslarını ve varsayımları açıkça ifade etmesi gerekmektedir (Akdoğan ve Aydın, 1987:121). Bu kavramlara farklı yaklaşımların olması sonucunda birbirinden farklı muhasebe teorileri oluşmuştur. Literatür taramalarında da muhasebe teorilerine yönelik, genel kabul gören bir teorinin var olmadığı, aynı zamanda yapılan çalışmalarda gruplandırmaların bazılarında “yaklaşım” bazılarında ise “teori” kavramlarının kullanıldığı görülmektedir (Üç, 2009:73).

1.1.3.1.Klasik Yaklaşımlar

Klasik yaklaşımlar; mevcut muhasebe uygulamalarını, finansal nitelikli işlemlerin muhasebeleştirilmesi, muhasebecilerin yaptıkları işlemlerin nedenlerini ortaya koyarak teoriler oluşturmaya çalışır. Daha çok finansal raporlama ile ilgili düzenlemeler klasik yaklaşımların ilgilendikleri alandır (Akdoğan ve Aydın, 1987:125).

Tümdengelim yaklaşım: Belirli bir davranış veya durumun açıklanabilmesi için bu yaklaşım kuram oluşturma ile başlar. Bu kuramlar doğrultusunda çalışmaya konu değişkenler üzerinde hipotezler kurularak, hipotezlere yönelik veriler test edilir. Test sonucuna göre hipotezin doğrultusunda kuram kabul ve veya red olur. Tümdengelim yaklaşımının kullanıldığı araştırmalarda, kuram çalışmanın başlangıcında oluşturulur ve tüm çalışma kuram üzerinden devam eder (Güran, 2007).

Muhasebe teorisinde tümdengelim yaklaşımlarının en önemli ögesinden biride öncelikli olarak amaçların doğru saptanmasıdır. Örneğin vergi hesaplaması ve yatırımcının bilgilendirilmesi amaçlı uygulanan muhasebe ilke ve kuralları sonucunda elde edilen kar tutarı birbirinden farklı sonuçlardadır. Bu nedenle muhasebede amacın ne olduğu açıkça belirlenmelidir (Hendricken, 1977:7). Tümdengelim yöntemini içeren teorik  alışmalar, William Andrew Paton, Henry W. Sweeney, John B. Canning, Kenneth MacNeal, Raymond, J. Chambers gibi bilim adamları tarafından oluşturulmuştur (Kabir, 2010:3).

Tümevarım yaklaşım: Bu yaklaşımda araştırmalarda veriler toplanması ve toplanan verilerin analiz edilmesi sonucunda anlamlı bir sonuç elde etme çabası bulunmaktadır. Tümevarım yaklaşımda veriler üzerinde hipotezler oluşturularak, test edilip ölçülmesi ve açıklanması sonunda kuram oluşturma gerçekleşir (Güran, 2007).

Muhasebe teorilerinde tümevarım yaklaşımların ele alınmasındaki en büyük sıkıntı araştırmacının çalışmaları sonucunda elde ettiği muhasebe verilerinin tek bir işletme olarak ele alınmasından dolayı farklı nitelikteki işletmeler için genel geçer bir genelleme yapılamamaktadır (Akdoğan ve Aydın, 1987:129). Araştırmalarda muhasebe çalışmalarında tümevarım yaklaşımını benimseyen Paton, Gilman, Littleton, ve Jiri gibi önemli bilim adamları bulunmaktadır (  , 2009:72).

Açıklayıcı muhasebe teorileri: Bu teori, diğerlerinden farklı olarak muhasebecinin yaptıkları işlerden daha çok neden yaptıklarını açıklamak ve sonucunda muhasebe uygulamalarına bir yapı oluşturmak için ortaya konulmuştur (Belkoui, 1993:65). Açıklayıcı muhasebe teorileri, muhasebecilerin, davranışlarını ve muhasebe verilerinde aldıkları kararların etkileri üzerinde durmaktadır (Akdoğan ve Aydın, 1987:131).

Jiri (1967) göre muhasebenin ne olması gerektiğinden daha çok ne olduğu yönünde açıklayıcı ve analitik teorileri bulunmaktadır. Bu nedenle çalışmalarında muhasebenin mantıksal boyutunu (matematiksel olarak), ölçülen unsurun ne olduğunu (ekonomik olarak) ve muhasebenin kullanımı ile uygulamasının nasıl olduğunu (davranışsal olarak) incelemektedir (Akdoğan ve Aydın, 1987:152).

Normatif muhasebe teorileri: Bu teoriler, muhasebe uygulamalarının dışında gerçekleşen olaylar üzerinde genellemeler yapılarak oluşturulmuştur. Muhasebede elde edilen veriler üzerinde model kurularak elde edilen tahminlerin, gözlemlenebilen gerçek yaşam olayları ile karşılaştırılması yapılarak sonuçların tutarlılıkları ele alınmaktadır (Akdoğan ve Aydın, 1987:131). Bu nedenle normatif teori daha çok muhasebe uygulamalarının nasıl olması gerektiğini amaçlamaktadır (Underdown ve Taylor, 1985:1). Son dönemlerde Uluslararası Muhasebe Standartları tarafından oluşturulan muhasebe standartlarına yönelik çalışmalarda birer normatif yaklaşım sonucunu olduğu söylenebilir (Jeanjean ve Ramirez, 2009: 111).

1.1.3.2.Çağdaş Yaklaşımlar

Muhasebe teorileri için 1960 ile 1970 yılları arası önemli çalışmaların yapıldığı bir dönemdir. Ancak bu dönemlerde daha çok açıklayıcı ve normatif yaklaşımların esas alındığı teoriler yer almaktadır. Genel olarak bakıldığında bu dönemde ortaya konulan teorilere yönelik bazı eleştiriler yer almaktadır. Bu eleştiriler, genelleme yapılabilecek kabul edilebilir düzeyde bir teori oluşturulamaması ve normatif muhasebe teori geliştirmenin metodjik olarak uygun görülmemesi yönündedir (Akdoğan ve Aydın, 1987:134). Muhasebe çalışmalarında 1970 yılından itibaren açıklayıcı muhasebe teorilerine önem verilmiş, muhasebe kayıt sisteminden daha çok bilgi iletişimi ve analizler üzerinde yorumlama konuları yer almıştır.

Karar modelleri yaklaşımı: Karar modelleri yaklaşımı finansal raporlarda verilecek kararlara ilişkin bilgilerin oluşturulması üzerinde durmaktadır. Bu yaklaşımda daha çok karar vermede etkili bilginin üzerinde durulmuş olup, bilgi kullanıcıları çok dikkate alınmamıştır (Akdoğan ve Aydın, 1987:143).

Karar verenler yaklaşımı: Bu yaklaşımdaki temel amaç, muhasebede karşılaşılan problemlerle karar verenlerin davranışları arasındaki bağlantıyı kurmak ve öngörülerde bulunmaktır. Bu doğrultuda yapılan araştırmalar;

- Finansal raporlar üzerindeki verilerin yararlığı üzerine (Griffin, 1982:65),

- Finansal muhasebede yönetim kademesi, denetim elemanları, yatırım yapanlar ve kredi sağlayan finans kuruluşlarının karar vermedeki davranışsal boyutu üzerine (Griffin, 1982:91),

-Muhasebe bilgilerinin karar verenler açısından tahmin değeri üzerine (Akdoğan ve Aydın, 1987:146)

-Sermaye piyasasında muhasebe bilgilerinin kullanılarak menkul kıymet fiyatı üzerine olan ilişkilerin değerlendirilmesi (Etkin piyasalar teorisi) üzerinde gerçekleşmiştir (Akdoğan ve Aydın, 1987:146).

Sistem yaklaşımı: Muhasebede bu yaklaşımın uygulanabilmesi için muhasebenin açık bir sistem olarak düşünülmesi gerekmektedir. McDonald (1972) çalışmasında muhasebe sisteminde yer alan unsurları ayrı ayrı ele almıştır. Bu unsurlardan ilki, öncelikli olarak çalışmanın sonunda istenen amacın belirlenmesidir. Diğerleri ise beklentilere yönelik karar ve tahmin modelleri geliştirilip elde edilen faydaların analiz ve raporlanması sonucunda geri dönüşüm unsurlarından oluşmaktadır. Sonuçta sistemler tahminde bulunabilmek için teorilere ihtiyaç duymaktadır (Akdoğan ve Aydın, 1987:150).

Politik Yaklaşım: Bu yaklaşım muhasebenin sadece teknik özelliklere sahip bir süreçten oluşmadığı, bu sürecin işleyişinde politik yönünde varlığından bahsedilmektedir. Muhasebe sürecinin sonunda oluşturulan raporların yatırımcılar, yöneticiler ve finans kuruluşları gibi birçok kesimin faydalanması neticesinde bu raporların güvenilirliği tartışma yaratmaktadır (Üç, 2009:75). Bu raporlar üzerinde güven oluşturulmasında, muhasebeye ilişkin uygulama sürecinde ilkelerin belirlenmesinde kamunun önemli etkisi yer almaktadır (Ryan ve diğ., 2007:476).

Ekonomik veya sosyal refah yaklaşımı: Bu yaklaşımın temelinde muhasebenin ürettiği bilginin, ülke ekonomisi üzerinde bütün toplumu olumlu ya da olumsuz yönde etkilemesi ön plana çıkmaktadır (Üç, 2009:76). ABD’ de ortaya çıkan Enron, Worldcom ve arkasından Xerox firmalarında denetim sonucunda muhasebe hilelerinin yer aldığına açıkça çıkması hem şirket hem de ülke ekonomisi açısından olumsuzluklara neden olmaktadır.

Pozitif muhasebe teorisi: Pozitif muhasebe teorisi, açıklayıcı muhasebe teorisine dayanmakta olup, temel amacı işletmelerin kullandıkları muhasebe uygulamaları sonucunda hisse senedi fiyatının oluşumu üzerindeki etkilerin incelenmesidir (Üç, 2009: 79). Pozitif araştırmalar açıklayıcı ve tahmin edici özelliğinden dolayı normatif teorilerden ayrılmaktadır. Pozitif muhasebe teorisi, muhasebe uygulamalarında hangi yöntem ve politikaların uygulandığı ve uygulanan yöntemlerin seçilme sebebi konuları üzerinde durmaktadır (Sterling, 1990:102). Temel olarak gözlem yolu ile araştırılan bu teori, muhasebe uygulamalarına ve muhasebeci davranışlarına yönelik açıklamalar yapar ve tahminler ortaya koyar. Ayrıca muhasebeden elde edilen verilerle diğer değişkenler arasında etkileşimi açıklar (Gökten, 2013: 68). Bu teorinin öncülerinin başında Watts ve Zimmerman (1978) gelmekte olup, muhasebe alanında bu yönde katkısı olan diğer çalışmalar şu şekilde özetlenebilir (Jensen, aktaran Gökten, 2013: 75);

-Piyasa etkinliğine yönelik; Benston (1967,1973), Beaver (1968), Ball ve Brown (1968),

-Muhasebe kazançları zaman serisi davranışlarının niteliklerine yönelik; Beaver (1973), Ball ve Watts (1972),

-İşletmelerin muhasebe politikası belirlemede etkili olan unsurlara yönelik; Gordon ve diğerleri (1966), Gagnon (1967, 1971) çalışmaları yer almaktadır.

1.2.MUHASEBENİN TARİHSEL GELİŞİM SÜRECİ

Muhasebenin tarihsel gelişim süreci ilk ve orta çağ dönemi, Türk devletleri dönemi, Osmanlı devletinde tanzimat dönemi ve cumhuriyet döneminden günümüze kadar olmak üzere dört dönemde ele alınmıştır.

1.2.1.İlk ve Orta Çağ Dönemlerinde Muhasebe Gelişimi

Muhasebe tarihçilerine göre, muhasebede ilk ve orta çağ dönemlerinde yaşanan gelişimler kronolojik olarak sıralandığında, muhasebenin geçmişi aşağıdaki gibi özetlenmiştir (Güvemli, 2000:105).

- Muhasebe tarihinin, Milattan Önce (M.Ö) 5.000 yıllarında yazının ve sayının kullanılmasıyla birlikte eski Mısır ve Mezopotamya'ya kadar dayandığı varsayılmaktadır.

- İlk hesap belgelerine eski Mısır'da M.Ö.3400 yıllarında rastlanmaktadır. Günlük kullanılan eşyaların ve iki yılda bir taşınır/taşınmaz malların kayıtlarının papirüsler üzerinde tutulması, izlenmesi ve denetlenmesi şeklinde belgeler bu dönemde görülmektedir (Güvemli, 2000:105).

- M.Ö.2500 yıllarında ise ekonomik hayatın planlama ile yürütülmesinin amaçlanması üzerine muhasebede planlamanın ve bütçenin izlerine rastlanmaktadır (Güvemli, 2000:106).

- İlkçağ uygarlıkları arasında yer alan eski Mısır ile birlikte ticaretin üst düzeyde yapıldığı Babil'de tacirlerin kayıt tutmaya çalıştığı bilinmektedir. M.Ö. 1760 yıllarını kapsayan bu dönemde, Hammurabi kanunlarında muhasebe maddelerin yer aldığı görülmektedir (Yücel, 1982).

- M.Ö. 700 yıllarında Lidyalıların ilk madeni parayı kullandıkları bilirse de muhasebe belgeleri ile ilgili o döneme ait belgeler tespit edilmemiştir (Güvemli, 2000:112).

- Eski İran'da ise M.Ö. 491 yılında imparator Dareios zamanında geniş toprakları denetim altında tutabilmek için açık ve gizli kayıt şeklinde muhasebe kayıtları tutmuştur (Güvemli, 2000:110).

- M.Ö. 323 yılında Büyük İskender'in ölümünden sonra başlayan Helenistik dönemde iki önemli olayla birlikte muhasebe disiplininde önemli gelişmeler sağlanmıştır. Birincisi sikke paranın kullanılması muhasebede parasal işlemleri kolaylaştırmış, ikincisi ise envanter amaçlı kayıtlar muhasebede ilerlemeler sağlamıştır (Güvemli, 2000:121).

Eski Roma Uygarlığında ise muhasebedeki kayıt tutma düzeni daha da geliştirilmiş olup devlet, bankerlik ve ticaret olmak üzere üç farklı alanda yürütülmekteydi (Yücel, 1982:220). Bununla birlikte muhasebede önemli

kavramlardan biri olan ilk eskime payı (amortisman) hesaplamalarına da Eski Roma döneminde rastlanılmıştır (Güvemli, 2000:127).

İlk ve orta çağlarda görülen borç ve alacakları kayıt altında gösteren muhasebe sistemi XV. yüzyıla kadar gelişme göstermemiştir (Hacıosmanoğlu, 2001). Bu durgunluk 1494 yılında çift girişli defter tutma sistemini açıklayan İtalyan rahip ve matematikçi Luca Pacioli tarafından “Summa de Arithmetica, Geometria, Proportioni et Proportionalita” geliştirilmesiyle yeni bir boyut kazanmıştır (Yücel, 1982:221).

1.2.2. Türk Devletlerinde Muhasebe Gelişimi

Muhasebenin tarihsel gelişimi incelenirken muhasebede önemli konuların dönemsel olarak ele alınması daha anlaşılır olmaktadır. Luca Pacioli tarafından çift kayıtlı sisteme kadar olan XV. yüzyıl dönüm noktasını oluşturmaktadır. Bu nedenle genellikle muhasebe tarihi XV. yüzyıl sonuna kadar olan dönem, XX. yüzyıla kadar olan dönem ve XX. yüzyıldan itibaren bu zamana kadar olan dönem olarak üç ayrı dönemde incelenmektedir. Fakat Türkler ile ilgili olarak muhasebe tarihi incelenirken XI. yüzyıl sonuna kadar olan Arap ve Fars kültürlerinin etkisi olduğu dönem ve XIX. yüzyılın başlangıcına kadar olan Batı kültürünün etkisi olduğu dönem şeklinde incelenmektedir (Güvemli, 2000).

Türklerde XII. yüzyıla kadar olan dönemde önemli gelişmelerin yer aldığı devletler öncelikli olarak Göktürkler ve Karahanlılar dönemlerinde yer almaktadır. Yazılı belgelerin yer aldığı dönemlere bakıldığında İlk Türk alfabesi ve yazılı belgeler M.S. 552-745 yılları arasında Orta Asya’da yaşayan Göktürklerle aittir. M.S. 731 yılında da Kültekin adına yapılan Orhun Yazıtlarında envanter amaçlı kayıtlar görülmektedir. 840-1211 yılları arasında Karahanlı Devletinde ise hesaplarla ilgili kayıtların yer aldığı Kutadgu Bilig ve Divan-ü Lügat-it Türk eserleri günümüze kadar gelmiştir (Güvemli, 2000).

Merdiven Yöntem olarak adlandırılan devlet muhasebesinde kayıt düzeni Arap kültürüne sahip Abbasi devletinden başlamış olup daha sonra 1256-1353 yılları arasında bir Moğol devleti olan İlhanlı devleti döneminde gelişme göstermiştir. Türklerden oluşan Osmanlı devletinde de (1299-1922) bu yöntem son halini almıştır

(Aydemir ve Erkan, 2011). İlhanlılar döneminde ayrıca İlhanlı Maliyesi olarak düzenlenmiş ve günümüze kadar gelen eserler bulunmaktadır. Bunlardan bazıları, “Sa’adetname” 1307 yılında, “Risale-yi Sahibbiyye” 1330 yılında ve son iki yılın devlet bütçesinin yer aldığı “Camiu’l Hesab”, 1340 yılında ortaya çıkan eserlerdir. 1363 yılında da ilk kez çift taraflı kayıt sistemini kullanan Abdullah bin Kıyya El-Mazenderani tarafından Farsça yazmış olduğu “Risale-i Felekiyye” adlı eserdir. Bu eser devlet muhasebesini maliye memurlarına öğretmek için 1349-1350 İlhanlı Devletinin bütçesi örnek verilerek hazırlanmıştır (Yuvalı, 1995).

1.2.3.Cumhuriyet Öncesi Döneminde Muhasebe Gelişimi

Batı ülkelerinde 1500’lü yıllarda çift taraflı kayıt sistemi kullanılmaya başlamışken, Osmanlı’da Tanzimat dönemine kadar bu sistemin kullanıldığına dair belgeler bulunmamaktadır. Osmanlı’da batı ülkelerinde kullanımından 300 sene sonra 1800’lü yılların başında çift taraflı kayıt sistemi görülmektedir (Güvemli, 2000). Tanzimat fermanı (1839) tarihinde ilanı ile birlikte Batılaşmak için yapılan reform, ayrıca hesap konusunda da Osmanlı muhasebe kayıt sisteminde de büyük bir değişim yapmıştır. 1850 tarihinde ise Fransa’da 1807 yılında yayımlanan “Code de Commerce” tercümesi yapılarak “Kanunname-i Ticaret” adı altında Ticaret Kanunu ilk kez düzenlenmiştir ve bu kanunda çift taraflı kayıt yöntemine ait defterlere yer verilmiştir (Sipahi ve Küçük, 2011). Tanzimat döneminde Osmanlı bürokratları mali yönetim için devlet gelir ve giderleri ile birlikte vergi düzenini değiştirmek için tek bir hazine kalemi olan Maliye Nezareti’ni kurmuştur (Güran, 1989). Hesap işlerinde yaşanan bu gelişmelerle birlikte; 1882 de Asaf Süleyman’a ait “Muhtasar Usulü Defteri”, 1889 da Hasan Tahsin’in “Yeni Usul Defteri”, 1881’de Ziya’nın “Fenni Usulü Defteri” ve 1896 yılında Ziyaettin’in “Fenni Defteri” Türkçe muhasebe kitapları da bu dönemde yayımlanmıştır (Güvemli, 2000). Ancak Batı ülkelerinin ve Türklerin kullandıkları muhasebe kayıt sistemleri farklı yapılarda yer almaktadır. Bunlar (Güvemli ve Aslan, 2009) ;

- Batı ülkeleri özel girişim ve dini kuruluşlar altında bir kayıt kültürüne sahipken; Türkler de vakıf yapısı altında devletçi bir kayıt sistemi vardır.

- Osmanlı muhasebesinde devletçilik anlayışı gereği muhasebenin ilgilendiği alan Cumhuriyet döneminden sonrada vergi muhasebesi olarak karşılaşılrken; batı ülkelerinde muhasebenin hizmet verdiği alan daha çok kapitalist sistemde kredi kuruluşlarına, ilgili yöneticilere ve yönetim katına bilgi vermek amaçlı kullanılmasıdır.
- Bir başka farklılık ise ticaret kurallarında batı ülkeleri kapitalizm etrafında kendini gösterirken, Osmanlı'da İslamiyet'ten dolayı şariat kuralları doğrultusunda işleyiş sağlanmaktaydı.

Osmanlı Devleti XX. yüzyıl başlarında muhasebede artık çift yanlı kayıt yöntemini kullanıyor olmasına rağmen bu dönemde imparatorluğun yıkılışına neden olacak savaşılara girmesi muhasebe alanında ilerleme kaydedilmemesine neden olmuştur (Güvemli ve Güvemli, 2006).

1.2.4. Cumhuriyet Döneminde Muhasebe Gelişimi

1923 yılında Cumhuriyet'in ilan edilmesi ile birlikte gerçekleştirilen devrimler laik sistem anlayışını getirmiştir. Böylelikle çağdaşılaşma yolunda atılan adımların muhasebe düşüncesinde de olumlu etkileri olmuştur. Muhasebe daha çok sosyal ve iktisadi konularla ilintili olduğundan dolayı bu alanlardaki yeniliklerden etkilenmiştir. 1926 yılında kabul edilen Ticaret Kanunu ile 1850 yılında yayınlanan Ticaret Kanunu yeniden düzenlenerek yayınlanmıştır. Yapılan değişikliklerde ise, tutulması gereken defterler yevmiye defteri, envanter ve bilanço defteri, kopya defteri olmak üzere üç defter belirtilmiştir (Sipahi ve Küçük, 2011). Ayrıca günümüz kurumlar vergisinin yasasının dayanağını oluşturan Kazanç Vergisi Kanunu (1926) kabulü ile Ticaret Kanununda belirtilen zorunlu defterlere ek olarak kazanç ve muamele defterinin (hasılat ve giderler defteri) tutulması zorunluğı getirilmiştir (Güvemli, 2001:139-153). Bu kanun ile birlikte muhasebede kayıt düzenini ilgilendiren ve yabancı şirketlerin kendi dillerinde muhasebe oluşturması ile karşılaşılan dil problemi, tüm kayıt düzenlerinin Türkçe tutulması zorunluluğı benimsenmesi ile giderilmiştir. Ayrıca 1928 yılında ise Türk harflerinin kabulü ile Arap dilinde sağdan sola tutulan tüm muhasebe kayıtları daha kolay bir şekilde

uygulama alanı bularak soldan sağı yazım şekli ile muhasebede çağdaşlaşma düşüncesinde önemli katkı sağlamıştır (Güvemli ve Güvemli, 2006).

Türkiye için yakın bir tarih olan Cumhuriyet dönemi, batıya dönük siyasi tarihi ve iktisadi gelişimleri ile ilgili önemli gelişmelerin bulunduğu bir dönemdir. Cumhuriyet'in batılılaşma uygulamaları muhasebe sistem ve yöntemleri ve muhasebe uygulamalarında çift yanlı kayıt sistemi uygulama yöntemleri uygulanmıştır. Cumhuriyet sonrası dönemde zaman bölümlmesi Prof. Dr. Erdinç Tokgöz tarafından;

- 1923-1930 Ulusal ekonomiye geçiş dönemi
- 1931-1938 Atatürk ve devletçilik dönemi
- 1939-1945 Devletçiliğin duraklama dönemi
- 1946-1950 Devletçiliğin gerileme dönemi
- 1950-1960 Demokrat parti dönemi
- 1963 ve sonrası planlı kalkınma dönemi şeklinde tanımlanmıştır.

1923-1929 tarih aralığına bakıldığı zaman 1923 Cumhuriyet'in ilanı olup, 1929 yılı ise dünyada ekonomik buhranın olduğu tarihtir. En önemli gelişmelerden biri olan İzmir İktisat Kongresi 7 Şubat 1923 yılında yapılarak milli ekonomi açıdan hedefler ortaya konulmuştur. Yapılan kongrede yatırımı artırmak için yatırım düşüncesi olan şirketlere kolaylık sağlanacağı, milli banka kurulacağı, demiryolu yapımına önem verileceği, yerli malı kullanımı teşvik edilmesine yönelik kararlar alınmıştır (Yavi, aktaran Özçelik ve Tuncer, 2007; Parasız, 1998: 3). Alınan kararlar ışığında ticaret alanında yapılan yenilikler; iş sahiplerine kredi vermek amacı ile 1924 yılında İş Bankası'nın kurulması ve Türk gemilerine hak getiren Kabotaj Kanununun 1926'da çıkartılması şeklinde gerçekleşmiştir (Özçelik ve Tuncer, 2007). Sanayi alanında ise Osmanlı tesislerini onarmak için 1925'te Sanayi ve Maadin Bankası kurulmuş ve halkı sanayiye teşvik etmek için 1927 yılında on beş yıl yürürlükte kalacak olan Teşvik-i Sanayi Kanunu çıkarılmıştır (Özel, 2002). Yaşanan

bu gelişmelerin yanında ayrıca 1924 yılında anayasasının kabul edilmesi ve 1926 yılında Ticaret Kanununun yenilenmesiyle 1926-1927 yıllarında Muamele Vergisi ve Kazanç Vergi yasalarının kabul görmesiyle muhasebe uygulamalarının gelişimini etkileyen yenilikler yapılmıştır (Güvemli ve Güvemli, 2006). Ekonomi, hukuk ve sanayi alanlarında yapılan uygulamalar ise 1923-1929 zaman aralığında gerçekleşmiş olup, özellikle Ticaret kanunu ve vergi yasalarının kabulü ile muhasebe uygulamaları üzerinde etkisi olan yeniliklerdir.

1930-1938 yılları arası ise ikinci dünya savaşını kadar olan kısmı oluşturmaktadır. Milli sanayi kongresinin yapıldığı 1930 yılında alınan raporda ekonomide verimi düşüren olaylara bakıldığı zaman, kuruluş yeri seçiminde yanlışlık, işletme sermayesi yetersizliği, makine ve teçhizat noksanlığı, karlılık hesaplarının tutarsızlığı, yönetim ve örgütlenmede başarısızlık, yetişmiş eleman kıtlığı sonuçları saptanmıştır (Ekodialog, 2016). Karşılaşılan sorunları hesap ve muhasebe işlevinin yetersizliğinden kaynaklandığını ortaya koyarken bu amaçla muhasebe mesleğinin örgütlenmesi üzerine 1932 yılında çıkarılan yasa tasarısı çalışması olmuş ancak kanunlaşmamıştır (Zeyrek, 2015). Özel teşebbüsün yetersiz olmasından dolayı 1930 yılından itibaren devletçilik anlayışında bir ekonomi politikası izlenmeye başlamıştır. Bu nedenle sanayi alanında yapılan yenilikler için 1933 yılında ilk “Beş Yıllık Kalkınma Planı” hazırlanmış ve başarılı bir şekilde uygulanmıştır. Ancak 1938 yılında hazırlanan ikinci beş yıllık kalkınma planı hazırlanmış olmasına rağmen 1939 yılında II. Dünya Savaşı’nın başlaması nedeni ile uygulama alanı bulamamıştır. 1930-1938 yılları arasında önemli olan gelişmeler arasında Sümerbank 1933 yılında, Maden Tetkik Arama Enstitüsü (MTA) 1935’te ve madenlerin işlenmesi için ise Etibank kurulmuştur.

Devletçilik dönemi olarak bilinen 1930-1938 döneminde 1929 dünyadaki ekonomik kriz sonrası ülkedeki sıkıntıları giderebilmek için 1930 yılında Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası (TCMB) kurulmuştur (Eroğlu, 2007). Böylelikle 1938 yılında da TCMB’nin para arzıyla birlikte kamu kurumlarına parasal destek sağlayacak yetkiler tanımlanmıştır.

Devletin sanayi yatırımlarının Türk muhasebe uygulamalarında iki önemi bulunmaktadır. İlki bu kuruluşlar üzerinde Batı Avrupa muhasebe sistemlerinin

özellikle Almanya'dan gelen sistemin uygulanmaya konulması ile birlikte muhasebecilerin bu kuruluşlarda yer alarak genel muhasebe, işletme bütçesi, mali tablo hazırlama konularında deneyim sahibi olmaları ikinci bir önemli nokta olarak karşımıza çıkmaktadır (Güvemli, 2001).

1939-1945 olarak belirtilen üçüncü zaman dilimi ele alındığında ilk demir çelik fabrikası olan Karabük Demir-Çelik fabrikası 1939 yılında kurulduğu görülmektedir. Bu dönem, 1938 yılında Atatürk'ün ölümünden sonra başlayan II. Dünya Savaşı'nın ülkemizde getirmiş olduğu ekonomik durgunluğun ve toplumsal sorunların yer aldığı bir dönemden oluşmaktadır.

1946-1950 Dönemi devletçilik döneminin gerilemeye başladığı dönem olarak adlandırılmaktadır. Uluslararası Para Fonu (IMF)'nda Keynes Planında ABD planının üstünlük sağlamasıyla 1949 yılında ABD Doları uluslararası piyasalara egemen olmuştur. Türkiye 1947 yılında IMF'ye üye olmuştur. Bu dönemde Truman Doktrini ile 400 milyon dolar yapılacak destekten sadece 100 milyon dolarlık askeri teçhizat yardım desteği almış daha sonra Marshall plan çerçevesinde 1948-1952 dönemlerinde de toplamda 351 milyon kredi sağlamıştır. Böylelikle Türkiye ile Amerika arasında yakınlaşma başlamış olup Amerikalı uzmanlar Türkiye'ye gelmiş, daha sonrasında da Türk gençleri Amerika'nın çeşitli kuruluş ve eğitim kurumlarında öğrenim görmeye başlamış olup Amerika'nın muhasebe uygulamalarının Türkiye'deki sistem üzerinde de etkisi olduğu gözlemlenmiştir (Güvemli, 2001) .

Türkiye'de ise devletçiliğin gerileme döneminde olduğu bu yıllarda ekonomik alanda, 1949 yılında Kurumlar Vergisi Kanunu, Gelir Vergisi Kanunu ve Vergi Usul Kanunlarının uygulanmaya konulması muhasebe alanında önemli bir gelişmedir.

1930-1950 yılları arasında muhasebe uygulamalarında Almaya etkisi bulunmaktadır (Kocamaz, 2012). Muhasebe uygulamalarında 1948-1952 yılları arası, muhasebe eğitiminde ise 1950-1960 yılları arasında Türkiye'nin Amerika Birleşik Devletleri ile olan yakınlaşmasının etkisi görülmüştür (Kocamaz, 2012).

Muhasebe uygulamalarında reform nitelikte düzenleme gerektiren yasalar 1937’de Türk Ticaret Kanunu, 1950’de Gelir ve Kurumlar Vergisi Kanunları ile Vergi Usul Kanunlarımızın yürürlüğe girmesi ile olmuştur (Avder, 2007). 1960 yılından itibaren oluşturulan kalkınma planları kamu kesimi için zorunlu ve özel kesim için yol gösterici nitelikte olduğundan ileriki dönemler içinde yatırımların teşvikine yönelik uygulamalar yürürlüğe konmuştur. Yatırımların özendirilmesi ile birlikte yatırımların artması ile muhasebeci talebini artırmış ve Serbest Muhasebeci Mali Müşavir (SMMM) İle Yeminli Mali Müşavirlere (YMM) iş alanı yaratmıştır. Muhasebede tahmini yapılabirlik raporu düzenleme çalışmalarda gelişim göstermiştir (Güvemli, 2001).

1968 yılında 8 adet muhasebe el kitabı bastırılmış ve kitapçıklarda 1964 yılında Kamu İktisadi Teşebbüsü (KİT)’lerinin mali işler ve muhasebe uygulamaları tarihsel gelişiminin incelenmesi sonucu tek bir sisteme yönelik bilgiler yer almaktadır (Güvemli, 2001).

1972 yılında ise Tek Düzen Muhasebe Sisteminin Genel Muhasebe bölümü uygulamaya konmuştur. Bu uygulama ile karşılaşılan problem ve eksikliklerin giderilmesine yönelik incelemeler sonucu 1974 yılında bir komisyon kurularak maliyet muhasebesi konulu çalışma sonucu 1976 yılında hazırlanmış ve Tek Düzen Maliyet Muhasebesi Rehberi olarak bir sonraki yıl uygulamaya konulmuştur (Avder, 2007).

Sermaye Piyasası, Sermaye Piyasası Kanunu 2499 sayılı maddesi ile 1981 yılında kurulmuştur. Amacı ise “ tasarrufların menkul kıymetlere yatırılarak halkın iktisadi kalkınmaya etkin ve yaygın bir şekilde katılmasını sağlamak amacıyla; sermaye piyasasının güven, açıklık ve kararlılık içinde çalışmasını, tasarruf sahiplerinin hak ve yararlarının korunmasını, düzenlemek ve denetlemektir” şeklinde açıkça belirtilmiştir (Sermaye Piyasası Kurulu [SPK], 2012). 6 Ekim 1983 tarihinde sermaye piyasalarının daha etkin çalışması ve menkul kıymet alım satımının elverişli ortamda gerçekleştirmek amacı ile 18183 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan “Menkul Kıymetler Borsaları Hakkında 91 sayılı Kanun Hükmünde Kararname”, İstanbul Menkul Kıymetler Borsası (İMKB) kurulmuştur. Ardından 1984 yılında da borsanın denetim ve çalışma koşulları ve yükümlülükleri düzenlenmiştir. Böylelikle

1986 yılında ise İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'nın aktif hale gelmesi ile sanayi, ticaret ve hizmet yatırım kuruluşlarının fon ihtiyaçlarının hızlı bir şekilde sağlanmasını yerine getirmiştir. İMKB'nin oluşumuyla birlikte işletmelerin sayısının arttığı ve işletmelerin büyüme kaydettiği görülmüştür. Bunun sonucu olarak ta işletmelerde istihdam edilecek muhasebeciye olan ihtiyacın arttığı biçiminde etkisi olmuştur. 1989 yılından sonra ise 3568 sayılı kanun ile Serbest Muhasebeci, SMMM ve YMM yasası yürürlüğe girerek mesleğin örgütlenmesi için yasal zemin oluşturulmuştur (Avder, 2007).

Vergicilik alanında ise en büyük gelişme 1985 yılında Katma Değer Vergisi'nin kabul edilmesidir. Bu uygulama ile birlikte verginin boyutu değişmiş vergi düzeni ve vergi yükü gelir ve kurumlar vergisinden tüketiciye kaydırılmıştır (Güvemli, 2001). Özellikle muhasebe meslek örgütü 1990'lı yıllarda vergi ağırlıklı çalışmalara ağırlık vermiştir. Muhasebe uygulamalarının vergi baskısı altında ve denetimin vergi yönlü olması 2000 yılında yaşanan bankacılık krizinin gelişiminde etkisi olmuştur (Güvemli, 2001).

1.3.MUHASEBE MESLEK MENSUBU İLE İLGİLİ GENEL BİLGİ

İşletmelerde faaliyetleri düzenli bir şekilde kayıt altına alan ve mevzuat çerçevesinde denetimini sağlayan, muhasebe kayıtlarının analizini sağlayarak bilgi kullanıcılarına sunan, mesleki yeterliliğe sahip olan bununla birlikte 3568 sayılı Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu'nda yer alan şartları yerine getirenlere “Muhasebe Meslek Mensubu” denir. Muhasebe meslek mensupları 3568 sayılı kanun üzerinde güncelleme yapılmadan önce Serbest Muhasebeci, SMMM ve YMM olarak üç unvan altında çalışmaktaydılar. Ancak 10/07/2008 tarihinde yayınlanan 5786 sayılı kanun ile “Serbest Muhasebeci Mali Müşavir” ve “Yeminli Mali Müşavir” unvanları ile hizmet vermektedirler.

Muhasebe meslek mensuplarının yapabileceği işler resmi gazete de yayınlanan 3568 Sayılı Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunun Madde 2-A ve B fıkralarında Serbest Muhasebeci Mali Müşavir ve Yeminli Mali Müşavirlerinin görev konuları ayrıntılı şekilde düzenlenmiştir.

“Madde 2 – A) Muhasebecilik ve mali müşavirlik mesleğinin konusu:

Gerçek ve tüzelkişilere ait teşebbüs ve işletmelerin) Genel kabul görmüş muhasebe prensipleri ve ilgili mevzuat hükümleri gereğince, defterlerini tutmak, bilanço kâr-zarar tablosu ve beyannameleri ile diğer belgelerini düzenlemek ve benzeri işleri yapmak. b) Muhasebe sistemlerini kurmak, geliştirmek, işletmecilik, muhasebe, finans, malî mevzuat ve bunların uygulamaları ile ilgili işlerini düzenlemek veya bu konularda müşavirlik yapmak. c) Yukarıdaki bentte yazılı konularda, belgelerine dayanılarak, inceleme, tahlil, denetim yapmak, malî tablo ve beyannamelerle ilgili konularda yazılı görüş vermek, rapor ve benzerlerini düzenlemek, tahkim, bilirkişilik ve benzeri işleri yapmak. Yukarıda sayılan işleri; bir işyerine bağlı olmaksızın yapanlara “Serbest Muhasebeci Mali Müşavir” denir.”

SMMM ve YMM’lerin görev konuları farklıdır. YMM’ler, defter tutmadıkları gibi büro açmalarının da yasak olduğu açık bir şekilde yasada belirtilmiş olup, daha çok kanunda belirtilen yönetmelik çerçevesinde tasdik işlemleri yapmaktadır ve aynı kanunun B fıkrasında aşağıdaki gibi açıkça belirtilmiştir.

“Madde 2-B) Yeminli mali müşavirlik mesleğinin konusu: (A) fıkrasının (b) ve (c) bentlerinde yazılı işleri yapmanın yanında Kanunun 12 nci maddesine göre çıkartılacak yönetmelik çerçevesinde tasdik işlerini yapmaktır. Yeminli mali müşavirler muhasebe ile ilgili defter tutamazlar, muhasebe bürosu açamazlar ve muhasebe bürolarına ortak olamazlar.”

1.3.1.Muhasebe Meslek Mensubu Olabilmenin Genel ve Özel Şartları

SMMM ve YMM unvanları ile hizmet verebilmek için belirli kıstasları yerine getirmek gerekmektedir. Öncelikle Muhasebe Meslek Mensubu olmanın genel şartlarını yerine getirmek gerekmektedir. 3568 Sayılı Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunun 4. Maddesinde ayrıntılı olarak belirtilen şartlar aynı zamanda kamu kurum ve kuruluşlarında meslek mensubu olmanın genel şartlarıdır. Bu şartların yanında birde özel şartlar belirtilmiştir. SMMM olabilmek için bu genel şartlara ek ayrıca özel şartları da yerine getirmek gerekmektedir. 3568 sayılı Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunun 5. maddesinde Serbest Muhasebeci Mali Müşavir olabilmenin özel şartları aşağıda ayrıntılı olarak belirtilmiştir.

“a) Hukuk, iktisat, maliye, işletme, muhasebe, bankacılık, kamu yönetimi ve siyasal bilimler dallarında eğitim veren fakülte ve yüksekokullardan veya denkliği Yükseköğretim Kurumunca tasdik edilmiş yabancı yükseköğretim kurumlarından en az lisans seviyesinde mezun olmak veya diğer öğretim kurumlarından lisans seviyesinde mezun olmakla beraber bu fıkra da belirtilen bilim dallarından lisansüstü seviyesinde diploma almış olmak. b)En az üç yıl staj yapmış olmak. c) Serbest muhasebeci mali müşavirlik sınavını kazanmış olmak. d) Serbest muhasebeci mali müşavirlik ruhsatını almış olmak.”

3568 sayılı Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunun 9. Maddesinde YMM olabilmenin özel şartları ise;

“ a) En az 10 yıl serbest muhasebeci mali müşavirlik yapmış olmak, b) Yeminli mali müşavirlik sınavını vermiş olmak, c) Yeminli mali müşavir ruhsatını almış olmak,”

maddelerinden oluşmaktadır.

1.3.2.Muhasebe Mesleği ile ilgili Yasal Düzenlemeler

Ülkemizde ilk olarak 1926 yılında Ticaret Kanunun 68. Maddesinde muhasebe defterlerinin tutulması için istihdam yaratılması yer almasına yönelik düzenleme yapılmış olup, bu madde ile muhasebecilik kavramının kabullenildiği görülmektedir. Ancak tam anlamıyla muhasebe mesleğinin ihtiyaçlarına cevap veren yasal düzenleme 01.06.1989 yılında yayınlanan 3568 sayılı “Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu” dur. Bu kanun muhasebeciliği bir meslek olarak tanımlamaktadır. Böylelikle meslek sahibi olabilmek için özel ve genel şartların sağlanması koşulları getirilmiştir. Bununla birlikte sınav ve stajlar hakkında esaslar belirlenmiş olup, en önemlisi meslek örgütlerinin kuruluşlarını düzenlemiştir (Bilen, 2008:11).

Ülkemizde muhasebe mesleğinin yasalaşması çok uzun bir süre sonra gerçekleşmiş olup, bu gecikmenin nedeni arasında ülkede yaşanan ekonomik sıkıntılar olmuştur. Mesleğin yasalaşmasına engel olan nedenler şu şekilde özetlenmiştir (Güvemli, aktaran Bilen, 2008:12);

- Muhasebe mesleğinin genel olarak vergicilik olarak bilinmesi,

- Meslek mensubu sayısının yeterli olmaması,
- Mesleğin icra edilebilmesi için sektörlerin yeterli olmaması,
- Meslek mensuplarının meslek hakkında yeterli bilgiye sahip olmaması,
- Meslek mensuplarının yeterince mesleğe sahiplenmemeleri,
- Farklı eğitim kurumlarından mezun olanların meslek mensupları olmaları,
- Yasal düzenlemeyi istemeyen meslek mensuplarının olması,
- Mesleğin yeterince anlatılamaması, muhasebe meslek mensuplarının avukatlık mesleğini icra edebilecekleri düşüncesinin oluşması nedeni ile avukat olan milletvekillerinin meslek yasasına karşı olması,
- Meslek mensupları olmayıp ancak mesleğin kendilerine göre yasallaşmasını talep edenlerin oluşması,
- Bakanlıkların ve ilgili meslek kuruluşlarının mesleğe sahip çıkmaması,

gibi olumsuz nedenlerden dolayı muhasebe mesleğinin yasallaşması uzun bir zaman almıştır. Fakat mesleğin farkındalığı diğer ülkelerde daha erken zaman dilimlerinde ortaya çıkmıştır. Bu düzenlemelere kronolojik olarak bakıldığında; 1870 yılında İngiltere’de, 1881 yılında Fransa’da, 1886 yılında ABD’de, 1895 yılında Hollanda’da, 1941 yılında Arjantin’de, 1946 Yılında Meksika ve Brezilya’da, 1949 yılında Hindistan’da, 1950 yılında Yunanistan’da ve 1955 yılında da Nijerya’da muhasebe mesleği ile ilgili yasal düzenlemeler yapıldığı görülmektedir (Ayboğa, 2003). Ülkemizdeki muhasebe mesleğine yapılan düzenleme tarihi diğer ülkelerle kıyaslandığında çok geç kalınmış bir düzenleme olduğu görülmektedir.

1.3.3. Muhasebe Mesleğinin Gelişim Süreci

Muhasebe mesleği Osmanlı döneminden günümüze kadarlık zaman diliminde değişim göstermektedir. Muhasebe mesleğini yapanlar parasal işlemlerle uğraşan muhasebe kayıtlarını düzenleyen muhasebecilerin işidir. Günümüzün önemli meslek gruplarından olan muhasebe mesleğinin gelişimini Osmanlı Dönemi ve Cumhuriyet Dönemi olarak ele alarak ayrıntılı biçimde incelenmiştir.

1.3.3.1.Osmanlı Devletinde Muhasebe Mesleğinin Gelişimi

Osmanlı döneminde iktisadi durum özel kesimde mali iler küçük meblağlarda olduğundan muhasebe daha çok devletin mali kısmında gelişim göstermiştir.

Osmanlı muhasebe sistemi; özellikle devletin mali olay ve işlemlerinin kayıt altına alınmasında merdiven yöntemi, siyakat yazısı, divan rakamları, “icmal, mufassal, tahrir” gibi isimler verilen bir dizi muhasebe defterlerinden oluşmaktadır. Ayrıca tüm bu işleri yapacak akıl, bilgi, yetenek, kişilik, ahlak gibi açılardan çok özel yetiştirilmiş farklı hiyerarşik seviyelerde görev yapan muhasebecilerden ve bu işlerin yürütüleceği mekân, araç ve gereçten bir araya gelmiştir (Can ve Esen, 2010). Osmanlı’da mali merkezi örgütlenme ilk olarak Hazine-i Amire adı ile karşımıza çıkmakta ve daha sonra XVII. Yüzyılda “Bab-ı Defteri” adı olarak karşımıza çıkmaktadır (Güvemli, 1998:375). Osmanlı Devletinde muhasebe sistemi olarak merdiven sisteminin kullanıldığı, ancak o zamanlar daha çok işlerin usta çırak sistemi ile öğretilmesi nedeni ile merdiven yönetimini anlatan bir öğreti kitabına o dönemlerde rastlanmamaktadır (Güvemli ve Güvemli, 2007).

1839 yılında Tanzimat Dönemi’yle Maliye Nezareti’nin kurulması ile devlet muhasebesi muhasebe departmanlarında kayıt altına alınmaya başlanmış ve böylelikle muhasebe mesleğinin Osmanlı dönemindeki yeniden yapılanması ile karşılaşmıştır (Güvemli, Aytulun ve Şişman, 2013). Tanzimat döneminden sonra 1850 yılında kabul edilen Ticaret Kanunu ile ilk kez çift taraflı kayıt sistemini içeren defter düzeni yer almıştır. Ancak muhasebeye çift taraflı kayıt sistemi muhasebede yeni bir kavram olduğundan uygulamaya geçilebilmesi için yurtdışına öğrenci gönderilerek sistemin uygulamasının öğrenilmesi ile mümkün olabilmiştir. 1875 yılında çift yanlı kayıt sistemine geçiş, 1879 yılında çift yönlü kayıt sistemini anlatan

açıklayıcı kitapların yayınlanması ve aynı yıl içerisinde Heyet-i Teftişiye'nin kurulması ile çağdaş mali denetim anlayışının getirilmesi, 1883 yılında Hamidiye ticaret mektebinin kurulması, vergicilik anlamında temettü vergisinin alınmaya başlanması muhasebenin hızla gelişimine ve çağdaşlaşmasına etkide bulunmuştur ((Güvemli, Aytulun ve Şişman, 2013).

1.3.3.2.Cumhuriyet Döneminde Muhasebe Mesleğinin Gelişimi

1923 yılında Cumhuriyet'in ilanından sonra hukuk alanında yapılan değişimlerle alt yapısı hazırlanan Türk Ticaret Kanunu ve vergi yasaları ele alınmıştır. Karma ekonomi sistemini oluşturarak muhasebe kayıtlarına göre vergi alınacak işletmelerin oluşumunu sağlayacak düzenleme yapılmıştır (Güvemli, Aytulun ve Şişman, 2013). Özel kesim yatırımlar için ise Devlet İktisadi Kuruluşları oluşturularak 1927 yılına Teşvik-i Sanayi Kanunu yasalaştırılarak özel işletmelerin artırılması teşvik edilmeye çalışılmıştır. Bu yıllardaki gelişme daha çok kamu yatırımları ve işletmeleri yönünde gerçekleştirilmiş, özel kesim işletmelerinden beklenen yatırım gerçekleşmemiştir. Bunun yanında muhasebecilik alanı ile ilgili ilk kanun, 1927 yılında 1050 sayılı Muhasebe-i Umumiye Kanunu'dur.

Türkiye'de Cumhuriyet döneminde muhasebe mesleğine olan ihtiyaç 1930'larda, kalkınma yatırımları sonucunda ortaya çıkmaya başlamıştır. Daha öncesinde 1923 yılında İzmir'de toplanan İktisat Kongresinde alınan kararlar doğrultusunda Türkiye İş Bankası (1924), T.C. Merkez Bankası (1930), Sümerbank (1933) ve Etibank (1934) kuruluşlarının kurulması kararları önemli bir etken olmuştur. 1926 yılında faaliyete geçen ilk Kamu İktisadi Kuruluşu olan Sanayi ve Maden Bankası'nın kurulması, özel kesim işletmelerinin teşviki amacıyla 1927 yılında Teşvik-i Sanayi Kanunu'nun çıkarılması ve 1932 yılında "Hesap Mütahassıslığı" kanunu tasarısının hazırlanmasını muhasebe mesleği üzerinde önemli gelişmelere neden olmuştur. Ancak 1932'de ilk defa hazırlanan meslek yasası ile ilgili herhangi bir sonuca varılamamıştır (Aysan, 1996). 1933 yılında ise Sümerbank'ın muhasebe kayıtları için Almanya'dan gelen profesör ile maliyet kavramları ve hesap planları ile ilgili yeni kavramlar muhasebede uygulama alanı bulmuştur (Avder, 2007).

1937 yılında “Devletçilik” ilkesi anayasada da yer almıştır. Devletçilik ilkesinin uygulanması sonucunda 1933-1937 yıllarını kapsayan Birinci Beş Yıllık Sanayi Planı uygulanmış, başarılı bir şekilde uygulama bulan birinci planın hemen ardından 1937-1941 yıllarında İkinci Beş Yıllık Sanayi Atatürk’ün vefatı (1938) ve ikinci dünya savaşının başlaması (1939) üzerine uygulamaya geçilememiştir. Muhasebe mesleği ile ilgili bu dönemlerde önemli bir gelişme ise 1938 yılında KİT’lerin denetiminden sorumlu bir yüksek denetleme kurulunun kurulması olmuştur (Aysan, 1996).

1950 yılında devlet hakkını korumak amaçlı çıkartılan Vergi Usul Kanunu ve 1957 yılında ekonomik düzeni sağlamak ve üçüncü şahısların haklarını korumak amaçlı yasalaşan Türk Ticaret Kanunu tekrardan gözden geçirilerek uygulamaya girmesi ile, muhasebe sisteminin gelişimine yasal bir zemin hazırlamıştır.

1.3.4. Muhasebe Mesleğine Katkı Sağlayan Kuruluşlar

Türkiye’de meslek mensuplarının örgütlenmesi, Hamidiye Ticaret Mektebi mezunlarının ilk kez 1936 yılında Yüksek Ticaretliler Derneğini kurması ile ortaya çıkmıştır. Bu dernek üyeleri cumhuriyet döneminde yapılan büyük yatırımların işletmelerinde ve muhasebe işlemlerinde yer alarak ülke gelişimine büyük katkı sağlamışlardır (Güvemli, 2017). Günümüzde de birçok vakıf ve dernek muhasebe mesleğine gönül verenler tarafından kurulmuş olup, yaptıkları ile mesleğin gelişimine önemli derecede fayda sağlamıştır.

Tablo 1: 1850-1999 Yılları Arasında Muhasebe Mesleğinin Gelişimi

Yıl/Yıllar	Yaşanan Gelişme
1850	İlk Türk Ticaret Kanunu (Fransa'dan alındı)
1881	İstanbul Ticaret Odası Kurulması
1882	İstanbul Ticaret Yüksek Mektebi
1926-1934	Vergi Denetim Yetkisinin Muhasebe Uzmanlarına Verilmesi
1926	Alman Ticaret Kanunu esaslı İkinci Türk Ticaret Kanunu
1932	İlk olarak Meslek mensuplarına yönelik tasarının hazırlanması
1937	Devletin bünyesindeki şirketlerin muhasebe düzenlenmesinde Alman uzmanlardan faydalanılması
1942	Türkiye Muhasebe Uzmanları Derneği'nin Kurulması
1949	Türk Vergi Sistemi'nde değişiklik yapılması
1957	Üçüncü Türk Ticaret Kanunu'nun kabul edilmesi
1961	Türk ve Amerikalı akademisyenlerin devlet bünyesindeki şirketlerin muhasebe sistemine yönelik rapor sunması
1968-1970	Tek düzen muhasebe sistemi, muhasebe ilkeleri ve yönetime yönelik rapor sisteminin devlet şirketleri için kurulması
1974	TMUD tarafından meslek ruhsatına sahip olanlara üyelik verilmesi, TÛMFED' in kurulması
1976	MMMBD kurulması
1977	Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu'nun (IFAC) kurulması
1983	SPK'nın kabul edilmesi ve borsa işlemlerinin yürütülmesi
1987	Bankalar ve Sermaye Piyasasına Tabi Şirketlerin bağımsız dış denetim faaliyetini başlatmaları ve denetim şirketlerinin tescili
1988	Bağımsız Denetim Derneğinin kurulması
1989	3568 sayılı Muhasebe Meslek Kanunun yasallaşması (TÛRMOB' un kurulması)
1991	TMUD tarafından Uluslararası Muhasebe Standartlarının kitap haline getirilmesi
1992	Tekdüzen muhasebe sisteminin yayınlanması
1993	TMUDESK' in (Türkiye Denetim ve Muhasebe Standartları Kurulu) kurulması
	Temel Eğitim ve Staj Merkezi'nin (TESMER) kurulması
1994	Denetim Ortaklıkları Meslek Kararının kabul edilmesi
	TÛRMOB'un Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu'na Tam Üye olarak katılması
1995	TÛRMOB mensuplarına A.Ş.'lerin denetim yetkisinin tanınması
1996	Sınırlı Uygunluk Denetimi Meslek Kararı'nın alınması
	Muhasebe Meslek Ahlak Kuralları Kararı' nın alınması (IFAC ile uyumlu)
1999	Sürekli Meslek Eğitimi Kararı'nın(IFAC ile uyumlu) TÛRMOB tarafından kabul edilmesi
	TÛRMOB Akdeniz Muhasebeciler Federasyonu'na (FCM) kurucu üye olarak katılması

Kaynak: Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği (TÛRMOB) Çalışma Raporu, 2016, Erişim tarihi:25.02.2017, <http://www.turmobil.org.tr/Attachment.aspx?param=+quFU/yYHWfp3iGFDtITdj6lNdJC1B5IMZd0ztaO7TFjmO179bi6EmU1/E8vnCRtmVp4rIU3EtQ=>

1850 ve 1999 yılları arasında mesleğin gelişimine etkisi olan olaylar zinciri yukarıdaki tabloda ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Meslek için yasal zeminlerin

oluşması 1850 yılında ilk Türk Ticaret Kanununun kabul edilmesiyle ortaya çıkmıştır.1926 yılında yaşanan serbest çalışan muhasebe uzmanlarına denetim yetkisinin verilmesi muhasebe mesleğinin tanındığını göstermektedir.1932 yılında mesleğin tasarı halinde hazırlanması çabaları yer almasına rağmen 1989 yılında meslek yasası kabul edilmiştir. Muhasebe mesleğinin yasalaşması ve gelişimi kurum, dernek ve vakıfların katkılarıyla hız kazanmıştır. Bu kurumlar, 1942 yılında TMUD, 1974 yılında TÜMFED, 1976 yılında MMMBD, 1988 yılında Bağımsız Denetim Derneği, 1993 yılında TESMER ve TMUDESK olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tablo 2: 2002-2016 Yılları Arasında Muhasebe Mesleğinin Gelişimi

Yıl/Yıllar	Yaşanan Gelişme
2002	Türkiye Muhasebe Standartları Kurulunun faaliyete başlaması
2003	Türkiye Denetim Standartları Kurulunun (TÜDESK) kurulması
2005	Türkiye Muhasebe Standartları'nın(IFRS'ye uyumlu) setinin yayınlanması
2008	3568 Sayılı Meslek Yasasında değişiklik yapılması
2010	Türkiye Muhasebe Standartları (TMS)/Türkiye Finansal Raporlama Standartlarını (TFRS) tam setinin yayınlanması
	KOBİ'ler için Türkiye Finansal Raporlama Standardı (KOBİ TFRS) yayınlanması
2011	Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun yayınlanması (Şirketlerin TFRS kullanımları ve denetimleri içerikli)
	TÜRMOB'un Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu'nun (IFAC) Yönetim Kurulunda yer alması
	Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumunun (KGK) oluşturulması
2013	Avrupa Muhasebeciler Federasyonu'na TÜRMOB'un Tam Üye olarak katılması
2015	Vergi Usul Kanunu Taslağının yayımlanması
2016	"BKK'da Değişiklik Yapan Kararlar" ile bağımsız denetime tabiiyetteki hadlerin kademeli olarak aşağıya çekilmesi

Kaynak: Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği (TÜRMOB) Çalışma Raporu, 2016, Erişim tarihi:25.02.2017, <http://www.turmob.org.tr/Attachment.aspx?param=+quFU/yYHWfp3iGFDtTdJ6lNdJC1B5IMZd0ztaO7TFjmO179bi6EmU1/E8vnCRtmVp4rlU3EtQ=>

2002-2016 yılları arasında ise uluslararası standartlara yönelik çalışmalar dikkat çekmektedir. Bu amaçla uluslararası muhasebe standartlarının ülkemizde uygulanabilirliğine yönelik yasalar ve kuruluşlar oluşturulmuştur. Uluslararası standartları uyumluluk çalışmaları için 2002 yılında Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu faaliyete geçmiştir. Uyum sürecinde ise 2005 yılında TMS, 2010 yılında ise TMS/TFRS (IAS/IFRS uyumlu) ile KOBİ TFRS setleri yayımlanmıştır.

Meslek için ise önemli ise 2008 yılında 3568 sayılı meslek yasasında değişiklik yapılması ile ortaya çıkmıştır. Ayrıca mesleği yakından ilgilendiren 2011 yılında Kamu Gözetim Kurumu (KGK) oluşturulmuştur.

1850 ve 2016 yılları arasında yaşanan gelişmeler incelendiğinde muhasebe mesleğine katkısı olan kuruluşlardan bazıları alt başlıklar halinde ele alınmıştır.

1.3.4.1. Türkiye Muhasebe Uzmanları Derneğinin (TMUD)

Ülkemizde muhasebe uzmanları derneğinin kurulmasının temelinde, 1942 yılında, altısı muhasebeci, üçü muhasebe ile ilgili devlet memuru, üçü akademisyen, ikisi de ticaretle uğraşan toplam 14 kurucudan oluşan Prof. Dr. Osman Fikret ARKUN başkanlığında Eksper Muhasipler ve İşletme Organizatörleri Derneği'nin kurulması yer almaktadır. Bu dernek ülkemizde muhasebe mesleğinin gelişmesinde önemli bir atılım olmuştur. Derneğin kuruluşunda tüzüğüne ikinci maddesinde birliğin mevzu ve gayesi başlığı altında amaçlar şu şekilde sıralanmıştır (Güvemli, Aytulun ve Şişman, 2013);

-Muhasebe ilmini yaymak ve ilerletmek,

-Muhasepilik mesleğini ilerletmek muhasepilerin menfaatlerini korumak ve aralarındaki bağı kuvvetlendirmek,

-Muhasepilikteki mesleki ve ahlaki standartların korunmasını ve yükselmesini temin etmek,

-Resmi ve hususi müesseselere, muhasebe ve bununla alakalı işlerinde müzaheret (yardım) etmek,

-İktisadi işletmelerin organizasyonunun yapılması veya mevcut organizasyonun tanzim ve ıslahı hususunda bunlara zahir (yardımcı) olmak şeklindedir.

Kurucuların muhasebe ve muhasebe mesleği üzerindeki ilkelerin kurulması ve hakların korunmasına yönelik çalışmaları muhasebede ileri görüşlülüğü ortaya koymaktadır.

1967 yılında Türkiye Muhasebe Uzmanları Derneği'ne dönüştürülen bu dernek bu alanda ilk özel girişimdir. Ülkede muhasebe mesleğinin düzenlenmesi amacıyla bir kanunun çıkarılması, TMUD'un önemli amaçlarından biri olmuştur. 1973 yılında itibaren Dernek, üyelik koşulları arasına meslek staj ve sınav koşullarını getirmiş, batı ülkelerinde uygulanan muhasebe ilke ve kurallarının ülkemize taşınmasına da hizmet etmiştir. Dünya ülkelerindeki uygulamaların ülkemizde uygulanabilmesi için 1974 yılında "Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu (IASC)"nın üyesi olmuştur. 1977'de Uluslararası Muhasebe Federasyonu'na (IFAC) kurucu üye olarak katılmış ve 1975'te, Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu (IASC) üyesi olarak uluslararası standartları (IAS) kabul etmiş, onların ülkemizde meslek için uyulması gerekli kuralara dönüşümünü sağlamıştır (Türkiye Muhasebe Uzmanları Derneği [TMUD], 2017).

Ülkemizde muhasebe mesleğinin gelişimi açısından önemli çalışmalar gerçekleştiren TMUD bir önemli katkısı da muhasebe kongrelerinin düzenlenmesinde maddi destek sağlayarak Maliye Bakanlığı, özel sektör yatırımcıları, finans sektöründe yer alan bankacılar ve muhasebe meslek mensuplarının bir araya getirerek muhasebe mesleği üzerindeki sorunların tartışılması için ortam sağlamıştır.

1.3.4.2. Türkiye Muhasebeciler Dernekleri Federasyonu (TÜMFED)

Meslek ile ilgili bir diğer örgütlenme ise 1974 Yılında Türkiye Muhasebeciler Dernekleri Federasyonu (TÜMFED) altında olmuştur. Ancak bu dernek 1983 yasası ile düzenlenen dernek yasalarının şartlarını taşımadığından dolayı MMMBD ile birleşme kararı almıştır (Bilen, 2008:65). Bu kararla TÜMFED örgütlenmesi başarıya ulaşamamıştır (Mengülerek, 2010).

1.3.4.3. Mali Müşavirler Muhasebeciler Birliği Derneği (MMMBD)

1976 yılında Mali Müşavirler Muhasebeciler Birliği Derneği (MMMBD) İstanbul'da kurulmuş olup, 1987 yılında şube sayısı 75'e kadar yükselmiştir (Bilen,

2008:64). Ancak günümüze bakıldığında genel merkezi Ankara olup, Türkiye genelinde 27 şubeye düşmüştür. Derneğe üyelik için 3568 sayılı Meslek Yasasına uygun ruhsat sahibi meslek mensupları şartı aranmaktadır. Derneğin çalışma konuları ve esaslarına genel olarak bakıldığında (Mali Müşavirler Muhasebeciler Birliği Derneği [MMMBD], 2017);

- Ulusal ve uluslararası Muhasebe ve Denetim Standartları ile ilgili kurullarda aktif temsil edilmesi ve bu standartların muhasebe biliminin kurallarına uygun oluşturulması,
- TÜRMOB ve IFAC gibi kuruluşlarla işbirliği yapılması,
- Meslek sorunlarının ele alınarak çözümler getirilmesi,
- Tüm ulusal ve sivil toplum örgütleriyle ilişkilerin geliştirilmesi,
- Meslek etiği hakkında kuralların hazırlanması ve geliştirilmesi,
- Mesleki hak ve özgürlüklerin korunması,
- Dernek üyelerinin haklarının korunup, üyeler arasında ayırım yapılmadan eşitliğin korunmasına,
- Mesleki kuruluşlar, üniversiteler ile ortak çalışmaların yapılmasına,
- Mesleki eğitim ve öğretimin yeni düzenlemelere uyum çalışmalarına ve dernek üyeleri ile faaliyetlerini ilgilendiren esaslar 18. olağan genel kurulda kabul edilen tüzükte açıkça belirtilmiştir.

Bu anlamda çalışma alanları incelendiğinde MMMBD’ nin yaptığı çalışmaların ve yürüttüğü faaliyetlerin mesleki gelişime büyük katkı olmuştur.

1.3.4.4. Bağımsız Denetim Derneği (BDD)

Sermaye Piyasası Kurulu yetkili bağımsız denetim şirketlerinin ortakları. 1988 yılında bir araya gelerek Bağımsız Denetim Derneğini kurmuştur. Kurulda 33 üye yer alırken günümüzde bu sayı 349’ dur (Bağımsız Denetim Derneği [BDD],

2017). Derneğin amacı mesleki ilişkilerin kuvvetlendirilmesi ve uygulamada muhasebe denetim, ilke ve standartlarının gelişimine katkı sağlamaktır. Aynı zamanda üyelerine yönelik esaslarda ayrıntılı olarak belirtilmiştir. Dernek hizmetlerini KGK, SPK, BDDK gibi ilgili kuruluşların mevzuatlarına yönelik düzenlemelerinde ilgili görüşler ortaya koyarak raporlar halinde bu kuruluşlara sunmayı amaçlamaktadır.

1.3.4.5. Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği (TÜRMOB)

01/06/1989 tarihinde kabul edilen ve 13/06/1989 tarihinde resmi gazetede yayınlanan 3568 sayılı Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanununun yürürlüğe muhasebe mesleğinin ilerlemesi hız kazanmıştır. İlgili kanunun ilk maddesinde bu kanunun amacı, *“işletmelerde faaliyetlerin ve işlemlerin sağlıklı ve güvenilir bir şekilde işleyişini sağlamak, faaliyet sonuçlarını ilgili mevzuat çerçevesinde denetlemeye, değerlendirmeye tabi tutarak gerçek durumu ilgililerin ve resmi mercilerin istifadesine tarafsız bir şekilde sunmak ve yüksek mesleki standartları gerçekleştirmek üzere, “Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik” ve “Yeminli Mali Müşavirlik” meslekleri ve hizmetleri ile Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliğinin kurulmasına, teşkilat, faaliyet ve denetimlerine, organlarının seçimlerine dair esasları düzenlemektir.”* şeklinde açıkça belirtilmiştir (Ankara SMMM Odası, 2014). Birliğin kısa adına ise TÜRMOB denmektedir. İlgili madde ile yapılan son 10/07/2008 tarihli ve 5786 sayılı Kanunun 19’uncu maddesiyle ilgili düzenlemede; bu maddede yer alan “Serbest Muhasebecilik”, “Serbest Muhasebeci”, ibareleri madde metninden çıkarılmıştır.

Odaların kuruluşu ile ilgili olarak madde 15’te ayrıca ayrıntılı olarak bölgesi içinde kendi mesleği konusunda en az 250 meslek mensubu bulunan il merkezlerinde ve bölgesi içinde 250 meslek mensubu bulunan ilçelerde (Büyükşehir belediyesi sınırları içindeki ilçeler hariç) bir oda kurulması öngörülmüştür. Aynı ayrı kurulan serbest muhasebeci mali müşavirler ve yeminli mali müşavirler odaları, bulundukları ilin veya ilçenin adını taşımalıdır. Ancak, ilçelerde oda kurulabilmesi için o ilçedeki

en az 100 meslek mensubunun yazılı başvurusu olması gereklidir. Yeterli sayıda meslek mensubu bulunmayan ve oda kurulamayan yerlerin en yakın odaya bağlanmasına veya bölge odaları kurulmasına Birlikçe karar verilmesi şeklinde olmaktadır. Bu karar Maliye Bakanlığına bildirilmesiyle tüzel kişilik kazanmaktadır. Odalara üye olmayan meslek mensupları mesleki faaliyette bulunamayacakları şeklinde ayrıntılı bilgi verilmiştir (Ankara SMMM Odası, 2014).

Günümüzde odaya kayıtlı 77 Serbest muhasebeci mali müşavir ve 8 yeminli mali müşavir odası olmak üzere toplamda 85 oda bulunmaktadır. 2015 yılına bakıldığı zaman toplam odaya kayıtlı SM sayısının 10.215, SMMM sayısının 85.293 ve YMM sayısının da 4.694 olduğunu toplama bakıldığında ruhsatlı meslek mensuplarının 100.202 olduğu görülmektedir. TÜRMOB 2014 yılı çalışma raporunda;

- Yeminli Mali Müşavirlerin; 1990-1991 döneminde bin 887 olan yeminli mali müşavir sayısı, 1996-97 döneminde 2 bin 553'e ulaştı. 2014 yılı Aralık ayı itibariyle ise 4 bin 578 olduğu, 1994 yılında 2 bin 400 olan yeminli mali müşavir sayısı yüzde 24.57'lik artışla 2000 yılında 3 bin 182'ye ulaştığı, 1994 yılından 2014 yılı Aralık ayına kadar olan sürede ise artış oranı yüzde 90,75 olduğunu tespit edilmiştir.

- Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerin ise; 1990-1991 döneminde 8 bin 755 olan serbest muhasebeci mali müşavir sayısı, 1996-97 döneminde 15 bin 983'e ulaştığı görülmektedir. Serbest muhasebeci mali müşavir sayısı 1994 yılında 14 bin 282 olan serbest muhasebeci mali müşavir sayısı yüzde 57'lik artışla 2000 yılında 22 bin 473'e ulaşmıştır. Bu oran SMMM sayısının 2014 yılı Aralık ayı itibariyle 80 bin 577'ye olmasından dolayı yüzde 464 gibi yüksek bir oranda artış gerçekleşmiştir. Serbest Muhasebecilerin; 1990-1991 döneminde 16 bin 466 olan serbest muhasebeci sayısı, 1996-97 döneminde 25 bin 059'a ulaştı. 2008 yılı ağustos ayı sonu itibariyle bu sayı 28 bin 993 oldu. 2014 yılı Aralık ayı itibariyle 10 bin 880'e düşmüştür. 1994 yılında 25 bin 085 olan serbest muhasebeci sayısı yüzde 7.31'lik artışla 2000 yılında 27 bin 064'e ulaşmış, 1994 yılından 2014 yılı Aralık ayına kadar olan sürede ise yüzde 56,6 azalış olduğunu tespit edilmiştir. Bunun nedeni ise 3568 sayılı yasanın değişmeden önceki yapısına göre SM unvanı ile çalışan meslek mensubu grubu yer almaktaydı. Ancak bu grup 2008 yılında 28 bin 993 iken 5786 sayılı yasaya göre

SMMM olma hakkını kazanmış olanlardan sonra, stajını tamamlayarak SM olanlarla birlikte toplam 10 bin 880 kişiye gerilemiştir. Son beş yılda ise meslek mensuplarının unvanlarına göre sayıları aşağıdaki tabloda ele alınmıştır.

Tablo 3: 2012-2016 Yılları Arasında Muhasebe Meslek Mensuplarının Sayıları

Meslek Unvanı	2012	2013	2014	2015	2016
SM	12.433	11.586	10.880	10.144	9.551
SMMM	72.984	76.561	80.577	85.740	90.044
YMM	4.097	4.071	4.578	4.685	4.723
TOPLAM	89.514	92.218	96.035	100.569	104.318

Kaynak: Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği (TÜRMOB) Çalışma Raporu, 2016, Erişim tarihi:25.02.2017, <http://www.turmob.org.tr/Attachment.aspx?param=+quFU/yYHWfp3iGFDtITdj6lNdJC1B5IMZd0ztaO7TFjmO179bi6EmU1/E8vnCRtmVp4rlU3EtQ=>

Ruhsatlı meslek mensuplarının 2012 yılından itibaren SMMM ve YMM sayılarında artış sağlandığı gözlemlenirken, SM sayıların azalış olmaktadır. Ancak toplam meslek mensubu sayısına bakıldığında 2012 yılında 89.514 iken, 2016 yılının sonunda bu sayı 104.318 kişiye ulaşmıştır.

Kısa sürede hızla gelişen ve büyüyen bir yapı içerisinde olan TÜRMOB, dünya çapında bilinen bir örgüt haline gelmiştir. Derneğin, temel amacı muhasebe meslek ve uygulamaların uluslararası boyutlara ulaştırılmasıdır. Mesleğin bu doğrultuda yeni kültürünü oluşturan unsurlar belirlenmiştir. Bunlar, uluslararası alanda denetim ve güvence, muhasebe eğitimi, muhasebe ve finansal raporlama standartları, etik kuralları ile kalite kontrol standartları ve kamu gözetiminden oluşmaktadır (Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği [TÜRMOB], 2016) . Yeni Türk Ticaret Kanunun kabulü ile birlikte uluslararası bu gelişmelerin ülkemize katma değer etkisi de bulunmuştur.

1.3.4.6. Temel Eğitim ve Staj Merkezi (TESMER)

Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği TÜRMOB tarafından meslek mensuplarının sürekli gelişimine yönelik olarak 1993 yılında Temel Eğitim Staj Merkezi (TESMER) kurulmuştur. Sürekli eğitim merkezi olarak ülkemizin çoğu ilinde şubeleri yer almakta, şubesi açılmayan illerde ise odalar tarafından desteklenmektedir.

Ülkemizde verilen muhasebe eğitiminin yetersizliğinin karşısında meslekte yaşam boyu öğrenme amacı ile TESMER, meslek aday ve mensuplarının sürekli güncel konularda gelişimlerine katkı sağlamaktadır. Bu doğrultuda eğitmen ve materyallerin teminini sağlayarak, stajyer toplantıları, sınava hazırlık programları ile diğer mesleki eğitim faaliyetleri konulu programlar hazırlamaktadır. Ayrıca 2003 yılında uzaktan eğitim sistemini oluşturularak;

- Stajyerlerin Zorunlu Eğitimi
- Sürekli Eğitici Eğitimi
- Zorunlu Mesleki Eğitim

alt başlıklı konularda eğitim faaliyetlerine ulaşım imkanını kolay hale getirmiştir (Temel Eğitim Ve Staj Merkezi [TESMER], 2017).

1.3.4.7. Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu (TMUDESK)

TÜRMOB ve Dünya Bankası işbirliği ile Ankara’da 12-14 Ocak 1994 tarihlerinde düzenlenen “Türkiye’de Muhasebe, Finansal Raporlama ve Denetim Hizmetlerinin Gelişimi” konulu sempozyum da bu rapor ilgili kuruluşların temsilcilerinin katılımı ile tartışılmıştır. Bu tartışmalar ve daha sonraki çalışmalar sonucu, bugünkü koşullar altında Muhasebe ve Denetim Standartlarını geliştirecek Kurul’un, TÜRMOB tarafından kurulması görüşü ortak karar altında çıkmıştır (Yalkın, 1995). TÜRMOB, Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu’nu 9 Şubat 1994 tarihinde kurmuş ve kuruluş temsilcileri ile üyelerini (en fazla 60 üye) kendi tayin ederek aynı tarihte ilk toplantısını yapmıştır.

TÜRMOB ve TMMOB' den beklentiler, uluslararası ve diğer ülkelerin muhasebe standartlarının ülkemizde de uygulama alanı bulabilmesi için alt yapıyı oluşturacak olan Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları'nın belirlenip ülkemizde uygulamaya geçilmesi ile olabilmektedir. Bu amaçla Maliye Bakanlığı'nın 26/12/1992 tarihli ve 1 sayılı tebliği ile uygulamaya koyduğu "Tekdüzen Hesap Çerçevesi ve Planı" çalışmalarına TÜRMOB temsilcileri de katılmıştır. 14 Nisan 1996 tarihli üçüncü toplantısında 11 Muhasebe Standardını kabul ederek uygulamaya girmiştir. TMMOB'in çalışmaları ülkemizdeki muhasebe uygulamalarının, çağdaş Batı ülkeleri standartları düzeyine yükselmesini sağlamıştır. TMMOB'in çalışma sonuçlarıyla desteklenen TÜRMOB, ülkemizin en güçlü kuruluşlarından biri haline gelmiştir (Aysan, 1996).

1.3.4.8. Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (KGK)

Genel olarak kamu gözetimi, yasal mevzuatlar doğrultusunda bağımsız denetim faaliyetlerinin kamu çıkarları gözetilerek uygunluğunun kontrol edilmesinden oluşmaktadır. Bağımsız denetim faaliyetleri ise finansal raporlama standartlarına göre işletmelerin denetlenmesi ve sonuçların raporlar halinde sunulmasından oluşmaktadır. KGK, uluslararası gelişimlere paralel bu amaçlar doğrultusunda 660 sayılı KHK ile 2011 yılında Türk Ticaret Kanununda düzenlenmiştir. İdari özerkliğe sahip Başbakanlıkla ilişkili bir üst kurul olarak oluşmuştur (Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu [KGK], 2017).

Görev konusu ise kamu yararı doğrultusunda bankalar, borsada yer alan şirketler ve sigorta şirketleri gibi büyük ölçekli şirketlerin denetimlerinin sorumluluğundan oluşmaktadır. Aynı zamanda Uluslararası Muhasebe Standartlarıyla uyumlu Türkiye Muhasebe Standartlarını (TMS) ve Uluslararası Denetim Standartlarıyla uyumlu Türkiye Denetim Standartlarını (TDS) hazırlamak ve sunmak görev yetkileri arasındadır. Ülkemizde 235 bağımsız denetim kuruluşu ve 14.768 bağımsız denetçi KGK tarafından yetkilendirilmiş ve sicilleri tutulmuştur. Bunlarında ayrıca faaliyetlerini denetlemek sorumluluğu bulunmaktadır (Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu [KGK], 2017).

1.3.5.Muhasebe Kongre ve Sempozyumlarının Muhasebe Mesleğindeki Önemi

Muhasebe meslek mensuplarının işletmenin değişimlerine, mevzuat güncellemelerine, teknolojiye, küreselleşmeye karşı hızlı adapte olabilmesi için sürekli olarak eğitime yönelmeli ayrıca üniversiteler, işletmeler ve ilgili kuruluşlarla fikir paylaşımında bulunacakları ortamların sağlanması gerekmektedir. Mesleğin duyduğu bu ihtiyaç doğrultusunda Türkiye ve dünya genelinde birçok kongreler düzenlenmiştir. Bu kongreler ayrıntılı olarak alt başlıklarda açıklanmıştır.

1.3.5.1. Türkiye Muhasebe Kongreleri

Türkiye Muhasebe Kongreleri, muhasebe mesleğinin noksanlıklarının, globalleşmenin getirdiği gereklilik nedeniyle karşılaştığı sorunların, geleceğe dönük plan ve gelişmelere yönelik görüşlerin tartışıldığı ortak bir alandır. Türkiye Muhasebe Kongreleri 1957-1987 tarihleri arasında birden fazla üniversite ve TMUD tarafından organize edilmiştir.

Muhasebe mesleği 3568 sayılı kanun ile yasal statüsüne kavuştuğu 1990 yılından itibaren kongrelerin düzenlenmesi TÜRMOB tarafından yapılmaktadır. Kongrelerin konu başlıkları ise muhasebe mesleğini ilgilendiren günlük gelişmelerin yanında küreselleşme ile karşılaşılan dönemsel sorunlar ile uluslararası gelişmelerin ağırlıklı olarak ele alındığını görülmektedir.

Muhasebe mesleğinin gelişimi için yapılan ve 1957 yılında başlayan kongreler günümüze kadar devam etmekte olup toplamda 19 tane düzenlenmiştir. Yapılan kongreler TMUD ve TÜRMOB tarafından elde edilen bilgiler ışığında aşağıda ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

Tablo 4: Türkiye Muhasebe Kongrelerinin Konu Başlıkları, Tarih ve Yerleri

Kongreler	Konu Başlıkları	Tarih ve Yer
Türkiye I. Muhasebe Kongresi	İktisadi Kalkınmada Muhasebecinin Yeri, Muhasebecilerin Eğitimi, Terminoloji ve Yönetimde Muhasebecinin Rolü	2-4 Eylül,1957,Ankara Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Türkiye Muhasebe Uzmanları Derneği (TMUD)
Türkiye II. Muhasebe Kongresi;	Muhasebe Uygulamaları, ilgili mevzuat, Mesleğin Teşkilatlandırılması sorunları, Terimler, Maliyet Muhasebesi, Finansal Tablolar	10-13 Eylül 1958,İstanbul Yüksek İktisat ve Ticaret Okulu, TMUD
Türkiye III. Muhasebe Kongresi	Muhasebe ilkeleri, uygulamaları, gelişmeleri, Standart Maliyetler, Mesleğin Teşkilatlanması.	9-12 Eylül 1959, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi, TMUD
Türkiye IV. Muhasebe Kongresi	Mesleğin Teşkilatlanması, Meslek Kanunu tasarısı	12-15 Eylül 1960, İzmir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi, TMUD
Türkiye V. Muhasebe Kongresi	Sanayi, Tarım ve Ticarete Maliyetler, Mesleğin Teşkilatlandırılması, Muhasebecinin Sorumlulukları.	4-7 Eylül 1961, Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi, TMUD
Türkiye VI. Muhasebe Kongresi	Bilanço, Değerleme, Yabancı Ülkelerde Meslekle İlgili Uygulamalar, Terimler.	5-8 Eylül 1962,Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi, TMUD
Türkiye VII. Muhasebe Kongresi	İktisadi Kalkınmada Muhasebenin Rolü, Mesleğin Örgütlenmesi	1 I-13 Eylül 1963, İstanbul İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi, TMUD
Türkiye VIII. Muhasebe Kongresi	İşletmelerde Maliyetler, Terimler, Mesleğin Örgütlenmesi.	21-24 Eylül 1964. İstanbul Üniversitesi, İşletme İktisadi Enstitüsü, TMUD
Türkiye IX. Muhasebe Kongresi	Maliyetler, Hesap Planları, Mesleğin Örgütlenmesi	6-8 Eylül 1965, İzmir İktisadi ve Ticari İlimler Özel Yüksek Okulu, TMUD
Türkiye X. Muhasebe Kongresi	Finansal Tablolar, Mesleğin Örgütlenmesi, Mekanizasyon	12-14 Eylül 1966, Şişli Özel İktisadi ve Ticari İlimler Yüksek Okulu, TMUD
Türkiye XI. Muhasebe Kongresi	Türkiye'de Bilançolar ve Kar-Zarar Tabloları	8-10 Eylül 1969, İstanbul Özel Galatasaray Yüksek İktisat ve Ticaret Okulu, TMUD

Kongreler	Konu Başlıkları	Tarih ve Yer
Türkiye XII. Muhasebe Kongresi	1976 Türkiye'sinde Muhasebecinin Sosyal Sorumlulukları	20-22 Ekim 1976, İstanbul Ticaret Odası, TMUD
Türkiye XIII. Muhasebe Kongresi	Muhasebe ve Ekonomik Kalkınma Politikası	8-10 Ekim 1980, İstanbul, İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Muhasebe Enstitüsü ve TMUD
Türkiye XIV. Muhasebe Kongresi	Muhasebe Mesleği, Meslek Kanunu ihtiyacı.	30 Eylül -2 Ekim 1987, Ege Üniversitesi, İİBF, TMUD
Türkiye XV. Muhasebe Kongresi	Dünya' da ve Türkiye'de Meslek Mensuplarının Durumu ve Nitelikleri, Denetim Standartları, AT ve Türkiye'de Meslek Standartları	28 Şubat -1 Mart 1990, Ankara, TÜRMOB
Türkiye XVI. Muhasebe Kongresi;	Dünyada Tek Muhasebe Mesleğine Doğru, Muhasebe Mesleği ve Yasal Çerçevesi, Özel Kesim Ekonomisi ve Muhasebe Mesleği	11- 13 Eylül 1997, İstanbul, TÜRMOB
Türkiye XVII. Muhasebe Kongresi	Muhasebe, Vergi ve Denetiminde Yeni Yaklaşımlar	10-12 Ekim 2002, İstanbul, TÜRMOB
Türkiye XVIII. Muhasebe Kongresi	Uluslararası Muhasebe Mesleğinin Standartları ve Ulusal Yakınsaması, Etkin Kurumsal Yönetim ve İflasın Ertelenmesi, Vergi Mükelleflerinin Hakları, Kamu Faaliyetlerinde Yetki Devri: Meslek Mensuplarının Kamu Yönetim ve Denetiminde Rolü, KOBİ' ler de Kredibilitenin Sertifikasyonu, Yeni Muhasebe Kültürü	23-24 Eylül 2010, Ankara, TÜRMOB
Türkiye XIX. Muhasebe Kongresi	Bağımsız Denetim Standart ve Uygulamaları İle Denetimin Gözetimin Geçmiş ve Bugünü, Finansal Raporlama Standart Ve Uygulamaları, Mesleki Uzmanlık Alanları ve Kurumsallaşma, Geçmiş Deneyimler Işığında Geleceğin Tasarlanması: Meslekte Yeni Ufuk ve Açılımlar	17-18 Eylül 2014, Ankara, TÜRMOB

Kaynak: Aysan, M. (1996), Mali Çözüm Dergisi (37); Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği (TÜRMOB), 2014

1.3.5.2. Dünya Muhasebe Kongreleri

Uluslararası düzeyde yapılan kongreler Dünya Muhasebeciler Kongresi ve Dünya Muhasebe Tarihçileri Kongresi olarak iki ayrı platformda ele alınmaktadır.

1952 de yapılmaya başlanan Dünya Muhasebeciler Kongresi 2002 yılına kadar 5 yılda bir yapılmakta iken düzenleme yapılarak dört yılda bir yapılması kararlaştırılmıştır. Türkiye ise 17. Dünya Muhasebeciler Kongresini, IFAC, Türkiye Muhasebe Uzmanları Derneği ile TÜRMOB tarafından organize edilmesi sonucu gerçekleştirmiştir.

Dünya Muhasebe Tarihçileri Kongresi ise 1970 yılından itibaren düzenlenerek günümüze kadar toplamda 13 kongre yapılmıştır. Dünyanın farklı ülkelerinde düzenlenen bu kongreye 2008 yılında Türkiye ev sahipliği yaparak 12. Dünya Muhasebe Tarihçileri Kongresi düzenlenmiştir.

Dünya muhasebeciler kongresi toplamda 19 kez düzenlenmiş olup, her bir kongrede muhasebe ve muhasebe mesleğine katkı sağlayacak konu ve başlıklar bildiriler halinde sunulmuştur. Yapılan kongreler sırasına göre aşağıda ayrıntılı bir biçimde ele alınmıştır.

Tablo 5: Dünya Muhasebeciler Kongrelerinin Konu Başlıkları, Tarih ve Yerleri

Kongreler	Konu Başlıkları	Tarih ve Yer
I. Dünya Muhasebeciler Kongresi	Birleşik devletlerde düzenli belediye oluşturma çabalarının ve hesaplarının tutulmasının kısa geçmişi, kentsel denge raporu, belediye hesaplarında vergi ve harçlar sonucu sağlanan gelir ve giderler, ödenekler, yetkili muhasebecilik hareketi ve ABD muhasebeciler topluluğu, şirket karları, muhasebede tekdüzen uygulamalarının önemi.	26-28 Eylül 1904, ABD/St. LOUIS
II. Dünya Muhasebeciler Kongresi	Kurum karını artırmak, muhasebede tekdüzen ve maliyet hesaplamaları	1926, Hollanda/Amsterdam
III. Dünya Muhasebeciler Kongresi	Mali tablolarla ilgili bildirimler, muhasebecinin raporlamaları ve envanter işlemlerinde muhasebecinin sorumluluğu, üretim maliyetleri, satış mal oluşları ticari bütçe ve uluslar arası muhasebeciler birliğinin kurulması	1929, ABD/New York
IV. Dünya Muhasebeciler Kongresi	Denetçinin sorumlulukları, masraf ve kârların kontrolü, ticarete yardımcı olarak muhasebe, amortisman ve modası geçmiş olma	17-21 Temmuz, 1933, İngiltere/Londra
V. Dünya Muhasebeciler Kongresi	Muhasebe uzmanlığı mesleğinin sorunları, işletme bütçeleri, yıllık hesapların denetimi, şirketler hukuku, tröstlerin denetimi, vergi otoritesince yapılan denetim, uzman ve denetçinin çeşitli fonksiyonları	1938, Almanya/Berlin
VI. Dünya Muhasebeciler Kongresi	Muhasebe hesaplarında fiyat dalgalanmalarının etkisi, Sermayeden yararlanmada muhasebe ihtiyacı, Sanayi muhasebesi, Kamu Hizmeti ve uygulamasında muhasebe, vergilendirme	1952, İngiltere/Londra
VII. Dünya Muhasebeciler Kongresi	Muhasebe mesleğinin ilkeleri, bütçeleme ve muhasebenin modernleşmesi, varlıkların mevcudiyetinin doğrulanması, iş organizasyonu ve kamu muhasebecisi, iç denetçi, İşletme kârının belirlenmesi	1957, Hollanda/Amsterdam
VIII. Dünya Muhasebeciler Kongresi	Dünya Ekonomisinde Denetim ve Finansal Raporlama	24-27 Eylül 1962- ABD/New York
IX. Dünya Muhasebeciler Kongresi	Muhasebede Yeni Ufuklar	6-12 Eylül 1967, Fransa/Paris

Kongreler	Konu Başlıkları	Tarih ve Yer
X. Dünya Muhasebeciler Kongresi	Dünya'da tek muhasebe, finansal raporlama ve iletişim	17-20 Ekim 1972, Avustralya/Sydney
XI. Dünya Muhasebeciler Kongresi	Tek dünyada Muhasebecilik ve Denetim	10-14 Ekim 1977, Batı Almanya/Münih
XII. Dünya Muhasebeciler Kongresi	Muhasebe prensipleri, denetim, yönetim muhasebesi, muhasebe etiği, devlet açısından muhasebe mesleği ve muhasebe imajı	10-13 Ekim 1982, Mexico City
XIII. Dünya Muhasebeciler Kongresi	Bilgisayar Ortamında Muhasebecinin Rolü	11-15 Ekim 1988, Japonya/Tokyo
XIV. Dünya Muhasebeciler Kongresi	Batı ülkelerinin uluslararası sermaye hareketleri ve küresel ekonomide muhasebecinin rolü	11-14 Ekim 1992, ABD/Washington
XV. Dünya Muhasebeciler Kongresi	Kamu yararına hizmette muhasebe ve toplum	26-29 Ekim 1997, Fransa/Paris
XVI. Dünya Muhasebeciler Kongresi	Bilgi tabanlı ekonominin muhasebeci için yarattığı fırsatlar, görev ve sorumluluklar nelerdir? 21.yy “muhasebeci” ve “muhasebe” nasıl yeniden tanımlanacaktır? Bilgi Yönetimi ve yeni ekonomi. Her bir muhasebeci 21.yüzyılda neler bilmelidir? Bilgi teknolojisinin muhasebeciler için yarattığı fırsatlar, muhasebeci için bilgiyi gelire dönüştürmenin güvenilir yöntemi nedir?	18-21 Kasım 2002, Çin/Hong Kong
XVII. Dünya Muhasebeciler Kongresi	Dünya genelinde ekonomik büyüme ve istikrarın sağlanması için muhasebe mesleği	13-16 Kasım 2006, Türkiye/İstanbul
XVIII. Dünya Muhasebeciler Kongresi	Global dünya ticaretinde ve sürdürülebilir kalkınmada muhasebecilerin rolü, Küresel ticaret düzenine yönelik ortak muhasebe dili kullanımının önemi ve Muhasebe mesleğinin geleceği	08-11 Kasım 2010-Kuala Lumpur/Malezya
XIX. Dünya Muhasebeciler Kongresi	Teknoloji ve Geleceğin Finanslama Fonksiyonu, Yönetişimde Şeffaflık ve Hesap verilebilirliği Arttırmak: Ekonomik Büyüme için Bir Yol, Entegre Düşünce: Gelişmiş Performans ve Değer Yaratmanın Anahtarı	10-13 Kasım 2014 Roma/İtalya

Kaynak:http://www.tmud.org.tr/Files/Dunya_Muhasebe_Tarih%C3%A77ileri_Kongreleri.doc, Erişim Tarihi:17/11/2015

Dünyada düzenlenen ilk muhasebeciler kongresi özelliğine sahip olan I. Dünya Muhasebeciler Kongresi, ABD, Kanada, İngiltere ve Hollanda olmak üzere sadece 4 ülkenin toplamda 101 üyenin katılımıyla gerçekleşmiştir. 1904 yılından sonra yapılan ikinci kongre ise 22 yıl aradan sonra düzenlenmiştir. Ülke katılım sayısı 4'ten 17'ye yükselmiş, toplam katılımcı sayısı ise 369 üyeden oluşmaktadır. IV. Dünya Muhasebeciler Kongresinde ise 22 ülke ve toplamda 169 katılımcı bulunmuştur. 5 yıl aradan sonra düzenlenen 1938 yılındaki kongre 33 ülkeden 1602 katılımcı ile diğer dört kongreye göre hem ülke hem de katılımcı olarak artış olduğu gözlemlenmiştir. Düzenlenen diğer kongrelerde ise sırasıyla 6.'sında 36 ülkeden 2500 katılımcı, 7.'sinde 40 ülkeden 2800 katılımcı, 8.'sinde 2.200 katılımcının arasında Türkiye'den TMUD üyesi Prof. Dr. Osman Fikret Arkun, muhasebe tarihçileri İsmail Otar ve İhsan Muskara'da yer almıştır. Aynı şekilde 9. kongrede ise 2.300 katılımcının arasında Türkiye'den Prof. Osman Fikret Arkun, Prof. Dr. Oktay Güvemli ile diğer meslek mensupları da yer almıştır. Onuncusu düzenlenen kongreye dünya genelinden 59 ülke katılmıştır. Türkiye'den ise 15 kişinin de bulunduğu 4347 katılımcı yer almıştır. Önemli bir gelişme sağlanan 68 ülkeden 6300 katılımcının yer aldığı bir diğer kongrede Prof. Dr. Mustafa A. Aysan ile beraber 17 kişilik bir grup katılmış, TMUD adına IFAC'ın kuruluş statüsünü imzalayarak IFAC'ın üyesi olduğunu belirtmiştir. Gelişmekte olan ülkede ilk kez yapılan 1982 yılındaki kongreye 4000 katılımcı sağlanırken XIII. Dünya Muhasebeciler Kongresinde katılımcı ülke sayısı 70'e çıkmıştır.

Türkiye'den katılım sağlanan 14. Dünya Muhasebeciler Kongresinde TMUD üyesi 4 kişide bulunurken, 15. Dünya Muhasebeciler Kongresinde 5000 üzerinde katılımcının yer aldığı kongrede Türkiye'den 70 katılımcı yer almıştır. Prof. Dr. Oktay GÜVEMLİ ve Masum TÜRKER ayrıca bildiri sunmuştur. 16. Dünya Muhasebeciler Kongresi 82 ülkeden 5.000 katılımcı yer almış aynı şekilde Türkiye'den de TÜRMOB tarafından 14 kişinin katılımı da gerçekleşmiştir. Bu kongreden sonra kongreler her 4 yılda bir yapılmaya başlanmıştır. XVII. Dünya Muhasebeciler Kongresi; IFAC, Türkiye Muhasebe Uzmanları Derneği ile TÜRMOB tarafından organize edilen kongre Türkiye'de gerçekleşmiştir. Kongreye 112 ülkeden yaklaşık 5.000 katılımcı ve Türkiye'den ortalama 1000 kişi katılmıştır.

Uluslararası alanda yapılan dünya muhasebeciler kongresi yapıldığı her yıl bir önceki yıla göre yüksek katılım geleceğe dönük gelişim gösterecek muhasebe konularında muhasebe ve muhasebe mesleğine önemli katkılarda bulunmaktadır.

Dünya muhasebeciler kongresinden bağımsız bir şekilde muhasebecilerden çok muhasebe tarihçilerinin düzenlediği kongreler ise 1970 yılında başlamış olup, 2000 yılına kadar 4 yılda bir yapılırken, 2000 tarihinden itibaren 2 yılda bir yapılmaya başlanmıştır. Ayrıca günümüze kadar toplamda 13 tane yapılmış olan kongrelerden 12. sine Türkiye 2008 yılında ev sahipliği yapmıştır ve ardından 4 yıl sonra İngiltere de 13. sü düzenlenmiştir. Aşağıdaki tablo 1970-2012 tarih aralığını kapsayan dünya muhasebe tarihçileri kongresinin özet tablosudur.

Tablo 6: Dünya Muhasebe Tarihçileri Kongreleri

Düzenlenen Kongreler	Tarih	Düzenlendiği Yer
1. Dünya Muhasebe Tarihçileri Kongresi	1970	Brüksel-BELÇİKA
2. Dünya Muhasebe Tarihçileri Kongresi	1976	Atlanta –ABD
3. Dünya Muhasebe Tarihçileri Kongresi	1980	Londra-İNGİLTERE
4. Dünya Muhasebe Tarihçileri Kongresi	1984	Pisa-İTALYA
5. Dünya Muhasebe Tarihçileri Kongresi	1988	Sydney-AVUSTRALYA
6. Dünya Muhasebe Tarihçileri Kongresi	1992	Kyoto –JAPONYA
7. Dünya Muhasebe Tarihçileri Kongresi	1996	Kingston-KANADA
8. Dünya Muhasebe Tarihçileri Kongresi	2000	Madrid-İSPANYA
9. Dünya Muhasebe Tarihçileri Kongresi	2002	Melbourne-AVUSTRALYA
10. Dünya Muhasebe Tarihçileri Kongresi	2004	St. Louis ve Oxford-ABD
11. Dünya Muhasebe Tarihçileri Kongresi	2006	Nantes-FRANSA
12. Dünya Muhasebe Tarihçileri Kongresi	2008	İstanbul-TÜRKİYE
13. Dünya Muhasebe Tarihçileri Kongresi	2012	Newcastle-İNGİLTERE
14. Dünya Muhasebe Tarihçileri Kongresi	2016	Chieti-Pescara, İTALYA

Kaynak:http://www.tmud.org.tr/Files/Dunya_Muhasebe_Tarih%C3%A7ileri_Kongreleri.doc, Erişim Tarihi: 17/11/2015; <http://www.wcah2016.org/> Erişim Tarihi: 27/02/2017

Uluslararası Muhasebe tarihçileri akademisinin sorumluluğunda akademi yönetimi tarafından kararlaştırılmış olan kongreler, toplamda 13 tane düzenlenmiştir. Türkiye ise bu kongrelerde 1984 yılında düzenlenen kongreye İsmail Otur ve Prof. Dr. Çiğdem Solaş ile yer almış, 2006 yılında Prof. Dr. Remzi Örtten ve Prof. Dr. Oktay Güvemli'nin hazırlamış olduğu tebliğle birlikte toplamda 7 tebliğ sunulmuştur. 2008 yılında ise muhasebe tarihi ile ilgili çalışmaları olan Prof. Dr. Oktay Güvemli'nin kongre başkanlığında 2008 yılında MUFAD tarafından Türkiye'de düzenlenmiştir (Örtten, 2006).

1.3.6.Küreselleşme İle Birlikte Muhasebe Mesleğinde Küresel Düşünme Gereği

Küreselleşme kavramsal olarak, ülkeler arasındaki toplumsal ve kültürel etkileşimin sağlanması, ekonomik, siyasal ve sosyal ilişkilerin tanınması ve güçlenmesi gibi konuları içeren bir kavramdır. Daha çok ekonomik bir süreç olarak bilinen küreselleşme, ulusal şirketlerin yatırım politikalarının sınır ötesini aşarak farklı ülkelerde konumlandırmasıdır. Küreselleşme hiçbir şeyin yerel olmaması anlamına gelmekte olup ulus-ötesi toplumsal ilişkiler ve alanlar yaratır, yerel kültürleri öne çıkarır ve üçüncü kültürleri teşvik eder. Bu bağlamda mekânda genişlik, zamanda süreklilik, ulus-ötesi ağlar, ilişkiler ve imaj akışlarının toplumsal yoğunluğu parametreleri küreselleşmenin boyutlarını oluşturmaktadır (Beck, 2000). Küreselleşme dünyada 1960 ve 1970 li yıllardaki sıkıntılı dönemlerde iktisadi krizlerin sonucu olarak şirketlerin hayati kararlar alarak uluslararası yatırım yapmak zorunda kalmaları sonucu ortaya çıkmıştır. Son 30 yıla aşkın bir süredir de küreselleşmenin getirdiği sonuçlar aratarak tüm dünyada etkisini göstermiştir.

Muhasebe açısından bakıldığında ise küreselleşme kavramının hızla yoğunlaştığı arenada ülkeler arasında işletmelerin uluslararası ilişkiler ve yatırımlar boyutunda, muhasebe sistemlerindeki farklılıklar nedeni ile olumsuz sonuçlar oluşmaktadır. Küreselleşme sonucu gelişmiş ülkelerde uygulama alanı bulabilen Uluslararası muhasebe standartlarının ülkemizde pratikte uygulama alanı bulabilmesi önemli bir husustur. Globalleşmenin muhasebeye en önemli etkisi Uluslararası Muhasebe Standartlarının oluşturulması gereğinin ortaya çıkmasına ve ortak muhasebe standartlarının kullanımına zemin oluşturmaktır (Kalaycı ve Tekin,

2008). Standartlaşma meslek mensupları başta olmak üzere mali tablo hazırlayıcıları ve kullanıcıları için büyük kolaylık sağlamış, farklı standartlar kullanımı ile birden fazla mali tablo hazırlama gereğini ortadan kaldırmış ve böylelikle hem maliyet hem de zaman tasarrufu sağlamıştır (Ayboğa, 2002).

Globalleşmenin en büyük etkisi ise teknolojide meydana gelen hızlı değişim ve gelişimde görülmüştür. Teknoloji yatırımları yapılan işlerde zaman ve emek tasarrufu sağlamıştır. Muhasebe verileri üzerinde teknoloji gelişimi özellikle manuel kaydedilen defterlerin, programlar üzerinde işlenmesi olarak büyük bir kolaylık sağlamıştır. Muhasebecilerin kayıt tutma, kayıtları sınıflandırma ve özetleme işlevlerini artık kâğıt ve belgeler üzerine işleme rolünü artık programlar yapmakta, muhasebeciler daha çok muhasebe sisteminin oluşturduğu bilgileri analiz ve yorum kısmında daha etkin olmaktadır. İşletmeler için muhasebe sisteminin en önemli fonksiyonu ürettiği bilgileri geleceğe dönük doğru kararların zamanında alınabilmesidir. Muhasebe meslek mensupları da işletmenin ihtiyaç duyduğu bilgilere cevap verebilmek için mesleğin getirdiği yeniliklere açık ve muhasebe konusunda donanım sahibi olması gerekmektedir. Geleceğe yönelik planlamalarda muhasebe bilgilerinin etkin olarak kullanılması için bu bilgileri sağlayanların doğru bilgi sağlamaları şarttır (Arıkan, 2009). Küreselleşme boyutunda muhasebe meslek mensuplarının ihtiyaç duydukları güncel bilgiye ulaşabilmek, bilgi üretebilmek için muhasebe eğitimi üzerine yapılan sempozyum ve paneller bu konuda günceli yansıtan önemli platformlardır.

Muhasebe mesleğinde yaşanan dönüşüme ayak uydurabilecek vizyon sahibi ve gelişime açık uluslararası finansal raporlama standartlarını bilen kaliteli muhasebecilere olan ihtiyaç artmaktadır. Bu bağlamda, muhasebe meslek mensuplarının küreselleşmeyle yaşanan gelişmeleri ve mükelleflerin çeşitlenen ihtiyaçlarını yakından takip edip, uluslararası arenadaki mesleki gelişmelerini sağlamaları gerekir. Bu nedenle, günümüzün bilgi çağında olması, bilgiye en pratik şekilde ulaşan ve bunu etkin bir şekilde kullanan meslek mensubu küresel rekabette bir adım öne geçmektedir (Akgün, 2012).

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE MUHASEBE EĞİTİMİNİN GELİŞİMİ VE MUHASEBE EĞİTİMİNDEN BEKLENTİLER

2.1.MUHASEBE EĞİTİMİ VE ÖĞRETİMİNİN TANIMI VE AMACI

Çalışmanın bu bölümünde eğitim kavramı, muhasebe eğitiminin tanımı ve amacı üzerinde ayrıntılı bilgiler yer almaktadır.

2.1.1.Eğitim Kavramı ve Eğitim Aşamaları

Eğitim, sosyal bilimlerde yer alan eğitim bilimi, felsefe bilimi ve toplum bilimi alanlarında farklı şekillerde tanımlanmaktadır. Sırasıyla ele alındığında eğitim bilimlerinde eğitim kavramı için birden fazla tanım kullanılmıştır (Oğuzkan, 1974:248).

1. Yeni neslin toplum içerisinde yer edinmeleri için gerekli bilgi, beceri ve anlayışları kazanmalarına ve kişiliklerini geliştirmelerine yardımcı olma etkinliğidir.
2. Belirlenmiş amaçlara göre insanların davranışlarında ilerlemeler sağlamaya yarayan etkili planların oluşumudur.
3. Belli bir alanda veya bilim dalında kendini yetiştirme ve geliştirmedir.
4. Kuşaktan kuşağa, geçmişte elde edilen bilgi ve deneylerin belirli bir düzen içinde iletme ve kazandırma işidir.

Felsefe biliminde eğitim tanımı; bireylerin sadece yeteneklerinin değil aynı zaman da ahlaki yetilerinin de geliştirilmesinin yönlendirilmesi ve biçimlendirilmesi için yapılan bilinçli ya da bilinçsiz etkilerin tümü olarak karşımıza çıkmaktadır (Akarsu, 1975:236).

Toplum bilimi açısından bakıldığında; topluma, yetişkinler tarafından bilinçli, amacı olan, düzenli gençlerin hazırlanması süreci olarak tanımlanmıştır (Ozankaya, 1975:168).

Bu tanımlara göre eğitimde yer alması gereken temel öğeler; bireyin bilgi ve beceri kabiliyetinin kazanması, yeteneklerin yanında kişilik gelişiminde ahlaki yetinin de geliştirilmesi, toplumda geçmiş kültürün aktarılması ve benimsenmesi şeklinde özetlenebilir. Eğitimin gerçekleşmesinde beklenen kişilerdeki davranış değişikliklerinin ortaya çıkması ise öğretim ve öğrenme ile mümkün olabilmektedir.

Tablo 7: Eğitim Oluşumunda Gerçekleşen Aşamalar

Öğretim	Bilgi ve Beceri Kazanma
	Davranış Değişikliği
Öğrenme	Öğrenme
	Alışkanlık Kazanma
	Alışkanlığı Devam Ettirme

Kaynak: Emine Orhaner ve Azize Tunç, “Ticaret ve Turizm Eğitiminde Özel Öğretim Yöntemleri”, Üçüncü Baskı, Gazi Kitabevi Yayınları, Ankara, 2007,s.4

Eğitim ve öğretim çoğu kez anlamsal olarak birbirlerinin yerlerine kullanılmasına rağmen özünde farklı kavramlardır. Eğitim öğretim ve öğrenim bileşenlerinden oluşmaktadır. Dolayısıyla öğretim; öğrenmenin gerçekleşmesi için kişide istenen davranış değişikliğini geliştirmek için uygulanan sürecin tamamından oluşmaktadır (Varış, 1998:11).

2.1.2.Muhasebe Eğitimi ve Amacı

Muhasebe eğitimi bir mesleki eğitim olup, kişiye mesleğin gerektirdiği bilgi ve yeteneğin kazandırılması şeklinde ifade edilmektedir (Zaif ve Ayanoğlu, 2007:117). Mesleki ve teknik eğitim kavramsal olarak birey-meslek ve eğitim

boyutlarını içeren bir süreç olarak ele alındığında, temel işlevi bireyleri sosyal ve ekonomik yönden yararlı, bireysel yönden kazançlı meslek alanlarına hazırlamak ve başarılı olmalarını sağlamak şeklinde tanımlanmaktadır (Alkan ve Kurt, 2003:147). Dolayısıyla muhasebe eğitiminde olması gereken özellikler işletmelerin yararına bilgilerin tespiti, verilerin toplanıp, doğru bir şekilde kayıt altına alınması, denetlenmesi ve sonuç raporlar haline getirilip, karar verme aşamasında sağlıklı yorum yapılabilmesi konusunda öğrencileri yetiştirmektir (Gökçen, 1998:43).

Eğitimde temel amaç tam öğrenmeyi gerçekleştirmek ve süreçteki öğrencilerin tümünü istenen yeteneklere ulaştırmaktır. Bu amaçla mesleki öğretim disiplini alanında teori ve pratiği bütünleştirerek öğrenciye mesleğin tüm ayrıntılarıyla bilgi ve becerilerini kazandırmak, öğrenciyi üretici ve uygulayıcı hedef doğrultusunda eğitmektir (Alkan ve Kurt, 2003:153). Dolayısıyla muhasebe alanında verilen mesleki eğitimin amacı, öğrencilere muhasebe bilgilerini istenilen nitelik ve nicelikte kazandırmak olup, muhasebede kullanılan ticari defterler ve belgeler hakkında bilgi vermek, muhasebe kayıt sistemini ve kullanılan hesapları tanıtmak, mizan, envanter, temel mali tablolar gibi muhasebe tablolarını düzenleyebilme yeteneği kazandırmak, şirketler, maliyet, yönetim, denetim vb. özellikleri gösteren muhasebeleri öğretmektir (Orhaner ve Tunç, 2007:223).

Geçmişten günümüze eğitim sisteminde teknolojinin yeri uygulamalı eğitimlerde büyük önem kazanmıştır. Özellikle muhasebe alanında defter kayıtlarının manuel kayıttan bilgisayarlı kayıt sistemine geçişi uygulamada daha pratik ve daha hızlı olmuştur. Bu anlamda muhasebe eğitiminde öğrenciye öğretim yöntemlerinde sadece teorinin değil pratikte uygulamalı kayıt sisteminin kazandırılması gerekmektedir. Bu süreçte bilgi ve becerilerin öğretilmesinde teknik bilgilerin yanında meslek ahlakı ile ilgili kural ve ilkelerin verilmesi üretilen bilginin kalitesini ve güvenilirliğini artırmaktadır (Güney, 2003:46).

Küreselleşme ile birlikte bilimsel gelişimin hızla yürütüldüğü muhasebe eğitiminde klasik muhasebe anlayışından çağdaş muhasebe anlayışına geçilmiştir. Klasik muhasebe eğitimi anlayışına göre işletmelerin verilerini belgeler aracılığı ile kayıt altına almak ve sonrasında vergi bildirimi ve diğer yasal yükümlülüklerin esasına dayalı bir sistem yer almaktadır. Ancak ekonomik sistemlerin artık tek

kaygısı vergi olmadığı için çağdaş muhasebe eğitimi anlayışına gereksinim duyulmuştur. Çağdaş muhasebe eğitiminin alt yapısını oluşturan gereklilikler beş başlık altında toplanmıştır (Sevim ve Elmacı, 2013).

1. Küreselleşme süreci ile uluslararası ekonomik ve siyasi bütünleşmenin sürekli gündemde tutulması muhasebe eğitiminin ülke sınırlarını aşacağını gösterir.

2. Muhasebe eğitiminde yaşam boyu öğrenmenin alışkanlık haline getirilmesi ve sürekli eğitimin muhasebeciler açısından da dikkate alınması önem taşımaktadır.

3. Muhasebe eğitiminde öğretilen bilginin üstüne öğrenciye, analiz, yorum ve sorun yaratmaktan çok sorun çözme yönünde yetenekler kazandırılmalıdır.

4. Muhasebe alanında kayıttan tutmadan denetim mekanizmasına kadar her şey teknoloji ile sağlanmaktadır. Bu nedenle muhasebe programlarında kullanılan araç ve gereçlerin sisteme uygun olması gerekmektedir.

5. Muhasebe eğitiminde uygulama kısmının iş dünyası ile iç içe olması gerekmektedir ve bu yönde gelişmeler sağlanmalıdır.

2.1.3. Öğretim Kavramı ve Metotları

Öğretim kavramı öğretme-öğrenme sürecinden oluşan ve bu süreç içerisinde yer alan öğrenci-öğretim ilişkisinin yönetimini ifade etmektedir (Özçelik, 2010:117). Bu nedenle öğretimi tam olarak tanımlayabilmek için öğretme ve öğrenme kavramlarının da bilinmesi gerekmektedir. Öğretme kavramı bireyin davranışında değişiklik meydana getirmek için, yani öğrenmeyi gerçekleştirmek için yapılan faaliyetlerin tümünden oluşmaktadır (Büyükkaragöz ve Çivi, 1999:23). Öğrenme ise; bireyin kendi isteği ile belirli bir konuyu kendi kendine belirli bir amaç için planlı ve metotlu olarak öğrenmesidir (Büyükkaragöz ve Çivi, 1999:23). En genel anlamıyla ele alındığında ise öğretim, eğitimin planlı, istekli ve kasıtlı olarak okullarda yapılma şekline denmektedir (Sönmez,2015:8). Bu nedenle eğitim ve öğretimin temelinde öğrenme faaliyeti yer almaktadır. Öğrenmenin gerçekleştiği her yerde bireyde istenilen ya da istenmeyen eğitim ve öğretim faaliyetlerinden beklenen davranış değişiklikleri oluşmaktadır. Öğrenme ve öğretim kavramları karşılaştırıldığında,

öğretim kavramı bir başkası üzerinde belirli bir değişim için planlamalardan oluşurken, öğrenme, daha çok bireysel edinimleri amaçlamaktadır.

Öğretim açısından önemli olan konu eğitimci ve öğrenciler açısından öğrenmenin kavranmış olmasıdır. Öğrenmenin gerçekleşmesi için ise belirli basamakların süreç içerisinde belirli bir sistemde oluşması gerekmektedir. Bu nedenle, öğrenme aşamaları aşağıdaki gibi planlama, uygulama ve değerlendirme süreçlerinden oluşmaktadır (Başkent Üniversitesi, 2017).

Planlama aşaması, ihtiyaç duyulan bilginin tespit edilmesi ve bu bilginin öğretilmesi ve öğrenilmesi için bir taslak ve planlama yapılmasına odaklanmaktadır (Topbaş ve Toy, 2007). Öğrenmenin nasıl, ne zaman ve niye gerçekleştirilmesi gerekliliği bu aşamada belirlenmektedir.

Uygulama aşaması, öğretme-öğrenme sürecinde ortaya çıkan taslakların gerçekleşmesi için ders içerikleri ve öğretim materyallerinin oluşturulmasını içermektedir (Topbaş ve Toy, 2007).

Değerlendirme aşamasında, uygulamada kullanılan öğretim materyallerinin verimliliği ve öğrencilerin öğrenme durumlarının seviyesinin ölçülmesi yapılmaktadır (Topbaş ve Toy, 2007). Bu aşamanın sonucunda geri dönüşüm yapılarak planlama ve uygulama aşamaları gözden geçirilmiş olmakta ve gerekli düzeltmeler tespit edilmektedir.

2.1.3.1.Eğitimde Kullanılan Öğretim Stratejileri

Literatürde öğretimde kullanılan metotlar ve stratejiler ne kadar başlık olarak farklı görünse de temelde benzer teknikler anlatmaktadır. Büyükkaragöz ve Çivi tarafından öğretim metotları; anlatma, soru-cevap, problem çözme, grupta çalışma, tartışma, laboratuvar, örnek olay metodu ve gösterip yaptırma olarak 8 başlık altında incelenmekte, eğitimde yeni teknolojilere dayalı öğretim yöntemlerini ise uzaktan eğitim, programlı öğretim, bilgisayarla öğretim, ekiple öğretim, işbirliğine dayalı öğretim ve mikro öğretim olarak ayrı bir bölümde ele alınmaktadır (Büyükkaragöz ve Çivi, 1999:67). Bir başka kaynakta ise düz anlatım, güdümlü tartışma, kavram haritaları, gösterip yaptırma şeklinde anlatılırken (Sönmez, 2015:221) bunların

dışında gezi-gözlem yöntemi, rol oynama yöntemi, simülasyon yöntemi, drama yöntemi, proje yöntemi (Taşpınar, 2012:107) şeklinde birden fazla öğretim teknikleri bulunmaktadır. Genel olarak ele alındığında ise temelde öğretim metotları 6 başlık altında toplanmaktadır (Başkent Üniversitesi, 2017). Bunlar;

- Sunuş Yoluyla Öğretim
- İşbirliğine Dayalı Öğrenme
- Doğrudan Öğretim
- Kavram Öğretimi
- Problem Tabanlı Öğretim
- Tartışma

metotları olarak eğitim sisteminde yer almaktadır.

Sunuş yoluyla öğretim: Anlatım, eğitimcinin karşısında pasif bir şekilde oturup dinleyen öğrencilere bir konu hakkında bilgi aktarması şeklinde yapılan öğretim metodudur (Büyükkaragöz ve Çivi, 1999:67). Ancak sunuş ile anlatımda öğrenciler ders içerisinde yarı aktif olarak derse katılmaktadırlar. Bu yöntemde kural olarak önce tanımlamalar yapılır sonra örneklemeler verilir. Tümdengelim bir mantıkla karşı tarafa bilgi verilmektedir. Eğitimci bu metotta kavramları ve tanımları anlattıktan sonra öğrencilere tekrar ettirip yeni örnekler vermelerini isteyerek derse aktif katılımı sağlamaktadır. Ayrıca bu yöntemi kullanırken eğitim üniversitede veriliyorsa, eğitimci 7-8 dakikadan fazla konuşmamalıdır, çünkü öğrencinin dikkati uzun yorucu konuşmalardan dolayı dağılabilmektedir (Sönmez, 2015:100).

İşbirliğine dayalı öğrenme: İşbirliğine dayalı öğrenme, öğrencilerin akademik bir çalışma ile ilgili birbiriyle etkileşim halinde olup yardımlaştığı kendi sınıfı içerisinde küçük gruplardan meydana gelen bir öğretim metodudur (Slavin, 1995:2). Bu yöntemin en önemli özelliği öğrencilerin ortak bir konu üzerinde az sayıdaki grupların kendi içerisinde birbirine yardım ederek karşılıklı öğrenmelerini sağlamasıdır (Açıkgöz, 1992:3). Bu öğrenme yaklaşımında sırasıyla;

1. Hedefleri saptama,
2. Kaynaklarla öğrenciye bilgi sunma,
3. Bir konuda çalışacak öğrencilerden oluşan küçük bir grup oluşturma (2-6 kişilik),
4. Gruba belirlenen konu üzerinde çalışması için belirli bir zaman verme ve onların takım halinde çalışmasına yardım etme,
5. Sonuçları değerlendirme,
6. Hem bireyi hem de grubun erişini kavramadan oluşan toplamda altı basamaktan oluşmaktadır (Slavin, aktaran Sönmez, 2015:133).

Böylelikle grup içerisinde her bireyin bir pozisyonda görev alarak çalışmaya katkı sağlaması gerekmektedir. Gelecekteki iş ve aile hayatlarına yönelik beceri kazandırmakta olumlu bir etkisinin olmasına rağmen, gerçek anlamda grup içerisinde işbirliğinin sağlanamayarak birkaç kişinin çalışmanın üzerine hazır konmak olarak nitelendirilen, her bir grup üyesinin eşit katkı sağlamaması bu yöntemin işleyişini engelleyen bir durum olarak bilinmektedir (Büyükkaragöz ve Çivi, 1999:126).

Doğrudan öğretim: Bu öğretim metodu eğitimci merkezli bir öğretim sistemi olup tüm öğrencilerin öğretiminden eğitimciye sorumluluk yükleyen bir sistemdir. Bu öğretimdeki amaç öğrencileri doğru davranışlarda ödüllendirme, yetersiz kaldıkları konularda doğru beceriyi kazandırmayı sağlamaktır (Özokuçu, 2008:20). Böylelikle öğrencilerin sosyal becerilerinin oluşumunda etkili olmaktadır (Çiftçi ve Sucuoğlu, 2004:32).

Kavram öğretimi: TDK tarafından kavram “Bir nesnenin veya düşüncenin zihindeki soyut ve genel tasarımı” olarak tanımlanmıştır. Kavram öğretimi ya da birçok kaynakta kavram haritası olarak karşılaşılan öğretim metodunda önemli olan kavramların anlamlı öğrenilmesidir. Kavramlar belirlenirken basitten ya da kolaydan karmaşık veya zora, somuttan soyuta şeklinde sıralanabilir ve tümdengelim/tümevarım yolu kullanılabilir (Sönmez, 2015:233). Tümdengelim ve tümevarım yöntemi ile kavramların mantıklı, anlaşılır ve bağlantılar yolu ile

öğrenilmesi sağlanmaktadır. Öğrencinin zihninde kavramların oluşması için kavram öğretim yaklaşımında (Gazi Üniversitesi, 2017);

1. Kalıcı öğrenmede işlemlerden daha çok kavramsal öğretimin kabul gördüğü,

2. Öğrenci ilk defa karşı karşıya kaldığı durumlarda uygulama yapabiliyorsa olayı kavramış yani öğrenmiş sayıldığı,

3. Öğrencilerin geçmiş deneyimlerinden elde ettikleri bilgiler üzerine yeni öğrenilecek bilgilerin ciddi etkisi olduğu,

4. Öğrencilerin geçmiş eğitim ve çevreden öğrenmiş yanlış bilgiler düzeltilmeden bilimsel olarak kavramsal öğrenmenin gerçekleşmeyeceği,

5. Gelişen bilim ile birlikte yeni bilgilerin ortaya çıkma hızı ile insanların algılanması zorlaştığı ve bu nedenle temel bilinmesi gereken kavramların öğrenmesinin önemli olduğu,

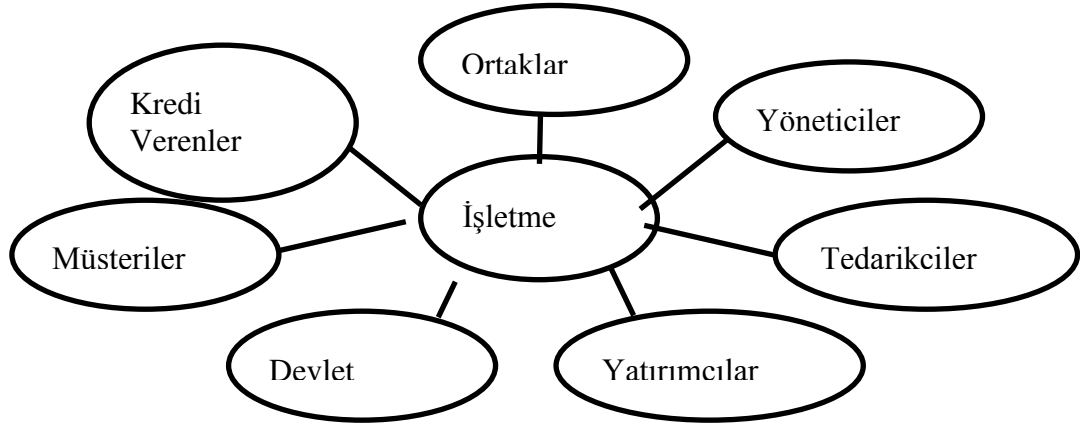
6. Öğrencilerin anlama düzeylerinin farklı olmasından dolayı eğitimcinin sınıf ortamında kavram öğretiminde her seviyeye uygun bir öğretim planı oluşturması gerektiği,

7. Eğitimci, kavramların öğrencilerdeki durumunu tespit ederek, basitten karmaşıklığa doğru bir sıralama ile öğrenmeyi daha etkili kıldığı gerekçeleri yer almaktadır.

Dört çeşit kavram haritası bulunmaktadır. Bunlar; örümcek, zincir, hiyerarşik ve balık kılçığı olarak sınıflandırılmaktadır (Sönmez, 2015:233). Kavram öğretimi oluşturulurken daire veya kutucuklar gibi şekillerden oluşan hiyerarşik düzeni gösteren haritalar yer almaktadır. Bunun için anlamlı öğrenme için şekillerde yer alan ifadelerin ana kavramın detaylandırılması ile kolaylaşmaktadır.

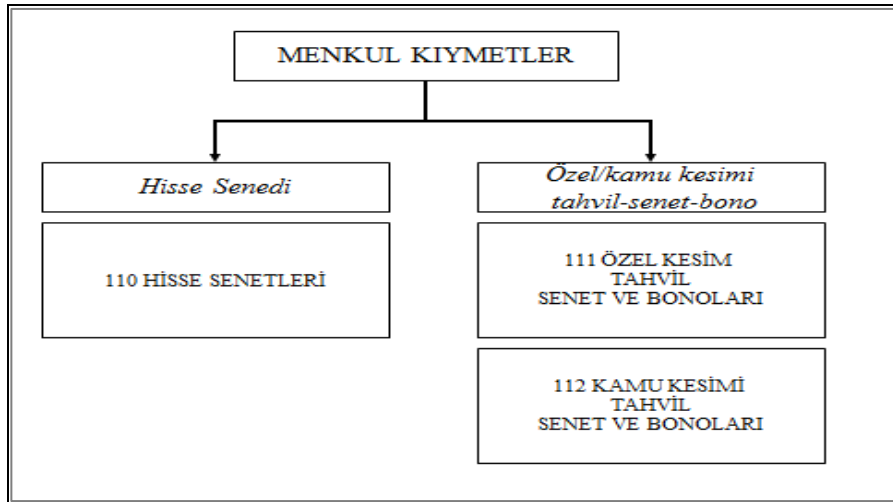
Örümcek kavram haritaları; ana bir kavram merkezde yer alır ve çevresinde özelliklerini gösteren örnekler ve ilişkili ifadeler yer almaktadır (Akyol, 2013). Muhasebe eğitiminde genel muhasebe derslerinde anlatılan muhasebe çevresi ile

ilgili kullanılabilecek örümcek diyagramı örnek olarak aşağıdaki şekilde ayrıntılı olarak gösterilmektedir.

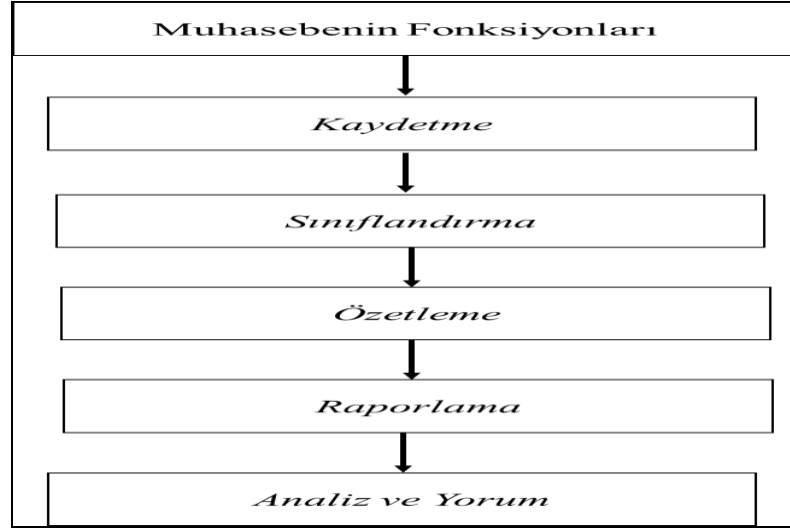
Şekil 1: İşletme Çevresini Oluşturan Kavramları

Zincir kavram haritaları; genel bir kavram en başta yer almakta ve kapsam olarak ondan daha az bir kavrama doğru sınıflamaya tabi tutularak uzmanlık alanlarına ayrılmaktadır (Sönmez, 2015:234). Muhasebe eğitimlerinde zincir diyagramlarının kullanımı ile ilgili olarak derslerde anlatılan menkul kıymetlerin sınıflandırılması şekilde ayrıntılı olarak anlaşılır bir biçimde ifade edilmektedir.

Şekil 2: Menkul Kıymetler Hesap Grubunun Alt Sınıflarının Gösterilmesi

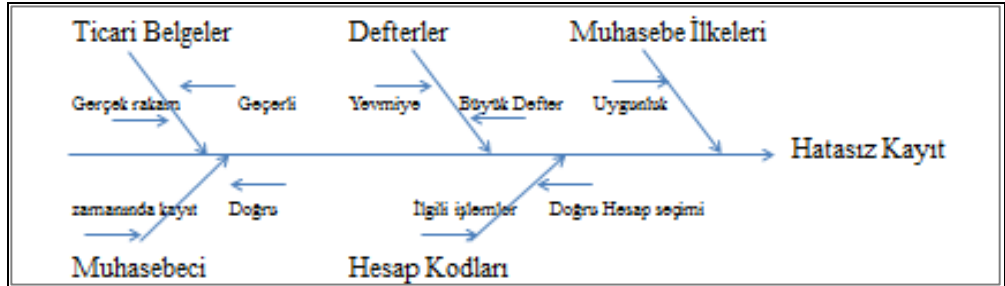
Hiyerarşik kavram haritaları; Hiyerarşik olarak genelden özele doğru ana kavram ile alt kavram arasındaki yapısal ilişkiyi göstermektedir (Novak ve Gowin, aktaran Kaya, 2003: 73).

Şekil 3: Muhasebe Fonksiyonlarını Oluşturan Kavramların İşlem Sırasına Göre Oluşumu

Balık kılçığı haritaları; Bir konu ve bu konuya ait ifadelerin nedenleri ve sonuçları arasındaki ilişkiyi fikir üretmek amaçlı (Akyol, 2013), balıkta olduğu gibi omurga ve etrafında yer alan kılçık şeklinde gösteren haritalardan oluşmaktadır.

Muhasebe eğitimi için balık kılçığı diyagramını düzenlemek gerekirse örnek olarak hatasız kayıt için olması gereken temel unsurlardan bazıları aşağıdaki şekilde ayrıntılı bir biçimde yer almaktadır.

Şekil 4: Muhasebede Hatasız Kayıt İçin Uygulanabilecek İşlemler

Hatasız kayıt için temel işlemler gerçek rakamları gösteren ve geçerliliği olan ticari belgelerin olması gerekmektedir. Ticari belgelerde olması gereken temel özellikler eğer sağlanamazsa diyagramda görüldüğü gibi kayıt işleyişi aksar ve kayıt hatalı olacaktır. Benzer şekilde Kaydı tutan muhasebecinin işleyişi bilen ve zamanında kayıt yapabilmesi gerektiği gibi, ilgili işlemler için uygun hesap kodları kullanılması gerekmektedir. Doğru defterlere kayıt yapılması ve yapılırken muhasebe

ilkelerinin göz önünde bulundurulması gerektiği de ilgili diyagrama bakıldığı zaman açıkça görülmektedir.

İlgili kavram haritalarının muhasebe eğitiminde de uygulanabilirliği mümkün olmaktadır. Böylelikle öğrencilerin kavram öğrenmelerinde anlamlı ilişkiler kurması daha basit ve kolay olabilmektedir.

Problem tabanlı öğretim: Problem tanımlayıcı öğretim, Dünya'yı öğrenilecek bilgiler demeti olarak değil de, incelenip yorumlanacak ve tartışılması gereken bir problem olarak görmekte ve öğrencilere bu şekilde sunmayı amaçlamaktadır (Ocak, 2008:198). Bu nedenle Paulo Freire göre bu öğretim metodunda problemi tespit edebilme, sonrasında çözümleme ve karar verme olarak üç temel aşama yer almaktadır (Freire, aktaran Ocak, 2008:198). İlk aşamada problem tanımlanırken eğitimci incelenecek problemi öğrencinin tespit etmesine gerek duymadan doğrudan ortaya koyabilmekte ya da sınıfta ortamı yaratarak öğrencinin problemi kendisinin görmesini sağlayabilmektedir (Büyükkaragöz ve Çivi, 1999:126). İkinci aşamada ise bilimsel araştırma yöntemlerinin temelinde olduğu gibi problemle ilgili veriler toplanıp, hipotezler kurulup, uygun hipotez üzerinde çözümleme ve değerlendirme yapılmaktadır. Son olarak karar aşamasına gelindiğinde problem hakkında neler yapılabileceği hakkında sonuca varılmaktadır.

Tartışma: Tartışma Yönteminde eğitimci bir konu hakkında sınıfta yer alan öğrencilerin derse katılımını sağlayarak, bu konu hakkında düşüncelerini, düşüncelerini ifade etmelerini ve verilecek bilgi hakkında tekrar yapmalarını amaçlamaktadır (Orhaner ve Tunç, 2007:102). Tartışma öğretmen-öğrenci ya da öğrenciler arasında olmalı ve tartışmanın başarılı olabilmesi için sınıf sayısının az ve katılımcı öğrencilerin ilgili konu hakkında yeterli bilgiye sahip olması bu bilgileri de bulgulara dayandırması gerekmektedir (Büyükkaragöz ve Çivi, 1999: 84).

Tartışmada kullanılan başlıca yöntem ve teknikler arasında büyük grup tartışması, küçük grup tartışması, münazara tekniği, beyin fırtınası, zıt panel, çember ve açık oturum gibi birden fazla çeşit bulunmaktadır (Sönmez, 2015:225).

2.1.4.Muhasebe Eğitimi Açısından Öğretim Unsurları

Eğitim sürecinde bilgi ve becerilerin kazandırılması öğretim ile mümkün olmaktadır. Öğretimin unsurları ise 5N+1K (ne, nerede, nasıl, ne zaman, niçin ve kim) formülüne uyarlanmış ve ana unsur olarak eğitimci etrafında yer almıştır. Öğretim unsurları; eğitimci, öğrenci, konu/çevre, amaç, zaman ve yöntem olarak ele alınmıştır (Orhaner ve Tunç, 2007:15).

Eğitimci: Öğretimin ana unsuru eğitimcidir. Eğitimcinin rolü, çağdaş öğretim sisteminde öğrenciyi derse aktif katılımını sağlayan ve öğrenciye bilgi depolamaktan daha çok verilen bilgiyi kavratıp, yorum yapma yeteneğinin geliştirilerek yeni bilgiler üretmesine yol göstermektir (Orhaner ve Tunç, 2007:15).

Muhasebe eğitimin de ise eğitimciler dersleri bilgi aktarmak için çeşitli materyallerle donatarak sınıflarda birebir, online kurslarda ya da yarı resmi kurs ortamlarında gerçekleştirirler (Güney, 2003:31). Fakülte düzeylerinde muhasebe eğitimcileri nitelik ve nicelik bakımından yeterli görülebilir ancak eğitimciler açısından muhasebe alanındaki bilgilerinin yenilenmesine yönelik sürekli eğitim gerçekleştirilmediğinden muhasebe eğitimi sempozyumları bu alanda eksik kalmaktadır (Sevim ve Elmacı, 2013).

Öğrenci: Muhasebe eğitiminde öğrenecek olan alıcı taraf öğrencilerdir. Eğitim sistemi, öğrencilere gereksinim duyduğu bilgi ve yetenekleri uygun amaç, konu, yöntem, zaman ve ortam unsurlarının eğitimciler tarafından harmanlanarak doğru bir şekilde aktarılmasını gerektirmektedir. Öğrencilerin öğretim sistemi sonunda öğrenmeye açık, sonuçtan çok çözüm odaklı, analiz ve yorum becerisi yüksek, okul hayatındaki bilgileri kullanabilme yeteneğine sahip olması beklenir (Orhaner ve Tunç, 2007:15).

Konu: Öğretim amacına yönelik ve öğrenciye uygun davranışın kazandırılması için yapılan programlar konuyu oluşturmaktadır (Özdaş, 1998:62). Bu açıdan muhasebe eğitiminde üniversitelerde ders programları ve içerikleri öğrenciye mesleki bilgi ve yetenek kazandırması açısından uygulama ile örtüşmesi gerekmektedir.

Amaç: Muhasebe öğretimin temel amacı öğrenciyi gereksiz bilgi ve becerilerle donatmak değil, öğrencinin yetenekleri doğrultusunda hedeflenen düzeye ulaştırmak olmalıdır (Orhaner ve Tunç, 2007:16). Bir diğer amaç ise iş çevresinin ihtiyaç duyduğu muhasebenin tüm boyutları ile bilgi donanımına, düşünme, analiz ve yorum yeteneğine sahip öğrenciler yetiştirebilmektir.

Yöntem: Eğitimin konu çerçevesinde eğitimin amacını gerçekleştirmek için uygun yöntemleri kullanması gerekmektedir (Özdaş, 1998:60). Muhasebe eğitimi derslerinde kullanılan araçlar, genellikle yazı tahtası veya geleneksel diğer (tepegöz v.s.) araçlardır. Ayrıca paket programlar öğretimi için bilgisayar uygulamalı dersler eğitim sisteminde yer almaktadır.

Çevre (ortam): Öğrencinin bulunduğu öğretim ortamı; öğrenme sırasında bulunduğu sınıfın fiziksel şartları ve eğitici ile aralarındaki iletişim yeterliliğini ifade etmektedir. Ders ortamının sağlıklı olabilmesi için minimum olması gereken koşulları taşıması gerekir (Orhaner ve Tunç, 2007:17). Dersliklerde olması gerekenler; aydınlatma, ısıtma, temizlik, öğrenci sayısına yeterli büyüklükte olma ve gerekli materyallerin bulundurulması olarak sıralanabilir.

Zaman: Muhasebe eğitimin de öğretimin başarılı olabilmesi için ders saatlerinin sabah erken saatlerde, öğle aralarında ya da günün son saatlerinde verilmesi öğretimi etkilemektedir (Orhaner ve Tunç, 2007:17). Ayrıca akademik takvim içerisinde konuların planlı ve zamanında işlenerek öğrenciye eksiksiz aktarılması da öğretimin amacına ulaşmasında önemli bir unsurdur.

2.1.5.Muhasebe Eğitimi Öğretim Materyalleri

Muhasebe finansal nitelikteki olayları ve bilgileri kaydetme, sınıflandırma, özetleme, analiz ve raporlama ile sonuçların yorumlama işlevlerinden oluşan bir sistemdir. Muhasebe hem kamu hem de özel sektörde önem arz etmektedir. Muhasebe öğrenimini lisans ve lisansüstü eğitimlerde tamamlayan kişiler muhasebe departmanlarında, serbest muhasebeci ve mali müşavirlik pozisyonlarında ve eğitim kurumlarında muhasebe öğreticisi gibi birçok benzer pozisyonlarda çalışabilmektedir. Bu nedenle muhasebe programının amacı muhasebede kullanılan belge ve defterler hakkında bilgi vermek, muhasebe kayıt yöntemleri ve hesap

özelliklerini tanıtmak, mizan, envanter, bilanço, gelir tablosu düzenleme becerisini kazandırmak, şirketler, maliyet ve yönetim muhasebesi gibi özellikli temel muhasebe alanlarını öğretilmesi ve öğrenilmesinden oluşmaktadır (Orhaner ve Tunç, 2007:223).

Muhasebe derslerinde teorinin uygulama dersleri ile birlikte devam ettirilmesi gerekmektedir (Orhaner ve Tunç, 2007:223). Ders anlatımında görsel-işitsel materyallerden yararlanmak öğrenciler açısından öğrenmeyi kolaylaştırmaktadır. Kullanılabilecek materyallerin eğitim alanlarının fiziki şartları da göz önünde bulundurularak, kitap, yazı tahtası, slaytlar, yazılı materyaller ve dokümanlar, projeksiyon ve bilgisayar araç gereçlerin uygulanabilirliği ile birlikte aktif öğrenim sağlanabilmektedir (Taşpınar, 2012:328).

Öğretim materyallerinin muhasebe öğrenimi açısından önemi ise şöyle özetlenebilmektedir (Alkan, aktaran Taşpınar, 2012:325);

- Konuların daha etkili sunulmasını ve karşı tarafın dikkatini canlı tutmasını sağlar,
- Eğitim ve öğretim yöntemini kolaylaştırır ve bilgilerin daha kalıcı öğrenilmesini sağlar,
- Güvenli gözlem yapmayı sağlar ve sürenin ekonomik kullanılmasını kolaylaştırır,
- İçeriğin tutarlı biçimde sunulmasını sağladığı gibi hazırlanmış materyaller tekrardan kullanılabilir.

2.2.EĞİTİM KURUMLARINDA MUHASEBE EĞİTİMİNİN YERİ

Ülkemizde muhasebe eğitimi sadece üniversitelerde değil aynı zamanda ticaret liselerinde ve mesleki eğitim kuruluşlarının eğitim programlarında yer almaktadır. Ancak muhasebe eğitiminin yoğun olarak yükseköğretim kurumlarında, özellikle Meslek Yüksekokullarında, lisans ve lisansüstü eğitim programlarında işletme, muhasebe ve finans bölümlerinde yer aldığı görülmektedir (Çürük ve Doğan, 2001:27).

2.2.1.Meslek Yüksekokullarında Muhasebe Eğitimi

Ön lisans eğitimi olarak yükseköğretim programlarında yer alan meslek yüksekokullarında eğitim süresi iki yıl olup, toplamda dört yarıyıllık eğitim-öğretim döneminden oluşmaktadır (YÖK, 2002). Muhasebe dersleri bu dört dönem içerisinde seçmeli ve zorunlu olarak verilmektedir. Bu bölümlerin amacı piyasanın ihtiyacı olan ön muhasebe elemanı ihtiyaçlarını karşılamak olup, bu bölümlerde eğitim gören öğrenciler eğitimlerini örgün veya açıktan/uzaktan eğitim yolları ile kariyer gelişimlerini devam ettirebilmektedir (Özdemir, 2010:15).

Yükseköğretim Kurulu bilgi sisteminde (2017) üniversitelerin, 338 muhasebe ve vergi bölümünün meslek yüksekokulları programlarında yer aldığı görülmektedir. Bu bölümlerin internet sitelerinde ders plan ve içeriklerinin yeterince güncel bilgileri yansıtmaması ve çoğunluğunun sayfalarında gerekli bilgi olmamasından dolayı 46 meslek yüksekokuluna ait muhasebe ve vergi bölümlerine ait ders planları incelenebilmiştir. Bu bölümlerde yer alan muhasebe dersleri ve bağlı oldukları üniversite bilgileri ayrıntılı olarak EK 1’ de verilmiştir. Elde edilen veriler doğrultusunda meslek yüksekokullarının tamamında genel muhasebe-1, paket programları ve maliyet muhasebesi dersleri bulunmaktadır. Ayrıca meslek yüksekokullarının %98’inde şirketler muhasebesi, %85 ’inde genel muhasebe-2, mali tablolar ve analizi, % 83’ünde muhasebe denetimi, %72’sinde meslek etiği derslerinin öğretildiği gözlemlenmektedir. Muhasebe alan derslerine yönelik ise %63 dış ticaret muhasebesi, %59 banka muhasebesi, inşaat muhasebesi derslerinin daha çok tercih edildiği tespit edilmiştir. Ağırlık verilen bu derslerin dışında, %22 konaklama muhasebesi, muhasebe standartları, yönetim muhasebesi, %20 dönem sonu-envanter muhasebesi, ileri finansal muhasebe , %11 muhasebe sistem uygulamaları, %15 muhasebe uygulamaları ve ticari belgeler dersleri de öğretim programlarında bulunmaktadır.

Ayrıca bölümler için çok tercih edilmese de ileri finansal muhasebe, muhasebe bilgi sistemi, kooperatif muhasebesi, ihtisas muhasebesi, devlet muhasebesi, personel işlemleri muhasebesi, muhasebe ve ticari yazılımlar, enflasyon muhasebesi, dosyalama ve arşivleme teknikleri derslerinin ön lisans öğretim programlarında yer aldığı görülmektedir.

Günümüz meslek yüksekokullarının ara eleman yetiştiren bir kuruluş olmasından dolayı kendi içerisinde çok gelişim sağlayamadığı görülmektedir. Uluslararası çalışmalara yönelik ders içeriklerinin güncel olmaması nedeni ile müfredat durumlarının gözden geçirilmesi yönünde kararlar alınması gerektiği öngörülebilir.

2.2.2.Lisans Düzeyinde Muhasebe Eğitimi

Genel olarak lisansta muhasebe eğitimi İşletme, İktisat, İktisadi ve İdari Bilimler Fakülteleri gibi eğitim kuruluşlarında üç ya da dört yıllık süreçten oluşmaktadır. Fakültelerde yer alan bölümler ise şu şekildedir:

Tablo 8: İktisadi ve İdari Bilimler Fakültelerinde Yer Alan Bölümler

İşletme	Ekonometri
İktisat	Dış Ticaret
Maliye	Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri
Kamu Yönetimi	Ekonomi
Siyaset Bilimi	Finansal Ekonometri
Sosyal Hizmet	Turizm İşletmeciliği
İnsan Kaynakları Yönetim	Uluslararası Finans
İşletme Enformatiği	Uluslararası İlişkiler
Lojistik Yönetimi	Uluslararası İlişkiler ve Avrupa Birliği
Pazarlama	Sağlık Yönetimi
Uluslararası Ticaret ve Finansman	Uluslararası Ticaret ve Finansman

Kaynak: Türkiye’deki Üniversitelerin internet sitelerinden alınmıştır, 2016

Yukarıda belirtilen bölümler içerisinde muhasebe eğitime yönelik verilen derslerin sayısında farklılık bulunmaktadır. Genel olarak bakıldığında işletme bölümlerinde muhasebe ders sayısı yaklaşık %16,5 oranında iken, bu oran diğer bölümlerde %6 ile %10 arasında değişmektedir (Güney, 2003:56).

Türkiye’de 112 devlet, 71 vakıf olmak üzere 183 üniversite yer almaktadır. Üniversitelerin internet sitelerinden elde edilen ders öğretim programları verileri doğrultusunda 62 üniversitenin, 2016-2017 dönemi lisans programlarına ait muhasebe dersleri aşağıdaki tabloda ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Genel olarak İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme bölümleri incelenmiştir. EK 2’de yer alan tabloda araştırmaya konu üniversitelerin %89’u genel muhasebe-1 ve maliyet muhasebesi, %85’i muhasebe denetimi, %80’i mali tablolar analizi, %77’si genel muhasebe-2 derslerinin öğretim programlarında yer aldığı görülmektedir. Ayrıca

yarıdan fazlasında ise, %66 şirketler muhasebesi, %59 yönetim muhasebesi, %54 bilgisayarlı muhasebe, %55 dönem sonu/envanter ve bilanço dersleri bulunmaktadır. Bu derslerden anlaşılabacağı üzere üniversitelerdeki muhasebe eğitiminde klasik eğitim sisteminde bulunan temel derslerin yer aldığı görülmektedir.

Üniversitelerin öğretim programlarının %26'sında muhasebe standartları, %15'inde dış ticaret işlemleri ve banka muhasebesi, %11'inde vergi uygulamaları ve muhasebeleştirilmesi dersleri de tespit edilmiştir. Ancak çok az fakültede farklı muhasebe alan dersleri de öğretilmektedir. Bunlar, üniversitelerin %8'inde muhasebe meslek mevzuatı, %7'sinde enflasyon muhasebesi, %5'inde maliyet yönetimi, %3'ünde muhasebe bilişim sistemleri, muhasebe sistemi tasarımı, devlet muhasebe sistemi, ileri muhasebe, %2'sinde konaklama muhasebesi, bütçeleme ve kar planlaması, işletme bütçeleri, ortaklıklar muhasebesi, finansal kurumlar muhasebesi, sektör muhasebesi, davranışsal muhasebe, muhasebe bilgi sistemleri, ileri maliyet muhasebesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Uluslararası gelişmelerin takibine yönelik muhasebe eğitimi öğretim programlarının sadece %7'sinde uluslararası muhasebe ve finansal raporlama standartları, %5'inde uluslararası muhasebe dersleri görülmektedir. Ayrıca bu gelişmelerin dışında üniversitelerin %2'sinde kariyer için muhasebe dersi, muhasebeye yeni bir bakış açısı getirmiştir. Öğrencilerin geleceği düşünülerek mevzuat, dönem sonu işlemlerin yanı sıra, kamu sınavlarında analitik düşünme becerisi kazandırma ders öğrenim çıktısı içerisinde yer almaktadır. Genel olarak üniversitelerin ders planlarından elde edilen veriler doğrultusunda lisansta daha çok tercih edilen derslerin dönemleri ise aşağıdaki tabloda belirtilmiştir.

Tablo 9: Lisans Düzeyinde Muhasebe Eğitiminde Bulunan Dersler ve Derslerin Yer Aldığı Sınıf Dönemleri

Muhasebe Eğitiminde Bulunan Dersler	Sınıf
Genel muhasebe I- II	1
Dönem sonu muhasebe işlemleri	2
Maliyet muhasebesi	3-4
Muhasebe denetimi	3-4
Bilgisayarlı muhasebe I- II	2-3
Mali tablolar analizi	3-4
Yönetim muhasebesi	3-4
Muhasebe standartları I- II	3-4
Dış ticaret işlemleri muhasebesi	3-4
Banka muhasebesi	3-4
Konaklama muhasebesi	3-4
Şirketler muhasebesi	3-4
İhtisas muhasebeleri	3-4
Muhasebede bilgi yönetimi	3-4
Finansal muhasebe	3-4
Enflasyon muhasebesi	3-4

Kaynak: Türkiye'deki Üniversitelerin internet sitelerinden alınmıştır, 2016

Fakültelerdeki eğitimlerde ilk iki yıl öncelikli olarak bölümün temel kavramlarına yönelik genel kapsamlı dersler verilmekte olup, son iki yılda ise seçmeli dersler ile öğrencilerin ilgi ve uzmanlık alanlarına yönelimlerini sağlayacak kapsamlı dersler yer almaktadır. Muhasebe eğitimlerinde de aynı şekilde genel muhasebe, dönem sonu muhasebesi ve bilgisayarlı muhasebe dersleri ilk yıllarda verilirken, tabloda görüldüğü ilgi alanında muhasebe tercihi olanların 3. veya 4. sınıfta alabileceği derslerin daha kapsamlı ve geniş bir yelpazeye sahip olduğu görülmektedir.

2.2.3.Lisansüstü Düzeyde Muhasebe Eğitimi

Lisansüstü eğitim, lisans eğitimini bitiren öğrencilerin yeterli ölçütleri sağladıkları takdirde bölüm içerisinde uzmanlık alanlarını belirlemek ve o alanda kariyerlerini devam ettirmek amacıyla tercih ettikleri yüksek lisans ve doktora programlarından oluşmaktadır. Muhasebe eğitimi Sosyal Bilimler Enstitüsü altında yer alan muhasebe ve finansman programlarında almaktadır. Öğrenim süreleri yüksek lisansta en az 2, doktorada ise en az 4 yıl olarak belirlenmiştir (Resmi Gazete, 2016).

2.2.3.1. Yüksek Lisans Düzeyinde Muhasebe Eğitimi

Yapılan çalışmada 49 üniversitenin işletme bölümü yüksek lisans programları incelenmiş olup, muhasebe alanına dönük derslerin bilgileri EK 3'te belirtilen tabloda ayrıntılı olarak verilmiştir. Elde edilen bulgular doğrultusunda üniversitelerin %53'ünde işletme/muhasebe denetimi, %49'unda ileri maliyet ve yönetim muhasebesi, %41'inde finansal muhasebe ve raporlama, %33'ünde mali tablolar ve analiz teknikleri, %26 muhasebe standartları derslerine ağırlık verdiği görülmektedir. Ayrıca öğretim programlarının %10'unda muhasebede etik, %12 'sinde muhasebe teorisi, uluslararası muhasebe standartları ve muhasebe bilgi sistemi dersleri de bulunmaktadır.

Yüksek lisans ve lisans programlarının öğretim programlarında tespit edilen dersler karşılaştırıldığında her iki programda da aynı derslerin yer aldığı görülmektedir. Bu dersler; muhasebe denetimi, ileri maliyet muhasebesi, muhasebe standartları, ihtisas muhasebesi, uluslararası muhasebe standartları ve uygulamaları, banka muhasebesi, vergi muhasebesi ve uygulamaları, dönem sonu muhasebesi, finansal muhasebe ve raporlama, kamu (devlet) muhasebesi, muhasebe bilgi sistemleri, şirketler muhasebesi, dış ticaret işlemleri muhasebesi, uluslararası finansal raporlama şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Bu derslerin hem lisans hem de yüksek lisans programlarında yer alması eğitim sisteminde belirli bir standardın olmamasından kaynaklı olmaktadır. Yüksek lisans derslerinde uzmanlık eğitimi gerektiren derslere ağırlık verilmesi öngörülebilir.

2.2.3.2. Doktora Düzeyinde Muhasebe Eğitimi

İşletme bölümlerinde muhasebe ve finansman anabilim dalında uzmanlık eğitimi verilmektedir. Üniversitelerin sosyal bilimler enstitüsü altında yer alan bu programların ders planları EK 4'te ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Sosyal bilimler enstitüsüne bağlı 35 doktora programı incelenmiş olup, bu programlarda standart bir eğitim planının yer almadığı görülmektedir. Muhasebe eğitime yönelik olarak üniversitelerin %57'sinin ileri denetim uygulamaları, iç denetim ve dış denetim üzerinde ağırlık verdiği görülmektedir. Bir diğer tercih edilen ders ise %40 oranında muhasebe teorileri ve uygulamaları ve %23 oranında yönetim muhasebesi ve

uygulamaları dersleridir. Standartlara yönelik ise % 37 uluslararası muhasebe standartları ve Türkiye standartları, %11 uluslararası denetim standartları, %14 finansal raporlama standartları ve uygulamaları, %6 bağımsız denetim standartları ve uygulamaları dersleri yer almaktadır. Uzmanlık bilgisi gerektiren doktora programları için, ders planlarında bu dersler dışında üniversitelerin %17'sinde ileri maliyet yönetimi ve ileri muhasebe, % 14 stratejik yönetim muhasebesi, %11 stratejik maliyet muhasebesi, %14 çağdaş muhasebe sorunları dersleri bulunmaktadır. Genel olarak bakıldığında üniversitelerin doktora programlarında denetim, maliyet ve yönetim muhasebeleri, uluslararası standartlar, muhasebe teorileri ve çağdaş muhasebe sorunları derslerinin daha çok tercih edildiği söylenebilir.

Bu derslerin dışında az sayıda da olsa üniversitelerin ders planlarında yer alan farklı muhasebe dersleri de yer almaktadır. Bunlar; kar yönetimi ve muhasebe manipölasyonları, muhasebe araştırmaları, standardizasyon ve belgeleme sistemleri, muhasebe gelişmeleri ve değerlendirmeleri, nakit bütçeleri ve bağlantı tabloları, şirket değerlendirme finansal muhasebe tartışmaları, ihtisas muhasebesi, sektörel muhasebe uygulamaları, muhasebe tarih ve kuramı, bütünleşik sistemlere dayalı muhasebe uygulamaları, finansal araçlar ve muhasebe uygulamaları, ekonometrik modellerin muhasebe ve finans alanında uygulaması, çok uluslu işletmelerde muhasebe uygulamaları, ortaklıklarda özellikli işlemler ve muhasebe uygulamaları, kurumsal finansal karar verme teknikleri, muhasebe bilgi sistemi, maliyet analizleri, muhasebe hukuk ilişkileri, muhasebeyi yönlendiren faaliyetler, uluslararası muhasebe, adli muhasebe, konsolide finansal tablolar ve muhasebe uygulamaları, enflasyon düzeltmesi, hizmet işletmelerinde muhasebe, konaklama muhasebesi, tarım muhasebesi, muhasebe ve finansman alanında güncel konular dersleri olarak karşımıza çıkmaktadır.

2.3.TÜRKİYE’DE MUHASEBE EĞİTİMİNİN GELİŞİM SÜRECİ

Muhasebe eğitiminin tarihini ve gelişimini etkileyen düzenlemeler ve doğrudan ilgili konular Cumhuriyet öncesi dönem ve cumhuriyet sonrası dönem olarak ele alınmıştır.

2.3.1.Cumhuriyet Döneminden Önce Muhasebe Eğitiminin Gelişimi

Türkiye’de muhasebe eğitiminde önemli bir gelişme olan çift taraflı kayıt sistemine geçiş XIX. yüzyıl sonlarında yaşanmıştır. Cumhuriyet dönemine kadar olan süreçte bu geçiş orta, lise ve yüksek tahsil düzeylerine yönelik muhasebe eğitimini ilgilendiren çalışmalarda gelişmelere neden olmuştur. Bu gelişmeler aşağıdaki gibi kronolojik sıralamaya ele alınmıştır (Güvemli ve Güvemli, 2006);

-Ticaret ve muhasebe eğitimi orta düzey eğitimlerde uygulanmaya konulmuş, 1908 yılında ise muhasebeye yönelik lise programları oluşturulmuş, 1913 yılında ise halka sanayi ve ticaretin özendirilmesinden dolayı muhasebeci ihtiyaçlarını karşılayacak ticaret okulları açılmıştır.

-Yüksek tahsil düzeyinde ise 1915 yılında İstanbul Darülmuaallimin (İstanbul Öğretmen Okulu) ve Maliye Mektepleri programları güçlendirilmiştir.

-Birinci Dünya Savaşı yıllarında Hamidiye Ticaret Mektebi (Marmara Üniversitesi) programlarının güçlendirilmesi için çalışmalar yapılmıştır.

2.3.2.Cumhuriyet Döneminden Sonra Muhasebe Eğitiminin Gelişimi

Cumhuriyet’in ilanı ile hukuk sisteminin laikleşmesi ile birlikte sosyal ve ekonomik alanlarda çağdaşlaşma yolunda hızlı gelişmeler yaşanmıştır. Muhasebe eğitiminde ise Ticaret Kanunu, Kazanç Vergisi Kanunu, Yeni Türk harflerinin kabulü düzenlemeleri muhasebe düşüncesinin önünü açmış ve muhasebe gelişimine ivme kazandırmıştır (Güvemli ve Güvemli, 2006).

Muhasebe eğitiminde yükseköğrenim düzeyinde yasal düzenlemelerle yapılan gelişmeler ise (Arsoy ve Gücenme, 2006);

-1924 yılında İstanbul Üniversitesi'nin oluşumu,

-1933 yılında Yüksek Ticaret Mektebi'nin kuruluşu,

-1936 yılında İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi ve kırk yıl sonrada İşletme Fakültesinin kuruluşu,

-1946 yılında İstanbul Teknik Üniversitesi ve Ankara Üniversitelerinin de yer alması, aynı zamanda bu dönemde üniversitelerin idari ve mali özerkliğinin verilmesi,

-1950 yılında ise ders programlarında muhasebe eğitime yer veren İstanbul Yüksek İktisat ve Ticaret Okulu, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi, İzmir Yüksek Ekonomi ve Ticaret Okulu, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi yer almaktadır.

1950 yılından günümüze kadar bakıldığında ise reform niteliğinde olan gelişme 1964 yılında çalışmalarına başlanılan tekdüzen hesap planı çalışması olmuştur. 1992 yılında yürürlüğe girmiştir. 1996 yılında ise Türkiye Bankalar Birliği tarafından Bankalar için tekdüzen hesap planı hazırlanmış ve 2004 yılında ise sigortacılık sektörü için hesap planı yayınlanmıştır (Arsoy ve Gücenme, 2006).

XXI. yüzyılda küreselleşme ile ekonomik birimlerin karşılaştığı yeni oluşum ise Muhasebe Standartları ile ilgili gelişmelerde yaşanmıştır. Muhasebe eğitimini ilgilendiren bu gelişim süreci, 1999 yılında Türkiye Muhasebe Standartları Kurulunun kurulmasıyla hız kazanmıştır. Bu kurul 2006 yılında Uluslararası muhasebe standartlarını (IFRS) TMS ve TFRS şeklinde çevirerek yorumlamış ve yayınlamıştır. 2009 yılında ise KOBİ'ler için Uluslararası finansal raporlama standartları yayınlanmış ve 2010 yılında KOBİ TFRS şeklinde ülkemizde mevzuata dâhil olmuştur. 2011 yılında yürürlüğe giren yeni 6102 sayılı TTK 88. maddesinde ise TMSK tarafından yayımlanmış standartların uygulanması zorunluluk haline gelmiştir (Erdem, 2012). Böylelikle uluslararası platformda yerli işletmelerin önü

açılmış olacaktır. Bu kadar önemli bir gelişme olan TMS/TFRS kavramları günümüzde muhasebe eğitime yönelik ders programlarında yerini almıştır.

2.4.TÜRKİYE’DE MUHASEBE EĞİTİMİNE YÖNELİK SEMPOZYUMLAR

Türkiye Muhasebe Eğitimi Sempozyumları ile ilgili çalışmalar üniversitelere bağlı fakülteler, bölümler ve enstitüler tarafından yapılmakta olup, ilk olarak 1979 tarihinde düzenlenmiştir. Bu sempozyumların ortak hedefi ise ülkemiz muhasebe eğitim alanında teknolojinin ilerlediği günümüzde bir bütünlük oluşturmak ve eğitimle ilgili problemleri tartışmak, bilimsel çalışmalar doğrultusunda akademisyenler, iş dünyası, sektörler, öğrenciler için önem arz eden muhasebe eğitime önemli katkılarda bulunmaktadır. Ayrıca muhasebe eğitimi veren kuruluşlarda sistem ve yöntemlerin her birinde farklı uygulanmasından kaynaklı problemleri ortadan kaldırmak, muhasebe eğitimi konulu bilimsel çalışmaları ile akademik personellerin bir araya gelerek eğitimde birliktelik sağlanması amacı ile tartışmalar yapılarak çözümler üretmek bu sempozyumların temelini oluşturmaktadır (Arsoy ve Gücenme, 2006).

Günümüze toplamda muhasebe eğitime yönelik 36 tane sempozyum düzenlenmiştir. Sempozyumlara bakıldığında zaman birden fazla üniversitenin muhasebe eğitimi üzerine katkıda bulunmak için günümüze kadar 1988, 1992 ve 1994 yılları hariç her yıl düzenli olarak ev sahipliği yaptığı görülmektedir.

Tablo 10:Türkiye’de Muhasebe Eğitime Yönelik Yapılan Sempozyumlar

No	Tema	Kurum	Tarih
1	Türkiye’de Muhasebe Eğitimi Nasıl Yapılıyor?	İstanbul Üniversitesi	20-21 Nisan 1979
2	Türkiye’de Muhasebe Eğitiminin Sorunları	İstanbul ve Ege Üniversitesi	24-26 Nisan 1980
3	Muhasebe Eğitimi Programlarının Geliştirilmesi	Gazi Üniversitesi	11-13 Mayıs 1981
4	Muhasebe Eğitimi ve Uygulamanın Uyumlaştırılması	Marmara Üniversitesi	27-29 Mayıs 1982
5	Türkiye’deki Ekonomik Gelişmelerin Muhasebe Eğitime Getirdiği Sorumluluklar	Marmara Üniversitesi	1-3 Haziran 1983
6	Uluslararası Muhasebe ve Denetim Sorunları	Gazi Üniversitesi	9-11 Mayıs 1984
7	Muhasebeyi Yönlendiren Faktörler	Anadolu Üniversitesi	15-17 Mayıs 1985
8	Yeminli Mali Müşavirlik Mesleği ve Geleceği	Ankara Üniversitesi	30 Nisan-3 Mayıs 1986
9	Teknolojik Gelişmeler Karşısında Muhasebe Eğitimi ve Uygulamaya Getirdiği Sorunlar	Uludağ Üniversitesi	7-12 Aralık 1987
10	Türkiye’nin Ekonomi Gündeminde Muhasebe Uygulamaları ve Eğitimi	Marmara Üniversitesi	24-28 Ekim 1989
11	İşletmelerin Muhasebe Eğitiminden Beklentileri	İstanbul Üniversitesi	30 Ekim-1 Kasım 1990
12	Avrupa Topluluğu’na Entegrasyonda Muhasebe Standartları	Ankara Üniversitesi	20-24 Nisan 1991
13	Küreselleşme ve Muhasebe Eğitimi	Dokuz Eylül Üniversitesi	20-22 Mayıs 1993

No	Tema	Kurum	Tarih
14	Muhasebe Eğitiminde Yeni Boyutlar	Hacettepe Üniversitesi	31 Ekim-4 Kasım 1995
15	Üniversite ve Üniversite Dışı Kuruluşlarda Muhasebe Eğitimi	S. Demirel Üniversitesi ve MÖDAV	13-17 Kasım 1996
16	21. Yüzyıla Girerken Türkiye’de Muhasebe Eğitimi ve Muhasebe Uygulamalarının Değerlendirilmesi	Anadolu Üniversitesi.	1-5 Ekim 1997
17	Muhasebe Eğitiminde Çağdaş Perspektifler	C. Bayar Üniversitesi	29 Nisan-3 Mayıs 1998
18	Türkiye’de Muhasebe Eğitimi ile Uygulama Arasındaki Sorunlar	Kocaeli Üniversitesi	12-16 Mayıs 1999
19	Muhasebe Eğitiminin Geleceği ve Muhasebe Mesleğine Etkileri	İstanbul Üniversitesi	18-20 Mayıs 2000
20	Muhasebe Eğitiminde Yeni Ufuklar	Ankara Üniversitesi	23-27 Mayıs 2001
21	Muhasebe Uygulamalarında Etik ve Kamuyu Aydınlatma	Marmara Üniversitesi	29 Mayıs-2 Haziran 2002
22	Muhasebe-Eğitim: Eğilim ve Etkileşimler	Gazi Üniversitesi	21-25 Mayıs 2003
23	Üniversitelerimizin Lisans ve Lisansüstü Programlarında Muhasebe Eğitiminin Kalitesini Artırma Yollarının Araştırılması	İstanbul Üniversitesi	19-23 Mayıs 2004
24	Muhasebe Ortamındaki Güncel Gelişmeler ve Muhasebe Eğitime Etkileri	Muğla Üniversitesi	27-30 Nisan 2005
25	Uluslararası Muhasebe Standartları ve Muhasebe Eğitime Etkisi	Hacettepe Üniversitesi	19-23 Nisan 2006
26	Küreselleşmenin Muhasebe Eğitimi ve Uygulamalarına Etkisi	Uludağ Üniversitesi	23-27 Mayıs 2007
27	Bilgi Çağında Muhasebe Eğitimi	Anadolu Üniversitesi	23-27 Nisan 2008
28	Yakın Gelecek ve Muhasebe Eğitimi	Celal Bayar Üniversitesi	20-24 Mayıs 2009

No	Tema	Kurum	Tarih
29	İşletmelerin Temel İşlevlerinin Muhasebe Eğitiminden Beklentileri	Galatasaray Üniversitesi	21-25 Nisan 2010
30	Sektörlerin Muhasebe Eğitiminden Beklentileri	Gazi Üniversitesi	27 Nisan -1 Mayıs 2011
31	Muhasebe Eğitiminde Disiplinler Arası Yaklaşım	İstanbul Üniversitesi	25-29 Nisan 2012
32	Türk Ticaret Kanunu ve Kurumsal Yönetim Perspektifinde Muhasebe Eğitiminde Beklenen Dönüşümler	Selçuk Üniversitesi	24-28 Nisan 2013
33	Dijital Çağda Muhasebe Eğitiminde Yeni Yaklaşımlar	Anadolu Üniversitesi	23-27 Nisan 2014
34	Muhasebe Eğitimini Yeniden Düşünmek ve Yapılandırmak	Ankara Üniversitesi	13-17 Mayıs 2015
35	Değişen Dünyada Finansal Raporlama: İdeali Arayış Ve Muhasebe Eğitimi	İstanbul Üniversitesi	27 Nisan-1 Mayıs
36	Muhasebe Eğitiminde E-Dönüşüm: Geleceğe Bakış, Yeni Yaklaşımlar ve Uygulamalar	Marmara Üniversitesi	3-7 Mayıs 2017

Kaynak: <http://www.muhasebesemp.gazi.edu.tr/hakkinda.php>

Aşağıdaki tablo 11 incelendiği zaman ise İstanbul Üniversitesi, Marmara, Gazi, Anadolu ve Ankara Üniversitelerinin en fazla sempozyum düzenleyen üniversiteler arasında yer almaktadır.

Tablo 11: Muhasebe Eğitimi Sempozyumlarına Ev Sahipliği Yapan Üniversiteler

Üniversiteler	Sempozyum Sayısı
İstanbul	7
Marmara (İİBF)	5
Gazi (İİBF)	4
Anadolu (İİBF)	4
Ankara (SBF)	4
Hacettepe (İİBF)	2
Uludağ (İİBF)	2
Celal Bayar (İİBF)	2
Muğla (İİBF)	1
Dokuz Eylül (İİBF)	1
Galatasaray (İİBF)	2
Süleyman Demirel (İİBF) + MÖDAV	1
Kocaeli (İİBF)	1
Selçuk	1
Toplam	35

Kaynak: <http://www.muhasibesemp.gazi.edu.tr/hakkinda.php>, 2016

Türkiye’de bugüne kadar muhasebe eğitiminin ihtiyacını belirlemeye ve sorunları çözmeye yönelik düzenlenen sempozyumlar farklı temalarda işlenmiş ve sistemi bir arada tutan unsurların katılımıyla sürekliliğini korumaktadır.

2.5.MUHASEBE EĞİTİMİNİN İSTİHDAM YARATMA FAYDASI

Muhasebe ile ilgili istihdam alanları, Serbest Muhasebeci ve Mali Müşavir ile Yeminli Mali Müşavir bürolarında, dış ticaret ve finans kuruluşlarının ilgili muhasebe departmanlarında, kamu alanında daha çok Maliye Bakanlığı ve vergi

dairlerinde, özel sektör kuruluşlarında mali işler servisleri gibi geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır. (Buldan MYO, 2016).

2.5.1.Kamu Kurum Sınavlarında Muhasebenin Yeri

İktisadi ve İdari Bilimler Fakültelerinde lisans/lisansüstü mezunlarının devlet kurumlarında çalışabileceği birçok seçenek bulunmaktadır. Bunlar (Yılmaz, 2016;17);

- KPSS A Grubu ile Kariyer grubu meslek sahibi,
- KPSS B Grubu ile memur,
- Kamu Bankalarında memur,
- Kaymakam,
- Akademisyen,
- İdari hakim olabilme şeklinde sıralanmaktadır.

İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinde yer alan bölümlerden mezun olanlar kamu kurumlarında çalışmak istediklerinde kurum sınavlarından başarılı olmaları gerekmektedir. Kurum sınavlarında alan sınavları yapılmakta ve özellikle KPSS A grubu, kamu bankaları, akademisyenlik sınavlarında memur adaylarının muhasebe bilgisi de ölçülmektedir. Böylelikle memur adaylarının kendilerine istihdam yaratabilmeleri için kamu sınavlarına yönelik muhasebe bilgilerini de edinmiş olması gerekmektedir.

2.5.2.Serbest Piyasada Muhasebenin Yeri

Devlet (kamu) kurumlarında istihdam yaratamayan veya kamuda çalışmak istemeyen İİBF mezunları olabilir. Bu kişiler daha çok kendi adına iş yaparak, kendi işini kurmak isteyebilirler ya da özel şirketlerde iş imkânları oluşturabilirler. İlk olarak bilinen meslek Serbest Muhasebeci ve Mali Müşavirlik unvanı altında serbest meslek erbabı olarak kendi işlerini yapabilmeleridir. Ancak bunun için staja giriş sınavını kazanmış olmaları, staj yapmış olmaları ve yeterlilik sınavlarından başarılı olmaları gerekmektedir.

Bir diğer seçenek ise ön muhasebe bilgisine sahip mezunların özel sektörde çok fazla iş imkânının olduğu bir gerçektir. Her şirketin kendi ticari işlemlerini takip edebilecek

muhasebe ve mali işler departmanlarında bilgili elemanlara ihtiyaçları vardır. Özel sektör, çalışanları için hızlı kariyer basamakları yer aldığından kurumsal şirketlerde kariyer yapmak isteyenlerin öncelikleri arasında gelmektedir.

2.6.YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARINDA MUHASEBE EĞİTİMİNE YÖNELİK KALİTE VE BEKLENTİLER

Yükseköğretim kurumlarında kalite kavramı ve unsurları belirlendikten sonra muhasebe eğitiminde kalite boyutu ve muhasebe eğitiminden beklentiler ele alınmıştır. Ancak öncelikli olarak kalite kavramı hakkında bilgiler verilmiştir. Aşağıda alt başlıklar halinde ayrıntılı olarak incelenmiştir.

2.6.1.Kalite Kavramı ve Unsurları

Kalite, sürekli gelişen bir sistem içinde farklı bilim alanlarında farklı kavramlar olarak tanımlanmıştır. İşletme alanında kullanılan temel kavramlardan bazıları;

- Dr. Joseb Juran’a göre kalite, kullanıma uygun olma,
- Amerikan Kalite Kontrol Derneği (ASQC) ne göre, bir ürünün belirli bir ihtiyacı karşılanmasa yönelik sahip olması gereken özelliklerin bütünü,
- Japon Sanayi Standartları Komitesi (JIS) e göre kalite; bir mal ya da hizmeti, daha ekonomik üreten bir yol benimseyen ve müşteri isteklerine cevap verebilen bir üretim sistemi,
- Watty’e (2005) göre, önceden belirlenmiş amaçların karşılanma seviyesi ,
- W. Edwards Deming (1993) ise standart olma, düşük maliyet ve pazara uygunluk şeklinde tanımlanmıştır.

Kalite ile ilgili kavramsal görüşler; psikolojik algı, süreç odaklı ve ürün hizmet odaklı görüşler olmak üzere üç grupta ele alınabilir (James, 1996). Psikolojik algılama, kişilerin sahip olduğu değerlere ve algılamalara bağlı olarak ürün hizmet hakkındaki, üstünlük derecesi olarak belirtilmektedir (James, 1996). Süreç odaklı görüşlerde ise hizmet ve mal üretim hattındaki örgüt ve çalışanlarının ihtiyaçlarının

karşılama düzeyi şeklinde ele alınmaktadır (Stracke, 2006). Ürün odaklı görüşlerde ise kalite, ürünün müşterilerin beklentilerini karşılama düzeyi olarak kabul edilmektedir (Fornel, 1992). Somut ürünlerde kalitenin ölçülmesi soyut ürünlere göre daha kolay olmaktadır. Bu nedenle ürünün sahip olması gereken özellikler ele alınmaktadır. Garvin'e (1998) göre kaliteyi, ürünün performansı, özellikleri, güvenilirliği, uyumluluğu, dayanıklılığı, kullanılabilirliği, estetik görüntüsü ve algılanma düzeyi belirlemektedir.

Hizmet olarak değerlendirilen sektörlerden biri de eğitim kuruluşlarıdır. Bu bağlamda eğitim ve öğretim alanında kalite ölçümü için yararlanılan göstergeler arasında öğrencilerin kurumlara kabul standardı, mezun olma durumlarının oranları, öğretim elemanlarının öğretim yetileri gelmektedir. Bu kapsamda öğrenciler üzerinde doyum anketi, kurum ya da fakülte standartlar anketi, meslek kuruluşlardan elde edilen raporlar, işverenler ve mezun olan öğrenciler değerlendirilmeye alınır (Balcı, 1998).

2.6.2.Yükseköğretim Kurumlarında Kalite ve Unsurları

Yükseköğretim kurumları, bilgi odaklı gelişen küresel bir sistemde, ekonomik rekabet gücünün önemli bir unsurudur. Kalitenin konusu bu nedenle yüksek öğrenimde küresel bir meseledir (Nair ve diğ., 2010:3). Ülkelerin kalifiye eleman yetiştirmesi için kaliteli eğitim veren kuruluşlara ihtiyaçları bulunmaktadır. Yükseköğretim kurumlarında kalite konusu karmaşık olduğundan dolayı, birçok modeller ve çalışmalar kalitenin niteliğini ölçmek ve değerlendirmek için kullanılmaktadır (Turner, 2012:1). Bu nedenle Bologna süreci gibi uluslararası çalışmalar, devlet ve ya özel yükseköğretim kurumları arasında nitelikli ve kaliteli eğitim sisteminin oluşumuna katkı sağlamaktadır. Ancak yükseköğretim kurumları geliştikçe ve farklı alanlara açıldıkça, toplum tarafından açılan programların kalite ve niteliği konusunda endişeler artmaktadır. Sayısal olarak yükseköğretim kurumlarında artış olması pozitif yönde bir gelişme iken, faaliyetlerinin verimlik ve kalite açısından bir değerlendirmeye tabi olmaması önemli bir sorundur (Elmacı, Poyraz ve Çalık, 2015). Kalite ölçütü olarak, yükseköğretim kurumları hakkında değerlendirme yapılırken, uluslararası üniversiteler arasındaki sıralamalara dikkat edilmektedir.

Öğretim kalitesinin ölçülmesi zor olduğundan, kurumsal yapıya değer verme bir ölçüt olarak değerlendirilebilmektedir (Henard, 2010:9).

Newton'a (2002) göre kalite tartışmalı bir konudur. Kaliteyi tanımlamanın bir yolu, yükseköğretim kurumlarının amaçları için uygun olup olmadıklarının tespiti ile başlamaktadır (Turner, 2012:2). Üniversitelerde kalite için iki düzeyden bahsedilebilir. Biri makro düzeyde üniversitenin kalitesinin artırılması, bir diğeri ise mikro düzeyde eğitimsel boyutta kalitenin sürekli gelişimidir (Jones, 2003:223).

Eğitim seviyesindeki kalite iyileştirmeleri, aslında üniversitenin kurumsal imajı ve kalitesine yansıdığından birbirine entegreli boyutlar olduğu savunulmaktadır.

Kalite kavramsal olarak müşteri beklentilerinin karşılanma düzeyi ile ilgilidir (Robledo, 2001). Örgüt içerisinde yer alan her birimin kalitesinin yükseltilmesi hem örgüt kalitesini artırmakta hem de üretilen çıktı kalitesini belirlemektedir (Harvey ve Green, 1993). Örgütlerde olduğu gibi eğitim kurumlarında da kalite söz konusudur. Ancak eğitim çıktılarının kalitesinin ölçümü üretim yapan örgütlerde ki gibi kolay anlaşılamamaktadır (Özdemir, 1996:254). Üniversitelerde kalite sağlanabilmesi için üniversitelerin temel fonksiyonları olan eğitim, araştırma ve toplum hizmetlerinin (Martin, 1998) yerine getirilmesi gerekmektedir (Rehber, 2002:28). Üç aşamada da öğrenme gerçekleştiği takdirde kalite sağlanmış olmaktadır.

Bu nedenle eğitimde kalite anlayışı tasarım ve süreç olarak iki kısımda ele alınmaktadır. Tasarım da kalite, öğrencilerin ihtiyaçlarına yönelik akademik bir program çıktısı olarak değerlendirilirken, ders müfredatı, ders araç gereçleri gibi diğer faktörler süreçte kalite olarak değerlendirilmektedir. Özetle, çıktı olarak öğrencilerin istenilen düzeyde bilgiye sahip başarılı öğrenciler olarak mezun olması kaliteyi belirlerken, süreçte ise ilk aşamadan son aşamaya kadar eğitim sisteminde yer alan unsurların etkili bir şekilde çalışmasıdır (Chaffee ve Lawrence, aktaran Özdemir, 1996:254). Muhasebe eğitiminin gelişimini içsel ve dışsal faktörler etkilemektedir (Erbaş ve Kolak, 2015). Bundan dolayı eğitim sistemini üretim yapan bir örgüt gibi varsayarsak, içsel faktörler olarak nitelendirilen girdiler; öğrenciler, akademisyenler, idare yönetimi, fiziksel olarak eğitim ortamı ve eğitimde kullanılan

araç gereçler sayılabileceği gibi, çıktı olarak; eğitimini tamamlamış öğrenciler, istihdam, bilimsel çalışmalar gibi sonuçlar sıralanabilir (İmanova, 2006:126).

Genel olarak bakıldığında mesleki eğitim üç temel unsurdan oluşmaktadır. Bunlar (Tufan, Mızrak ve Çelik, 2009) ;

- Birey
- Meslek
- Eğitim

Mesleki alanlarda istihdam ve eğitime tabi olan en temel unsurların başında bireyler yani öğrenciler yer almaktadır. Bir diğer ikinci unsur ise bu bireylerin mesleki alanlarda gerekli donanımlara sahip olmaları gerekmektedir. Eğitim unsurunda ise bireylerin yani öğrencilerin mesleki kuruluşlarla işbirliği doğrultusunda uygun bir süreci kapsamayı yer almaktadır. Eğitimde girdilerin süreç içerisinde değişimleri ile çıktı olarak elde edilen sonuçlardan topluma, fiziki çevreye ve piyasa ihtiyacına göre geri besleme ile yeniden düzenlemesi gerekmektedir.

2.6.3.Yükseköğretim Kurumlarında Muhasebe Eğitiminde Kalite

Yükseköğretim kurumlarında muhasebe eğitiminde, eğitim sonrasında piyasaya uygun, bilgili ve eğitimini tamamlamış, topluma katkı sağlayacak bireyler ortaya çıkarmak amaçlanmaktadır. Bu amaçla eğitim alanında kaliteyi belirleyen, girdi ve çıktı sürecini kapsayan sürekli kalite gelişim şeması Lewis tarafından aşağıdaki gibi ele alınmıştır (Cafoglu, aktaran İmanova 2006:129).

1. Girdiler; öğrenci özellikleri (akademik, diğer), fakülte özellikleri (yönetim, öğretim), sunulan imkânlar, programlar, destek hizmetleri.

2. Değişim Prosesi; dizayn (girdiler, programlar, metotlar), dağıtım, veri sistemi (geri besleme, analiz).

3. Çıktılar; öğrenci başarısı (akademik, diğer), öğrenci (mezuniyet, sınıfta kalma, başarısızlık), mezuniyet sonrası, üst eğitim, iş aktiviteler.

Muhasebe eğitim sisteminde sürekli kalite gelişimindeki unsurlardan girdilerin, değişim prosesinde işlenmesi sonucu çıktı elde edilmeden önce geri besleme sistemini kullanıyor olabilmesi gerekmektedir. Çünkü doğru ve zamanında yapılacak geri besleme çalışmaları süreçteki hata oranını azaltarak eğitim sisteminde istenen başarının elde edilmesini sağlayarak istenen çıktı elde edilebilecektir. Muhasebe eğitiminden istenen çıktıların kalitesi, muhasebe eğitiminde bulunan taraflar ile doğrudan ilişkilidir. Muhasebe eğitiminde yer alan temel unsurlar ise (Yücenurşen ve diğ., 2016);

- Eğitici unsuru
- Eğitimi alanlar unsuru
- Diğer ilgili kurum veya kuruluşlar olarak belirlenmiştir.

Muhasebe eğitiminde yer alan tarafların muhasebe eğitiminin kalite boyutlarının oluşumunda etkisi önemli yer tutmaktadır. Bu boyutlar şu şekilde açıkça belirtilmiştir (Yücenurşen ve diğ., 2016);

- *Eğitici unsurunda kaliteyi belirleyen boyutlar;* eğitim düzeyi, mesleki tecrübe, öğretim tekniği, öğretimde kullanılan materyaller, teknoloji kullanımı ve akademik/bilimsel çalışmaları yer almaktadır.
- *Eğitimi alanlar için kaliteyi belirleyen boyutlar;* mesleki kariyer tercihi, öğrenme şekli, kişisel yeterlilik ve isteklilik hususlarına sahip olabilme bulunmaktadır.
- *Diğer ilgili kurum veya kuruluşlar için kalite boyutlarını ise;* ders sayısı ve içerikleri, fiziksel ortam koşulları, teknolojik ilerlemeler, yönetim ve beklentiler belirlemektedir.

Muhasebe eğitiminde küresel boyutta ilerlemek için kalite boyutlarının belirli bir standart ihtiyacı doğmuştur. Bu nedenle Uluslararası Muhasebe Eğitim Standartları Kurulu (IAESB) kurulu, Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu (IFAC) tarafından oluşturulmuştur (IFAC, 2016). Bu kuruluş profesyonel düzeyde bir muhasebe eğitimi için teknik ve profesyonel yeteneklerin yanında etik değerler

üzerinde standartlar belirlemiştir. Bu nedenle iki önemli alan üzerinde çalışmalar yapılmıştır. Bunlardan ilki eğitim, tecrübe ve yeterlilik testleri üzerine akreditasyon esasları olarak belirlenmiştir. Bir diğeri ise mesleki eğitimin sürekliliğinin sağlanması yönelik standartlardır (Türkiye Muhasebe Uzmanları Derneği [TMUD], 2017). Bu amaçla toplamda 8 standart uygulamada yer almaktadır. Bu standartlardan ilk dördü meslek mensubu adaylarının eğitimine yönelik, diğerleri eğitim sonrasında, sekizinci standart ise denetime yönelik hazırlanmıştır (Can ve Demirci, 2016). Bu IES (International Education Standards) standartları (Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu [IFAC], 2016);

1. Profesyonel muhasebe eğitime giriş koşulları
2. Profesyonel muhasebe eğitim programlarının içeriği
3. Mesleki Beceriler ve Genel Eğitim
4. Mesleki Değerler, Etik ve Tutumlar
5. Uygulama/Staj Deneyimi
6. Mesleki Yeterlilik ve Yetkinlik
7. Sürekli Mesleki Gelişim
8. Denetim Mesleğinde Gerekli Şartlar

olarak belirlenmiştir (Çubukçu, 2012).

IAESB'nin yayınladığı standartlardan ilki olan IES 1 standardı profesyonel muhasebe eğitime giriş koşullarını kapsamlı bir biçimde ortaya koymaktadır. IES 1'in amacı, profesyonel muhasebe eğitiminde kariyer yapmak isteyen kişilere adil ve uygun giriş koşulları ve ilkeleri oluşturarak kamu yararını korumaktır (Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu [IFAC], 2011). Bu amaç doğrultusunda (Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu [IFAC], 2003);

IES 1; profesyonel muhasebe eğitime giriş koşulları için gerekli eğitimlerin yanında bir de diğer standartların oluşumunda gerekli ilkeleri açıklayıcı özelliği bulunmaktadır (Can ve Demirci, 2016).

IES 2; IFAC kuruluşuna üye olan adayların giderek karmaşık hale gelen değişen çevre koşullarında, profesyonel muhasebecilik bilgisine sahip, uzman muhasebeciler olmalarını sağlamaktır. Bu doğrultuda eğitim programlarını üç ana başlık altında; a) muhasebe ve finans ile ilgili bilgi, b) kurumsal ve ticari bilgi c) BT (bilgi teknolojisi) bilgisi olarak ele almaktadır.

IES 3; profesyonel olarak muhasebe mesleğini yapabilmek için gerekli becerileri (entelektüel, teknik bilgilere sahip, kişisel, kişilerarası ve örgütsel) açıklamaktadır.

IES 4; profesyonel muhasebecinin mesleğini yerine getirirken, işe yönelik uygun mesleki değerleri, etik ve tutumları açıkça ortaya koymaktadır.

IES 5; muhasebe meslek mensubu olmaya hak kazanan adayların, profesyonel olarak yetkili muhasebeci olmak için pratik deneyim elde etmelerini sağlamaktır.

IES 6; profesyonel yeteneklerin (mesleki bilgi, beceri, değer, etil ve tutum) staj deneyiminden sonra yeterliliklerinin değerlendirilmesi ile ilgilidir.

IES 7; mesleğin sürekli gelişimi için, meslek mensubunun kamuoyu, müşteri ve diğer paydaşlar karşısındaki davranışlarını ve hizmetlerine yönelik yapılması gerekenler ele alınmıştır.

IES 8; profesyonel olarak denetçinin sahip olması gereken nitelikler ve yeterlilik koşulları açıkça belirtilmiştir.

Uluslararası Muhasebe Eğitim Standartları Kurulu (IAESB) kurulunun yapmış olduğu bu çalışmalar 2008 yılında yürürlüğe girmiş olup, 2015 yılından itibaren sekiz standart uygulamaya konulmuştur (Can ve Demirci, 2016). Bu standartların eğitim sistemimizde de yapılandırılması ülke gelişimine büyük katkı sağlayacaktır. Böyle bir yapılanma doğrultusunda ülkemiz eğitim sisteminde uluslararası muhasebe eğitim standartları ile ortak bir muhasebe dili oluşturulmuş olacaktır. Bu kapsamda akreditasyon ve mesleki eğitimin sürekliliğine yönelik olarak eğitim içeriği sürekli yenilenebilir sisteme kavuşacaktır (Tazegül ve Karabayır, 2015).

2.6.4.Yükseköğretim Kurumlarında Muhasebe Eğitiminden Beklentiler

Ekonomik piyasa içerisinde kurumların kendi içerisinde teknik elemanlar yetiştirmesi, işlevsel olarak bakıldığında eleman ve zaman kaybının yanında ayrıca maliyet açısından pahalı olmaktadır. Devlet ve özel eğitim kurumlarındaki eğitim sistemlerinin böyle bir sorunu ortadan kaldırmak açısından, teknik eğitim veren eğitim birimlerinin yetiştirdikleri öğrencilerin, eğitim sonrası hemen üretim yapabilecek kalite ve verimlilikte olması beklenmektedir. Mesleki eğitimlerde kalite odaklı verilen eğitimden beklentiler ve amaçlar şu şekilde özetlenebilir (Karaağaçlı, 2002:113);

- Muhasebe eğitiminde hayat boyu öğrenciler yaratmak,
- Muhasebe eğitiminde öğrenmeden öğrenmekten hoşlanan öğrenci potansiyeli yaratmak,
- Toplumun geleceğine yönelik olarak toplum ihtiyacına yönelik üretebilen üyeler yetiştirmek,
- Mesleki kuruluşları gibi diğer kuruluşlarla işbirliği yapmaya istekli insanları, teşvik etmek ve desteklemek,
- Sürekli kendini geliştirebilen öğrenciler yetiştirmek,
- Muhasebe eğitimi ile ilgili her kesim için yüksek kar ve getiri sağlar hale getirmesi yönündedir.

Günümüzde muhasebe gelişimine katkı sağlayan üye olunan uluslararası kuruluşların eğitim uygulamalarının gözden geçirilerek muhasebe ve eğitim alanına yönelik kalite ve beklentiler şekillenmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE MUHASEBE EĞİTİMİNİN ETKİNLİĞİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

3.1. ARAŞTIRMA HAKKINDA

Çalışmanın bu bölümünde literatür taraması sonrasında, araştırmanın amacı ve önemi hakkında ayrıntılı bilgiler yer almaktadır. Bu kapsamda araştırmaya ait evren ve örneklem hakkında açıklama yapılmış olup, araştırmanın sınırlılıklarına da ayrıca yer verilmiştir. Çalışmaya ait hipotezlerin neler olduğu ve bu hipotezlerin değerlendirilmesinde hangi istatistikî modeller ve yöntemlerin uygulandığı ayrıntılı olarak alt başlıklar halinde ele alınmıştır.

3.1.1. Literatür Taraması

Türkiye’deki muhasebe eğitim sisteminin gelişimini ve sorunlarını incelemek için akademisyenleri, meslek mensupları ve öğrencileri ayrı ayrı ele alan birçok makale ve tez çalışması karşımıza çıkmakta olup, bu çalışmalardan bazıları ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Meslek mensupları ve akademisyenlerin üzerinde yapılan çalışmalar şu şekildedir;

Demir tarafından 2013 yılında yapılan çalışmada muhasebe eğitiminde yer alan konu ve yöntem olarak kullanım düzeyinin meslek mensupları tarafından değerlendirilmesi ele alınmıştır. Elde edilen veriler doğrultusunda eğitim sisteminde yer alan konu ve yöntemlerin uygulama ile örtüştüğü tespit edilmiştir.

Suvacı ve Subaşı (2010), üretim işletmelerinde görevli insan kaynakları ve muhasebe yöneticilerinin muhasebe departmanı çalışanlarından beklentilerine yönelik nitel bir araştırma yapmıştır. Elde ettikleri bulgular doğrultusunda gelişen

teknoloji ve hızla değişen otomasyonların muhasebe alanında çalışan sayısında da etkili olduğu, muhasebe birimlerinde nitelik olarak sadece kayıt yapabilen elemandan çok analitik dūřünebilen, yönetsel kararlarda bulunabilen elemanlara ihtiyaç duyulduğu tespit edilmiştir. Bu konuda muhasebe eğitimlerinde özellikle bilgi teknolojileri eğitimine yönelik ders müfredatlarının oluşturulması konusunda öneriler getirilmiştir.

Poroy Arsoy ve arkadaşları (2014), 63 Akademisyen ve 230 muhasebe meslek mensubu üzerinde yaptıkları çalışmada muhasebe meslek mensubu olabilmeyen temel özelliklerini belirlerken araştırmaya katılanların deneyim ve bilgi birikimlerinden yararlanmışlardır. Her iki tarafında muhasebe eğitimi için içerik ve yöntem konusunda farklı dūřndkleri yönünde bulgular elde edilmiştir.

Yıldız ve Durak'ın (2011) KOBİ'ler üzerinde yaptığı araştırmada, işletmelerin eleman ihtiyaçlarını daha çok tecrübesi olanlar üzerinde değerlendirdikleri, üniversitelerde yer alan muhasebe eğitimlerinin tam olarak taleplerini karşılamadığı konusunda sonuçlar elde etmişlerdir. İşletme alışanlarının eğitimine katkı sağlayacak şekilde sanayi ile üniversitelerin ortak çalışma yapması gerekliliği ve muhasebe eğitimi gören öğrenciler açısından ise teorisinin pratiğe dönüşebilmesi açısından önemli bir katkı sağlayacağı bildirilmiştir.

Tugay ve mrbek (2014), meslek yüksekokullarındaki muhasebe eğitiminin muhasebe mesleğini icra edenler tarafından değerlendirdiği çalışmada muhasebe eğitiminde yer alan dersler ile meslek mensuplarının beklentileri arasında farklılık olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca teknolojinin gelişmesiyle birlikte muhasebe ders içeriklerinin güncellenmesi gerektiği ve bilgisayarlı uygulamalara yer verilmesine ilişkin tespitlerde bulunmuşlardır.

Yaşar (2015) araştırmasında, muhasebe mesleğinde gerekli becerilerin kazandırılması için eğitim sisteminin değişimi üzerinde durmuştur. Bu nedenle yüksek eğitim kurumlarında ders programlarına eleştiriler getirmiştir. Programların daha çok sürekli öğrenmeye dayalı bir sisteme sahip olması ve meslek değişimlerine kolaylıkla uyum gösterebilen, öğrencilerin problem çözebilme yeteneklerinin gelişimine katkı sağlaması yönünde öneriler getirmiştir.

Yıldız (2017) çalışmasında, meslek mensuplarının MYO' da eğitim gören muhasebe bölümü öğrencilerinin % 69'u gibi büyük bir oranını istihdam ettiklerini belirtmiştir. Bu nedenle meslek mensuplarının muhasebe eğitiminden beklentileri arasında, müfredatın güncel olması, staj ve öğretim sürelerinin daha uzun olması ve iletişim gücü yüksek takım çalışmasına ayak uydurabilen mezunlar yetiştirilmesi yer almaktadır. Ancak çıkan bulgular doğrultusunda öğrencilerin bu konularda yetersiz oldukları tespit edilmiştir.

Gençtürk (2006), organize sanayide faal çalışan işletmelerdeki 297 çalışan üzerinde yapılan çalışmada, meslek liseleri, meslek yüksekokulları ve fakültelerde eğitim almanın iş bulabilmek için öğrenciler açısından sadece yeterli olmadığı ayrıca iş deneyimi sahibi olma unsuruna da önem verildiği üzerinde durulmuştur. İşletmelerde çalışanların en çok faydalandıkları derslerin başında ise genel muhasebe, maliyet muhasebesi, mali tablolar analiz dersi ve muhasebe paket programlarının yer aldığı belirtilmiştir.

Şengel (2011) çalışmasında, 1995 ve 2010 yılları arasında işverenler açısından, muhasebe alanı ile ilgili istihdam edilecek kişilerde aranan özellikler incelenmiştir. Yapılan araştırmada mesleki olarak sahip olunması gereken bilgiler arasında genel muhasebe, maliyet muhasebesi, tekdüzen muhasebe sistemi uygulamaları, muhasebe paket programları ve vergi ve sosyal güvenlik mevzuatı konuları öncelikli olarak istenen nitelikler arasında sayılmıştır. Ayrıca bu çalışmada; mesleki bilginin dışında kişinin kişisel olarak grup çalışmasına uyumlu, sorumluluk alabilen, analitik düşünebilen ve iletişimi kuvvetli olma özellikleri ön plana çıkmıştır. Böylelikle muhasebe eğitimlerinde mesleki bilginin yanında kişisel gelişime yönelik programlarının da yer alması gerekliliği üzerinde durmuştur.

Alkan (2015) çalışması, iş dünyasının muhasebe eğitimini tamamlamış olan ön lisans mezunlarından beklentileri üzerinedir. Bu amaçla Dokuz Eylül Üniversitesi MYO bölümünden mezun olan öğrencilerine son 10 yıldır iş imkânı sağlayan işverenler, meslek mensupları ve akademisyenler üzerinde anket çalışması yapılmıştır. Verilen derslerin iş yaşamına uygun olduğu ancak çözüm aşamasında öğrencilerin analitik düşünme yeteneklerine sahip olmadığı sonucu çıkmıştır. Öğrencilerin ofis programlarını kullanımlarında excell programlarında sorun yaşadığı, derslerde bu

konulara ağırlık verilmesi gerektiği, staj hususunda ise öğrencilerin kısa süreli staj eğitimlerinin yetersiz kaldığı, mezuniyet sonrası iş hayatına adapte olmada sorun yaşandığı ve meslek etiğine gerekli hassasiyete sahip olunması konusunda özen gösterilmesi gerektiği tespit edilmiştir. Meslek yüksekokullarının ders programlarını düzenlerken bölgede yer alan işletmelerin fikirlerinin alınması ve faaliyet alanlarına göre ders içeriklerinin düzenlemesi gerektiği bildirilmiştir.

Korukoğlu (1998) yaptığı çalışmada ise işletmelerde muhasebe eğitimi ve üniversitelerle işbirliği konulu makale çalışmasında da İzmir ili ve ilçelerindeki imalat sanayi içerisindeki 36 adet işletme yöneticisine ve 112 adet diğer katılımcıya olmak üzere toplam 148 anket uygulaması yapmıştır. Sonuç olarak işletmelerin muhasebe eğitimine gereken önemi vermediği, eleman yetiştirmekten daha çok yetiştirilmiş elemanları tercih ettiğini, sanayi-üniversite işbirliğinin kurulması ile çift taraflı bilgi akışının sağlanarak teori ve uygulama bütünlüğünün sağlanması sonucuna varılmıştır.

Çürük ve Doğan (2002) çalışmasında, Türkiye’de ilk 500’e giren işletmeler üzerinde muhasebe eğitiminden beklentileri üzerine yaptıkları çalışmada işletme yöneticilerinin %94’ünün üniversitelerle işbirliğine taraftar olduklarını gözlemlemişlerdir. İşletmelerin talep ve beklentileri arasında ise Türkiye’de muhasebe eğitimin sadece teori üzerinde kalmaması, işletmeye yönelik uygulamalı bilgilere yer verilmesi gerekliliği sonuçlarına varmışlardır. Bunun nedenini ise üniversiteyi yeni bitiren öğrencilerin işe adapte olmada sıkıntı çekmesini göstermişlerdir.

Çürük ve Doğan (2001), öğretim üyelerine yönelik olarak muhasebe ders ve içeriklerinin tespiti konusunda yaptıkları çalışmada öğretim elemanlarının %82 çoğunluğunun program hazırlarken uluslararası gelişimleri ve yurtdışı eğitim programlarını dikkate aldıkları, geri kalan öğretim elemanlarının ise sadece %18’inin piyasa ihtiyacına yönelik derslerini belirlediklerini tespit etmişlerdir. İki bin iki yılında yapmış oldukları çalışmada işletmelerin üniversite ile işbirliğine olumlu bakmasına karşılık, bu çalışmalarında da akademisyenler tarafından % 91 gibi bir çoğunluğun muhasebe ders müfredatı oluşturulmasında sanayi ile işbirliğine taraftar olduklarını belirtmişlerdir.

Arsoy, Bora ve Selimoğlu (2014), muhasebe eğitimi ile kazandırılan yetenek ve tekniklerin beklentilerine yönelik, akademisyenler ve meslek mensupları üzerinde araştırma yapmışlardır. Toplamda 63 akademisyen ve 167 meslek mensubunun katıldığı anket çalışmasında akademisyenler ve meslek mensupları arasında görüş farklılıklarını tespit etmişlerdir. Bu farklılıkları incelediklerinde akademisyenler öğrenciler üzerinde analitik düşünme ve hesaplama teknikleri gibi konulara önem verirken, meslek mensupları motivasyon, takım çalışması gibi becerilerin kazandırılmasına önem verdikleri gözlemlemişlerdir. Ayrıca akademisyenlerin, muhasebe eğitim tekniklerinden ise örnek olay ve yazılı ödevlere daha çok önem verdiklerini; muhasebe meslek mensuplarının ise bilgi analizi, teknolojiye dayalı ödevler, müzakere tekniği ve rol oynama teknikliklerini daha faydalı olacağını düşünmektedirler.

Akbulut ve diğerleri (2014), çalışmalarında meslek mensuplarının ticaret meslek liselerinde verilen muhasebe eğitiminin yeterliliği üzerine Bursa ilinde 298 meslek mensubu üzerinde yaptığı araştırmada, verilen TML eğitimlerinin meslek mensubu olabilmek için yetersiz olduğu, aynı zamanda meslek mensuplarının eğitim alanına dahil edilmesi gerekliliğini ortaya koymuşlardır.

Gençtürk ve Bağcı (2005), MYO' larda eğitim veren öğretim elemanları üzerine yaptığı çalışmada muhasebe eğitimindeki sorunların tespiti için anket uygulaması gerçekleştirmişlerdir. Elde edilen bulgular sonucunda öğretim elemanları, ticaret lisesi mezunlarının sınavsız üniversiteye geçiş yapabilmesinden dolayı öğrencilerin yeterli düzeyde temel bilgiye sahip olmadan üniversitelere geçiş yapmaları, eğitimde başarı düzeyini düşürdüğünü belirtmişlerdir. Aynı zamanda üniversitelerde teknik olanakların sağlanamamasının eğitim alanında olumsuzluklara neden olduğu görüşü ortaya çıkmıştır.

Öğrencilere yönelik muhasebe eğitimi ile ilgili çalışmalardan bazıları ise aşağıda ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

Tuğay (2014) araştırmasında, öğrencilerin muhasebe derslerine ve muhasebe mesleğine yönelik algıları aynı zamanda muhasebe öğretim elemanlarından beklentilerinin tespiti için, Mehmet Akif Üniversitesi İİBF ve MYO' lar da muhasebe

dersi alan 896 öğrenci üzerinde anket çalışması yapmıştır. Yapılan analiz sonucunda öğrencilerin ilk kez muhasebe ile karşılaştıkları ve derslerde az da olsa zorlandıkları sonucu çıkmıştır. En iyi anlatma metodunda ise yazı tahtası olduğu tespit edilmiş, öğretim elemanlarının ise teknolojiyi kullanabilen mesleki bilgiye sahip, iyi iletişim becerisine sahip olması gerektiğini belirtmişlerdir.

Çelenk ve arkadaşları (2010) tarafından yapılan çalışmada, öğrencilerin muhasebe eğitimine, muhasebe dersini veren öğretim elemanlarına ve muhasebe mesleğine bakış açılarını tespit etmek için Marmara Üniversitesinde işletme bölümünde eğitimini Türkçe okuyan 103 öğrenci üzerinde araştırma yapmışlardır. Çıkan sonuç doğrultusunda öğrenciler tarafından, muhasebe eğitiminde derslerin alınmasında dersi veren hocaların önemli bir etken olduğu, bununla birlikte meslek olarak iş bulma imkânına sahip kariyerli bir meslek olduğu ortaya çıkmıştır. Muhasebe eğitimini alan öğrencilerin dersleri seçerken bilinçli oldukları ve bu alanla ilgili aktivitelere katılarak geleceğe yönelik adım attıkları görülmüştür.

Yıldırım ve arkadaşları (2016) çalışmasında, muhasebe eğitimi alan öğrenciler arasında muhasebecilik mesleğini seçmeyi düşünenlerin umutsuzlukları üzerine bir araştırma yapmışlardır. Elde edilen bulgular sonucunda, iş tecrübesi olmayanların, iş tecrübesine sahip ve bölümü isteyerek okuyanlara göre işsiz kalma kaygılarının daha yüksek olduğunu tespit etmişlerdir.

Terim ve Öztürk (2009) yaptıkları çalışmada, Meslek yüksekokulu öğrencilerinin muhasebe eğitimine bakış açısına yönelik olarak Celal Bayar Üniversitesi Gördes Meslek Yüksekokulu Muhasebe Programında eğitim gören 338 öğrenci üzerinde 15 soruluk bir anket uygulaması yaparak sonuçları değerlendirmişlerdir. Tercih yapan öğrencilerin demografik yapısını, bölümünü tercih etme nedenlerini ve gelecekte mezun olduktan sonraki amaçlarını kapsayan bir anket formu düzenlenmiş olup, yaptıkları çalışma sonucunda meslek lisesi çıkışlı olmanın ve ailenin bölüm tercih etme konusunda etkisi olmadığını tespit etmişlerdir. Muhasebe programı ders içeriklerini ortaöğretim meslek liseleri müfredatı ile karşılaştırdıklarında meslek yüksekokulunun daha kapsamlı olduğu ancak uygulama olarak daha zayıf kaldığı sonucu ortaya çıkmıştır. Bu programı bitirdikten sonra

öğrencilerin amacının banka-finans sektöründe iş bulmak veya Bağımlı Mali Müşavir olarak çalışmak olduğunu saptamışlardır.

Erol ve Erkan (2008), lisans düzeyinde muhasebe eğitimi alan öğrencilerin başarılarını etkileyen faktörlere yönelik yapılan incelemede uygulama alanı olarak Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinde 92'si erkek, 127'si kız olmak üzere toplamda 219 öğrenciye anket çalışması uygulamışlardır. Araştırma sonuçları incelendiğinde ise bir önceki çalışmada olduğu gibi ticaret lisesi öğrencilerinden daha çok öğrencilerin kendi istekleriyle tercih ettiklerini tespit etmişlerdir. Öğrencilerin öğretim elemanların ders işleme tekniklerinden dolayı ders üzerinde başarılarını artırdığı, ancak eğitim kurumunun fiziksel koşullarının eksik olmasından kaynaklı muhasebe derslerindeki başarılarını olumsuz etkilediğini gözlemlemişlerdir. Her şeyden önce muhasebe eğitiminin diğer disiplinlerle ortak çalışma içerisinde ve eğitim sisteminde teori ile birlikte uygulama bilgilerinin verilmesi gerekliliğini ortaya koymuşlardır.

Kutlu (2010), muhasebe eğitiminin nitelikli eleman yetiştirmesine yönelik yaptığı kapsamlı araştırmada, küreselleşme akımları ile birlikte müfredatın gözden geçirilerek güncel tutulması gerekliliği üzerinde durmuştur. Eğitim dönemlerinde yapılan sınavlardan ziyade KPSS gibi meslek edinilen sınavlardaki doğru cevapların ortalamasından yola çıkarak muhasebe eğitim sistemindeki yanlışların ve eksikliklerin giderilerek başarının yükseltilmesi için tedbir alınması gerekliliğini savunmuştur.

Demir ve Çam (2006) çalışmasında, MYO bölümünde öğrenim gören öğrencilerin derslerdeki başarısızlıklarına yönelik temel nedenin öğretim görevlilerinin ders anlatımında monoton olduğu ve dersi alan öğrencilerin muhasebe bilgisine sahipmiş gibi ders işlendiği tespit edilmiştir. Bu nedenle Gençtürk (2007), araştırmasında MYO ve işletme bölümü öğrencilerinden ticaret meslek lisesi mezunları ile düz lise mezunlarının genel muhasebe derslerindeki başarı düzeylerini kıyaslamış ve ticaret lisesi mezunlarının bu derslerdeki başarı düzeylerinin daha yüksek olduğunu gözlemlenmiştir.

Eleren ve Kayahan (2007) çalışmalarında, Afyon Kocatepe Üniversitesi Meslek Yüksekokulundan 150 öğrenciye anket uygulaması yapmışlardır. Yaptıkları anket sonuçlarına göre öğrenciler muhasebe bölümünü seçerken iş bulma olanağını göz önünde bulundurdıklarını ilk neden olarak göstermişlerdir. Ayrıca muhasebe eğitiminde öğrenmenin büyük çoğunluğunun öğretim elemanına bağlı olduğunu tespit etmişlerdir.

Çankaya ve Dinç (2009) çalışmasında, öğretim metotları üzerine bir araştırma yapmış olup, öğrencilerin sunum yolu veya yazı tahtası yöntemlerinin kullanıldığı klasik yöntem arasında dersin anlaşılabilirliği ve başarı düzeyi arasındaki fark incelenmiştir. Çalışmanın sonucunda öğrencilerin sunum yönteminde derse ilgi düzeylerinin yüksek ve başarı durumlarında da klasik yönetime göre daha olumlu olduğu tespit edilmiştir. Benzer amaçla yapılmış bir başka çalışma ise Ay (2011) tarafından araştırılmış olup, muhasebe derslerindeki konuların anlaşılma zorluk nedenleri tespiti amacıyla yaptığı anket çalışmasında, görsel sunu araçlarının yetersiz olması sonucu çıkmıştır. Ancak Kultuk ve arkadaşları (2011) ile Fidan (2012) çalışmalarında ise elde edilmiş olan bu sonucun aksine klasik yöntemle, yani uygulama ve soru çözümlerinin yazı tahtasında açıklanmasının muhasebe dersinin en önemli özelliği olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Otlu ve diğerleri (2012) Malatya Meslek Yüksekokulunda 252 öğrenci ile muhasebe eğitiminin geleceğine yönelik olarak anket çalışması yapmışlardır. Öğrencilerin %65,5'i muhasebe mesleğinin güncel ve geleceği olan bir meslek olarak gördükleri sonucunu çıkartmışlardır. Ancak öğrencilerin eğitim sürecinde teori ve uygulamanın yetersiz olması, fiziki ve teknik olanaksızlıklar, öğretim elemanları ile iletişim sıkıntısı yaşamaları gibi eğitim sürecini etkileyen olumsuzluklar yaşadıklarını da belirtmişlerdir.

Dağdeviren ve arkadaşları (2016), muhasebe programında öğrenim gören öğrenciler üzerinde yapmış oldukları çalışmada öğrencilerin program hakkındaki düşüncelerini orta seviyede tespit etmişlerdir. Öğrencilerin programdan daha çok, etkili iletişimin olması, materyallerin etkin kullanılması, staj uygulamalarının tekrardan düzenlenmesi ve öğretim tekniklerinin geliştirilmesi yönünde beklentileri olduğunu belirtmişlerdir.

Güçlü (2004) tarafından yapılan araştırmada, öğrencilerin MYO' ları tercih etme sebepleri arasında ders içeriklerinin anlaşılır ve mezuniyet sonrası iş imkanı olanaklarının daha yüksek olması tespit edilirken, sınavsız geçiş sisteminin başarıyı düşürdüğü, teknik ve sosyal bilimlerin aynı çatı altında durmalarının da sorun teşkil edeceği görüşüne ulaşılmıştır.

Yapılan literatür çalışması sonucunda Türkiye'de muhasebe eğitimi veren üniversitelerin eğitim sistemlerinin incelenmesi, piyasadaki sistem ile uyumu, öğrencilerin muhasebe derslerindeki ve üniversite sonrası işgücü piyasasındaki başarısızlıkların altındaki nedenlerin ayrıntılı ele alınması amacı ile muhasebe eğitim sistemi üzerine kapsamlı bir araştırma gereği duyulmuştur.

3.1.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Eğitim aile ile başlayıp, okul yaşamıyla geliştirilen ve okul sonrasında da devam eden bir süreçtir. Eğitimin amacı toplum ve zamanda meydana gelen değişimlere bağlı olarak bireyin kendisini değiştirebilmesidir (Orhaner ve Tunç, 2003:4). Bu nedenle bireyde eğitimin oluşumu için gerekli, bilgi ve beceri kazanma, davranış değişikliği, öğrenme, öğrenilenin devamı için alışkanlık kazanma ve alışkanlığı devam ettirme unsurlarının yer edinmesi gerekmektedir (Kemertaş, 1997:11). Eğitim mesleki eğitim olarak ele alındığında ise içerik olarak bireylere meslek becerilerinin kazandırılıp, değişime açık bir şekilde iş alışkanlıkları kazanmaları ve bu alışkanlıklarını devam ettirmeleri sürecini kapsaması şeklinde yorumlanabilir.

Mesleki eğitimlerden biri olan muhasebe eğitiminin amacı ise muhasebe meslek mensuplarının ihtiyaç duyduğu, eğitim çıktıları sonucunda gerekli teorik ve pratik donanıma sahip aynı zamanda meslek etiği kültürünü almış ve bu kültürü eğitim sonrasında iş hayatında da sürdürebilen kalifiye elemanlar yetiştirebilmektir. Genel olarak bakıldığında ülkemizde muhasebe ile ilgili eğitim liselerde ve yükseköğretim kurumlarında verilmektedir. Ayrıca özel kuruluşlar tarafından da sınavlara hazırlık programları altında da yer almaktadır. Eğitim kuruluşları tarafından yetişen elemanların işletmelerin ihtiyaç duyduğu her türlü bilgiyi sağlayacak meslek erbabı adayı olmaları büyük önem arz etmektedir.

Bu araştırmada, Türkiye’deki muhasebe eēitiminin etkinliēini incelemek için eēitimin unsurlarını oluşturan akademisyenler, öğrenciler ve meslek mensuplarının ayrı ayrı görüşleri ele alınarak analiz edilmiştir. Daha sonra her üç gruba da yönlendirilen aynı/benzer ifadelere ait ortak görüşleri karşılaştırılmıştır. Bu nedenle araştırma toplamda dört kısımdan oluşmaktadır.

Çalışmanın birinci kısmındaki amaç; üniversitelerde lisans/nlisans bölüm/programlarında uygulanan muhasebe eēitimi öğrencilerin bakış açılarıyla deēerlendirmek ve elde edilen veriler doērultusunda öneriler geliştirmektir.

İkinci kısmındaki amaç; akademisyenlerin bakış açısıyla, üniversitelerdeki muhasebe eēitim sürecindeki noksanlıklar, eēitimde yer alması gereken ders içerikleri, ders ortamında kullanılan yöntem ve araçlar hakkındaki görülerini almaktır. Ayrıca, niversitelerdeki çalışma koşulları gibi birçok yönden eēitim sistemindeki ihtiyaçları belirlemek ve öneriler getirmektir.

nc kısmındaki amaç; üniversitelerde muhasebe eēitimi alan, öğrencilerin mesleēe ne kadar uyumlu olup olmadıklarının önermeler ve kavramsal boyutlar kapsamında tespitine yönelik meslek mensuplarının görüşlerini alıp, öneriler getirmektir.

Dördüncü kısmındaki amaç ise üniversitelerdeki muhasebe eēitiminin etkinliēini arařtırdıēımız üç boyutlu çalışmada yer alan öğrencilerin, akademisyenlerin ve meslek mensuplarının muhasebe eēitimine yönelik yönlendirilen ortak ifadelere bakış açılarındaki benzerliklerin ve farklılıkların tespitini yapabilmek ve çıkan bulgular doērultusunda da tespitler ve öneriler getirmektir. Yapılan bu çalışmada diēer çalışmalardan farklı olarak, birbirinden baēımsız üç alanda ayrı ayrı uygulama gerçekleştirilmiş olup, hem kendi ilerinde hem de ortak noktalarda birbirleriyle kıyaslanmıştır. Üç boyutlu ve bölgesel bir çalışma olduēundan literatür açısından önem arz etmektedir.

3.1.3. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evreni ve örnekleme öğrenciler, akademisyenler ve muhasebe meslek mensupları için ayrı ayrı ele alınmıştır. Öğrenciler için yapılan uygulama çalışmasında, araştırmanın evrenini Güneydoğu Anadolu Bölgesinde bulunan Gaziantep, Diyarbakır, Şanlıurfa, Batman, Adıyaman, Siirt, Mardin, Kilis, Şırnak devlet ve vakıf üniversitelerinde işletme bölüm/program ve muhasebe ve vergi uygulamaları programlarında eğitim gören öğrenciler oluşturmaktadır.

Tablo 12:Üniversitelerde Programlara Yerleşen Öğrenci Sayıları

Üniversiteler/Programlar		Ön lisans	Lisans	Yüksek Lisans	Doktora	Toplam
Adıyaman	İşletme/İşletme Pr./İşletme Yönetimi	649	551	102	0	1302
	Muhasebe/Muhasebe ve Vergi Uygulamaları	840	0	0	0	840
Batman	İşletme/İşletme Pr./İşletme Yönetimi	0	271	51	0	282
	Muhasebe/Muhasebe ve Vergi Uygulamaları	331	0	0	0	331
Dicle	İşletme/İşletme Pr./İşletme Yönetimi	542	536	91	27	1196
	Muhasebe/Muhasebe ve Vergi Uygulamaları	914	0	0	0	914
Gaziantep	İşletme/İşletme Pr./İşletme Yönetimi	1341	1353	821	100	3615
	Muhasebe/Muhasebe ve Vergi Uygulamaları	1259	0	0	0	1259
Sanko	İşletme/Muhasebe	0	0	0	0	0
Hasan kalyoncu	İşletme/İşletme Pr./İşletme Yönetimi	0	101	580	61	742
Harran	İşletme/İşletme Pr./İşletme Yönetimi	415	627	131	0	1173
	Muhasebe/Muhasebe ve Vergi Uygulamaları	950	0	0	0	950
Mardin Artuklu	İşletme/İşletme Pr./İşletme Yönetimi	195	0	0	0	195
	Muhasebe/Muhasebe ve Vergi Uygulamaları	234	0	0	0	234
Siirt	İşletme/İşletme Pr./İşletme Yönetimi	194	212	0	0	406
	Muhasebe/Muhasebe ve Vergi Uygulamaları	233	0	0	0	233
Şırnak	İşletme/İşletme Pr./İşletme Yönetimi	0	166	0	0	166
	Muhasebe/Muhasebe ve Vergi Uygulamaları	316	0	0	0	316
Kilis 7 Aralık	İşletme/İşletme Pr./İşletme Yönetimi	108	541	0	0	649
	Muhasebe/Muhasebe ve Vergi Uygulamaları	340	0	0	0	340
Toplam		8861	4358	1776	188	15143

Kaynak: YÖK, Yükseköğretim İstatistikleri, 2016

Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK), tarafından yayınlanan 2015-2016 öğretim yılı istatistiklerine göre düzenlenen tablo 17’de görüldüğü gibi araştırmanın evrenini oluşturan bölgede ön lisans, lisans, yüksek lisans ve doktora öğrencileri olmak üzere İşletme ve Muhasebe programlarında toplamda 15.143 öğrenci eğitim görmektedir. Bölgedeki üniversiteler arasında en fazla öğrenciye sahip olan 4.874 öğrencisiyle Gaziantep Üniversitesi’dir. Daha sonra sırasıyla, 2.142 öğrencisiyle Adıyaman

Üniversitesi, ardından 2.123 öğrencisiyle Harran Üniversitesi ve 2.110 öğrencisiyle Dicle Üniversitesi gelmektedir. Lisansüstü eğitim ise devlet üniversitelerinden Adıyaman Üniversitesi, Dicle Üniversitesi, Gaziantep Üniversitesi, Batman Üniversitesi ve Harran Üniversiteleri tarafından sağlanırken, vakıf üniversitelerinden Hasan Kalyoncu Üniversitesi tarafından yapılmaktadır. Vakıf üniversitesinin yüksek lisans ve doktora eğitimindeki öğrenci sayıları lisans ve ön lisans öğrenci sayılarına göre daha fazla olduğu gözlemlenmektedir. Devlet üniversitelerinin genelinde öğrenci sayılarının çoğunluğu ön lisans/lisans düzeyinde eğitim alırken, vakıf üniversitelerinde ise bu çoğunluk lisansüstü eğitim düzeyinde yoğunlaşmaktadır.

Araştırmanın örneklemini ise Adıyaman Üniversitesi, Dicle Üniversitesi ve Gaziantep Üniversitelerinde eğitim gören İşletme bölümü öğrencileri ve Meslek Yüksekokullarında İşletme ve Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Program/Bölümünde eğitim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Yükseköğretim kurumunun verileri doğrultusunda toplamda 8.690 ön lisans/lisans öğrencilerin arasından basit tesadüfi örneklem yoluyla rastgele seçilmiş 2015-2016 bahar yarıyılında eğitim gören 1.058 öğrenci üzerinde anket uygulanmıştır. Toplanan 1058 anketten 74 adedi geçersiz kabul edildiğinden 984 adedi üzerinde analiz yapılarak bulgular değerlendirilmiştir. Bilimsel araştırmalar için 0,95 güvenilirlik ve 0,05 hata oranı dikkate alınarak, 1100 kişilik bir ana kütlenin ölçümünde örneklem büyüklüğünün 285 olması yeterlidir (Sekeran, 2003:253). Bu doğrultuda yapılan çalışmanın örneklemini bilimsel araştırmalar için gerekli olan büyüklükle uyum içerisindedir.

Çalışmanın evreni olan Güneydoğu Anadolu Bölgesine bakıldığında toplamda 9 il bulunmakta ve bu illerde 2 vakıf, 9 devlet olmak üzere toplamda 11 üniversite yer almaktadır.

Tablo 13:Güneydoğu Anadolu Bölgesinde Faaliyet Gösteren Üniversiteler

Üniversiteler	Bulunduğu İl	Türü
Adıyaman Üniversitesi	Adıyaman	Devlet
Batman Üniversitesi	Batman	Devlet
Dicle Üniversitesi	Diyarbakır	Devlet
Gaziantep Üniversitesi	Gaziantep	Devlet
Hasan Kalyoncu Üniversitesi	Gaziantep	Vakıf
Sanko Üniversitesi	Gaziantep	Vakıf
Harran Üniversitesi	Şanlıurfa	Devlet
Kilis 7 Aralık Üniversitesi	Kilis	Devlet
Mardin Artuklu Üniversitesi	Mardin	Devlet
Siirt Üniversitesi	Siirt	Devlet
Şırnak Üniversitesi	Şırnak	Devlet

Kaynak: YÖK, Yükseköğretim İstatistikleri, 2016

Bölgede yer alan üniversiteler yukarıdaki tablo 13 de görüldüğü gibi; Adıyaman Üniversitesi, Gaziantep Üniversitesi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Sanko Üniversitesi, Dicle Üniversitesi, Harran Üniversitesi, Batman Üniversitesi, Şırnak Üniversitesi, Mardin Artuklu Üniversitesi, Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Siirt Üniversitesidir. İlgili üniversitelerin internet sitelerinden elde edilen bilgiler doğrultusunda muhasebe ve finansman alanında çalışan toplam da ortalama 122 akademisyen görev yapmaktadır.

Akademisyenlerin sayısına bakıldığında ön lisans programlarında 88, lisans programlarında ise 34 muhasebe öğreticisi bulunduğu gözlemlenmiştir İşletme ve Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Programlarının yer aldığı meslek yüksekokul sayısı toplamda 24 ve lisans eğitimi veren fakülte sayısı ise 10 tanedir (YÖK,2017). Dolayısıyla ara eleman yetiştiren meslek yüksekokullarında, fakültelere göre yaklaşık 2,5 kat daha fazla akademisyen yer almaktadır.

**Tablo 14: Güneydoğu Anadolu Bölgesinde Yer Alan Üniversitelerdeki
Muhasebe ve Finansman Bölüm/Programlarındaki Akademik Sayısı**

Üniversiteler	Akademisyen Sayısı		
	Ön lisans	Lisans	Toplam
Adıyaman	10	6	16
Batman	2	3	5
Dicle	12	5	17
Gaziantep	22	4	26
Hasan Kalyoncu	0	1	1
Harran	18	2	20
Şırnak	8	6	14
Mardin Artuklu	7	4	11
Kilis 7 Aralık	5	1	6
Siirt	4	2	6
Sanko	0	0	0
TOPLAM	88	34	122

Kaynak: Üniversitelerin resmi internet sayfalarındaki bilgilerden yararlanılmıştır, 2016

Araştırmanın örneklemini tablo 14’de yer alan üniversitelerde muhasebe eğitimi veren basit tesadüfî örneklem yoluyla rastgele seçilmiş akademisyenler oluşturmaktadır. Toplam 122 akademisyene mail yolu ile anket çalışması yapılmıştır. Gönderilen anket formuna 54 geri dönüş yapılmış, 6 adedi geçersiz kabul edildiğinden 48 adedi üzerinde analiz gerçekleştirilmiştir.

Serbest Meslek Mensupları için yapılan uygulama çalışmasında ise araştırmanın evrenini Güneydoğu Anadolu Bölgesinde yer alan il ve ilçelerde SMMMO ve YMMO’ya kayıtlı, aktif olan ve olmayan toplamda 3519 üye oluşturmaktadır.

Tablo 15: Güneydoğu Anadolu Bölgesinde Yer Alan Meslek Odaları ve Üye Sayıları

Meslek Odaları	SM	SMMM	YMM	Üye Sayısı
Adıyaman SMMMO	19	160		179
Gaziantep SMMMO	176	1653		1829
Gaziantep YMMO			136	136
Diyarbakır SMMMO	57	466		523
Şanlıurfa SMMMO	34	416		450
Batman-Siirt SMMMO	32	128		160
Mardin-Şırnak SMMMO	33	209		242
Toplam	351	3032	136	3519

Kaynak: TÜRMOB, 2017. Erişim tarihi:28/03/2017, <http://www.turmob.org.tr>

Yukarıdaki tablo 15’de araştırma evrenini oluşturan Güneydoğu Anadolu bölgesinde faaliyet gösteren SMMMO ve YMMO’ ya kayıtlı üye sayıları ayrıntılı biçimde yer almaktadır. Batman-Siirt odasında 160, Mardin-Şırnak odasında 242 üye, Şanlıurfa odasında 450 ve Adıyaman odasında 179 üye bulunmaktadır. Kilis üyeleri ise bağımsız bir odaya sahip olmayıp, Gaziantep odası üye toplamı içerisinde yer almaktadır. Benzer şekilde Siirt üyeleri Batman odasına, Şırnak üyeleri Mardin odasına bağlı olup üye rakamlarına dâhil edilmiştir. Bu nedenle bölgenin en fazla üyesine sahip olan Gaziantep SMMMO’ da il ve ilçeler dâhil 1829 üye ve ayrıca YMM Odasında 136 üye bulunmaktadır. Bölgenin büyük illerinden biri olan Diyarbakır ise Gaziantep’ten sonra en çok üye sayısına sahip olan ildir. Diyarbakır’da il ve ilçeler dâhil toplamda 523 üye yer almaktadır.

Araştırmanın örneklemini ise Adıyaman, Diyarbakır ve Gaziantep SMMMO’ ya kayıtlı üyeler oluşturmaktadır. Bu amaç doğrultusunda Adıyaman Meslek Mensuplarına yüz yüze yapılan anket çalışmasında 115 tanesine ulaşılmıştır. Ancak anketlerden 97 tanesi değerlendirilmeye alınmış olup 18 tanesi çalışma dışı bırakılmıştır. Diyarbakır ilinde ise 162 üyeye ulaşılmış olup, 148 tanesi anket çalışmasına uygun bulunmuştur. Bir diğer çalışma alanı olan Gaziantep ilinde ise 240 anket gerçekleştirilmiştir. Bunlardan ise sadece 228 tanesi değerlendirilmeye alınmış olup, 12 tanesi değerlendirme dışı bırakılmıştır. Toplama bakıldığında Adıyaman,

Diyarbakır ve Gaziantep illerinde toplam 515 anket çalışması yapılmıştır. Bu anketlerden ise 473 tanesi çalışmaya uygun bulunmuştur. 42 tanesi ise değerlendirme dışı bırakılmıştır. Anket analizi sonuçları doğrultusunda bulgular değerlendirilmiştir.

3.1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın birinci kısmında; Güneydoğu Anadolu Bölgesinde yer alan Adıyaman Üniversitesi, Gaziantep Üniversitesi, Dicle Üniversitesi akademik birimlerden İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulları ile Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Program/Bölümlerinde eğitim gören öğrencilerden oluşması; ikinci kısmında ise bu üniversitelerde eğitim veren akademisyenlerden oluşması ve son kısımda ise araştırmanın aynı bölgede yer alan Gaziantep, Diyarbakır ve Adıyaman SMMMO' larından oluşması sınırlılık olarak nitelendirilebilir.

Hem internet ortamından ve hem de yüz yüze gerçekleştirilen anket çalışmalarına öğrencilerin, akademisyenlerin ve Serbest Meslek Mensuplarının gerekli özeni ve dikkati göstermeyecekleri öngörülebilir.

3.1.5. Araştırmanın Yöntemi

Üniversitelerde uygulanan muhasebe eğitiminin etkinliğini konu ve boyut kapsamında incelediğimiz bu çalışmada öğrenciler ile ilgili olan birinci kısımda bilgi toplama aracı olarak Otlı ve diğerleri (2015) tarafından geliştirilen anket üzerinde güncellemeler yapılmıştır. Bu güncellemeler doğrultusunda, araştırma kapsamında referans alınan anket formunda yer alan “ Muhasebe bölümünde verilen yabancı dil eğitimi yeterlidir” ifadesi kaldırıldı. Ayrıca “Teorik dersleri destekleyecek bilgisayarlı muhasebe uygulamaları yeterince yapılmaktadır ve yeterli bilgisayar mevcuttur.” ifadesinde yer alan “yeterli bilgisayar mevcuttur” ibaresi kaldırılmıştır. “Muhasebe derslerinde daha iyi eğitim için teknolojik olanaklardan yararlanılmaktadır” ifadesi değiştirilerek “görsel ve yazılı anlatımın dersi anlaşılır kılmaktadır” ifadesi kullanılmıştır. Bu araştırmanın amacına uygun olarak son olarak “Muhasebe eğitiminde yer alan derslerin içerikleri, ders anlatımı, kullanılan materyaller ve muhasebe ile ilgili diğer konulardaki görüşlerinizi belirtiniz” şeklinde

açık uçlu bir ifade eklenerek anket soruları dışında önemli bulunan konularda öğrencilerin görüşlerinin alınması amaçlanmıştır.

Yapılan güncellemeler sonucunda geliştirilen anket formu iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde araştırmaya katılanların demografik özelliklerini belirlemeye yönelik 6 maddelik sorular, ikinci bölümde ise öğrencilerin üniversitelerdeki muhasebe eğitime yönelik bakış açılarını belirlemeye yönelik toplamda 27 maddeden oluşan 5’li likert ölçeği kullanılmıştır. Son soru olarak 28. soruda ise açık uçlu bir soru sorularak öğrencilerin üniversitelerdeki lisans ve meslek yüksekokullarındaki muhasebe eğitimi ile ilgili görüş ve düşünceleri belirlenmeye çalışılmıştır. Bu amaçla kullanılan Muhasebe eğitiminin etkinliğine yönelik ölçek, muhasebe ders içerikleri hakkındaki görüşler, sınavlar ve öğretim elemanları ile ilgili görüşler, muhasebe eğitim/bölüm hakkındaki görüşler, meslek mensupları hakkındaki görüşler olmak üzere dört alt bölümde sınıflandırılmıştır. Anket içerisinde yer alan “1-2-3-4-5-6-7-8-9” numaralı ifadeler “Faktör 1” boyutunda ele alınmış olup, “muhasebe ders ve içerikleri” hakkındaki görüşlerin belirlenmesine yöneliktir. Aynı şekilde “10-11-12-13-14-15-16-17” numaralı ifadeler Faktör 2 boyutunda sınavlar ve öğretim elemanları hakkında, “18-19-20-21-22-23-24” numaralı ifadeler Faktör 3 boyutunda muhasebe eğitimi/bölümü hakkında ve “25-26-27” numaralı ifadeler de Faktör 4 boyutunda meslek hakkındaki görüşlerin tespit edilmesi amacıyla yönelik ele alınmıştır.

Ortalama ders içerikleri, ortalama sınav öğretim elemanları, ortalama muhasebe eğitim/bölüm hakkındaki görüşleri ve ortalama meslek hakkındaki görüşleri bu tablodaki ifadelere ait değerlerin üzerinden hesaplanmıştır. Bu serilerin normal dağılımı Kolmogorov-Smirnov (K-S) testi ile incelenmiştir. Kolmogorov Smirnov testi hipotez testlerinin normallik varsayımını belirleyen ve en çok tercih edilen analiz yöntemidir. Kolmogorov-Smirnov testi sonucunda z değeri ve anlamlılıklarda $p > 0,05$ değeri bulunmuşsa dağılımın normal dağılımdan anlamlı bir farklılık yaratmadığı yorumu yapılır (Ortar, 2017). Bu doğrultuda yapılan çalışma sonucunda z istatistiği anlamlılıkları sırasıyla 0,601, 0,665, 0,926 ve 1,022 olduğundan verilerin normal dağıldığı kabul edilmiştir.

Tablo 16: Öğrenci Anket Çalışmasının Boyutları ve Alpha Değerleri Dağılım Tablosu

Boyutlar	Açıklama	İfadeler	Cronbach's alpha Katsayısı
Faktör1	Muhasebe Ders ve İçerikleri	1-2-3-4-5-6-7-8-9	0,771
Faktör2	Sınavlar ve Öğretim Elemanları	10-11-12-13-14-15-16-17	0,605
Faktör3	Muhasebe Eğitimi/Bölümü Hakkındaki Görüşleri	18-19-20-21-22-23-24	0,704
Faktör4	Meslek Hakkındaki Görüşleri	25-26-27	0,805
	Tüm Sorular	1-27 arası	0,875

Çalışılan ölçeğin güvenilirliği için SPSS 23 programından yararlanılmıştır. Çıkan analiz sonucunda ölçekte yer alan soruların genel olarak cronbach's alpha katsayısı $\alpha = 0.875$ değerinde hesaplanmıştır. Tüm sorular üzerinden α değerinin 0,60 ile 0,80 aralığında olması ölçeğin oldukça güvenilir olduğunu göstermektedir (Özdamar, 2004:633). Ancak ölçek alt boyutlarının da güvenilirliğinin geçerli olması gerekmektedir. Bu amaçla boyutlar içinde cronbach's alpha değeri tek tek ele alınmıştır. Tablo 16 da görüldüğü gibi Faktör boyutlarında; muhasebe ders ve içerikleri için $\alpha = 0,771$, sınavlar ve öğretim elemanları için $\alpha = 0,605$, muhasebe eğitim/bölümü hakkındaki görüşleri için $\alpha = 0,704$, meslek hakkındaki görüşleri için $\alpha = 0,805$ şeklinde sonuçlanmıştır.

Bir diğer bölüm olan akademisyenler kısmında ise; Sayın ve diğerleri (2005) tarafından kullanılmış 9 boyutlu anket formundan yararlanılmış ve güncellemeler yapılarak çalışma tekrardan geliştirilmiş ve düzenlenmiştir. Araştırma doğrultusunda bu amaçla, referans alınan anket formundan 1, 2, 3, 4, 9, 11, 18 nolu sorular çıkartılmıştır. Ayrıca 6. soruda yer alan “sınavlar” yerine” test sınavı” şeklinde değişiklik yapılarak düzenlenen anket formunda 5. soru olarak yer almıştır. Yapılan araştırma doğrultusunda 7. soru tekrardan gözden geçirilerek, araştırma amacına yönelik 3, 4, 12, 13 ve 14. soruları şeklinde ele alınmıştır. Güncellenen anket formunda yer alan soru sıra numaralarının yerleri değiştirilmiş olup, araştırma doğrultusunda 1, 8, 17, 19, 20, 21, 22, 23 ve 24 nolu sorular öğrenci ve meslek mensuplarının görüşlerinin kıyaslanması amacı ile eklenmiştir.

Sonuç olarak yapılan değişiklikler doğrultusunda düzenlenen anket formu iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, akademisyenlerin demografik özelliklerine yönelik 5 soru yer almakta olup, ayrıca uygulamalı derslerde uygulanan muhasebe paket programlarının tespitine yönelik açık uçlu 1 soru bulunmaktadır. İkinci bölümde ise akademisyenlerin üniversitelerdeki muhasebe eğitiminin etkinliğine yönelik bakış açılarını belirlemeye yönelik toplamda 24 sorudan oluşan anket formu oluşturulmuştur. İlk 23 soru hazırlanırken 5’li likert ölçeğinden faydalanılmıştır. 24. soruda ise açık uçlu bir soru sorularak akademisyenlerin üniversitelerdeki lisans ve meslek yüksekokullarındaki muhasebe eğitimi ile ilgili görüşleri ve düşünceleri belirlenmeye çalışılmıştır. 23 soru 5 boyut olarak aşağıdaki tablo 15 deki gibi ele alınmıştır. “2-3-4-5” numaralı ifadeler müfredat hakkında, “6-7-8-9-10” numaralı ifadeler anlatım teknikleri hakkında, “1-12-13-14-16” numaralı ifadeler eğitim çıktıları hakkında, “11-17-18-19-20” numaralı ifadeler eğitim ortamı hakkında ve “21-22-23” numaralı ifadeler ise meslek mensupları hakkında akademisyen görüşlerinin tespitine yöneliktir.

Ortalama müfredat, ortalama anlatım teknikleri ve ortalama eğitim çıktıları, ortalama eğitim ortamı bu tablodaki ifadelere ait değerlerin üzerinden hesaplanmıştır. Bu serilerin normal dağılımı Kolmogorov-Smirnov (K-S) testi ile incelenmiş, Z istatistiği anlamlılıkları sırasıyla 0,561, 0,561, 0,805, 1,366 ve 0,586 olduğundan verilerin normal dağıldığı kabul edilmiştir.

Tablo 17: Akademisyen Anket Çalışmasının Boyutları ve Alpha Değerleri Dağılım Tablosu

Boyutlar	İfadeler	Cronbach’s alpha Katsayısı
Müfredat	2-3-4-5	0,655
Anlatım teknikleri	6-7-8-9-10	0,646
Eğitim çıktıları	1-12-13-14-16	0,749
Eğitim Ortamı	11-17-18-19-20	0,723
Meslek Mensup Görüşleri	21-22-23	0,711
Tüm Sorular	1-23 arası	0,740

Çalışılan ölçeğinin cronbach's alpha katsayısı $\alpha = 0,740$ olarak hesaplanmıştır. Boyut olarak ele alındığında ise cronbach's alpha katsayıları müfredat için $\alpha = 0,655$, anlatım teknikleri için $\alpha = 0,646$, eğitim çıktıları $\alpha = 0,749$, eğitim ortamı $\alpha = 0,711$ ve meslek mensupları görüşleri $\alpha = 0,723$ şeklinde tespit edilmiştir.

Muhasebe meslek mensuplarına yönelik çalışmada ise Akbulut ve diğerleri (2014) tarafından düzenlenmiş anket formundan yararlanılmıştır. Mevcut anket çalışması tekrardan gözden geçirilerek geliştirilmiş ve düzenlemeler yapılmıştır. Araştırma amacına yönelik olarak ele alınan referans anket formunda, bu çalışma üniversiteler üzerinde yapıldığından "ticaret meslek lisesi" ibareleri kaldırılıp, yerine "üniversite" ibaresi kullanılmıştır. Ayrıca 4., 5., 6. ve 19. sorular üniversitelerdeki eğitim müfredatına uymadığından ankette çıkarılmıştır. Bir diğer değişiklik ise ankette yer alan ilk sorudaki "meslekte tecrübe kazanabilmek adına, son sınıfta 1 yıl olarak yapılması yeterlidir." ifadesindeki 1 yıl yerine üniversitelerde staj süresi meslek liselerine göre farklılık gösterdiğinden, "30 gün" olarak güncelleme yapılmıştır. Böylelikle 20 soruluk anket formu 16 soruya düşürülüp, son olarak 17. Soruda açık uçlu bir soruya verilerek çalışma güncellenmiştir.

Yapılan güncellemeler sonucunda çalışmanın birinci bölümünde, muhasebe meslek mensuplarının demografik özelliklerine yönelik 5 soru sorulmuş ve ayrıca uyguladıkları muhasebe paket programlarının tespitine yönelik açık uçlu 1 soru yer almıştır. İkinci bölümde ise muhasebe meslek mensuplarının üniversitelerdeki muhasebe eğitime yönelik bakış açılarını belirlemeye yönelik toplamda 17 sorudan oluşan anket formu oluşturulmuştur. İlk 16 soru hazırlanırken 5'li likert ölçeğinden faydalanılmıştır. 17. soruda ise açık uçlu bir soru sorularak muhasebe meslek mensuplarının üniversitelerde lisans ve meslek yüksekokullarındaki muhasebe eğitimi ile ilgili görüş ve düşünceleri belirlenmeye çalışılmıştır. Anketteki 16 soru 4 boyutta ele alınmıştır. F1 boyutunda "1-2-3-4" numaralı ifadeler belge ve kayıt düzenleme hakkında, F2 boyutunda "5-6-7-8" numaralı ifadeler paket programı kullanabilme, F3 boyutunda "9-10-11-12" numaralı ifadeler staj ve öğretim uygulamaları hakkında ve F4 boyutunda "13-14-15-16" numaralı ifadeler meslek mensuplarına ait uygulamalar hakkında görüşlerin belirlenmesi amacıyla

sınıflandırılmıştır. Soruların boyutları, boyutlara ait açıklamaları ve cronbach's alpha katsayıları aşağıdaki tablo 18 de yer almaktadır.

Ortalama belge kayıt düzenleme, ortalama paket programı kullanabilme, ortalama staj ve öğretim uygulamaları ve ortalama meslek mensuplarına ait uygulamalar bu tablodaki ifadelerle ait değerlerin üzerinden hesaplanmıştır. Bu serilerin normal dağılımı Kolmogorov-Smirnov (K-S) testi ile incelenmiş, Z istatistiği anlamlılıkları sırasıyla 0,589, 1,108, 1,281 ve 1,264 olduğundan verilerin normal dağıldığı kabul edilmiştir. Bu durum anket maddelerin faktör analizi için uygun olduğunu göstermektedir. Faktör analizi sonucunda ise çalışma dört boyutlu olarak ele alınmıştır.

Tablo 18: Muhasebe Meslek Mensuplarının Anket Çalışmasının Boyutları ve Alpha Değerleri Dağılım Tablosu

Boyutlar	Açıklama	İfadeler	Cronbach's alpha katsayısı
F1	Belge ve Kayıt Düzenleme	1-2-3-4	0,797
F2	Paket Programı Kullanabilme	5-6-7-8	0,675
F3	Staj ve öğretim uygulamaları	9-10-11-12	0,712
F4	Meslek mensuplarına ait uygulamalar	13-14-15-16	0,617
Tüm sorular		1-16 arası	0,835

Çalışma için bir diğer önemli gösterge ise güvenilirliğinin test edilmiş olmasıdır. Güvenilirlik analizi için en çok kullanılan cronbach's alpha (α) değeridir (Tavakol ve Dennick, 2011:54). Tek bir soru için α değeri hesaplanabileceği gibi, tüm soruların ortalaması üzerinden de hesaplanabilir. Çalışmalar için önemli olan anketin bütün soruları üzerinden toplam güvenilirliği sağlamış olmasıdır. Tüm sorular üzerinden α değerinin 0,60 ile 0,80 aralığında olması ölçeğin oldukça güvenilir olduğunu göstermektedir (Özdamar, 2004:633). Bu araştırmada çalışılan ölçeğinin cronbach's alpha katsayısı $\alpha = 0.835$ olarak hesaplanmıştır. Bu sonuç ölçeğin bütün olarak yüksek güvenilirlikte olduğunu ifade etmektedir. Boyut olarak ele alındığında ise cronbach's alpha katsayısı F1 boyutu için $\alpha = 0,797$, F2 boyutu için $\alpha = 0,675$, F3 boyutu için $\alpha = 0,712$, F4 boyutu için ise $\alpha = 0,617$ şeklinde

sonuçlanmıştır. Hesaplanan bu sonuçlar uygulanan ölçeklerin güvenilir olduğunu göstermektedir.

Her üç anket çalışmasında da kullanılan 5'li Likert ölçeği “Kesinlikle Katılmıyorum”, “Katılmıyorum”, “Kararsızım”, “Katılıyorum” ve “Kesinlikle Katılıyorum” ifadelerinden oluşmakta ve ölçek puanlaması yapılırken verilen cevaplar “Kesinlikle Katılmıyorum” ifadesinden “Kesinlikle Katılıyorum” ifadesine doğru 1-2-3-4-5 şeklinde kodlanmıştır.

Araştırmaya ait ifadelerin ortalamalarının yorumlanmasında ise; “1-1,80” arasındaki ortalama değerlerin “Kesinlikle Katılmıyorum”, “1,81-2,60” arasında bulunanların “Katılmıyorum”, “2,61-3,40” arasındakileri “Kararsızım”, “3,41-4,20” arasındakilerin “Katılıyorum” ve “4,21-5” arasında yer alanların ise “Kesinlikle Katılıyorum” derecesinde değer taşıdığı kabul edilmiştir. Düzeylerin yer aldığı bu aralıklar, seçeneklere verilen en düşük değer olan 1 ile en yüksek değer olan 5 arasındaki seri genişliğinin seçenek sayısına bölünmesi ile elde edilmiştir.

Toplanan verilerin sonuçları ise SPSS 23 programından yararlanılarak analiz edilmiş ve elde edilen bulgular değerlendirilmiştir. Yapılan ölçümlerde bağımsız t testi ve tek yönlü varyans analizi (Anova) kullanılmıştır.

3.2. BULGULAR

Çalışmanın bu bölümünde ilk olarak öğrenciler, ardından akademisyenler, daha sonra muhasebe meslek mensupları ve son olarak da her üç gruba ortak yöneltilen ifadelerle ait anket verilerinin istatistikî program yardımıyla analizi sonucunda elde edilen değerler yorumlanmış, bulgular doğrultusunda görüş ve önerilere yer verilmiştir.

3.2.1.Öğrencilerin Muhasebe Eğitimi Hakkındaki Görüşlerinin Değerlendirilmesine İlişkin Araştırma

Araştırmanın alt başlıklarında, öğrencilere yönlendirilen anket formunda yer alan birinci ve ikinci bölümlerindeki ifadeler ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

3.2.1.1.Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Demografik Özellikleri

Muhasebe eğitiminin etkinliği hakkındaki görüşlerinin değerlendirilmesine ilişkin anket çalışmasına katılan öğrencilerin cinsiyet, mezun olunan lise türü, öğrenim türü, okuduğu bölüm/programdaki derslerinin genel başarısı, muhasebe alanındaki iş tecrübesi, bölüm/programda almış olduğu muhasebe ders sayısına göre dağılımları ele alınmış ve tablolar halinde gösterilmiştir.

Öğrencilerin cinsiyetlerine göre dağılımı: Öğrencilerden ankete katılanların %53,9'u (530 kişi) bayan , %46,1'i (454 kişi) erkektir. Katılımcı öğrencilerin cinsiyetlerine göre rakamsal ve oransal dağılımı tablo 19'da gösterildiği gibidir.

Tablo 19: Öğrencilerin Cinsiyet Dağılım Tablosu

Cinsiyet	N	%	Toplam %
Bayan	530	53,9	53,9
Erkek	454	46,1	100,0
Toplam	984	100,0	

n=Katılımcı Sayısı; %=Yüzde

Öğrencilerin mezun olunan lise türüne göre dağılımı: Öğrenciler mezun olunan lise türüne göre incelendiğinde %42,4'ü (417 kişi) meslek lisesi, %49,4'ü (486 kişi) düz lise, %8,2'si (81 kişi) diğer (özel lise, Açık öğretim) liselerden mezun olduğu görülmektedir. Öğrencilerin mezun olunan lise türüne göre dağılımları tablo 20'de gösterilmektedir.

Tablo 20: Öğrencilerin Mezun Oldukları Lise Türüne Göre Dağılım Tablosu

Lise Türü	n	%	Toplam %
Meslek lisesi	417	42,4	42,4
Düz lise	486	49,4	91,8
Diğer	81	8,2	100,0
Toplam	984	100,0	

n=Katılımcı Sayısı; %=Yüzde

Öğrencilerin öğrenim türüne göre dağılımı: Araştırmaya katılan öğrenciler öğrenim türlerine göre incelendiğinde, katılan öğrencilerin %57'si (561 kişi) normal öğretim, %43'ü (423 kişi) ikinci öğretimden oluşmaktadır.

Tablo 21: Öğrencilerin Öğrenim Türüne Göre Dağılımı Tablosu

Öğrenim türü	n	%	Toplam %
Normal öğretim	561	57,0	57,0
İkinci öğretim	423	43,0	100,0
Toplam	984	100,0	

n=Katılımcı Sayısı; %=Yüzde

Öğrencilerin okuduğu bölüm/programdaki derslerinin genel başarısına göre dağılımı: Üniversitelerde öğrencilerin akademik başarısını gösteren ders notları 0-4,00 puanları arasında hesaplanmaktadır. Bu doğrultuda araştırma kapsamında değerlendirmeye alınan öğrencilerin not çizelgeleri 0-1,49 kötü, 1,50-2,49 orta, 2,50-3,49 iyi, 3,50-4,00 çok iyi olarak yorumlanmıştır. Tablo 22’de görüldüğü üzere örneklemin çoğunluğunu (%57) oluşturan 561 kişi 2,50-3,49 aralığında iyi bir ortalamaya sahiptir. Geriye kalan kısmın ise %28,2’si (277 kişi) 1,50-2,49 (orta) not derecesine,%12,2’si (120 kişi) 3,50-4,00 (çok iyi) not derecesine ve % 2,6’sı (26 kişi) gibi küçük grubu ise 0-1,49 kötü not derecesine sahiptir.

Tablo 22: Öğrencilerin Derslerdeki Genel Başarısının Dağılımı Tablosu

Not Ortalaması	n	%	Toplam %
3,50-4,00 (<i>çok iyi</i>)	120	12,2	12,2
2,50-3,49 (<i>iyi</i>)	561	57,0	69,2
1,50-2,49 (<i>orta</i>)	277	28,2	97,4
0-1,49 (<i>kötü</i>)	26	2,6	100,0
Toplam	984	100,0	

n=Katılımcı Sayısı; %=Yüzde

Öğrencilerin muhasebe alanındaki iş tecrübelerine göre dağılımı: Üniversitede öğrenim gören öğrencilerin % 67,2’si (661 kişi) iş tecrübesine sahip olmadığını, % 32,8’si (323 kişi) iş tecrübesine sahip olduğunu belirtmiştir.

Tablo 23: Öğrencilerin İş Tecrübesine Göre Dağılımı Tablosu

İş Tecrübesi	n	%	Toplam %
Var	323	32,8	32,8
Yok	661	67,2	100,0
Toplam	984	100,0	

n=Katılımcı Sayısı; %=Yüzde

Elde edilen veriler doğrultusunda cinsiyet, mezun olunan lise türü ve öğretim türlerine göre katılımcıların dağılımı birbirine oldukça yakındır. Böylelikle homojen bir yapıda görüşlerin tespitinin yapılması sağlanmıştır. Araştırmanın genel ders başarısı iyi olan öğrenciler üzerinde yapılması ise doğru örneklem üzerinde çalışıldığını desteklemektedir. Ayrıca iş tecrübesine sahip olanların deneyimleri doğrultusunda görüşlerinin alınması bu araştırma açısından önemli veriler elde edilmesinde yararlı olmuştur.

Öğrencilerin bölüm/programda almış olduğu muhasebe ders sayısına göre dağılımı: Öğrencilerden aşağıdaki tablo 24’de yer alan muhasebe eğitiminde gördükleri dersleri işaretlemeleri ve “diğer” seçeneği de sunularak listede bulunmayan ancak eğitimini aldıkları muhasebe ile ilgili dersleri belirtmeleri istenmiştir. Ankete katılan öğrencilerin tamamı (%100) Genel Muhasebe-1 dersini, %81’i (797 kişi) Genel Muhasebe-2 dersini, %59,8’i (588 kişi) Maliyet Muhasebesi dersini, %53,6’sı (527 kişi) Bilgisayarlı Muhasebe dersini aldığını belirtmiştir.

Tablo 24: Öğrencilerin Almış Olduğu Muhasebe Ders Sayısı Dağılım Tablosu

Dersler	N	%
Genel Muhasebe 1	984	100
Genel Muhasebe 2	797	81
Dönem Sonu Muhasebe	463	47,1
Dış Ticaret İşlemleri Muhasebesi	368	37,4
Şirketler Muhasebesi	407	41,4
Maliyet Muhasebesi	588	59,8
Bilgisayarlı Muhasebe	527	53,6
Yönetim Muhasebesi	154	15,7
Diğer	31	3,2

n=Katılımcı Sayısı; %=Yüzde

Yukarıdaki tablo 24’den elde edilen bilgiler doğrultusunda 1 ile 3 arasında ders alan öğrenciler (muhasebe bilgisi az derecede), 4 ile 6 arasında ders alan öğrenciler (muhasebe bilgisi orta derecede), 7 ve üstü ders alan öğrenciler (muhasebe bilgisi çok derecede) bölümlendirmesine gidilerek bulgular değerlendirilmiştir. Öğrencilerin aldıkları ders sayıları aşağıdaki tablo 25’de görüldüğü gibi 1-3 arasında az düzeyde muhasebe dersi alan 374 kişi, 4-6 arasında (orta) muhasebe dersi alan 248 kişi, 7 ve üstünde (çok) muhasebe dersini alan 362 kişi olduğu tespit edilmiştir. Analizde elde edilen bulgular sonucunda %62 oranında öğrencinin 4 ve üstü

muhasabe dersini almış olması muhasabe eğitiminin etkinliğini ölçmek için araştırma örnekleminin doğru seçildiğini göstermektedir.

Tablo 25: Öğrencilerin Ortalama Aldıkları Ders Sayısına Göre Dağılımı
Tablosu

Ders Sayısı	n	%	Toplam %
1-3	374	38,0	38,0
4-6	248	25,2	63,2
7 ve üstü	362	36,8	100,0
Toplam	984	100,0	

n=Katılımcı Sayısı; %=Yüzde

3.2.1.2.Öğrencilerin Araştırmadaki İfadelerin Ortalama Değerlerinin Hesaplanması

Muhasebe eğitiminin etkinliğinin ölçülmesi için anket çalışması 4 boyutta ele alınmıştır. Bu kapsamda öğrencilere muhasabe ders ve içeriklerine ilişkin 9 ifade (S1, S2, S3, S4, S5, S6, S7, S8 ve S9) yönlendirilmiştir. Öğrencilerin %59,8'i dönem başlarında ders planlarının oluşturulduğunu (S1), %54,4'ü derslerde ödevlerin verildiğini ve sonuçlarının paylaşıldığını (S4), % 49,9'u dersle ilgili kitap ve materyallerin yeterli olduğunu (S5), %63'ü derslerde görsel araçların (S6) ve %74,7'si yazı tahtası anlatımının (S7) dersi anlaşılır kıldığını, %43,1'i ise ders içeriklerinin güncel gelişmelere göre yenilendiği ifadelerine katıldıklarını belirtmişlerdir. Ancak öğrencilerden %52,5'i derslerde verilen teorinin yeterli olduğuna (S2), %52,5'i teoriyi destekleyecek bilgisayarlı muhasabe uygulamalarının yeterince yapıldığına (S3) ve %49'u muhasabe derslerinin içerik olarak çalışma hayatına hazırladığına (S8) yönelik ifadelere katılmadıklarını belirtmişlerdir.

Sınavlar ve öğretim elemanlarına ilişkin Faktör2 boyutu altında toplamda 7 ifade (S10, S11, S12, S13, S14, S15, S16 ve S17) yer almaktadır. Muhasebe sınavlarında sınav sorularının başarıyı ölçecek nitelikte hazırlandığı (S10) ifadesine öğrencilerin %53,8'i katılmaktadır. Sınav yöntemi olarak ise test yapılmasının başarıyı ölçeceğine (S11) yönelik ifadeye öğrencilerin %41'i katılmadıklarını belirtirken, % 40'ı ise katıldıklarını belirtmişlerdir. Bu konuda karşıt görüşler hemen hemen birbirine eşit çıkmıştır. Bir diğer ifade de sınavla ilgili itirazların dikkate

alındığına (S12) yöneliktir. Bu ifadeye ise öğrencilerin %40,1'inin katıldığı tespit edilmiştir. Eğitim sürecinde öğrencilerin aldıkları ders sayısının fazla olmasının muhasebe derslerindeki başarılarını olumsuz etkilediğine (S13), %53,2 oranında kişi katılmıştır. Bu araştırmada muhasebe derslerine ait sınavlara ilişkin ifadelerden sonra derse giren öğretim elemanları hakkında da görüşlere yer verilmiştir. Konuyla ilgili olarak öğrencilerin %66,1'i öğretim elemanlarının derse hazırlıklı girdiğine, % 57,1'i ders dışında öğretim elemanlara ulaşmanın mümkün olduğuna, %59,2'si derslerde öğrencilere adil ve tarafsız davranıldığına ait ifadelerle katıldıklarını belirtmişlerdir. Öğretim elemanlarının dersi monoton işledikleri ifadesine bakıldığında ise öğrencilerin %44,4 gibi çoğunluğu katılmaktadır.

Bir diğer alt boyut olan Faktör3 boyutunda ise öğrencilerin muhasebe eğitimi/bölümü hakkındaki görüşleri incelenmiştir. Konuyla ilgili anket çalışmasında 7 ifade (S18, S19, S20, S21, S22, S23 ve S24) yer almıştır. Öğrencilerin %62,9'u bilgisayarlı uygulama eğitiminin meslek mensuplarınca verilmesi (S18) yönünde olumlu görüş belirtmişlerdir. Aynı zamanda %41'i muhasebe alanında ihtiyaçları karşılayacak yeterli düzeyde seçmeli dersin olduğunu (S21) belirtirken, %50,3'ü mezun olduklarında tam bilgiye sahip olacaklarını ve %46,7'si öğrendikleri paket programlarının mezun olduklarında yeterli olacağına (S22) yönelik ifadelerle katıldıklarını belirtmişlerdir. Üniversitelerde meslek yüksekokullarındaki programlarda yer alan ancak fakültelerde zorunluluğu bulunmayan staj uygulamasının deneyim kazandırdığı ifadesine (S20) ise %61 çoğunlukta öğrenci katılmıştır. Muhasebe alanında ise öğrencilerin %48,5'i güncel gelişmeleri merak edip takip ettiği, % 73,8'i ise muhasebe derslerini almış olmanın iş hayatında avantaj sağlayacağı görüşlerine katıldıklarını belirtmişlerdir. Faktör4 boyutunda meslek hakkındaki görüşlerini tespit etmek için öğrencilere 3 ifade (S25, S26 ve S27) yönlendirilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin %73,7'si mesleğin güncel bir meslek olduğunu, %62'si tercih edilen bir meslek olduğunu ve %66,5'i ise kariyer grubu bir meslek olduğu ifadelerine katıldıklarını belirtmişlerdir. Muhasebe eğitiminin etkinliğine ait her bir ifade için SPSS programından yararlanılarak ortalama değerleri hesaplanmış ve aşağıdaki tablo 26'da ayrıntılı bir şekilde gösterilmiştir

Tablo 26: Öğrencilerin Anket Görüşlerinin Ortalama Değerlerinin Hesaplanması

İfadeler	Katılım Seviyesin (%)					Ort .±	SD
	1 (%)	2 (%)	3 (%)	4 (%)	5 (%)		
1.Dönem başlarında muhasebe derslerinin içerikleri hakkında bir plan oluşturulup dersler bu plana göre işlenmektedir	128 (13,0)	154 (15,7)	114 (11,6)	411 (41,8)	177 (18)	3,36	1,298
2.Muhasebe derslerinde verilen teorik eğitim yeterlidir.	172 (17,5)	301 (30,6)	121 (12,3)	291 (29,6)	99 (10,01)	2,84	1,296
3.Teorik dersleri destekleyecek bilgisayarlı muhasebe uygulamaları yeterince yapılmaktadır.	258 (26,2)	259 (26,3)	153 (15,5)	212 (21,5)	102 (10,4)	2,64	1,346
4.Muhasebe dersleri ile ilgili ödevler verilmekte ve sonuçları bizimle paylaşılmaktadır.	130 (13,2)	213 (21,6)	105 (10,7)	389 (39,5)	147 (14,9)	3,21	1,302
5.Muhasebe dersleri ile ilgili kitap ve ders notu gibi materyaller yeterlidir.	158 (16,1)	236 (24,0)	99 (10,1)	374 (38,0)	117 (11,9)	3,06	1,318
6.Muhasebe derslerinde görsel araçlar kullanılması daha anlaşılır kılmaktadır.	90 (9,1)	119 (12,1)	155 (15,8)	351 (35,7)	269 (27,3)	3,60	1,257
7.Muhasebe derslerinde yazı tahtası kullanılması dersi daha anlaşılır kılmaktadır.	89 (9,0)	92 (9,3)	68 (6,9)	404 (41,1)	331 (33,6)	3,81	1,248
8.Muhasebe dersleri ve içerikleri bizi çalışma hayatına hazırlamak için yeterlidir	180 (18,3)	302 (30,7)	134 (13,6)	268 (27,2)	100 (10,2)	2,80	1,296

İfadeler	Katılım Seviyesin (%)					Ort ±	SD
	1 (%)	2 (%)	3 (%)	4 (%)	5 (%)		
9.Muhasebe derslerinin içerikleri güncel gelişmelere paralel olarak yenilenmektedir.	86 (8,7)	185 (18,8)	289 (29,4)	316 (32,1)	108 (11,0)	3,18	1,126
10.Sınav soruları başarımızı ölçecek nitelikte hazırlanmaktadır.	130 (13,2)	214 (21,7)	110 (11,2)	378 (38,4)	152 (15,4)	3,21	1,306
11.Muhasebe sınavlarının test yapılması başarıyı ölçer.	174 (17,7)	229 (23,3)	182 (18,5)	221 (22,5)	178 (18,1)	3,00	1,375
12.Sınavlar ile ilgili itirazlarımız önemslenmekte ve gerekli incelemeler yapılmaktadır	198 (20,1)	193 (19,6)	198 (20,1)	265 (26,9)	130 (13,2)	2,93	1,340
13.Aldığımız ders sayısının fazla olması muhasebe dersindeki başarımızı olumsuz etkilenmektedir.	112 (11,4)	233 (23,7)	115 (11,7)	312 (31,7)	212 (21,5)	3,28	1,339
14.Muhasebe derslerine giren öğretim elemanları derslere hazırlıklı olarak girmektedir	76 (7,7)	113 (11,5)	144 (14,6)	397 (40,3)	254 (25,8)	3,65	1,199
15.Ders saatleri dışında öğretim elemanlarına ulaşmak ve bilgi almak mümkündür	118 (12,0)	166 (16,9)	138 (14,0)	397 (40,3)	165 (16,8)	3,33	1,271
16.Öğretim elemanları muhasebe derslerinde öğrencilere karşı adil ve tarafsız davranmaktadırlar.	114 (11,6)	140 (14,2)	147 (14,9)	370 (37,6)	213 (21,6)	3,43	1,288
17.Öğretim elemanı dersi monoton olarak anlatmaktadır	119 (12,1)	224 (22,8)	204 (20,7)	309 (31,4)	128 (13,0)	3,10	1,239
18.Bilgisayarlı uygulama eğitiminin meslek mensuplarınca verilmesi daha yararlı olacaktır.	75 (7,6)	101 (10,3)	189 (19,2)	334 (33,9)	285 (29,0)	3,66	1,211
19.Mezun olduğumuzda muhasebe ile ilgili tam bilgiye sahip olacağımızı düşünüyorum.	236 (24,0)	259 (26,3)	173 (17,6)	218 (22,2)	98 (10,0)	2,68	1,319
20.Staj uygulaması sayesinde deneyim kazanmaktayız.	125 (12,7)	96 (9,8)	162 (16,5)	334 (33,9)	267 (27,1)	3,53	1,323

İfadeler	Katılım Seviyesin (%)					Ort .±	SD
	1 (%)	2 (%)	3 (%)	4 (%)	5 (%)		
21.Muhasebe alanında ihtiyaçlarımızı karşılayacak yeterli seçmeli dersler bulunmaktadır.	150 (15,2)	226 (23,0)	205 (20,8)	310 (31,5)	93 (9,5)	2,97	1,238
22.Mezun olduğumuzda bilgisayarlı muhasebede öğrendiğimiz paket programların yeterli olacağını düşünüyorum.	210 (21,3)	250 (25,4)	228 (23,2)	207 (21,0)	89 (9,0)	2,71	1,264
23.Muhasebe alanındaki gelişmeleri merak edip takip ediyorum.	102 (10,4)	258 (26,2)	147 (14,9)	361 (36,7)	116 (11,8)	3,13	1,224
24.Muhasebe derslerini almış olmak iş hayatına atılmakta avantaj sağlar.	69 (7,0)	94 (9,6)	96 (9,8)	455 (46,2)	272 (27,6)	3,78	1,156
25.Muhasebe mesleği güncel bir meslektir	66 (6,7)	70 (7,1)	122 (12,4)	454 (46,1)	272 (27,6)	3,81	1,120
26.Muhasebe mesleği tercih edilen bir meslektir	72 (7,3)	113 (11,5)	189 (19,2)	375 (38,1)	235 (23,9)	3,60	1,178
27.Muhasebe mesleği kariyer grubu bir meslektir.	66 (6,7)	93 (9,5)	171 (17,4)	374 (38,0)	280 (28,5)	3,72	1,168

n=Katılımcı sayısı; SD= Standart Sapma; Ort=Ortalama

3.2.1.3 Öğrencilerin Cinsiyetine Göre t Testi

Sosyal bilimler alanında hipotezleri test etmek için en yaygın kullanılan yöntem t testidir. Bu yüzden Bu araştırmada cinsiyet değişkenine göre farklılık olup olmadığını incelenmesi için bayan ve erkek değişkenine bağımsız t testi uygulanmıştır.

Tablo 27: Cinsiyetlerine Göre Öğrencilerin Üniversitelerdeki Muhasebe Eğitimine Bakış Açılarının Bağımsız “t” Testi ile Karşılaştırılması

Boyut	Cinsiyet	n	Ort.	t	P
Faktör1	Bayan	530	3,17	-0,06	0,952
	Erkek	454	3,17		
Faktör2	Bayan	530	3,25	0,46	0,648
	Erkek	454	3,23		
Faktör3	Bayan	530	3,21	0,16	0,874
	Erkek	454	3,20		
Faktör4	Bayan	530	3,76	1,71	0,087
	Erkek	454	3,65		

n=Katılımcı Sayısı; Ort.=Ortalama; P=Anlamlılık Değeri

Öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre muhasebe eğitimi ile ilgili kurulan hipotezler aşağıdaki gibidir.

H_{0a} : Muhasebe eğitiminin etkinliğinin alt boyutlarında öğrencilerin cinsiyetine göre farklılık bulunmamaktadır.

H_{1a} : Muhasebe eğitiminin etkinliğinin alt boyutlarında öğrencilerin cinsiyetlerine göre farklılık bulunmaktadır.

Cinsiyet farklılıklarına göre bayan ve erkek durumları karşılaştırıldığında boyutların tamamında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı saptanmıştır ($p=0,952$; $0,648$; $0,874$; $0,087>0,05$). Bu nedenle H_{0a} hipotezi kabul görürken, H_{1a} hipotezi reddedilmiştir. Çıkan sonuç doğrultusunda öğrencilerin muhasebe eğitimine olan bakış açılarında cinsiyet faktörünün herhangi bir etkisi olmadığı söylenebilir.

3.2.1.4. Öğrencilerin Öğrenim Türlerine Göre t Testi

Cinsiyet değişkeninden sonra öğrencilerin öğrenim türlerine göre de t testi uygulanmış ve sonuçlar aşağıdaki gibi tablo haline getirilmiştir.

Tablo 28: Öğrenim Türlerine Göre Öğrencilerin Üniversitelerdeki Muhasebe Eğitimine Bakış Açılarının Bağımsız “t” Testi ile Karşılaştırılması

Boyut	Öğrenim	n	Ort.±	t	P
Faktör1	Normal öğretim	561	3,18	0,86	0,390
	İkinci öğretim	423	3,14		
Faktör2	Normal öğretim	561	3,27	1,62	0,106
	İkinci öğretim	423	3,20		
Faktör3	Normal öğretim	561	3,24	1,59	0,112
	İkinci öğretim	423	3,16		
Faktör4	Normal öğretim	561	3,72	0,32	0,747
	İkinci öğretim	423	3,70		

n=Katılımcı Sayısı; Ort.=Ortalama; p=Anlamlılık Değeri

Öğrencilerin öğrenim türlerine göre muhasebe eğitimi ile ilgili karşılaşılan hipotezleri ise;

H_{0b} : Muhasebe eğitiminin etkinliğinin alt boyutlarında öğrencilerin öğrenim türlerine göre farklılık bulunmamaktadır.

H_{1b} : Muhasebe eğitiminin etkinliğinin alt boyutlarında öğrencilerin öğrenim türlerine göre farklılık bulunmaktadır.

Tablodan görüleceği üzere anlamlılık için ölçüt alınan anlamlılık değeri Faktör1 boyutunda $p=0,390>0,05$, Faktör2 boyutunda $p=0,106>0,05$, Faktör3 boyutunda $p=0,112>0,05$, Faktör4 boyutunda $p=0,747>0,05$ olarak hesaplanmıştır. İstatiksel olarak her dört boyutta da $p>0,05$ olduğundan öğrencilerin öğrenim türlerine göre de anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Bu tespit doğrultusunda H_{0b} hipotezi kabul görürken, H_{1b} hipotezi reddedilmiştir. Cinsiyet ve öğrenim türlerinin muhasebe eğitimine yönelik ifadelerde anlamlı bir farklılık göstermemesi literatürdeki diğer araştırmalarla benzerlik göstermektedir.

3.2.1.5. Öğrencilerin İş Tecrübelerine Göre t Testi

Üniversitelerde öğrenim gören öğrencilerin muhasebe eğitime bakış açılarının muhasebe alanında iş tecrübesine sahip olanlar ile sahip olmayanlar arasında karşılaştırılması t testi ile yapılmıştır. Araştırmaya ait hipotezler aşağıdaki gibidir.

H_{0c} : Muhasebe eğitimi hakkındaki görüşlerde öğrencilerin iş tecrübelerine göre farklılık bulunmamaktadır.

H_{1c} : Muhasebe eğitimi hakkındaki görüşlerde muhasebe dersi ve içeriklerine (Faktör1) ait ifadeler de öğrencilerin iş tecrübelerine göre farklılık bulunmaktadır.

H_{2c} : Muhasebe eğitimi hakkındaki görüşlerde sınavlar ve öğretim elemanlarına (Faktör2) ait ifadeler de öğrencilerin iş tecrübelerine göre farklılık bulunmaktadır.

H_{3c} : Muhasebe eğitimi hakkındaki görüşlerde muhasebe eğitimi/bölümü hakkındaki (Faktör3) ifadelerde öğrencilerin iş tecrübelerine göre farklılık bulunmaktadır.

H_{4c} : Muhasebe eğitimi hakkındaki görüşlerde meslek hakkındaki (Faktör4) ifadeler katılımda öğrencilerin iş tecrübelerine göre farklılık bulunmaktadır.

Tablo 29: Öğrencilerin Tecrübelerine Göre Üniversitelerdeki Muhasebe Eğitime Bakış Açılarının Bağımsız “t” Testi ile Karşılaştırılması

Boyut	Tecrübe	N	Ort.±	t	P
Faktör1	Var	323	3,33	4,71	0,000
	Yok	661	3,09		
Faktör2	Var	323	3,33	2,81	0,005
	Yok	661	3,19		
Faktör3	Var	323	3,45	7,12	0,000
	Yok	661	3,09		
Faktör4	Var	323	3,98	6,11	0,000
	Yok	661	3,58		

n=Katılımcı Sayısı; Ort.=Ortalama, p=Anlamlılık Değeri

Yukarıdaki tablo 29’da görüldüğü üzere araştırmaya katılan iş tecrübesine sahip 323 öğrencinin ortalaması Faktör1 düzeyinde 3,33, Faktör2 düzeyinde 3,33,

Faktör3 düzeyinde 3,45 ve Faktör4 düzeyinde 3,98 olarak iş tecrübesi olmayanlara göre daha yüksek bulunmuştur. İş tecrübesi olanlar ile olmayanlar arasındaki bu farklılıkların anlamlı bir fark olup olmadığı ise p değerlerinden anlaşılmaktadır. Anlamlılık değerleri Faktör 1, 3 ve 4 boyutunda $p=0,000<0,05$, Faktör 2 boyutunda $p=0,005<0,05$ olduğundan boyutların tamamında iki grup arasında anlamlı bir fark gözlemlenmektedir. Anlamlılık değeri ile birlikte ortalamalar dikkate alındığında iş tecrübesine sahip olan öğrencilerin, anket içerisindeki muhasebe eğitiminin etkinliğine ilişkin tüm alt boyutlara, iş tecrübesi olmayanlara göre daha çok katıldıklarını göstermektedir. Bu durumda iş tecrübesi olanların konulara ve derslere hakim olmaları, muhasebe eğitiminden beklentilerinin karşılandığı sonucu çıkarılabilir.

Analiz sonucunda H_{0c} hipotezi reddedilmiş, H_{1c} , H_{2c} , H_{3c} ve H_{4c} hipotezleri ise kabul görmüştür.

3.2.1.6. Öğrencilerin Mezun Olunan Lise Türüne Göre Tek Yönlü Anova Testi

Muhasebe eğitiminin etkinliğine ait alt boyutlarda öğrencilerin mezun oldukları lise türüne göre farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi için Anova testi uygulanmıştır. Yapılan test sonuçlarında aşağıdaki hipotezler değerlendirilmiştir.

H_{0d} : Muhasebe eğitimi etkinliğine ait alt boyutlarında mezun olunan lise türüne göre ortalamalar arasında fark yoktur.

H_{1d} : Muhasebe eğitimi etkinliğine ait alt boyutlarında mezun olunan lise türüne göre en az iki ortalama arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Tablo 30: Öğrencilerin Mezun Olunan Lise Türüne Göre Değişiminin Tek Yönlü Anova ile Karşılaştırılması

		KT	Sd	KO	F	P
Faktör1	Gruplar Arası	14,252	2	7,126	12,670	
	Gruplar İçi	551,772	981	0,562		,000
	Toplam	566,025	983			
Faktör2	Gruplar Arası	7,732	2	3,866	7,726	
	Gruplar İçi	490,853	981	0,500		,000
	Toplam	498,585	983			
Faktör3	Gruplar Arası	16,400	2	8,200	14,929	
	Gruplar İçi	538,833	981	0,549		,000
	Toplam	555,234	983			
Faktör4	Gruplar Arası	1,922	2	0,961	1,000	
	Gruplar İçi	942,203	981	0,960		,368
	Toplam	944,125	983			

KT=Karelerin Toplamı; Sd=Serbestlik Derecesi; KO=Karelerin Ortalaması; F= Varyans Değeri; P=Anlamlılık Değeri

Tablo 30’da yer alan analiz sonuçlarına göre; muhasebe eğitiminin Faktör1, Faktör2, Faktör3 boyutlarına yönelik tek yönlü Anova testine bakıldığında $p=0,000<0,05$ olması öğrencilerin mezun olunan lise türlerine göre anlamlı bir farklılık olduğunu göstermektedir. Anova testinin anlamlı çıkmasından sonra Post-Hoc Scheffe testi yapılarak alt boyutlar arasında yorum yapılabilmektedir.

Bu amaç doğrultusunda Faktör1, Faktör2, Faktör3 boyutlarında öğrencilerin mezun olunan lise türüne göre alt gruplar arasındaki farklılığı belirlemek üzere yapılan tablo 31’de Post-Hoc Scheffe testi sonucunda meslek lisesi mezunları grubu lehine istatistiksel olarak $p<0,05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır. Gruplar arası puan ortalamalarına bakıldığında Faktör1 için; $1>2$, $1>3$, $2<3$, Faktör2 için; $1>2$, $1>3$, $2<3$, Faktör3 için; $1>2$, $1>3$, $2<3$ olduğu görülmektedir. Bu durum, meslek lisesi mezunu grubundaki öğrencilerin düz lise ve diğer lise mezunlarına göre üniversitelerdeki muhasebe eğitiminin etkinliğine yönelik ifadelere daha çok katıldıklarını göstermektedir.

Tablo 31: Öğrencilerin Mezun olunan Lise Türüne Göre Hangi Alt Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonrası Post-Hoc Scheffe Testi Sonuçları

(I) Lise türü	(J)Lise türü	MD	Std. Error	P	
Faktör1	Meslek lisesi ¹	Düz lise	,24961 *	0,05006	,000
		Diğer	0,19451	0,09106	0,103
	Düz lise ²	Meslek lisesi	-,24961 *	0,05006	,000
		Diğer	-0,0551	0,09001	0,829
	Diğer ³	Meslek lisesi	-0,19451	0,09106	0,103
		Düz lise	0,0551	0,09001	0,829
Faktör2	Meslek lisesi ¹	Düz lise	,18415 *	0,04722	0,001
		Diğer	0,13947	0,08589	0,268
	Düz lise ²	Meslek lisesi	-,18415 *	0,04722	0,001
		Diğer	-0,04468	0,08489	0,871
	Diğer ³	Meslek lisesi	-0,13947	0,08589	0,268
		Düz lise	0,04468	0,08489	0,871
Faktör3	Meslek lisesi ¹	Düz lise	,26268 *	0,04947	,000
		Diğer	0,03046	0,08999	0,944
	Düz lise ²	Meslek lisesi	-,26268 *	0,04947	,000
		Diğer	-,23222 *	0,08895	0,033
	Diğer ³	Meslek lisesi	-0,03046	0,08999	0,944
		Düz lise	0,23222	0,08895	0,033

MD=MeanDifference; Std. Error= Standart Hata; P=Anlamlılık Düzeyi;

Çıkan sonuç doğrultusunda H_{0d} hipotezi reddedilirken, “ H_{1d} : Muhasebe eğitimi etkinliğine ait alt boyutlarında mezun olunan lise türüne göre en az iki ortalama arasında anlamlı bir farklılık vardır.” hipotezi kısmen kabul görmüştür.

3.2.1.7. Öğrencilerin Okuduğu Bölüm/Programdaki Derslerin Genel Başarısına Göre Tek Yönlü Anova Testi

Araştırmanın hipotezlerinden bir diğeri ise muhasebe eğitiminin etkinliğine ait alt boyutlarda öğrencilerin okuduğu bölüm/programdaki derslerindeki genel başarısına yöneliktir. Bu amaçla kurulan hipotezler şu şekildedir.

H_{0e} : Muhasebe eğitimi etkinliğine ait alt boyutlarında öğrencilerin okuduğu bölüm/programdaki derslerindeki genel başarısına göre ortalamalar arasında fark yoktur.

H_{1e}: Muhasebe eğitimi etkinliğine ait alt boyutlarında öğrencilerin okuduğu bölüm/programdaki derslerindeki genel başarısına göre en az iki ortalama arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Tablo 32: Öğrencilerin Derslerindeki Genel Başarısına Göre Değişiminin Tek Yönlü Anova ile Karşılaştırılması

		KT	Sd	KO	F	P
Faktör1	Gruplar Arası	4,498	3	1,499	2,617	
	Gruplar İçi	561,526	980	,573		,050
	Toplam	566,025	983			
Faktör2	Gruplar Arası	7,900	3	2,633	5,259	
	Gruplar İçi	490,685	980	,501		,001
	Toplam	498,585	983			
Faktör3	Gruplar Arası	6,668	3	2,223	3,971	
	Gruplar İçi	548,566	980	,560		,008
	Toplam	555,234	983			
Faktör4	Gruplar Arası	2,281	3	,760	,791	
	Gruplar İçi	941,844	980	,961		,499
	Toplam	944,125	983			

KT=Karelerin Toplamı; Sd=Serbestlik Derecesi; KO=Karelerin Ortalaması; F= Varyans Değeri; P=Anlamlılık Değeri

Anova testi sonucunda tablo 32’de elde edilen bilgiler doğrultusunda Faktör1 boyutunda $p=0,050<0,05$, Faktör2 boyutunda $p=0,001<0,05$, Faktör3 boyutunda $p=0,008<0,05$ anlamlılık düzeyinde çıkmıştır. Faktör4 boyutunda ise $p=0,499>0,05$ olduğundan anlamlı bir sonuç elde edilmemiştir. Farklılık tespit edilen üç boyut için Post-Hoc Scheffe testinden yararlanılmıştır.

Tablo 33: Okuduğu Bölüm/Programdaki Derslerinizin Genel Başarısı Göre Hangi Alt Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonrası Post-Hoc Scheffe Testi Sonuçları

	(I) GNO	(J) GNO	MD	Std. Error	P
Faktör2	3,50-4,00 ⁽¹⁾	2,50-3,49	-,05046	,07117	,918
		1,50-2,49	-,03446	,07733	,978
		0-1,49	,50980*	,15307	,012
	2,50-3,49 ⁽²⁾	3,50-4,00	,05046	,07117	,918
		1,50-2,49	,01601	,05196	,992
		0-1,49	,56026*	,14195	,001
	1,50-2,49 ⁽³⁾	3,50-4,00	,03446	,07733	,978
		2,50-3,49	-,01601	,05196	,992
		0-1,49	,54425*	,14514	,003
	0-1,49 ⁽⁴⁾	3,50-4,00	-,50980*	,15307	,012
		2,50-3,49	-,56026*	,14195	,001
		1,50-2,49	-,54425*	,14514	,003
Faktör3	3,50-4,00 ⁽¹⁾	2,50-3,49	,00585	,07525	1,000
		1,50-2,49	,03133	,08176	,986
		0-1,49	,52024*	,16185	,016
	2,50-3,49 ⁽²⁾	3,50-4,00	-,00585	,07525	1,000
		1,50-2,49	,02548	,05494	,975
		0-1,49	,51439*	,15009	,009
	1,50-2,49 ⁽³⁾	3,50-4,00	-,03133	,08176	,986
		2,50-3,49	-,02548	,05494	,975
		0-1,49	,48891*	,15346	,018
	0-1,49 ⁽⁴⁾	3,50-4,00	-,52024*	,16185	,016
		2,50-3,49	-,51439*	,15009	,009
		1,50-2,49	-,48891*	,15346	,018

GNO=Genel not ortalaması; MD=MeanDifference; Std. Error= Standart Hata; P=Anlamlılık Düzeyi

Tablo 33'deki bilgiler doğrultusunda gruplar arası puan ortalamalarına bakıldığında Faktör2 için; 1<2, 1<3, 1>4, 2>3, 2>4, 3>4, Faktör3 için; 1>2, 1>3, 1>4 2>3, 2>4, 3>4 olduğu görülmektedir. Faktör2 ve Faktör3 boyutunda yer alan ifadeler katılım düzeyinde not ortalaması 3,50-1,50 aralığında olan öğrenciler ile 1,49-0 aralığındaki öğrenciler arasında farklılık bulunmaktadır. Genel başarı ortalaması orta, iyi ve çok iyi olanlar, genel başarı ortalaması kötü olanlara göre ifadeler katılım düzeyinin daha yüksek olduğu gözlemlenmektedir.

Tek yönlü varyans analizi (Anova) sonrası Post-Hoc Scheffe testi sonuçları doğrultusunda H_{0e} hipotezi reddedilirken, " H_{1e} : Muhasebe eğitimi etkinliğine ait alt boyutlarında öğrencilerin okuduğu bölüm/programdaki derslerindeki genel

başarısına göre en az iki ortalama arasında anlamlı bir farklılık vardır ” hipotezi kısmen kabul görmüştür.

3.2.1.8. Öğrencilerin Bölüm/Programlarda Almış Olduğu Toplam Muhasebe Ders Sayısına Göre Tek Yönlü Anova Testi

Bu araştırma da söz konusu öğrencilerin eğitim sürecinde aldıkları toplamdaki muhasebe ders sayılarına göre görüş farklılıkları değerlendirmek için Anova testi uygulanmış ve hesaplamalar tablo 34’de ayrıntılı gösterilmiştir.

Tablo 34: Öğrencilerin Bölüm/Programlarda Almış Olduğu Toplam Muhasebe Ders Sayısına Göre Değişiminin Tek Yönlü Anova ile Karşılaştırılması

		KT	Sd	KO	F	P
Faktör1	Gruplar Arası	7,265	2	3,633	6,378	,002
	Gruplar İçi	558,759	981	,570		
	Toplam	566,025	983			
Faktör2	Gruplar Arası	4,998	2	2,499	4,966	,007
	Gruplar İçi	493,588	981	,503		
	Toplam	498,585	983			
Faktör3	Gruplar Arası	6,443	2	3,221	5,758	,003
	Gruplar İçi	548,791	981	,559		
	Toplam	555,234	983			
Faktör4	Gruplar Arası	7,733	2	3,867	4,051	,018
	Gruplar İçi	936,391	981	,955		
	Toplam	944,125	983			

KT=Karelerin Toplamı; Sd=Serbestlik Derecesi; KO=Karelerin Ortalaması; F= Varyans Değeri; P=Anlamlılık Değeri

Analiz sonucunda Faktör1 boyutunda $p=0,002<0,05$, Faktör2 boyutunda $p=0,007<0,05$, Faktör3 boyutunda $p=0,003<0,05$ ve Faktör4 boyutunda $p=0,018<0,05$ anlamlılık düzeyinde çıkmıştır. Böylelikle öğrencilerin toplamda almış oldukları ders sayısına göre muhasebe eğitiminin etkinliği görüşlerinde farklılık olduğu söylenebilmektedir. Alt gruplar arasında karşılaştırma yapabilmek için Post-Hoc Scheffe testi uygulanmıştır. Analizde ders sayısı (DS) hesaplanırken “1–3” arasında muhasebe dersi alanlar için 1 (az) , “4–6” arasında muhasebe dersi alanlar için 2 (orta) , “7 ve üstü” muhasebe dersi alanlar için 3 (çok) kodları kullanılmıştır. Anlamlı gruplar arası puan ortalamalarına bakıldığında Faktör2 için; 1<2, 1<3, 1>4, 2>3, 2>4, 3>4, Faktör3 için; 1>2, 1>3, 1>4 2>3, 2>4, 3>4 olduğu görülmektedir.

Tablo 35: Öğrencilerin Bölüm/Programlarda Almış Olduğu Toplam Muhasebe Ders Sayısına Göre Hangi Alt Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonrası Post-Hoc Scheffe Testi Sonuçları

	(I) DS	(J) DS	MD(I-J)	Std. Error	P
Faktör1	1	2	,21527*	0,0618	,002
		3	0,04645	0,05565	,706
	2	1	-,21527*	0,0618	,002
		3	-,16882*	0,06221	,026
	3	1	-0,04645	0,05565	,706
		2	,16882*	0,06221	,026
Faktör2	1	2	,17164*	0,05809	,013
		3	0,11984	0,0523	,073
	2	1	-,17164*	0,05809	,013
		3	-0,0518	0,05847	,675
	3	1	-0,11984	0,0523	,073
		2	0,0518	0,05847	,675
Faktör3	1	2	,20055*	0,06125	,005
		3	0,12407	0,05515	,080
	2	1	-,20055*	0,06125	,005
		3	-0,07648	0,06165	,464
	3	1	-0,12407	0,05515	,080
		2	0,07648	0,06165	,464
Faktör4	1	2	,22205*	0,08001	,022
		3	0,04772	0,07203	,803
	2	1	-,22205*	0,08001	,022
		3	-0,17432	0,08053	,097
	3	1	-0,04772	0,07203	,803
		2	0,17432	0,08053	,097

DS=Ders Sayısı; MD=MeanDifference; Std. Error= Standart Hata; P=Anlamlılık Düzeyi

Anlamlı gruplar arası puan ortalamalarına bakıldığında Faktör1 için; $1 > 2$, $1 > 3$, $2 < 3$, Faktör2 için; $1 > 2$, $1 > 3$, $2 < 3$, Faktör3 için; $1 > 2$, $1 > 3$, $2 < 3$, Faktör4 için; $1 > 2$, $1 > 3$, $2 < 3$ olduğu görülmektedir. Faktör1 boyutunda yer alan muhasebe ders ve içerikleri ifadelerine az sayıda ders alanlarla, çok sayıda ders alanların katılımı, orta düzeyde ders alanlara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Faktör2, Faktör3 ve Faktör4 boyutlarında ise orta sayıda ders alan öğrenciler, az sayıda ders alan öğrencilere göre üniversitelerdeki muhasebe eğitiminin etkinliğine ait görüşlerde daha olumsuz oldukları söylenebilir.

Dolayısıyla söz konusu varsayımlardan;

“H_{0f} : Muhasebe eğitimi etkinliğine ait alt boyutlarında öğrencilerin Bölüm/Programlarda almış olduğu toplam muhasebe ders sayısına göre ortalamalar arasında fark yoktur.” hipotezi reddedilirken,

“H_{1f}: Muhasebe eğitimi etkinliğine ait alt boyutlarında öğrencilerin Bölüm/Programlarda almış olduğu toplam muhasebe ders sayısına göre en az iki ortalama arasında anlamlı bir farklılık vardır” hipotezi kabul görmüştür.

Bu bulgular doğrultusunda muhasebe hakkında bilgi sahibi olmayanlar, derslerinde genel olarak başarısız olanlar ve muhasebede görmüş oldukları ders sayısı az olanların, muhasebe eğitimi hakkındaki bilgi yetersizlikleri dikkate alınırse alana ilgi duymamalarından dolayı olumsuz yönde görüş bildirdikleri söylenebilir.

3.2.2.Akademisyenlerin Muhasebe Eğitimi Hakkındaki Görüşlerinin Değerlendirilmesine İlişkin Araştırma

Araştırmanın bu bölümünde anket verilerinin istatistikî program yardımıyla analizi sonucunda elde edilen değerler yorumlanmış, bulgular doğrultusunda görüş ve önerilere yer verilmiştir.

3.2.2.1.Araştırmaya Katılan Akademisyenlerin Demografik Özellikleri

Muhasebe eğitiminin etkinliği ve farkındalığı görüşlerinin değerlendirilmesine ilişkin anket çalışmasına katılan akademisyenlerin demografik özellikleri altında cinsiyet, unvan, görev yeri, toplam çalışma süresi, eğitim durumlarına göre dağılımları incelenmiştir.

Araştırmada Güneydoğu Anadolu Bölgesinde yer alan üniversitelerde muhasebe/finansman bölümünde görev yapan 122 akademisyene mail yolu ile anket gönderilmiştir. Gönderilen anket formuna 54 geri dönüş yapılmış, 6 adedi geçersiz kabul edildiğinden 48 adedi üzerinde analiz yapılmıştır. Aşağıdaki başlıklarda katılımcıların cinsiyet, unvan, görev yeri, toplam çalışma süresi, eğitim durumları hakkında ayrıntılı bilgiler yer almaktadır.

Akademisyenlerin cinsiyetlerine göre dağılımı: Katılımcılardan 48 akademisyenin %41,7'si (20 kişi) bayan , %58,3'ü (28 kişi) erkektir. Katılımcı akademisyenlerin cinsiyetlerine göre rakamsal ve oransal dağılımı tablo 36'da gösterilmektedir.

Tablo 36: Akademisyenlerin Cinsiyetlerine Göre Dağılım Tablosu

Cinsiyet	n	%	Toplam %
Bayan	20	41,7	41,7
Erkek	28	58,3	100,0
Toplam	48	100,0	

n=Katılımcı Sayısı; %=Yüzde

Akademisyenlerin akademik unvan türüne göre dağılımı: Katılımcılar Akademik unvana göre incelendiğinde %75'i (36 kişi) öğretim görevlisi, %10,4'ü (5 kişi) profesör, % 8,3'ü (4 kişi) araştırma görevlisi , % 6,3'ü (3 kişi) doçent olduğu görülmektedir. Katılımcıların akademik unvanına göre dağılımları tablo 37'de gösterilmektedir.

Tablo 37: Akademisyenlerin Akademik Unvanlarına Göre Dağılım Tablosu

Akademik Unvan	n	%	Toplam %
Profesör	5	10,4	10,4
Doçent	3	6,3	16,7
Öğr. Grv.	36	75,0	91,7
Arş. Grv	4	8,3	100,0
Toplam	48	100,0	

n=Katılımcı Sayısı; %=Yüzde

Akademisyenlerin görev yerine göre dağılımı: Görev yerine göre incelendiğinde araştırmaya katılan akademisyenlerin yarısı (24 kişi) fakültede yarısı da (24 kişi) Meslek Yüksekokulunda görev yapmaktadır. Katılımcıların görev yerine göre dağılımları tablo 38'de gösterilmektedir.

Tablo 38: Akademisyenlerin Görev Yerlerine Göre Dağılım Tablosu

Görev Yeri	n	%	Toplam %
Fakülte	24	50,0	50,0
Meslek Yüksekokulu	24	50,0	100,0
Toplam	48	100,0	

n=Katılımcı Sayısı; %=Yüzde

Akademisyenlerin toplam çalışma süresi göre dağılımı: Araştırmaya katılan akademisyenlerin toplam çalışma süresi incelendiğinde %35,4'ü (17 kişi) 6-10 yıl arası, %33,3'ü (16 kişi) 11 yıl ve üzeri, % 31,3'ü (15 kişi) 1-5 yıl arası olduğu görülmektedir. Katılımcıların toplam çalışma süresi aşağıdaki tabloda ayrıntılı bir şekilde yer almaktadır.

Tablo 39: Akademisyenlerin Toplam Çalışma Sürelerine Göre Dağılım Tablosu

Çalışma süresi	n	%	Toplam %
1-5	15	31,3	31,3
6-10	17	35,4	66,7
11 ve üstü	16	33,3	100,0
Toplam	48	100,0	

n=Katılımcı Sayısı; %=Yüzde

Akademisyenlerin eğitim durumlarına göre dağılımı: Katılımcı akademisyenlerin eğitim durumlarına bakıldığında %64,6'sının (31 kişi) doktora, %31,3'ünün (15 kişi) yüksek lisans, %4,2'sinin (2 kişi) lisans mezunu olduğu bulguları elde edilmiştir.

Tablo 40: Akademisyenlerin Eğitim Durumlarına Göre Dağılım Tablosu

Eğitim Durumu	n	%	Toplam %
Lisans	2	4,2	4,2
Yüksek Lisans	15	31,3	35,4
Doktora	31	64,6	100,0
Toplam	48	100,0	

n=Katılımcı Sayısı; %=Yüzde

Akademisyenlerin bilgisayarlı muhasebe derslerinde kullanmış olduğu paket programlar: Araştırmada akademisyenlerin uygulamalı bilgisayarlı muhasebe derslerinde kullanmış olduğu paket programların tespitine yönelik sorulan soruya 21 kişi cevap vermiş olup, diğer katılımcılar bilgi vermemiştir. Elde edilen verilerde, Orka (2), Eta (6), Logo(3), Zirve(1), Mikro(2), Luca(6), Vega Paket(1) programlarının üniversite eğitimde yer aldığı görülmektedir.

3.2.2.2.Akademisyenlerin Araştırmadaki İfadelerinin Ortalama Değerlerinin Hesaplanması

Muhasebe eğitiminin etkinliğinin ölçülmesi kapsamında; müfredata ilişkin olarak 4 ifade (S2, S3, S4 ve S5) yönlendirilmiştir. Katılımcıların %64,6'sı teorik eğitimin yeterli olduğu (S2), %60,4'ü bilgisayarlı muhasebe derslerindeki paket programların farklı paket programlarına uygun olduğu (S3), %58,4'ü ders içeriklerinin mevzuatla uyumlu olduğu (S4) ifadelerine katıldıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca muhasebe derslerinde sınavların test yapılmasının başarıyı ölçeceği görüşüne ait ifadeye (S5) ise % 70,8 oranında katılımcı katılmamıştır.

Araştırma da anlatım tekniklerine ilişkin ise 5 ifade (S6, S7, S8, S9 ve S10) yer almaktadır. Katılımcıların tamamına yakını (%98) derslerde uygulama ödevlerinin (S6), görsel araçların (S7, %91,7) ve yazı tahtasının (S8, %100) dersi anlaşılır kıldığına, ayrıca derslerde grup çalışmasının yapılması (S9, %68,8) ve öğrencilerin aktif derse katılımının sağlanması (S10, %97,9) sonucu ders başarısının artırdığına katıldıklarını belirtmişlerdir.

Eğitim çıktıları ile ilgili olarak 5 ifade (S1, S12, S13, S14, S16) yönlendirilmiştir. Akademisyenlerin tamamı ders içeriklerinin bir plana göre işlendiği konusuna tamamen katılmaktadırlar. Muhasebe 1-2 dersini alan öğrencilerin işyerlerinde gerekli ticari belgeleri düzenleyebilme (S12, %47,9) ve ön muhasebe tutabilme (S13, %68,8) yeteneklerine sahip olduklarını ancak güncel mevzuata hakim (S14, %39,6) olma ifadesine katılmadıklarını belirtmişlerdir. Muhasebe dersi sadece üniversite eğitiminde değil aynı zamanda kamu ve özel sınavlarda da öğrencilerin karşısına çıkmaktadır. Üniversitelerdeki eğitimin mezuniyet sonrası bu sınavlara hazırlamaya yönelik (S16, %43,8) olduğu ifadesine akademisyenlerin görüşü olumlu yönde olmuştur.

Bir diğer boyut olan eğitim ortamı ile ilgili olarak ise anket çalışmasında toplamda 5 ifade (S11, S17, S18, S19, S20) bulunmaktadır. Akademisyenler, muhasebe eğitiminde sınıf mevcudu ile ilgili olarak öğrenci sayısının fazla olmasının ders başarısını düşürdüğüne (S11, %66,7) ve uygulamayı zorlaştırdığına (S17, %87,5) yönelik ifadelerle katılmışlardır. Aynı zamanda akademisyenlerin çalışma

ortamında yeterli ğretim elemanı üyesi bulunmadığını (S20, %54,1) ve buna bağlı olarak ortaya çıkan ders yükü fazlalıklarının (S18, %75) ve idari/iş yükü fazlalıklarının (S19, %70,9) öncelikli olan ders performanslarını olumsuz etkilediğini belirtmişlerdir.

Son olarak meslek mensuplarına ilişkin ise 3 ifade (S21,S22 ve S23) yönlendirilmiştir. Akademisyenler, muhasebe derslerinin meslek mensuplarının vermesi gerektiğine (S21, %54,2) ve ders müfredatı hazırlanırken meslek mensuplarından fikir alınmasına (S22, %77,51) yönelik ifadelere katıldıklarını belirtmişlerdir. Son olarak TÜRMOB tarafından üniversite öğrencilerine muhasebe ile ilgili seminerler verilmeli ve mesleğe adaptasyon sağlanmalı ifadesine ise katılımcıların % 85,5'i olumlu yönde görüş bildirmişlerdir.

Muhasebe eğitiminin etkinliğine ait her bir ifade için SPSS programından yararlanılarak ortalama değerleri hesaplanmış ve aşağıdaki tablo 41'de ayrıntılı bir şekilde gösterilmiştir.

Tablo 41: Akademisyenlerin Anket Görüşlerinin Ortalama Değerlerinin Hesaplanması

İfadeler	Katılım Seviyesi n (%)					Ort.±	SD
	1 (%)	2 (%)	3 (%)	4 (%)	5 (%)		
1.Dönem başlarında muhasebe derslerinin içerikleri hakkında bir plan oluşturulup dersler bu plana göre işlenmektedir.	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	18 (37,5)	30 (62,5)	4,63	,48925
2.Muhasebe derslerinde verilen teorik eğitim yeterlidir.	1 (2,1)	8 (16,7)	8 (16,7)	21 (43,8)	10 (20,8)	3,65	1,06170
3.Bilgisayarlı Muhasebe dersinde okutulan programlar farklı paket programlara uygundur	2 (4,2)	7 (14,6)	10 (20,8)	24 (50,0)	5 (10,4)	3,48	1,01036
4.Muhasebe derslerinin içerikleri güncel mevzuatla uyumludur.	2 (4,2)	8 (16,7)	10 (20,8)	19 (39,6)	9 (18,8)	3,52	1,11068
5.Muhasebe sınavlarının test yapılması başarıyı ölçer.	10 (20,8)	24 (50,0)	0 (0,0)	14 (29,2)	0 (0,0)	2,38	1,12278
6.Muhasebe derslerinde uygulama ödevleri dersi anlaşılır kılmaktadır.	1 (2,1)	0 (0,0)	0 (0,0)	21 (43,8)	26 (54,2)	4,48	0,71428
7.Muhasebe derslerinde görsel araçlar(tepegöz vb.) kullanılması dersi daha anlaşılır kılmaktadır.	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	34 (70,8)	14 (29,2)	4,29	0,45934
8.Muhasebe derslerinde yazı tahtası kullanılması dersi daha anlaşılır kılmaktadır.	1 (2,1)	1 (2,1)	2 (4,2)	21 (43,8)	23 (47,9)	4,33	0,83369
9.Derslerde grup çalışması yaptırmak ders başarısını artırır.	0 (0,0)	9 (18,8)	6 (12,5)	19 (39,6)	14 (29,2)	3,79	1,07106
10.Öğrencilerin aktif derse katılımın sağlanması öğrenci başarısını artırır.	0 (0,0)	0 (0,0)	1 (2,1)	19 (39,6)	28 (58,3)	4,56	0,54211
11.Derslerdeki öğrenci sayısının fazla olması ders başarısını olumsuz etkilemektedir.	1 (2,1)	9 (18,8)	6 (12,5)	14 (29,2)	18 (37,5)	3,81	1,19674

12.Muhasebe 1-2 derslerini tamamlayan öğrenci işyerlerinde gerekli ticari belge/senet/evrakları düzenleyebilir.	2 (4,2)	10 (20,8)	13 (27,1)	17 (35,4)	6 (12,5)	3,31	1,07498
13.Muhasebe eğitimi alan öğrenciler, sorunsuz bir şekilde ön muhasebe tutabilirler.	1 (2,1)	4 (8,3)	10 (20,8)	24 (50,0)	9 (18,8)	3,75	0,93399
14.Öğrenciler, aldıkları muhasebe eğitimi ile güncel mevzuata hâkimdirler	4 (8,3)	15 (31,3)	14 (29,2)	13 (27,1)	2 (4,2)	2,88	1,04423
15.Muhasebe eğitimi öğrenciyi mezuniyet sonrası çalışma/iş hayatına hazırlamaya yöneliktir.	1 (2,1)	5 (10,4)	10 (20,8)	25 (52,1)	7 (14,6)	3,67	0,93019
16.Muhasebe eğitimi öğrenciyi mezuniyet sonrası kamu/özel sınavlara hazırlamaya yöneliktir.	1 (2,1)	10 (20,8)	16 (33,3)	18 (37,5)	3 (6,3)	3,25	0,93399
17.Muhasebe derslerinde öğrenci sayısı fazlalığı uygulamayı zorlaştırmaktadır.	0 (0,0)	3 (6,3)	3 (6,3)	23 (47,9)	19 (39,6)	4,21	0,82406
18.Ders yükü fazlalığımız ders performansımızı olumsuz etkilemektedir	2 (4,2)	4 (8,3)	6 (12,5)	19 (39,6)	17 (35,4)	3,94	1,09944
19.İdari/iş yükü fazlalığımız ders performansını olumsuz etkilemektedir.	3 (6,3)	5 (10,4)	6 (12,5)	19 (39,6)	15 (31,3)	3,79	1,18426
20.Muhasebe alanında yeterli öğretim üyesi/elemanı bulunmamaktadır.	4 (8,3)	10 (20,8)	8 (16,7)	16 (33,3)	10 (20,8)	3,38	1,26533
21.Muhasebe derslerinde uygulamaya yönelik dersleri meslek mensupları vermelidir.	4 (8,3)	10 (20,8)	8 (16,7)	2 (43,8)	5 (10,4)	3,27	1,16216
22.Muhasebe ders müfredatının hazırlanmasında meslek mensuplarının görüşleri alınmalıdır.	1 (2,1)	5 (10,4)	5 (10,4)	28 (58,3)	9 (18,8)	3,81	0,93754
23.Muhasebe Eğitimi öğrencilerine, TÜRMOB tarafından muhasebe ile ilgili seminerler verilmeli ve mesleğe adaptasyon sağlanmalıdır.	2 (4,2)	0 (0,0)	5 (10,4)	26 (54,2)	15 (31,3)	4,08	0,89522

n=Katılımcı sayısı; SD= Standart Sapma; Ort=Ortalama

3.2.2.3. Akademisyenlerin Cinsiyetlerine Göre t Testi

Araştırmada akademisyenlerin cinsiyet değişkenine göre muhasebe eğitiminin etkinliğine ait alt boyutlarda görüş olarak farklılık olup olmadığını incelemek için bağımsız t testi uygulanmıştır.

Tablo 42: Akademisyenlerin Cinsiyetlerine Göre Üniversitelerdeki Muhasebe Eğitimine Bakış Açılarının Bağımsız “t” Testi ile Karşılaştırılması

Boyut	Cinsiyet	n	Ort.±	t	P
Müfredat	Bayan	20	3,325	0,537	0,594
	Erkek	28	3,205		
Anlatım Teknikleri	Bayan	20	4,390	1,189	0,240
	Erkek	28	4,221		
Eğitim Çıktıları	Bayan	20	3,725	1,436	0,158
	Erkek	28	3,476		
Meslek Mensup Görüşleri	Bayan	20	3,933	1,569	0,123
	Erkek	28	3,571		
Eğitim Ortamı	Bayan	20	3,920	0,714	0,479
	Erkek	28	3,757		

n=Katılımcı Sayısı; Ort.=Ortalama; F=Varyans Değeri; P=Anlamlılık Değeri

Cinsiyet değişkenine göre hipotezler aşağıdaki gibidir.

H_{0a} : Muhasebe eğitiminin etkinliğinin alt boyutlarında akademisyenlerin cinsiyetlerine göre farklılık bulunmamaktadır.

H_{1a} : Muhasebe eğitiminin etkinliğinin alt boyutlarında akademisyenlerin cinsiyetlerine göre farklılık bulunmaktadır.

Cinsiyet farklılıklarına göre bayan ve erkek durumları karşılaştırıldığında boyutların tamamında tablo 42’ de görüldüğü üzere $p=0,594; 0,240; 0,158; 0,123; 0,479>0,05$ olduğundan istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı saptanmıştır. Bu nedenle H_{0a} hipotezi kabul görürken, H_{1a} hipotezi reddedilmiştir. Çıkan sonuç doğrultusunda akademisyenlerin muhasebe eğitimine olan bakış açılarında cinsiyet faktörünün herhangi bir etkisi olmadığı söylenebilir.

3.2.2.4. Akademisyenlerin Görev Yerlerine Göre t Testi

Cinsiyet değişkeninden sonra görev yerlerine göre de t testi uygulanmış ve sonuçlar aşağıdaki gibi tablo haline getirilmiştir.

Tablo 43: Akademisyenlerin Görev Yerlerine Göre Üniversitelerdeki Muhasebe Eğitimine Bakış Açılarının Bağımsız “t” Testi ile Karşılaştırılması

Boyut	Görev Yeri	n	Ort.±	t	P
Müfredat	Fakülte	24	3,167	-0,809	0,423
	MYO	24	3,344		
Anlatım Teknikleri	Fakülte	24	4,133	-2,363	0,022
	MYO	24	4,450		
Eğitim Çıktıları	Fakülte	24	3,444	-1,593	0,118
	MYO	24	3,715		
Meslek Mensup Görüşleri	Fakülte	24	3,625	-0,839	0,406
	MYO	24	3,819		
Eğitim Ortamı	Fakülte	24	3,767	-0,518	0,607
	MYO	24	3,883		

n=Katılımcı Sayısı; Ort.=Ortalama; P=Anlamlılık Değeri; MYO= Meslek Yüksekokulu

Akademisyenlerin görev yerlerine göre kurulan hipotezler şu şekildedir;

H_{0b}: Muhasebe eğitiminin etkinliğinin alt boyutlarında akademisyenlerin görev yerlerine göre farklılık bulunmamaktadır.

H_{1b}: Muhasebe eğitiminin etkinliğinin alt boyutlarında akademisyenlerin görev yerlerine göre farklılık bulunmaktadır.

Tablo 43’de görüldüğü gibi anlamlılık değeri, sadece anlatım teknikleri boyutunda $p=0,022<0,05$ aralığında anlamlılık düzeyinde tespit edilmiştir. Aynı boyut için görev yeri ortalamalarına bakıldığında, meslek yüksekokulunda çalışan akademisyenlerin anlatım tekniklerine ait ifadeler katılımlar düzeyleri, fakülte çalışanlarına göre daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Geriye kalan diğer dört boyut incelendiğinde ise istatistiksel olarak $p=0,423; 0,118; 0,406; 0,607>0,05$ olduğundan anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Bu tespit doğrultusunda H_{0b} hipotezi reddedilirken, H_{1b} hipotezi kısmen kabul görmüştür.

Anlatım tekniklerinde meslek yüksekokullarında görev yapan öğretim elemanlarının fikirlerinin fakülte çalışanlarına göre farklılaştığı ortaya çıkmıştır.

Meslek Yüksekokullarında daha çok ara eleman yetiştirmek üzere eğitim verildiğinden uygulamaya yönelik çalışmalar daha ağırlıklıdır. Bu nedenle meslek yüksekokulu öğretim elemanları, fakültedeki meslektaşlarına göre daha fazla uygulama alanları üzerinde durmaktadır.

3.2.2.5. Akademisyenlerin Çalışma Sürelerine Göre Anova

Testi

Muhasebe eğitiminin etkinliğine ait alt boyutlarda akademisyenlerin çalışma süresine göre farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi için Anova testi uygulanmıştır. Yapılan test sonuçlarında aşağıdaki hipotezler değerlendirilmiştir.

H_{0c} : Muhasebe eğitimi etkinliğine ait alt boyutlarında akademisyenlerin çalışma süresine göre ortalamalar arasında fark yoktur.

H_{1c} : Muhasebe eğitimi etkinliğine ait alt boyutlarında akademisyenlerin çalışma süresine göre en az iki ortalama arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Tablo 44: Akademisyenlerin Çalışma Süresine Göre Değişiminin Tek Yönlü Anova ile Karşılaştırılması

Boyut		KT.	Sd	KO	F	P
Müfredat	Gruplar Arası	1,119	2	0,560	0,980	,383
	Gruplar İçi	25,692	45	0,571		
	Toplam	26,811	47			
Anlatım Teknikleri	Gruplar Arası	1,321	2	0,660	3,034	,058
	Gruplar İçi	9,796	45	0,218		
	Toplam	11,117	47			
Eğitim Çıktıları	Gruplar Arası	1,277	2	0,639	1,847	,169
	Gruplar İçi	15,556	45	0,346		
	Toplam	16,833	47			
Meslek Mensup Görüşleri	Gruplar Arası	1,957	2	0,979	1,566	,220
	Gruplar İçi	28,117	45	0,625		
	Toplam	30,074	47			
Eğitim Ortamı	Gruplar Arası	2,050	2	1,025	1,764	,183
	Gruplar İçi	26,160	45	0,581		
	Toplam	28,210	47			

KT=Karelerin Toplamı; Sd=Serbestlik Derecesi; KO=Karelerin Ortalaması; F= Varyans Değeri; P=Anlamlılık Değeri

Tablo 44'teki analiz sonuçlarına göre; muhasebe eğitiminin alt boyutlarına yönelik tek yönlü Anova testine bakıldığında $p>0,05$ değerinde olması

akademisyenlerin çalışma sürelerine göre anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir. Dolayısıyla H_{0c} hipotezi kabul görürken, H_{1c} hipotezi reddedilmiştir.

3.2.2.6. Akademisyenlerin Eğitim Durumlarına Göre Anova

Testi

Akademisyenlerin eğitim durumlarına göre muhasebe eğitimine yönelik ifadelerin analizi için Anova testi uygulanmış ve aşağıdaki tabloda yer alan veriler elde edilmiştir.

Tablo 45: Akademisyenlerin Eğitim Durumları Göre Değişiminin Tek Yönlü Anova ile Karşılaştırılması

Boyut		KT.	Sd	KO	F	P
Müfredat	Gruplar arası	1,336	2	0,668	1,180	0,317
	Gruplar İçi	25,475	45	0,566		
	Toplam	26,811	47			
Anlatım Teknikleri	Gruplar Arası	0,196	2	0,098	0,405	0,670
	Gruplar İçi	10,920	45	0,243		
	Toplam	11,117	47			
Eğitim Çıktıları	Gruplar Arası	0,641	2	0,321	0,891	0,417
	Gruplar İçi	16,192	45	0,360		
	Toplam	16,833	47			
Meslek Mensup Görüşleri	Gruplar Arası	0,206	2	0,103	0,155	0,857
	Gruplar İçi	29,868	45	0,664		
	Toplam	30,074	47			
Eğitim Ortamı	Gruplar Arası	1,039	2	0,519	0,860	0,430
	Gruplar İçi	27,171	45	0,604		
	Toplam	28,210	47			

KT=Karelerin Toplamı; Sd=Serbestlik Derecesi; KO=Karelerin Ortalaması; F= Varyans Değeri; P=Anlamlılık Değeri

Elde edilen bilgiler doğrultusunda akademisyenlerin eğitim durumları ile muhasebe eğitimine yönelik beş boyut karşılaştırıldığında istatistik olarak $p > 0,05$ tespit edildiğinden anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

3.2.2.7. Akademisyenlerin Unvanına Göre Anova Testi

Araştırmanın hipotezlerinden bir diğeri ise muhasebe eğitiminin etkinliğine ait alt boyutlarda akademisyenlerin unvanlarına göre bir farklılık olup olmadığını içeren varsayımların tespit edilmesi üzerinedir. Bu hipotezler ise;

H_{0d}: Muhasebe eğitimi etkinliğine ait alt boyutlarında akademisyenlerin unvanına göre ortalamalar arasında fark yoktur.

H_{1d}: Muhasebe eğitimi etkinliğine ait alt boyutlarında akademisyenlerin unvanına göre en az iki ortalama arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Tablo 46: Akademisyenlerin Unvanına Göre Değişiminin Tek Yönlü Anova ile Karşılaştırılması

		KT.	Sd	KO	F	P
Müfredat	Gruplar Arası	1,287	3	,429	,739	
	Gruplar İçi	25,524	44	,580		,534
	Toplam	26,811	47			
Anlatım teknikleri	Gruplar Arası	,609	3	,203	,850	
	Gruplar İçi	10,508	44	,239		,474
	Toplam	11,117	47			
Eğitim çıktıları	Gruplar Arası	2,475	3	,825	2,529	
	Gruplar İçi	14,357	44	,326		,070
	Toplam	16,833	47			
Meslek mensup görüşleri	Gruplar Arası	9,089	3	3,030	6,352	
	Gruplar İçi	20,985	44	,477		,001
	Toplam	30,074	47			
Eğitim ortamı	Gruplar Arası	4,842	3	1,614	3,039	
	Gruplar İçi	23,368	44	,531		,039
	Toplam	28,210	47			

KT=Karelerin Toplamı; Sd=Serbestlik Derecesi; KO=Karelerin Ortalaması; F= Varyans Değeri; P=Anlamlılık Değeri

Anova testi sonucunda elde edilen bilgiler doğrultusunda meslek mensupları görüşleri $p=0,001<0,05$ ve eğitim ortamı boyutlarında istatistiksel olarak $p=0,039<0,05$ anlamlılık düzeyinde çıkmıştır. Farklılık tespit edilen bu boyutların yorumlanabilmesi için Post-Hoc Scheffe testinden yararlanılmıştır.

Tablo 47’de yer alan bilgiler doğrultusunda gruplar arası puan ortalamalarına bakıldığında meslek mensup görüşleri boyutunda; 1<2, 1<3, 1<4, 2>3, 2>4, 3<4, eğitim ortamı boyutunda; 1<2, 1<3, 1>4, 2<3, 2>4, 3>4 olduğu görülmektedir. Meslek mensupları görüşleri ve eğitim ortamı boyutların da yer alan ifadeler katılım düzeyinde profesör ve doçent, öğretim görevlisi, araştırma görevlisi unvanları arasında farklılık bulunmuş olup, doçent, öğretim görevlisi ve araştırma görevlilerinin, profesörlere göre ifadeler katılım düzeyi daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Post-Hoc Scheffe testi sonuçları doğrultusunda H_{0d} hipotezi reddedilirken, “ H_{1d} : Muhasebe eğitimi etkinliğine ait alt boyutlarında akademisyenlerin unvanına göre en az iki ortalama arasında anlamlı bir farklılık vardır.”, hipotezi ise kısmen kabul görmüştür. Akademik unvanlar ilerledikçe akademisyenlerin meslek mensuplarının görüşlerine daha az önem verdiği görülmektedir. Bu durum akademisyenlerin kariyerlerinde ilerledikçe kendi mesleki tecrübelerini edinmelerinden kaynaklanıyor olabilir.

Tablo 47 : Akademisyenlerin Unvanına Göre Hangi Alt Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonrası Post-Hoc Scheffe Testi Sonuçları

	(I) Unvan	(J) Unvan	MD(I-J)	Std. Error	Sig.
Meslek Mensup Görüşleri	Profesör ¹	Docent	-1,64444	0,50435	,022
		Öğr.Grv.	-1,36667	0,3296	,002
		Arş.Grv	-1,53333	0,46327	,020
	Doçent ²	Profesör	1,64444	0,50435	,022
		Öğr.Grv.	0,27778	0,415	,930
		Arş.Grv	0,11111	0,52746	,998
	Öğr.Grv. ³	Prof	1,36667	0,3296	,002
		Docent	-0,27778	0,415	,930
		Arş.Grv	-0,16667	0,36398	,976
	Arş.Grv ⁴	Profesör	1,53333	0,46327	,020
		Docent	-0,11111	0,52746	,998
		Öğr.Grv.	0,16667	0,36398	,976
Eğitim ortamı	Profesör ¹	Docent	-0,32	0,53221	,948
		Öğr.Grv.	-0,72	0,34781	,247
		Arş.Grv	0,18	0,48887	,987
	Doçent ²	Profesör	0,32	0,53221	,948
		Öğr.Grv.	-0,4	0,43793	,841
		Arş.Grv	0,5	0,5566	,847
	Öğr.Grv. ³	Profesör	0,72	0,34781	,247
		Docent	0,4	0,43793	,841
		Arş.Grv	0,9	0,38409	,156
	Arş.Grv ⁴	Profesör	-0,18	0,48887	,987
		Docent	-0,5	0,5566	,847
		Öğr.Grv.	-0,9	0,38409	,156

MD=MeanDifference; Std. Error= Standart Hata; P=Anlamlılık Düzeyi

3.2.3.Muhasebe Meslek Mensuplarının Muhasebe Eğitimi Hakkındaki Görüşlerinin Değerlendirilmesine İlişkin Araştırma

Araştırmanın bu bölümünde, Gaziantep Serbest Muhasebeci ve Mali Müşavirler Odası, Diyarbakır Serbest Muhasebeci ve Mali Müşavirler Odası, Adıyaman Serbest Muhasebeci ve Mali Müşavirler Odasına kayıtlı üyeler üzerinde araştırma yapılmıştır. Toplamda 3 ilde 515 anket uygulanmıştır. Bu anketlerden 473 tanesi araştırmaya uygun bulunmuştur. 42 anket formu ise değerlendirme dışı bırakılmıştır. Anket verilerinin istatistiki program yardımıyla analizi sonucunda elde edilen değerler yorumlanmış ve bulgular doğrultusunda görüş ve önerilere yer verilmiştir.

3.2.3.1.Araştırmaya Katılan Meslek Mensuplarının Demografik Özellikleri

Aşağıda katılımcıların cinsiyet, yaş, eğitim durumu, tecrübe ve unvanları tablolar halinde gösterilmektedir.

Meslek mensuplarının cinsiyetlerine ve yaşlarına göre dağılımı: Katılımcılardan 473 meslek mensubunun %86'sı (407 kişi) erkek, geriye kalan %14'ü (66 kişi) bayanlardan oluşmaktadır.

Meslek mensuplarının cinsiyetleri ve yaşları karşılaştırıldığında %42,3'ü (200 kişi) 31-40 yaş aralığında, %35,7'si (169 kişi) 41-50 yaş aralığında, %12,7'si (60 kişi) 51 yaş ve üstü aralığında, %9,3'ü (44 kişi) 20-30 yaş aralığında yer almaktadır. Erkek çalışanların çoğunun 31-40 (171 kişi) ve 41-50 (150 kişi) yaş aralıklarında %67,9 oranında toplandığı görülmektedir. Geriye kalan %32,1 ise 20-30 yaş aralığında 12 kişi, 51 ve üstü yaş aralığında 54 kişi olarak yer almaktadır. Bayan çalışanların ise 20-30 yaş aralığında % 2,5 (12 kişi), 31-40 yaş aralığında %6,1 (29 kişi), 41-50 yaş aralığında %4 (19 kişi), 51 yaş aralığında %1,3 (6 kişi) olduğu görülmektedir. Meslek mensuplarının cinsiyetlerine göre rakamsal ve oransal dağılımı tablo 48'de gösterilmektedir.

Tablo 48: Meslek Mensuplarının Cinsiyet ve Yaş Dağılım Tablosu

Cinsiyet	Yaş				Toplam
	20-30	31-40	41-50	51 ve üstü	
Bayan,n (%)	12 (2,5)	29 (6,1)	19 (4,0)	6 (1,3)	66 (14,0)
Erkek, n (%)	32 (6,8)	171 (36,2)	150 (31,7)	54 (11,4)	407 (86,0)
Toplam, n (%)	44 (9,3)	200 (42,3)	169 (35,7)	60 (12,7)	473 (100,0)

n=Katılımcı Sayısı; %=Yüzde

Meslek mensuplarının eğitim durumuna göre dağılımı: Eğitim durumlarına göre incelendiğinde araştırmaya katılan meslek mensuplarının lisans %67,4 (314 kişi), ön lisans %12,3 (58 kişi), lisansüstü %10,4 (49 kişi), lise %9,9 (47 kişi) seviyesinde olduğu tespit edilmiştir. Meslek mensuplarının eğitim durumlarına göre dağılımları tablo 49’da gösterilmektedir.

Tablo 49: Meslek Mensuplarının Eğitim Durumu Dağılımı Tablosu

Eğitim	n	%	Toplam %
Lise	47	9,9	9,9
Ön lisans	58	12,3	22,2
Lisans	319	67,4	89,6
Lisansüstü	49	10,4	100,0
Toplam	473	100,0	

n=Katılımcı Sayısı; %=Yüzde

Meslek mensuplarının toplam çalışma süresine göre dağılımı: Araştırmaya katılan meslek mensuplarının toplam çalışma süresi incelendiğinde %43,6 (206 kişi) 16 ve üstü yıl, %27,1’i (128 kişi) 11-15 yıl, %18,8’i (89 kişi) 6-10 yıl, %8’i (38 kişi) 2-5 yıl, %2,5’i (12 kişi) 0-1 yıl olduğu görülmektedir. Meslek mensuplarının toplam çalışma süresi aşağıdaki tablo 50’de ayrıntılı bir şekilde yer almaktadır.

Tablo 50: Meslek Mensuplarının Çalışma Süresi Dağılımı Tablosu

Çalışma Süresi	n	%	Toplam %
0-1	12	2,5	2,5
2-5	38	8,0	10,6
6-10	89	18,8	29,4
11-15	128	27,1	56,4
16 ve üstü	206	43,6	100,0
Toplam	473	100,0	

n=Katılımcı Sayısı; %=Yüzde

Meslek mensuplarının işyerindeki unvanlarına göre dağılımı: Katılımcı meslek mensuplarının %92'si (435 kişi) Serbest Muhasebeci ve Mali Müşavir unvanına sahipken, %3,8'i (18 kişi) muhasebe müdürü ve %4,2'si (20 kişi) diğer (yeminli mali müşavir, bağımsız denetçi, muhasebe elemanı, vd.) unvanlarına sahiptirler.

Tablo 51: Meslek Mensuplarının Unvan Dağılımı Tablosu

İşyerindeki Unvanı	n	%	Toplam %
SMMM	435	92,0	92,0
Muhasebe müdürü	18	3,8	95,8
Diğer	20	4,2	100,0
Toplam	473	100,0	

n=Katılımcı Sayısı; %=Yüzde

Meslek mensuplarının uygulamada kullanmış oldukları paket programlar: Bu araştırmadaki sorulardan bir tanesi de piyasada aktif kullanılan muhasebe paket programlarının tespitine yöneliktir. Bu amaçla açık uçlu soru sorulmuş ve verilen cevaplar tablo haline getirilmiştir.

Tablo 52: Meslek Mensuplarının Kullandıkları Paket Program Dağılımı
Tablosu

Paket Program	n	%	Toplam %
Orka	79	16,7	16,7
Luca	72	15,2	31,9
Datasoft	48	10,2	42,1
Zirve	161	34,0	76,1
Eta	13	2,8	78,9
Logo	30	6,3	85,2
Mikro	35	7,4	92,6
Diğer	35	7,4	100,0
Toplam	473	100,0	

n=Katılımcı Sayısı; %=Yüzde

Araştırmaya katılan 473 katılımcıların % 34'ü Zirve, % 16,7'si Orka, %15,2'si Luca, %10,2'si Datasoft, %7,4'ü Mikro, %6,3'ü Logo ve %2,8'i Eta paket programlarını kullandıklarını belirtmişlerdir. Diğer paket programları (%7,4) içerisinde ise Vega, Netsis, Halley, Go Plus, Alfabim Belediye ve birden fazla paket program kullandığını belirtenler yer almaktadır.

3.2.3.2. Meslek Mensuplarının Araştırmasında Yer Alan İfadelerin Ortalama Değerlerinin Hesaplanması

Meslek mensuplarının üniversitelerdeki eğitimin etkinliğine yönelik ifadelere olan katılım ortalamaları hesaplanmıştır. Bu amaçla öğrencilerin belge ve kayıt düzenleme (F1) yeteneklerine ilişkin 4 ifade (S1, S2, S3 ve S4) yönlendirilmiştir. Meslek mensuplarının % 77,2'si muhasebe 1 dersindeki eğitim ile staj yerlerinde ticari belge düzenleyebilme (S1) , %57,5'i bono, poliçe ve çek düzenleyebilme (S2), %67,4'ü ticari defterlere kayıt yapabilme (S3), % 58,6'sı ise muhasebe eğitimi ile öğrencilerin şirket türlerine göre şirket muhasebe kayıtlarını yapabilme (S4) yeteneklerine sahip olmadıklarını belirtmişlerdir.

Muhasebe eğitiminde yer alan paket programları ve öğrencilerin bu paket programlarını kullanabilme (F2) yeteneklerine ilişkin çalışmada 4 ifade (S5, S6, S7 ve S8) yer almaktadır. Meslek mensuplarının % 47,5'i muhasebe eğitimi alan öğrencilerin ön muhasebe tutabilme (S5), %60'ı eğitimde gördükleri muhasebe fişlerini paket programlar üzerinde kesebilme (S6), %45,9'u üniversitedeki paket programları dışındaki diğer programlara kolay uyum sağlama (S7) ifadelerine

katılmadıklarını belirtmişlerdir. S8’de yer alan muhasebe eğitiminde yer alan paket programların farklı paket programlara uygun olduğuna yönelik ifadeye %53,3’ü katılmamaktadırlar.

Anket içerisinde staj ve öğretim uygulamaları hakkında meslek mensuplarının görüşlerini belirlemek için S9, S10, S11 ve S12 ifadeleri yer almıştır. Meslek mensuplarının %70,2’si eğitim döneminde staj süresinin 30 gün olmasının yeterli olduğu (S9), %63,2’si üniversitedeki öğretim programlarının staj bürolarındaki ile örtüştüğü (S10), %63,5’i eğitimde verilen derslerin güncel mevzuatla uyumlu olduğu (S11) ve %72,3’ü öğrencilerin derslerdeki eğitim ile güncel mevzuata hâkim olduklarına (S12) yönelik ifadelerle katılmadıklarını belirtmişlerdir.

Muhasebe meslek mensuplarına ait uygulamalara (F3) ilişkin ise ankette 4 ifade (S13, S14, S15 ve S16) bulunmaktadır. Meslek mensuplarının %70’i muhasebe eğitiminde ders müfredatı hazırlanırken meslek mensuplarının görüşlerinin alınmasına, %86,7’si üniversitelerde muhasebe uygulama derslerinin meslek mensuplarının vermesine, %71,3’ü muhasebe mesleğini seçecek öğrencilerin iş bulma konusunda daha avantajlı olduklarına ve %81,2’si öğrencilerin mesleğe adaptasyon sağlanması için TÜRMÖB tarafından seminerler verilmesi ifadelerine katıldıklarını belirtmişlerdir.

Muhasebe eğitiminin yeterliliğine ait her bir ifade için SPSS programından yararlanılarak ortalama değerleri hesaplanmış ve aşağıdaki tablo 53’de ayrıntılı bir şekilde gösterilmiştir.

Tablo 53: Muhasebe Meslek Mensuplarının İfadelerine Yönelik Görüşlerinin Ortalama Değerlerinin Hesaplanması

İfadeler	Katılım Seviyesi n (%)					Ort. ±	SD
	1 (%)	2 (%)	3 (%)	4 (%)	5 (%)		
1.Muhasebe 1 dersi ile öğrenciler, staj yerlerinde ticari belge ve beyanname düzenleyebilir.	218 (46,1)	147 (31,1)	26 (5,5)	58 (12,3)	24 (5,1)	1,99	1,21
2.Öğrenciler, staj yerlerinde, öğretim süreci sırasında gördükleri bono, poliçe ve çek gibi senetleri, düzenleyebilirler.	167 (35,3)	105 (22,2)	78 (16,5)	87 (18,4)	36 (7,6)	2,41	1,33
3.Muhasebe 2 dersi ile öğrenciler, staj yerlerinde 1. Sınıf ticari defterlere kayıt yapabilirler	168 (35,5)	151 (31,9)	43 (9,1)	87 (18,4)	24 (5,1)	2,26	1,26
4.Muhasebe Eğitimi ile öğrenciler şirket türleri ve özelliklerine göre şirket muhasebe kayıtlarını yapabilirler.	145 (30,7)	132 (27,9)	77 (16,3)	92 (19,5)	27 (5,7)	2,42	1,26
5.Muhasebe eğitimi alan öğrenciler, sorunsuz bir şekilde ön muhasebe tutabilirler.	100 (21,1)	125 (26,4)	102 (21,6)	104 (22,0)	42 (8,9)	2,71	1,27
6.Öğrenciler okul eğitimiyle staj yerlerinde, öğretim süreci sırasında gördükleri bütün muhasebe fişlerini paket programlar üzerinde kesebilir.	124 (26,2)	160 (33,8)	62 (13,1)	102 (21,6)	25 (5,3)	2,46	1,23
7.Üniversitede bir paket programı öğrenen öğrenci, staj uygulamasında farklı bir programa kolaylıkla uyum sağlar	98 (20,7)	119 (25,2)	62 (13,1)	154 (32,6)	40 (8,5)	2,83	1,31
8.Bilgisayarlı Muhasebe dersinde okutulan programlar farklı paket programlara uygundur	116 (24,5)	136 (28,8)	66 (14,0)	131 (27,7)	24 (5,1)	2,60	1,26
9.Staj uygulaması meslekte tecrübe kazanabilmek adına 30 gün yapılması yeterlidir	260 (55,0)	72 (15,2)	28 (5,9)	65 (13,7)	48 (10,1)	2,09	1,44
10.Üniversitedeki öğretim programları, öğrencilerin staj yapacağı muhasebe bürolarındaki uygulamalarla örtüşür.	120 (25,4)	179 (37,8)	50 (10,6)	103 (21,8)	21 (4,4)	2,42	1,21
11.Muhasebe Eğitimlerinde verilen dersler güncel mevzuat ile uyumludur.	164 (34,7)	136 (28,8)	40 (8,5)	120 (25,4)	13 (2,7)	2,33	1,26
12.Öğrenciler, aldıkları muhasebe eğitim ile mevzuata hâkimdirler.	188 (39,7)	154 (32,6)	30 (6,3)	92 (19,5)	9 (1,9)	2,11	1,18
13.Muhasebe ders müfredatlarının hazırlanmasında meslek mensuplarının fikirleri mutlaka alınmalıdır.	46 (9,7)	35 (7,4)	61 (12,9)	130 (27,5)	201 (42,5)	3,86	1,31
14.Muhasebe Eğitimlerindeki uygulamaya yönelik dersleri, meslek mensupları vermelidir.	26 (5,5)	18 (3,8)	19 (4,0)	167 (35,3)	243 (51,4)	4,23	1,07
15.Muhasebe mesleğini seçecek olan öğrenciler kendi alanlarında iş bulma konusunda daha avantajlıdır.	43 (9,1)	47 (9,9)	46 (9,7)	225 (47,6)	112 (23,7)	3,67	1,20
16.Muhasebe Eğitimi öğrencilerine, TÜRMOB tarafından muhasebe ile ilgili seminerler verilmeli ve mesleğe adaptasyon sağlanmalıdır.	32 (6,8)	13 (2,7)	44 (9,3)	156 (33,0)	228 (48,2)	4,13	1,13

n=Katılımcı sayısı; SD= Standart Sapma; Ort=Ortalama

3.2.3.3. Meslek Mensuplarının Cinsiyetin Göre t Testi

Meslek Mensuplarının muhasebe eğitiminin etkinliğe ait görüşlerinde cinsiyet farklılığının olup olmadığını analiz etmek için SPSS programında bağımsız t testi uygulanmıştır.

Tablo 54: Meslek Mensuplarının Cinsiyet Dağılım Tablosu

Boyut	Cinsiyet	n	Ort.±	t	P
F1	Bayan	66	2,2386	-0,257	0,797
	Erkek	407	2,2727		
F2	Bayan	66	2,2879	-3,552	0,000
	Erkek	407	2,7082		
F3	Bayan	66	2,2955	0,544	0,586
	Erkek	407	2,2279		
F4	Bayan	66	3,7765	-2,133	0,033
	Erkek	407	4,0037		

n=Katılımcı Sayısı; Ort.=Ortalama; P=Anlamlılık Değeri

Araştırmaya konu hipotezler ise şu şekildedir;

H_{0a}: Muhasebe eğitiminin etkinliğinin alt boyutlarında meslek mensuplarının cinsiyetlerine göre farklılık bulunmamaktadır.

H_{1a}: Muhasebe eğitiminin etkinliğinin belge ve kayıt düzenleme alt boyutunda meslek mensuplarının cinsiyetlerine göre farklılık bulunmaktadır.

H_{2a}: Muhasebe eğitiminin etkinliğinin paket programı kullanabilme alt boyutunda meslek mensuplarının cinsiyetlerine göre farklılık bulunmaktadır.

H_{3a}: Muhasebe eğitiminin etkinliğinin staj ve öğretim uygulamaları düzenleme alt boyutunda meslek mensuplarının cinsiyetlerine göre farklılık bulunmaktadır.

H_{4a}: Muhasebe eğitiminin etkinliğinin meslek mensuplarına ait uygulamalar alt boyutunda meslek mensuplarının cinsiyetlerine göre farklılık bulunmaktadır.

Cinsiyet farklılıklarına göre boyutların tamamında karşılaştırma yapılarak istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olup olmadığı incelenmiştir. Tablo 54' de görüldüğü gibi F1 boyutunda $p=0,797>0,05$ ve F3 boyutunda $p=0,586>0,05$

hesaplandığından bu boyutlarda cinsiyet farklılığına göre anlamlı bir ilişki olmadığı saptanmıştır. F2 boyutunda $p=0,000<0,05$ ve F4 boyutunda $p=0,033<0,05$ olduğundan anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Bu nedenle H_{0a} , H_{1a} ve H_{3a} hipotezleri reddedilirken, H_{2a} ve H_{4a} hipotezleri kabul görmüştür.

Cinsiyete göre yapılan analiz sonucunda meslek mensuplarının muhasebe eğitiminde yer alan paket programlar hakkındaki ifadelerde görüş ayrılığı olduğu sonucu çıkmıştır. Bayan mensuplar, erkek mensuplara göre eğitim sistemlerinde yer alan paket programları üzerinde okul eğitimiyle öğrencilerin işlem yapabileceği konusuna daha olumlu yaklaşmaktadır.

3.2.3.4. Meslek Mensuplarının Eğitim Durumlarına Göre Anova Testi

Muhasebe eğitiminin etkinliğine ait alt boyutlarda meslek mensuplarının eğitim durumlarına göre farklılık tespiti için tek yönlü Anova testi uygulanmıştır.

Tablo 55: Meslek Mensuplarının Eğitim Durumuna Göre Değişiminin Tek Yönlü Anova ile Karşılaştırılması

		KT.	Sd	KO	F	P
F1	Gruplar Arası	40,326	3	13,442	14,677	0,000
	Gruplar İçi	429,522	469	0,916		
	Toplam	469,847	472			
F2	Gruplar Arası	7,359	3	2,453	3,049	0,028
	Gruplar İçi	377,371	469	0,805		
	Toplam	384,730	472			
F3	Gruplar Arası	21,568	3	7,189	8,627	0,000
	Gruplar İçi	390,856	469	0,833		
	Toplam	412,424	472			
F4	Gruplar Arası	5,369	3	1,790	2,788	0,040
	Gruplar İçi	301,073	469	0,642		
	Toplam	306,441	472			

KT=Karelerin Toplamı; Sd=Serbestlik Derecesi; KO=Karelerin Ortalaması; F= Varyans Değeri; P=Anlamlılık Değeri

Yapılan analiz sonuçlarında aşağıdaki hipotezler değerlendirilmiştir.

H_{0b} : Muhasebe eğitiminin etkinliğinin alt boyutlarında meslek mensuplarının eğitim durumlarına göre ortalamalar arasında fark yoktur.

H_{1b}: Muhasebe eğitiminin etkinliğinin alt boyutların da meslek mensuplarının eğitim durumlarına göre en az iki ortalama arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Tablo 55’de yer alan analiz sonuçlarına göre F1 boyutunda $p=0,000<0,05$, F2 boyutunda $p=0,028<0,05$, F3 boyutunda $p=0,000<0,05$, F4 boyutunda $p=0,040<0,05$ değerinde hesaplanmıştır. Test sonucunda boyutların $p<0,05$ olması katılımcıların eğitim durumları ile anlamlı bir farklılık olduğunu göstermektedir.

Meslek mensuplarının eğitim durumlarına göre alt gruplar arasındaki farklılığı belirlemek üzere yapılan Post-Hoc Scheffe testi sonucunda F1 ve F3 boyutlarında lise ve ön lisans mezunlarının grubu lehine istatistiksel olarak $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Anlamlı çıkan boyutlarda gruplar arası puan ortalamalarına bakıldığında ise F1 için; 1>2, 1>3, 1>4, 2>3, 2>4, 3>4, F2 için; 1>2, 1>3, 1>4, 2>3, 2>4, 3>4, F3 için; 1>2, 1>3, 1>4, 2>3, 2<4, 3<4, F4 için; 1>2, 1>3, 1>4, 2>3, 2>4, 3<4 olduğu görülmektedir. Bu durum, meslek mensuplarının üniversitelerdeki muhasebe eğitiminin yeterliliğine yönelik ifadelere katıldıklarını ortaya koymaktadır.

Tablo 56: Meslek Mensuplarının Eğitim Durumuna Göre Hangi Alt Gruplar Arasında Farklaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonrası Post-Hoc Scheffe Testi Sonuçları

	(I) Eğitim Durumu	(J) Eğitim Durumu	MD(I-J)	Std. Error	P
F1	Lise ¹	Önlisans	,53393	0,18782	0,046
		Lisans	,88346	0,14952	0
		Lisansüstü	1,09357	0,19539	0
	Önlisans ²	Lise	-,53393	0,18782	0,046
		Lisans	0,34953	0,13661	0,089
		Lisansüstü	,55964	0,18569	0,029
	Lisans ³	Lise	-,88346	0,14952	0
		Önlisans	-0,34953	0,13661	0,089
		Lisansüstü	0,21011	0,14684	0,563
	Lisansüstü ⁴	Lise	-1,09357	0,19539	0
		Önlisans	-,55964	0,18569	0,029
		Lisans	-0,21011	0,14684	0,563
F2	Lise ¹	Önlisans	0,20846	0,17605	0,705
		Lisans	0,34991	0,14015	0,102
		Lisansüstü	0,49848	0,18314	0,061
	Önlisans ²	Lise	-0,20846	0,17605	0,705
		Lisans	0,14146	0,12804	0,748
		Lisansüstü	0,29002	0,17405	0,428
	Lisans ³	Lise	-0,34991	0,14015	0,102
		Önlisans	-0,14146	0,12804	0,748
		Lisansüstü	0,14857	0,13763	0,761
	Lisansüstü ⁴	Lise	-0,49848	0,18314	0,061
		Önlisans	-0,29002	0,17405	0,428
		Lisans	-0,14857	0,13763	0,761
F3	Lise ¹	Önlisans	,61069	0,17917	0,009
		Lisans	,72159	0,14263	0

F4	Önlisans ²	Lisansüstü	,55536	0,18638	0,032
		Lise	-,61069	0,17917	0,009
		Lisans	0,11089	0,13031	0,867
		Lisansüstü	-0,05533	0,17713	0,992
	Lisans ³	Lise	-,72159	0,14263	0
		Önlisans	-0,11089	0,13031	0,867
		Lisansüstü	-0,16622	0,14007	0,704
		Lise	-,55536	0,18638	0,032
	Lisansüstü ⁴	Önlisans	0,05533	0,17713	0,992
		Lisans	0,16622	0,14007	0,704
		Önlisans	-0,09189	0,15725	0,952
		Lisans	0,20199	0,12518	0,458
	Lise ¹	Lisansüstü	0,09108	0,16358	0,958
		Lise	0,09189	0,15725	0,952
		Lisans	0,29389	0,11437	0,087
		Lisansüstü	0,18297	0,15546	0,709
	Önlisans ²	Lise	-0,20199	0,12518	0,458
		Önlisans	-0,29389	0,11437	0,087
		Lisansüstü	-0,11092	0,12294	0,846
		Lise	-0,09108	0,16358	0,958
	Lisans ³	Önlisans	-0,18297	0,15546	0,709
		Lisans	0,11092	0,12294	0,846
	Lisansüstü ⁴	Lisansüstü			
		Lise			
		Önlisans			
		Lisans			

MD=MeanDifference; Std. Error= Standart Hata; P=Anlamlılık Düzeyi

Çıkan sonuç doğrultusunda H_{0b} hipotezi reddedilirken, H_{1b} hipotezi kısmen kabul görmüştür. Bu durumda lise ve ön lisans mezunu meslek mensupları belge ve kayıt düzenleme, staj ve öğretim uygulamaları için akademik bir kariyerin şart olmadığı görüşüne sahip olmadığı ileri sürülebilir.

3.2.3.5. Meslek Mensuplarının Tecrübelerine Göre Anova

Testi

Araştırmada söz konusu öğrencilerin eğitim sürecinde aldıkları muhasebe eğitimine yönelik meslek mensuplarının tecrübelerine göre farklılıkları değerlendirmek için Anova testi uygulanmış ve hesaplamalar tablo 57’de ayrıntılı gösterilmiştir.

Tablo 57: Meslek Mensuplarının Tecrübelerine Göre Değişiminin Tek Yönlü Anova ile Karşılaştırılması

		KT.	Sd	KO	F	P
F1	Gruplar Arası	10,945	4	2,736	2,790	0,026
	Gruplar İçi	458,903	468	0,981		
	Toplam	469,847	472			
F2	Gruplar Arası	26,058	4	6,515	8,500	0,000
	Gruplar İçi	358,672	468	0,766		
	Toplam	384,730	472			
F3	Gruplar Arası	27,565	4	6,891	8,380	0,000
	Gruplar İçi	384,859	468	0,822		
	Toplam	412,424	472			
F4	Gruplar Arası	30,029	4	7,507	12,710	0,000
	Gruplar İçi	276,413	468	0,591		
	Toplam	306,441	472			

KT=Karelerin Toplamı; Sd=Serbestlik Derecesi; KO=Karelerin Ortalaması; F= Varyans Değeri; P=Anlamlılık Değeri

Analiz sonucunda F1 boyutunda $p=0,026<0,05$, F2, F3 ve F4 boyutlarında $p=0,000<0,05$ değerinde çıkmıştır. Anlamlılık düzeyi $p<0,05$ olduğundan boyutlar arasında anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir. Araştırma ile ilgili dikkate alınacak varsayımlar ise şu şekildedir; H_{0c} : Muhasebe eğitiminin etkinliğinin alt boyutlarında meslek mensuplarının tecrübelerine göre ortalamalar arasında fark yoktur.

H_{1c} : Muhasebe eğitiminin etkinliğinin alt boyutlarında meslek mensuplarının tecrübelerine göre en az iki ortalama arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Tablo 58: Meslek Mensuplarının Tecrübelerine Göre Hangi Alt Gruplar Arasında Farklaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonrası Post-Hoc Scheffe Testi Sonuçları

(I) Tecrübe	(J) Tecrübe	MD (I-J)	Std.error	P
F1	0-1 ⁽¹⁾	2-5	,38487	,848
		6-10	,48806	,633
		11-15	,62109	,366
		16 ve üstü	,29551	,908
	2-5 ⁽²⁾	0-1	-,38487	,848
		6-10	,10319	,990
		11-15	,23623	,797
		16 ve üstü	-,08936	,992
	6-10 ⁽³⁾	0-1	-,48806	,633
		2-5	-,10319	,990
		11-15	,13303	,917
		16 ve üstü	-,19255	,672
	11-15 ⁽⁴⁾	0-1	-,62109	,366
		2-5	-,23623	,797
		6-10	-,13303	,917
		16 ve üstü	-,32558	,076
	16 ve üstü ⁽⁵⁾	0-1	-,29551	,908
		2-5	,08936	,992
		6-10	,19255	,672
		11-15	,32558	,076
F2	0-1 ⁽¹⁾	2-5	,44737	,666
		6-10	,65730	,204
		11-15	,93750	,014
		16 ve üstü	,42961	,604
	2-5 ⁽²⁾	0-1	-,44737	,666
		6-10	,20993	,821
		11-15	,49013	,058
		16 ve üstü	-,01776	1,000
	6-10 ⁽³⁾	0-1	-,65730	,204
		2-5	-,20993	,821
		11-15	,28020	,252
		16 ve üstü	-,22769	,380

F3	11-15 ⁽⁴⁾	0-1	-,93750	,26430	,014
		2-5	-,49013	,16173	,058
		6-10	-,28020	,12082	,252
		16 ve üstü	-,50789	,09853	,000
	16 ve üstü ⁽⁵⁾	0-1	-,42961	,25997	,604
		2-5	,01776	,15456	1,000
		6-10	,22769	,11105	,380
		11-15	,50789	,09853	,000
	0-1 ⁽¹⁾	2-5	-,14035	,30028	,994
		6-10	,23783	,27887	,948
		11-15	,69271	,27378	,173
		16 ve üstü	,28722	,26930	,888
	2-5 ⁽²⁾	0-1	,14035	,30028	,994
		6-10	,37818	,17573	,329
		11-15	,83306	,16753	,000
		16 ve üstü	,42757	,16010	,131
	6-10 ⁽³⁾	0-1	-,23783	,27887	,948
		2-5	-,37818	,17573	,329
		11-15	,45488	,12516	,011
		16 ve üstü	,04939	,11503	,996
	11-15 ⁽⁴⁾	0-1	-,69271	,27378	,173
		2-5	-,83306	,16753	,000
		6-10	-,45488	,12516	,011
		16 ve üstü	-,40549	,10206	,004
	16 ve üstü ⁽⁵⁾	0-1	-,28722	,26930	,888
		2-5	-,42757	,16010	,131
		6-10	-,04939	,11503	,996
		11-15	,40549	,10206	,004
F4	0-1 ⁽¹⁾	2-5	,02632	,25448	1,000
		6-10	,39185	,23634	,601
		11-15	-,18359	,23202	,960
		16 ve üstü	-,28277	,22822	,820
	2-5 ⁽²⁾	0-1	-,02632	,25448	1,000
		6-10	,36554	,14893	,199
		11-15	-,20991	,14198	,702
		16 ve üstü	-,30908	,13568	,270
	6-10 ⁽³⁾	0-1	-,39185	,23634	,601
		2-5	-,36554	,14893	,199
		11-15	-,57545	,10607	,000

11-15 ⁽⁴⁾	16 ve üstü	-,67462	,09749	,000
	0-1	,18359	,23202	,960
	2-5	,20991	,14198	,702
	6-10	,57545	,10607	,000
16 ve üstü ⁽⁵⁾	16 ve üstü	-,09917	,08649	,859
	0-1	,28277	,22822	,820
	2-5	,30908	,13568	,270
	6-10	,67462	,09749	,000
	11-15	,09917	,08649	,859

MD=MeanDifference; Std. Error= Standart Hata; P=Anlamlılık Düzeyi

Meslek mensuplarının tecrübelerine göre hangi alt gruplar arasında farklılaştığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (anova) sonrası Post-Hoc Scheffe testi yapılmıştır. Anlamli çıkan boyutlarda gruplar arası puan ortalamalarına bakıldığında ise F1 ve F2 için; 1>2, 1>3, 1>4, 1>5, 2>3, 2>4, 2>5, 3>4, 3<5, 4<5, F3 için; 1<2, 1>3, 1>4, 1>5, 2>3, 2>4, 2>5, 3>4, 3>5, 4<5, F4 için; 1>2, 1>3, 1<4, 1<5, 2>3, 2<4, 2<5, 3<4, 3<5, 4<5 olduğu görülmektedir. Elde edilen sonuçlara göre, F1 boyutunda anlamlı bir farklılık görülmemektedir. F2 boyutunda meslekte faaliyet süresi 11-15 yıl aralığında olanlar, göreve yeni başlayan (0-1) katılımcılara göre üniversitelerdeki muhasebe eğitimi ile ilgili ifadelere daha olumsuz yaklaşmaktadır. F3 boyutuna bakıldığında ise meslekte görev süresi 2 -5 yıl arasında $p=0,00<0,05$ ile 6- 10 yıl arasında olanlar $p=0,01<0,05$, 11 ve daha üstü çalışma yılı olanlara göre eğitime daha olumlu yaklaştıkları anlaşılmaktadır. Son olarak F4 boyutunda ise 11 ve üstü tecrübe yılına sahip katılımcıların 6-10 yıl deneyime sahip olanlara göre muhasebe eğitimine bakış açılarının daha olumsuz olduğu görülmektedir.

Böylelikle tecrübelerine göre yapılan analiz sonucunda H_{0c} hipotezi reddedilirken, H_{1c} hipotezi kabul görmüştür. Bu doğrultuda meslek mensuplarının tecrübelerine göre paket program kullanabilme, staj ve öğretim uygulamaları boyutunda mesleki deneyimi olanlar, yeni başlayanlara göre daha olumsuz yaklaştığı verisi elde edilmiştir. Tecrübesi olanlar, muhasebe bürolarında uygulanan programların eğitim sıralarında yeterli olamayacağı, öğrenmenin uygulamalı olarak yapılması gerektiği görüşündedirler.

3.2.3.6. Meslek Mensuplarının Unvanlarına Göre Anova Testi

Araştırmanın hipotezlerinden bir diğeri ise muhasebe eğitiminin etkinliğine ait alt boyutlarda meslek mensuplarının unvanlarına göre bir farklılık olup olmadığını tespit etmektir. Bu amaçla aşağıda yer alan hipotezler analiz sonuçlarına göre değerlendirilmiştir.

H_{0d} : Muhasebe eğitimi etkinliğine ait alt boyutlarında meslek mensuplarının unvanlarına göre ortalamalar arasında fark yoktur.

H_{1d}: Muhasebe eğitimi etkinliğine ait alt boyutlarında meslek mensuplarının unvanlarına göre en az iki ortalama arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Tablo 59: Meslek Mensuplarının Unvanlarına Göre Değişiminin Tek Yönlü Anova ile Karşılaştırılması

		KT.	Sd	KO	F	P
F1	Gruplar Arası	10,482	2	5,241	5,363	0,005
	Gruplar İçi	459,365	470	0,977		
	Toplam	469,847	472			
F2	Gruplar Arası	2,118	2	1,059	1,301	0,273
	Gruplar İçi	382,612	470	0,814		
	Toplam	384,730	472			
F3	Gruplar Arası	4,680	2	2,340	2,697	0,068
	Gruplar İçi	407,744	470	0,868		
	Toplam	412,424	472			
F4	Gruplar Arası	2,561	2	1,280	1,980	0,139
	Gruplar İçi	303,881	470	0,647		
	Toplam	306,441	472			

KT=Karelerin Toplamı; Sd=Serbestlik Derecesi; KO=Karelerin Ortalaması; F= Varyans Değeri; P=Anlamlılık Değeri

Yukarıdaki tabloda yer alan Anova testi sonuçlarına göre dört boyut arasında sadece F1 boyutunda $p=0,005<0,05$ değerinde anlamlı bir farklılık olduğu gözlemlenmiştir. F1 boyutunda hangi alt grup arasında farklılık olduğunu tespit etmek için Post-Hoc Scheffe Testi yapılmıştır. Anlamlı çıkan F1 boyutunun gruplar arası puan ortalamalarına bakıldığında $1<2$, $1<3$, $2>3$ olduğu görülmektedir. Tablo 60'daki veriler incelendiğinde ise Muhasebe Müdürlerinin SMMM' lere göre belge ve kayıt sisteminde öğrencilerin daha yetenekli olduklarını belirten ifadelerle katıldıklarını göstermektedir.

Tablo 60: Meslek Mensuplarının Unvanlarına Göre Hangi Alt Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonrası Post-Hoc Scheffe Testi Sonuçları

	(I) Unvan	(J) Unvan	MD (I-J)	Std. Error	P
F1	SMMM ¹	Muhasebe müdürü	-,71921*	,23171	,008
		Diğer	-,27184	,23171	,503
	Muhasebe müdürü ²	SMMM	,71921*	,23171	,008
		Diğer	,44737	,32075	,379
	Diğer ³	SMMM	,27184	,23171	,503
		Muhasebe müdürü	-,44737	,32075	,379

MD=MeanDifference; Std. Error= Standart Hata; P=Anlamlılık Düzeyi

Dolayısıyla çıkan sonuç doğrultusunda H_{0d} hipotezi reddedilirken, H_{1d} hipotezi kısmen kabul görmüştür.

3.2.3.7. Meslek Mensuplarının Yaşlarına Göre Anova Testi

Meslek mensuplarının yaş gruplarına göre bakış açılarındaki farklılıklar F1 ve F3 boyutlarında istatistiksel olarak $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı olduğu tablo 61’de gösterilmiştir. Analize konu varsayımlar ise aşağıdaki gibidir.

H_{0e} : Muhasebe eğitimi etkinliğine ait alt boyutlarında meslek mensuplarının yaşlarına göre ortalamalar arasında fark yoktur.

H_{1e} : Muhasebe eğitimi etkinliğine ait alt boyutlarında meslek mensuplarının yaşlarına göre en az iki ortalama arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Tablo 61: Meslek Mensuplarının Yaşlarına Göre Değişiminin Tek Yönlü Anova ile Karşılaştırılması

		KT.	Sd	KO	F	P
F1	Gruplar Arası	13,639	3	4,546	4,674	0,003
	Gruplar İçi	456,208	469	0,973		
	Toplam	469,847	472			
F2	Gruplar Arası	5,434	3	1,811	2,240	0,083
	Gruplar İçi	379,296	469	0,809		
	Toplam	384,730	472			
F3	Gruplar Arası	21,688	3	7,229	8,678	0,000
	Gruplar İçi	390,736	469	0,833		
	Toplam	412,424	472			
F4	Gruplar Arası	3,147	3	1,049	1,622	0,183
	Gruplar İçi	303,295	469	0,647		
	Toplam	306,441	472			

KT=Karelerin Toplamı; Sd=Serbestlik Derecesi; KO=Karelerin Ortalaması; F= Varyans Değeri; P=Anlamlılık Değeri

Böylece tek yönlü varyans analizi (anova) sonrası Post-Hoc Scheffe testi sonuçlarına göre anlamlı çıkan boyutlarda gruplar arası puan ortalamalarına bakıldığında F1 boyutu için; 1>2, 1>3, 1>4, 2>3, 2<4, 3<4, F2 boyutu için; 1>2, 1>3, 1>4, 2>3, 2<4, 3<4 olduğu görülmektedir. F1 boyutunda gençlerin (20-30 yaş), orta yaş grubundaki (41-50 yaş) katılımcılara göre üniversitelerdeki muhasebe eğitimine daha olumlu görüşlere sahip oldukları $p=0,001 < 0,05$ anlamlılıkla belirlenmiştir. F3 boyutunda ise aynı şekilde 30 yaş altında yer alan meslek mensuplarının orta yaş ve

üstündekilerine (31-51 ve üstü) göre daha olumlu oldukları $p=0,00<0,05$ anlamlılık düzeyinde gözlemlenmiştir.

Tablo 62: Meslek Mensuplarının Yaşlarına Göre Hangi Alt Gruplar Arasında Farklaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonrası Post-Hoc Scheffe Testi Sonuçları

	(I) Yaş	(J) Yaş	MD (I-J)	StdError	P
F1	20-30 ⁽¹⁾	31-40	0,4425	0,16423	0,065
		41-50	,56768*	0,16692	0,01
		51 ve üstü	0,23333	0,19575	0,701
	31-40 ⁽²⁾	20-30	-0,4425	0,16423	0,065
		41-50	0,12518	0,10305	0,688
		51 ve üstü	-0,20917	0,14517	0,557
	41-50 ⁽³⁾	20-30	-,56768*	0,16692	0,01
		31-40	-0,12518	0,10305	0,688
		51 ve üstü	-0,33434	0,14822	0,167
	51 ve üstü ⁽⁴⁾	20-30	-0,23333	0,19575	0,701
		31-40	0,20917	0,14517	0,557
		41-50	0,33434	0,14822	0,167
F3	20-30 ⁽¹⁾	31-40	,71080*	0,15199	0
		41-50	,76779*	0,15448	0
		51 ve üstü	,62955*	0,18116	0,008
	31-40 ⁽²⁾	20-30	-,71080*	0,15199	0
		41-50	0,05699	0,09537	0,949
		51 ve üstü	-0,08125	0,13435	0,947
	41-50 ⁽³⁾	20-30	-,76779*	0,15448	0
		31-40	-0,05699	0,09537	0,949
		51 ve üstü	-0,13824	0,13717	0,797
	51 ve üstü ⁽⁴⁾	20-30	-,62955*	0,18116	0,008
		31-40	0,08125	0,13435	0,947
		41-50	0,13824	0,13717	0,797

MD=MeanDifference; Std. Error= Standart Hata; P=Anlamlılık Düzeyi

Analiz sonuçlarından elde edilen bilgiler doğrultusunda ilgili hipotezlerden H_{0e} hipotezi reddedilirken, H_{1e} hipotezi kısmen kabul görmüştür.

30 yaş altındaki meslek mensupları orta yaş ve üstündekilere (31-51 ve üstü) göre, araştırmada yer alan öğrencilerin belge/kayıt düzenleme ve muhasebe meslek mensuplarına ait boyutlarına katıldıkları sonucuna ulaşılmıştır. Orta yaş üstü grubun daha çok usta çırak ilişkisine önem verilerek mesleğin öğrenebileceği düşüncesi bu sonucun oluşmasında etkili olabilir.

3.2.4. Öğrenciler, Akademisyenler ve Meslek Mensuplarına Yönelik Ortak İfadelere Bakış Açılarının Değerlendirilmesine İlişkin Araştırma

Araştırmanın bu bölümünde araştırmaya konu öğrenci, akademisyen ve meslek mensuplarına; akademisyen-öğrenci; akademisyen-meslek mensubu ve öğrenci-akademisyen ve meslek mensupları gruplandırması yapılarak her gruba anket formlarında kendi içerisinde aynı/benzer ifadeler verdikleri görüşler karşılaştırılmıştır. “akademisyen-öğrenci” ve “akademisyen-meslek mensubu” anket formlarında yer alan ortak ifadelerde ise 2’li karşılaştırma olduğundan SPSS programında yerleştirilerek t testine tutulmuştur. Aynı uygulama “öğrenci-akademisyen ve meslek mensupları” anket formları için yapılmış olup, ifadeler SPSS programına yerleştirildiğinde üçlü bir karşılaştırma söz konusu olduğundan Anova testine tabi tutulmuştur.

3.2.4.1. Akademisyen-Öğrenci Bakış Açılarının Değerlendirilmesi

Araştırmada toplamda 984 öğrenci ve 48 Akademisyen üzerinde anket uygulaması yapılmıştır. Her iki grupta yer alan aynı/benzer ifadeler açıkça belirtilmekte olup ifadelerin formlardaki sıra numaraları da aşağıda yer alan tabloda açıkça belirtilmiştir.

Tablo 63: Akademisyen-Öğrenci Anketlerinde Ortak Yönlendirilen İfadelerin Sırası ve Boyutları

Boyut	Ortak Sorular	A (1)	Ö (3)
Ders İçeriği	Dönem başlarında muhasebe derslerinin içerikleri hakkında açıklama yapılmakta ve bir plan oluşturulup dersler bu plana göre işlenmektedir	1	1
Teorik Eğitim	Muhasebe derslerinde verilen teorik eğitim yeterlidir.	2	2
Sınav	Muhasebe sınavlarının test yapılması başarıyı ölçer.	5	11
Görsel araçlar	Muhasebe derslerinde görsel araçlar(tepegöz vb.) kullanılması dersi daha anlaşılır	7	6
Yazı tahtası	Muhasebe derslerinde yazı tahtası kullanılması dersi daha anlaşılır kılmaktadır.	8	7

A=Akademisyen;Ö=Öğrenci

Katılımcılara toplamda 5 ortak ifade yönlendirilmiş olup, ifadelerin analizi için SPSS programından yararlanılmıştır. Program çalıştırılırken ifadeler için Ders içeriği, Teorik Eğitim, Sınav, Görsel araçlar ve Yazı tahtası boyutları kullanılırken, gruptandırma ise akademisyen için “1” öğrenci için “3” değerleri verilmiştir. akademisyen ve öğrenci için ikili bir karşılaştırma söz konusu olduğundan t testi uygulanmıştır. Uygulanan t testinde araştırılan hipotezler ise aşağıdaki gibidir.

H_{0a} : Muhasebe eğitiminin etkinliğinin alt boyutlarında akademisyen ve öğrenci görüşlerine göre farklılık bulunmamaktadır.

H_{1a} : Muhasebe eğitiminin etkinliğinin alt boyutlarında akademisyen ve öğrenci görüşlerine göre farklılık bulunmaktadır.

Yapılan t testi sonucunda ise katılımcıların 5 ifadeye katılımlarında farklılıklar olduğu $p < 0,05$ değerinden anlaşılmaktadır. Aşağıdaki tablo 64’de görüldüğü üzere ders içeriği, teorik eğitim ve görsel araçlar için, $p = 0,000 < 0,05$; sınav için, $p = 0,003 < 0,05$; yazı tahtası kullanımı için, $p = 0,006 < 0,05$ değerlerinde sonuçlanmıştır. Böylelikle bütün alt boyutlarda anlamlı bir farklılık olduğu söylenebilmektedir.

Tablo 64: Akademisyen ve Öğrencilerin Üniversitelerdeki Muhasebe Eğitimine Bakış Açılarının Bağımsız “t” Testi ile Karşılaştırılması

Boyut	Tecrübe	N	Ort.±	t	P
Ders İçeriği	Akademisyen	48	4,62	6,608	0,000
	Öğrenci	984	3,36		
Teorik Eğitim	Akademisyen	48	3,62	4,038	0,000
	Öğrenci	984	2,84		
Sınav	Akademisyen	48	2,38	-3,028	0,003
	Öğrenci	984	3,00		
Görsel Araçlar	Akademisyen	48	4,28	3,681	0,000
	Öğrenci	984	3,60		
Yazı tahtası	Akademisyen	48	4,32	2,771	0,006
	Öğrenci	984	3,81		

n=Katılımcı Sayısı; Ort.=Ortalama;F= Varyans Değeri, p=Anlamlılık Değeri

Anlamlı farklılıklardan sonra ortalamalar dikkat alındığında “Muhasebe sınavlarının test yapılması başarıyı ölçer” ifadesinin yer aldığı sınav boyutuna öğrencilerin akademisyenlere göre katılımı daha yüksek olduğu tespit edilirken, diğer geriye kalan (ders içeriği, teorik eğitim, görsel araçlar ve yazı tahtası) ifadelerde öğrencilerin katılımının daha düşük olduğu gözlemlenmektedir.

Araştırma sonucunda öğrenciler sınavların test yapılmasının başarıyı ölçeceğini düşünürlerken, akademisyenler muhasebe eğitimi için test yönteminin uygun olmadığını düşünmektedirler. Muhasebe dersine ait ders içerikleri planının oluşturulduğu ve teorik eğitimin görsel araçlarla ve yazı tahtası ile yapılmasının yeterli olduğu konusundaki ifadelerle akademisyenlerin katılım düzeyi öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Böylelikle H_{0a} hipotezi reddedilirken, H_{1a} hipotezi kabul edilmiştir.

3.2.4.2.Akademisyen-Meslek Mensubu Bakış Açılarının Değerlendirilmesi

Araştırmanın bu bölümünde de amaç, akademisyen ve meslek mensuplarının ortak yönlendirilen ifadelerle yönelik görüşlerini tespit etmektir. Her iki grupta yer alan aynı/benzer ifadelerin formlardaki sıra numaraları ile belirtilmiştir. Ön muhasebe boyutunda yönlendirilen ifade akademisyen anketinde 13. sırada iken, meslek mensubu anketinde 5. sırada yönlendirilmiştir. Mevzuata hakimlik, mentorla eğitim, ders müfredatı ve seminerler boyutlarına ait ortak ifadelerde aynı şekilde aşağıdaki tabloda ayrıntılı verilmiştir.

Tablo 65: Akademisyen-Meslek Mensubu Anketlerinde Ortak Yönlendirilen İfadelerin Sırası ve Boyutları

Boyut	Ortak Sorular	A(1)	M.M.(2)
Ön Muhasebe	Muhasebe eğitimi alan öğrenciler, sorunsuz bir şekilde ön muhasebe tutabilirler.	13	5
Mevzuata Hakimlik	Öğrenciler, aldıkları muhasebe eğitimi ile güncel mevzuata hâkimdirler	14	12
Mentorla Eğitim	Muhasebe derslerinde uygulamaya yönelik dersleri meslek mensupları vermelidir.	21	14
Ders Müfredatı	Muhasebe ders müfredatının hazırlanmasında meslek mensuplarının görüşleri alınmalıdır.	22	13
Seminerler	Muhasebe Eğitimi öğrencilerine, TÜRMÖB tarafından muhasebe ile ilgili seminerler verilmeli ve mesleğe adaptasyon sağlanmalıdır.	23	16

A=Akademisyen; M.M.=Meslek Mensubu

Araştırmaya konu varsayımlar ise şu şekildedir:

H_{0b} : Muhasebe eğitiminin etkinliğinin alt boyutlarında akademisyen ve meslek mensupları görüşlerine göre farklılık bulunmamaktadır.

H_{1b} : Muhasebe eğitiminin etkinliğinin alt boyutlarında akademisyen ve meslek mensupları görüşlerine göre farklılık bulunmaktadır.

Muhasebe eğitiminde teori kısım ile pratik kısım arasında bir farklılık olup olmadığını çözümlmek için aynı şekilde SPSS programından bağımsız t testinden faydalanılmıştır. Yapılan araştırmada ön muhasebe, mevzuata hakimlik, mentorla eğitim, ders müfredatı ve seminerler olmak üzere toplamda 5 boyutta her iki grubun bakış açıları ve görüşleri incelenmiştir.

Tablo 66: Akademisyen ve Meslek Mensuplarının Üniversitelerdeki Muhasebe Eğitimiine Bakış Açılarının Bağımsız “t” Testi ile Karşılaştırılması

Boyut	Tecrübe	N	Ort.±	t	P
Ön Muhasebe	Akademisyen	48	3,72	5,341	0,000
	Meslek Mensubu	473	2,71		
Mevzuata Hâkimlik	Akademisyen	48	2,83	4,015	0,000
	Meslek Mensubu	473	2,11		
Mentorla eğitim	Akademisyen	48	3,28	-5,780	0,000
	Meslek Mensubu	473	4,23		
Ders Müfredatı	Akademisyen	48	3,81	-,244	0,807
	Meslek Mensubu	473	3,86		
Seminerler	Akademisyen	48	4,06	-,395	0,693
	Meslek Mensubu	473	4,13		

n=Katılımcı Sayısı; Ort.=Ortalama, p=Anlamlılık Değeri

Yapılan t testi analizi sonucunda yukarıdaki tablo 66’da yer alan bilgiler elde edilmiştir. Bu bilgiler doğrultusunda ön muhasebe, mevzuata hakimlik ve mentorla eğitim ifadelerine katılımlarda $p=0,000<0,05$ anlamlılık düzeyinde görülmektedir. Ancak ders müfredatı ve seminerler konusunda $p=0,807;0,693>0,05$ olduğundan anlamlılık düzeyi sağlanamamıştır.

Ön muhasebe boyutunda yer alan “Muhasebe eğitimi alan öğrenciler, sorunsuz bir şekilde ön muhasebe tutabilirler” ve mevzuata hâkimlik boyutunda yer alan “Öğrenciler, aldıkları muhasebe eğitimi ile güncel mevzuata hâkimdirler” ifadelerine bakıldığında akademisyenlerin meslek mensubuna göre katılımlarının daha yüksek olduğu gözlemlenmektedir. Bir diğer anlamlı sonuç çıkan mentorla eğitim boyutunda ise “Muhasebe derslerinde uygulamaya yönelik dersleri meslek mensupları vermelidir” İfadesine meslek mensuplarının katılım düzeyinin daha çok olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen bilgiler doğrultusunda H0b hipotezi reddedilirken, H1b hipotezi kısmen kabul görmüştür.

Akademisyenlerin bakış açısıyla muhasebe eğitimi her ne kadar üniversitelerde yeterli düzeyde verilse de, meslek mensuplarınca uygulamada

öğrencilerin yetersiz olduğu sonucuna varılmaktadır. Uygulama alanında meslek odaları ile ortak çalışma yoluna gidilerek teorik eğitimin desteklenmesi sağlanabilir.

3.2.4.3.Öğrenci, Akademisyen Ve Meslek Mensuplarının Bakış Açılarının Değerlendirilmesi

İkili grup karşılaştırılmasından sonra araştırmanın son bölümünde gruplar arasında üçlü bir karşılaştırma yapılmıştır. Öğrenci, akademisyen ve meslek mensuplarının paket program, mevzuat ve belge olarak boyutlandırılan ifadelere bakış açıları değerlendirilmiştir. Paket program ile ilgili ifade öğrenci anketinde 22. , akademisyen anketinde 3. ve meslek mensubu anketinde ise 8. sırada katılımcılara yönlendirilmiştir. Mevzuat ve belge düzenleme boyutlarına ait ifadeler ise ilgili anket gruplarında aynı şekilde aşağıdaki tabloda ayrıntılı verilmiştir.

Tablo 67: Öğrenci-Akademisyen ve Meslek Mensubu Anketlerinde Ortak Yönlendirilen İfadelerin Sırası ve Boyutları

Boyut	Ortak Sorular	Ö (3)	A (1)	M.M. (2)
Paket Program	Bilgisayarlı Muhasebe dersinde okutulan programlar farklı paket programlara uygundur	22	3	8
Mevzuat	Muhasebe derslerinin içerikleri güncel mevzuatla uyumludur.	9	4	11
Belge Düzenleme	Muhasebe 1-2 derslerini tamamlayan öğrenci işyerlerinde gerekli ticari belge/senet/evrakları düzenleyebilir.	19	12	3

Ö=Öğrenci; A=Akademisyen; M.M.=Meslek Mensubu

Üç boyutlu yapılan araştırmanın bu bölümünde her üç grubun yukarıda belirtilen ifadelere katılımlarını belirleyebilmek için SPSS programı ile çözümlenen Anova testinden yararlanılmıştır. Araştırmaya konu hipotezler ise;

H_{0c} : Muhasebe eğitiminin etkinliğinin alt boyutlarında öğrenci-akademisyen ve meslek mensubu görüşlerine göre ortalamalar arasında fark yoktur.

H_{1c} : Muhasebe eğitiminin etkinliğinin alt boyutlarında öğrenci-akademisyen ve meslek mensubu görüşlerine göre en az iki ortalama arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Tablo 68: Öğrenci-Akademisyen ve Meslek Mensuplarının Görüşlerine Göre İfadelere Ait Değişimlerin Tek Yönlü Anova ile Karşılaştırılması

		KT	Sd	KO	F	P
Paket Program	Gruplar Arası	31,007	2	15,503		
	Gruplar İçi	2367,551	1501	1,577	9,829	0,000
	Toplam	2398,558	1503			
Mevzuat	Gruplar Arası	246,597	2	123,298		
	Gruplar İçi	2051,829	1501	1,367	90,198	0,000
	Toplam	2298,426	1503			
Belge Düzenleme	Gruplar Arası	181,193	2	90,597		
	Gruplar İçi	2454,247	1501	1,635	55,408	0,000
	Toplam	2635,441	1503			

KT=Karelerin Toplamı; Sd=Serbestlik Derecesi; KO=Karelerin Ortalaması; F= Varyans Değeri;P=Anlamlılık Değeri

Yapılan analiz sonucunda paket programlar, mevzuat ve belge düzenleme boyutlarının $p=0,000$ değerinde bulunması her üç grubun bu ifadelere katılımlarında farklılıklar olduğu göstermektedir.

Yorumlama yapabilmek için ise tek yönlü varyans analizi (anova) sonrası Post-Hoc Scheffé testine gerek duyulmuştur anlamlı çıkan boyutlarda gruplar arası puan ortalamalarına bakıldığında paket program boyutu için; $1>2$, $1>3$, $2<3$, mevzuat boyutu için; $1>2$, $1>3$, $2<3$, belge düzenleme boyutu için; $1>2$, $1>3$, $2<3$ olduğu görülmektedir. Test sonucu ise aşağıdaki tablo 69’da ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır. Buna göre paket program boyutunda yer alan ifadeye akademisyenlerin, uygulamacı (meslek mensubu) ve öğrencilere göre daha olumlu görüşlere sahip oldukları tespit edilmiştir. Mevzuat ve belge düzenleme boyutlarında yer alan ifadelere ise aynı şekilde akademisyenlerin diğer katılımcılara göre katılımının daha yüksek olduğu gözlemlenirken, aynı ifadeye öğrencilerin uygulamacılara kıyasla daha olumlu yaklaşımları belirlenmiştir.

Tablo 69: Katılımcıların Türüne Göre Hangi Alt Gruplar Arasında Farklaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonrası Post-Hoc Scheffe Testi Sonuçları

	(I) Yaş	(J) Yaş	MD (I-J)	StdError	P
Paket Program	Akademisyen ¹	Uygulamacı	0,846*	0,192	0,000
		Öğrenci	0,736*	0,188	0,000
	Uygulamacı ²	Akademisyen	-0,846*	0,192	0,000
		Öğrenci	-0,110	0,070	0,294
	Öğrenci ³	Akademisyen	-0,736*	0,188	0,000
		Uygulamacı	0,110	0,070	0,294
Mevzuat	Akademisyen ¹	Uygulamacı	1,162*	0,179	0,000
		Öğrenci	0,312	0,175	0,204
	Uygulamacı ²	Akademisyen	-1,162*	0,179	0,000
		Öğrenci	-0,850*	0,065	0,000
	Öğrenci ³	Akademisyen	-0,312	0,175	0,204
		Uygulamacı	0,850*	0,065	0,000
Belge Düzenleme	Akademisyen ¹	Uygulamacı	1,285*	0,196	0,000
		Öğrenci	0,599*	0,191	0,007
	Uygulamacı ²	Akademisyen	-1,285*	0,196	0,000
		Öğrenci	-0,686*	0,072	0,000
	Öğrenci ³	Akademisyen	-0,599*	0,191	0,007
		Uygulamacı	0,686*	0,072	0,000

MD=MeanDifference; Std. Error= Standart Hata; P=Anlamlılık Düzeyi

Elde edilen bilgiler doğrultusunda H_{0c} hipotezi reddedilirken, H_{1c} hipotezi kabul görmüştür.

3.2.5. Öğrenciler, Akademisyenler ve Meslek Mensuplarının Muhasebe Eğitime Yönelik Yorum Ve Önerileri

Anketin sonunda bir adet açık uçlu soru sorularak katılımcıların anketteki kapalı uçlu sorular ile belirtemedikleri kendilerine ait yorum ve önerileri belirtebilmeleri sağlanmıştır. Elde edilen veriler gruplandırılarak aşağıda belirtilmiştir.

Öğrenci Öneri ve Yorumları;

Toplamda 984 anket çalışması içerisinde 213 tanesinde yorum ve öneri tespit edilmiş olup, bu veriler benzer ifadeler altında toplanmış ve sırasıyla şu şekilde değerlendirilmiştir.

-Eğitim kurumlarında verilen bilgisayarlı muhasebe derslerindeki paket programlarının meslek mensuplarının kullandıkları ile benzer olması gerektiği,

-Derslerde ki uygulama kısmının daha fazla olması gerektiği,

-Eğitim süresince verilen bilgilerin öğrencilerin iş hayatlarında uygulanabilirliği açısından işverenlerle işbirliği halinde çalışılması gerektiği,

-Eğitimcinin monoton ders anlatmalarının öğrencilerin derse bakış açılarını olumsuz etkilediği, bu yüzden derse öğrencilerin aktif katılımının sağlanması gerektiği,

-Ders kitabı haricinde dersle ilgili materyallerin yetersiz olmasından dolayı farklı kaynakların kullanılması gerektiği,

-Ders planlarının dönem başlarında yapılmaması ve öğrencilerin okudukları bölüm/dersler hakkında bilgi sahibi olmamalarından dolayı oryantasyon eğitimlerinin gerekliliğine,

-Eğitimcilerin ders anlatımlarında belirli bir standardı olması gerektiği,

-Muhasebe eğitiminde teknoloji kullanımının yetersiz olmasından dolayı iş hayatına uyumda sorun yaşanacağı,

-İş tecrübesi olanlar için muhasebe eğitiminin uygulama alanında yetersiz kaldığı, daha fazla materyallerin gerekli olduğu, uygulamalı ders ya da ödevlerle konularının pekiştirilmesi gerekliliği,

-Muhasebe eğitiminde bilgisayar uygulamalarında okul fiziki şartlarının iyileştirilmesi gerekliliği,

-Muhasebe eğitimlerinde uygulanan zorunlu stajlarda öğretim elemanlarının stajyer denetimlerinin artırılması gerektiği,

-Bazı bölümlerde staj uygulamasının zorunlu olmaması veya staj süresinin kısa olmasının öğrencilerin iş hayatında deneyim edinemedikleri, stajın daha çok eğitim fakültesi öğrencileri veya hemşirelik bölümü öğrencileri gibi son yıllarda haftanın belirli günlerinde dönem içerisinde zorunlu stajın uygulanabilirliğinin sağlanması gerektiği,

-Muhasebe derslerinde anlatım tekniklerinde genel olarak tahtanın kullanılmasının yanında slayt tekniklerinden de yararlanılması ile dersin verimliliğinin artırılması gerektiği,

-Muhasebe ders saatlerinin fazla olması ile dersin anlaşılabilirliğinin zorlaştığı,

-Muhasebe eğitiminde bir eğitiminin aynı öğrencinin birden fazla dersine girdiğinde herhangi bir derste ki olumsuzluğu diğer derslere de taşımalarının öğrenci motivasyonunu negatif etkilediği,

-Öğretim elemanlarının ders anlatımlarında anlaşılır olması gerektiğini, daha önce eğitim alanlara göre değil, ilk defa eğitim alanlara göre dersin işlenmesi gerektiği,

-Muhasebe derslerinde sadece anlatılan derslere yoğunlaşıldığı, öğrencilerin analitik düşünme yeteneğinin kazandırılmamasından dolayı sınavlarında öğrencilerin olumsuz etkilendiği,

-Muhasebe mesleği ile ilgili meslek mensuplarından bilgilendirme amaçlı seminerlerin düzenlenmesi halinde, mesleğin pozitif yönlerinin anlatılması gerektiği,

-Eğitimcinin derslerde öğrenciler arasında tarafsız davranması gerektiği,

-Muhasebe derslerinde meslek mensuplarının etik kurallarına sahip olması ve etik konularına yer verilmesi gerektiği,

-Muhasebe dersini verecek olan öğretim elemanlarının akademisyenlerden seçilmesi gerektiği,

Yorum ve önerilerinde bulunmuşlardır. Muhasebe eğitimin karışık ve zor olmasına yönelik yapmış oldukları olumsuz düşüncelere rağmen, öğrencilerin muhasebe mesleğinin iş hayatında istihdam olanaklarının fazla olduğunun bilincinde olduklarına dair yorumlarda görülmüştür.

Aynı şekilde 473 meslek mensubundan 78 tanesinde öneri ve yorumlar tespit edilmiştir ve birbirine yakın ifadeler altında aşağıdaki gibi sıralanmıştır.

Akademisyenlerin Öneri ve Yorumları;

Akademisyenlerin yorum ve önerileri sınıflandırılmadan belirtilmiştir.

- Öğretim elemanlarının donanımlı olması gerektiği, sadece teknolojiyi kullanarak eğitim vermenin tek başına yeterli olmadığı düşüncesindeyim. Öğrencinin de dersleri almaya hazır olması gerekir. Bizim en büyük problemimiz orta öğretimden gelen öğrencilerin yetersiz ve ilgisiz olmasıdır. Sınavsız geçiş ile gelen öğrenciler derse yeterince ilgi göstermiyorlar. Üniversitelerin piyasa ile yeterli işbirliği yapmadığını düşünüyorum.

- Muhasebe alanında eğitim almış, deneyimli öğretim elemanlarının yetersiz olmasından dolayı zaman zaman muhasebe derslerini alan dışı hocalarımız vermek zorunda kalmaktadır. Bu durum öğrencilerin yeterli bilgiyi alamamalarına neden olmaktadır. Aynı zamanda öğretim elemanlarının da ders yükünü artırması nedeni ile performanslarını olumsuz yönde etkilemektedir. Ayrıca muhasebe bölümü ve derslerini sevdirecek, zorluk derecesini azaltacak uygulamalar yapılmalıdır.

- Sadece teori değil, pratik ve yeterli donanıma sahip laboratuvar imkânları dâhilinde bilgisayarlı muhasebe öğretilmesi faydalı olur. Bunun yanında öğrenci sayısının her şubede daha az olması eğitim açısından daha faydalı olacaktır.

- Özellikle meslek eğitimi alanında öğrenim gören öğrenciler yeterli motivasyona sahip olmadıklarından nitelikli mezun öğrenci yetiştirilemiyor. Üniversite sayısının ve kontenjanlarının arttırılması sebebiyle az bir netle öğrenciler yükseköğretime başlayabiliyor. Bu da kabiliyeti bu alanlarda okumaya uygun olmayan öğrencilerin (niçin okuduğunu, mezun olunca ne yapacağını bilmeyen ve muhasebe eğitimi için gerekli bir analitik düşünceye sahip olmayan) bu okullarda yer almasına sebep oluyor.

- Öğrencilere bilgisayar laboratuvarında uygulamaya hakim ve mümkünse akademik unvanı da olan hocalar tarafından piyasa ile uyumlu ve güncel dersler verilmesi öğrencileri pratik hayata hazırlaması bakımından önemlidir.

- Ülkemizde birkaç öğretim kurumu dışında amaca uygun öğretim yapılmıyor. Kuramsal altyapı çok yetersiz. Muhasebenin yönetim bilgi sistemi ile ilişkisi kurulamıyor. Vergi ve ticaret hukuku muhasebe derslerinin temel noktası olmadığından bilgi eksikliğine sebep oluyor.

- Uygulamalar SMMM'lerle işbirliği doğrultusunda staj şeklinde zorunlu olmalıdır.

- Sanal muhasebe ofisi oluşturulmalıdır.

- Sadece teoride gerçekleşen derslere mutlaka uygulamalar da eklenmelidir.

- Muhasebe dersi sadece bir ders gibi geçirilmemeli ileride bir meslek olarak görülmelidir.

- Eğitim için üniversitelerde yeterli imkan sağlanmamaktadır.

Muhasebe Meslek Mensuplarının Öneri ve Yorumları;

Araştırmaya katılan 473 meslek mensubunun 98'i anket çalışmasında yer alan açık uçlu soruda eğitim sistemine yönelik görüşlerini açıkça belirtmiştir. Bu görüşler aşağıdaki gibi sınıflandırılarak ele alınmıştır.

-Uygulamaya yönelik çalışmalara ağırlık verilmeli,

-Üniversiteler bünyesinde muhasebe fakülteleri oluşturulmalı,

-Teori ve pratik arasındaki uyumsuzlukları çözen konular seçilmeli, muhasebe derslerinin piyasa uygulamaları ile karşılaştırılarak müfredat yeniden düzenlenmeli,

-Meslek okullarında, mesleki derslerin ağırlığı daha fazla olmalı,

-Eğitim kurumlarında muhasebe bürolarında kullanılan programlar anlatılmalı ve uygulama derslerinin sayısı fazlaştırılmalı,

-Üniversitelerde ezbere dayalı eğitim sistemi yerine analitik düşüncenin geliştirilmesi sağlanmalı,

-Üniversitelerdeki eğitim sisteminde meslek mensuplarına da yer verilmeli,

-Üniversitelerde muhasebe odaları simülasyonu olmalı,

-Muhasebe derslerindeki ilk sınavlarda kitapların açık olması gerektiği, eğitim sırasında muhasebe bürolarından da öğrencilerin yararlanabilmesi, pratikte işleyişi ve mesleğin zayıflıkların görülmesi sağlanmalı,

-Üniversiteler meslek odaları ile koordineli çalışmasının öğrencilerin mesleğe uyumu bakımından daha yararlı olacağı,

-Müfredat eğitiminin uygulamadan farklı olması nedeni ile mezun öğrencilerin iş başvurularında bilgi yetersizliğinden dolayı özgüven eksikliği yaşadıkları,

-Muhasebe mesleğinin etik ilke ve kuralları, mesleğin sorumlulukları ve etkileri öncelikli olarak öğrenciye verilmeli, finansal analiz dersleri ve belge düzenleneme evrak saklama, dosyalama ve bilgisayarlı uygulama üzerinde daha çok durulmalı,

-Muhasebe ders içerikleri ve müfredatı meslek mensupları ile ortak hazırlanmalı,

-Öğrencilerin stajyerlik süresi daha uzun olmalı,

-Muhasebe eğitiminde güncel vergi uygulamaları eğitim sürecinde yer almalı, ders müfredatlarının güncel mevzuata uygun olarak hazırlanması gerektiği,

-Dersler, ticari belgelerin öğrenciler tarafından düzenlenmesi ve düzenlenen belgelerin defterlere kayıtlanması esasına göre yapılmalı, en az teorik anlatım süresi kadar meslek mensupları tarafından uygulamalı eğitimlere de yer verilmeli,

-Üniversiteler ile meslek mensupları işbirliği içerisinde çalışmalı ve öğrencilere haftanın üç günü uygulama eğitimi verilmeli ya da eğitimlerinin son yılı tamamen uygulamalı staj eğitimi olmalı,

-Muhasebe alanında güncel bilgilerle ilgili uygulamaya yönelik seminer ve sempozyumlara ağırlık verilmeli,

-Yaşanılan ildeki muhasebe meslek mensuplarının hangi iş alanlarında yoğunlaştığının tespiti yapılarak, uygun paket programları ile eğitim sistemi kurulmalı,

-Bilgisayarlı muhasebe derslerinde birden fazla paket program kullanılmalı,

şeklinde yorum ve öneriler getirilmiştir.

Yapılan yorum ve öneriler bu araştırmada elde ettiğimiz bulgularla uyum içerisindedir. Karşılaşılan sorunların genel olarak elde edilen veriler ile örtüştüğü görülmektedir.

SONUÇ

Muhasebe mesleği dünyada olduğu gibi ülkemizde de tercih edilen bir meslek grubudur. Bu nedenle mesleğin gelişimine katkı sağlayacak muhasebe eğitime yönelik bir çok sempozyum küresel boyutta gerçekleşmektedir. Muhasebe bilim adamlarının ve meslek mensuplarının bir araya geldiği bu sempozyumlarda, muhasebe alanına yönelik tartışmaların yanında, farklı ülke uygulamaları hakkında da fikir ve öneriler de yer almaktadır. Özellikle muhasebe eğitiminde ülkeler arasındaki farklılıkların giderilmesi amacıyla IFAC kuruluşu tarafından oluşturulan IAESB Kurulu, belirli standartlar geliştirmiştir. Bu standartların uygulanabilmesi için ülkemizde de uyum çalışmaları devam etmektedir.

Ülkemizde yükseköğretim kurumlarında muhasebe eğitimi, ön lisans, lisans ve lisansüstü ders öğretim programlarında yer almaktadır. Ek 1, Ek 2 ve Ek 3'te yer alan bilgiler doğrultusunda ön lisans ve lisans düzeyinde üniversitelerin benzer derslere yer verdiği görülmektedir. Ancak yüksek lisans ve doktora düzeyinde ise muhasebe alanında ders çeşitliliğinin arttığı ve her üniversitede derslerin farklılaştığı tespit edilmiştir. Bu araştırmada, Gücenme ve Arsoy (2006) tarafından yapılan araştırmaya benzer sonuçlar ortaya çıkmış olup, lisansüstü eğitimdeki ders çeşitliliğinin lisans ve ön lisans programlarından ayrı ele alınması ve derslerin uzmanlık alanlarına yönelik standart bir çatı altında oluşturulması eğitim sistemindeki farklılıkları giderebilecektir.

Muhasebe eğitiminden beklentilerin tespiti için günümüze kadar birçok çalışma yapılmıştır. Yapılan bu araştırmayla birlikte son yıllarda daha da önem arz eden üniversitelerdeki muhasebe eğitiminin yapısının, öğrenciler, akademisyenler ve meslek mensuplarının bakış açılarıyla değerlendirilmesi üzerinde durulmuştur. Elde edilen sonuçların ülkemizde yapılmış diğer bilimsel araştırmalar ile benzer sonuçlar

doğurduğu görülmektedir. Bu araştırmanın bundan sonraki dönemlerde muhasebe eğitiminin gelişimine katkı sağlaması beklenmektedir.

Bu araştırma ile üniversitelerde fakülte ve meslek yüksekokullarında muhasebe ile ilgili öğrenim gören öğrencilerin ve muhasebe derslerini veren akademisyenlerin muhasebe eğitime yönelik görüşleri, öğrenciler için 4, akademisyenler için ise 5 alt boyutta incelenmiştir. Ayrıca bir diğer alan araştırması ise üniversitelerden bağımsız olarak muhasebe meslek mensuplarına yönelik yapılmış olup, muhasebe eğitimi hakkındaki görüşleri 4 alt boyutta ele alınmıştır.

Öğrenciler üzerinde yapılan araştırmada, katılımcı 984 öğrencinin demografik özelliklerine bakıldığında cinsiyet ve mezun olunan lise türüne göre katılımcıların dağılımı birbirine oldukça yakın çıkmıştır. Çalışmanın genel ders başarısı iyi olan öğrenciler üzerinde yapılması ve çoğunluğunun en az 4 ve üstünde muhasebe dersi almış olması ise doğru örneklem üzerinde çalışıldığını desteklemektedir. Ayrıca öğrencilerin %32,8'inin iş tecrübesinin bulunması araştırma açısından deneyimli olanlarında görüşlerinin alınarak, önemli veriler elde edilmesinde yararlı olmuştur.

Araştırmada, muhasebe eğitimi ders ve içeriklerine ilişkin ifadelere verilen cevaplar değerlendirildiğinde öğrencilerin derslerde yazı tahtası ve görsel araç kullanımını anlaşılır buldukları, kitap ve materyallerin yeterli olduğu ve ders içeriklerinin güncel mevzuata göre yenilendiği görüşlerine katıldıklarını belirtmişlerdir. Ancak verilen teorik derslerin yetersiz olması ve bilgisayar uygulamalarının yeterince yapılmamasından dolayı derslerin içerik olarak iş hayatına hazırlamadığı yönünde Otlu ve diğerleri (2012) tarafından yapılan çalışmaya paralel görüş bildirmişlerdir. Bu nedenle muhasebe eğitiminde üniversitelerde teorik dersler kadar bilgisayarlı uygulamalı dersler üzerinde de önemle durulması ve uygulama ders sayılarının artırılması gerektiği yönünde gelişmeler sağlanabilir.

Muhasebe derslerindeki başarısızlıklarında öğrencilerin dönem içerisinde almış oldukları ders sayısının fazla olduğuna yönelik ifadelere katılım yüksek görülmektedir. Dönem içerisinde yer alan ders saat ve sayılarının tekrardan gözden geçirilip gerekli düzeltmeler yapılabilir.

Bir diğerkonu ise öğretim elemanlarının derslerde tarafsız davranmadıkları ve derslerini monoton işledikleri yönündedir. Bu durum öğrencilerin eğitim sistemindeki motivasyonlarını olumsuz etkilediği söylenebilir.

Muhasebe eğitimi/bölümü kısmında yer alan ifadeye öğrencilerin %62,9'u gibi büyük bir çoğunluğu, uygulama derslerinin muhasebe meslek mensupları tarafından verilmesi gerektiğine olumlu yaklaşmaktadır. Ayrıca öğrenciler muhasebe eğitimini alıp mezun olduktan sonra muhasebe ile ilgili tam bilgiye sahip olmayacaklarını ve paket programlarının yeterli olmadığı görüşüne sahiptirler. Uygulama derslerinde meslek mensuplarından yararlanılması ve işbirliğine gidilmesi yönünde gerekli adımların atılması halinde eğitim sistemindeki bu boşluk giderilebilir.

Öğrencilerin meslek hakkındaki görüşlerini ele aldığımızda ise eğitim sistemindeki bu kadar olumsuzluğa rağmen, bu mesleğin çoğunluk tarafından güncel, kariyer grubu ve tercih edilen bir meslek olduğu görüşü hâkimdir. İstihdam olanakları ve gelecek planlamaları hakkında gerekli sempozyum ve tanıtım seminerleri ile öğrenciler daha ayrıntılı bilgilendirilerek desteklenebilir.

Öğrenciler arasında iş tecrübesi olanlar ve olmayanlar kıyaslandığında, iş tecrübesi olanların muhasebe eğitime ait görüş ve ifadelere daha olumlu yaklaştıkları görülmektedir. Bu durumda iş tecrübesi olanların konulara ve derslere hakim olmaları, muhasebe eğitiminden beklentilerinin karşılandığı sonucu çıkarılabilir.

Öğrencilerin mezun oldukları lise türleri, derslerdeki genel başarı ortalamaları ve eğitim süreci içerisinde almış oldukları toplam muhasebe ders sayıları dikkate alınarak elde edilen veriler analiz edilmiştir. Bu analiz sonucunda meslek lisesi mezunları düz lise ve diğer lise mezunlarına göre, orta ve üstünde ders başarı ortalamasına sahip olanlar düşük olanlara göre, almış oldukları ders sayısı 4 ve üstü olan öğrenciler, ders sayısı az (1-3 arasında ders alanlar) olanlara göre genel olarak ifadelere olumlu yönde katılmışlardır. Bu bulgular doğrultusunda muhasebe hakkında bilgi sahibi olmayanlar, derslerinde genel olarak başarısız olanlar ve muhasebede görmüş oldukları ders sayısı az olanların, muhasebe eğitimi hakkındaki

bilgi yetersizlikleri dikkate alınırsa alana ilgi duymamalarından dolayı olumsuz yönde görüş bildirdikleri söylenebilir.

Bir diğer araştırma ise akademisyenler üzerinde yapılmış olup, toplamda 48 akademisyenden elde edilen bulguların aşağıdaki şekilde değerlendirilmesi yapılmıştır.

Katılımcıların yarısı fakültelerde, yarısı ise meslek yüksekokullarında görev yapmakta ve çoğunluğu öğretim görevlisi olarak çalışmaktadır. Araştırmanın eğitim ortamı boyutunda yer alan ifadelerle ilgili görüşlerinde, öğrenci sayısının fazla olması, çalışma ortamında yeterli sayıda öğretim üyesinin bulunmaması ve bunun sonucu ortaya çıkan ders yükü fazlalıklarının yanında öğretim elemanlarının üzerinde idari işlerin yoğun olması, eğitimcinin ders performanslarının olumsuz olarak etkilendiği sonucu ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle muhasebe eğitim sisteminden daha çok eğitim ortamındaki fiziksel şartların iyileştirilmesine yönelik çalışmalar yapılmalıdır.

Akademisyenler, meslek mensupları ile ortak olarak, ders müfredatı, uygulama dersleri, seminerler gibi konuların hazırlanmasında işbirliğinin sağlanması gerektiği görüşlerine katılmaktadırlar. Birlikteliğin sağlanabilmesi için meslek odaları ile üniversitelerin işbirliği içerisinde çalışması gereklidir.

Anlatım tekniklerinde Meslek Yüksekokullarında görev yapan öğretim elemanlarının fikirlerinin fakülte çalışanlarına göre farklılaştığı ortaya çıkmıştır. Meslek Yüksekokullarında daha çok ara eleman yetiştirmek üzere eğitim verildiğinden uygulamaya yönelik çalışmalar daha ağırlıklıdır. Bu nedenle Meslek Yüksekokulu öğretim elemanları, fakültedeki meslektaşlarına göre daha fazla uygulama alanları üzerinde durmaktadır.

Akademisyenlerin unvanları arasında öğretim görevlisi ve araştırma görevlilerinin meslek mensupları hakkındaki görüşlerine profesörlerin katılmadıkları tespit edilmiştir. Akademik unvanlar ilerledikçe akademisyenlerin meslek mensuplarının görüşlerine daha az önem verdiği görülmektedir. Bu durum akademisyenlerin kariyerlerinde ilerledikçe kendi mesleki tecrübelerini edinmelerinden kaynaklanıyor olabilir.

Üçüncü alan araştırması meslek mensupları üzerinde uygulanmıştır. Araştırmada 473 mensuptan elde edilen bulgular aşağıdaki şekilde değerlendirilmiştir.

Meslek mensuplarının çoğunluğunun Zirve (%34), Orka (%16,7) veya Luca (%15,2) programlarını kullandıkları, akademisyenlerin ise Eta (%28) ve Luca (%28) programlarını eğitim sisteminde uyguladıkları görülmektedir. Meslek mensuplarının %53,3'ü muhasebe eğitiminde yer alan paket programların, piyasada kullanılan paket programlara uygun olmadığı yönünde görüş bildirmişlerdir. Bu sonuç doğrultusunda meslek mensuplarının piyasada kullandıkları programlar ile uyumlu paket programlarının eğitim sisteminde yer alması gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Meslek mensupları öğrencilerin okulda edindikleri bilgiler ile meslek hayatında defter, çek, bono ve diğer ticari belgeleri düzenleyemediklerine, eğitim dönemindeki staj süresinin kısa olduğuna, müfredatın iş hayatındaki uygulamalar ile örtüşmediğine, eğitimin güncel verilerle uyumlu olmadığına yönelik ifadelerde bulundukları görülmektedir. Bu durumun düzeltilebilmesi için meslek mensup görüşlerinin dikkate alınması, uygulama derslerinin meslek mensupları tarafından verilmesinin daha uygun olacağı hususu ortaya çıkmaktadır.

Cinsiyete göre yapılan analiz sonuçlarında meslek mensuplarının muhasebe eğitiminde yer alan paket programlar hakkındaki ifadelerde görüş ayrılığı olduğu sonucu çıkmıştır. Bayan mensuplar, erkek mensuplara göre eğitim sistemlerinde yer alan paket programları üzerinde okul eğitimiyle öğrencilerin işlem yapabileceği konusuna daha olumlu yaklaşmaktadır.

Meslek mensuplarının lise, ön lisans, lisans ve lisansüstü eğitim durumlarına göre muhasebe eğitimine bakış açılarında farklılıklar tespit edilmiştir. Lise ve ön lisans mezunu meslek mensupları belge ve kayıt düzenleme, staj ve öğretim uygulamaları için akademik bir kariyerin şart olmadığı görüşüne sahiptirler.

Meslek mensuplarının tecrübelerine göre ise paket program kullanabilme, staj ve öğretim uygulamaları boyutuna mesleki deneyimi olanlar, yeni başlayanlara göre daha olumsuz yaklaştığı verisi elde edilmiştir. Tecrübesi olanlar, muhasebe bürolarında uygulanan programların eğitim sıralarında yeterli olamayacağı,

öğrenmenin uygulamalı olarak yapılması gerektiği görüşündedirler. Muhasebe meslek mensuplarının yaşlarına göre muhasebe eğitiminin belge ve kayıt düzenleme, staj ve öğretim uygulamaları boyutlarına ilişkin ifadelerinde farklılıklar tespit edilmiştir. Orta yaş üstü grubun, gençlere göre daha çok usta çırak ilişkisine önem verdiği ve mesleğin gelişimine daha çok katkı sağlayabileceği sonucuna varılabilir.

Araştırmanın ana amacı akademisyen, öğrenci ve meslek mensuplarının muhasebe eğitiminin etkinliği hakkında ortak bir paydada görüşlerini birleştirerek karşılaştırmaktır. Bu nedenle son olarak her üç araştırmadan elde edilen ortak bilgiler aşağıdaki şekilde değerlendirilmiştir.

Akademisyen ve öğrencilerin ders içeriği, teorik eğitim, sınav, görsel araçlar ve yazı tahtasına ait ifadelerinin tamamında anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir.

Öğrenciler, akademisyenlerin aksine, klasik sınavlarda zorluk çekmelerinden dolayı test sınavlarının başarıyı ölçebileceği konusuna olumlu yaklaşmaktadır.

Akademisyenler ise öğrencilere göre muhasebe eğitiminde müfredatın oluşturulması ve müfredat içeriğine uygun olarak derslerin işlenmesi, eğitimlerin yazı tahtası ve görsel araçlarla daha anlaşılır olduğu görüşündedirler. Öğrencilerin derslere olan aktif katılımının sağlanması, materyaller ve ödev uygulamalarının artırılması, dersliklerdeki sınıf mevcutlarının şubelere ayrılması ile öğrencilerin klasik sınavlarda olan başarılarının artırılması sağlanabilir.

Akademisyen ve meslek mensuplarının, öğrencilerin ön muhasebe tutabilme yetenekleri, güncel mevzuata hakim olmaları yönündeki fikirlerinde görüş ayrılıkları olduğu verilerden tespit edilmiştir. Akademisyenler verdikleri eğitim sonucunda öğrencilerin bu konularda yeterli oldukları görüşüne sahiptirler. Ancak meslek mensupları bir diğer konu olan mentorla eğitim konusunda meslek mensuplarının eğitim vermesi gerekliliği üzerinde akademisyenlere göre daha olumlu görüşler ortaya koymuşlardır. Akademisyenlerin bakış açısıyla muhasebe eğitimi her ne kadar üniversitelerde yeterli düzeyde verilse de, meslek mensuplarınca uygulamada öğrencilerin yetersiz olduğu sonucuna varılmaktadır. Uygulama alanında meslek odaları ile ortak çalışma yoluna gidilerek teorik eğitimin desteklenmesi sağlanabilir.

Muhasebe eğitiminde ders içeriklerinin güncel mevzuata uygunluğu, öğrencilerin belge düzenleyebilmeleri ve bilgisayarlı paket programlarının kullanılabilirliği konusunda akademisyenler ve öğrenciler, meslek mensupları kadar uygulama içerisinde olmadıklarından muhasebe eğitimini bu konularda yeterli buldukları sonucu çıkmıştır. Bu konuda önemli olan meslek mensuplarının beklentilerinin de dikkate alınmasıdır.

ÖNERİLER

Araştırmanın sonucunda öğrenci, akademisyen ve meslek mensuplarının muhasebe eğitime bakış açıları değerlendirildiğinde araştırma sonucunda aşağıdaki öneriler getirilmiştir.

-Fakülte ve MYO’larda sanal muhasebe ofisleri oluşturulmalı ve bu konuda meslek mensupları ile ortak bir çalışma yürütülmelidir.

-Fakültelerde öğrencilere staj zorunluluğu getirilerek ve MYO’larda öğrenim görenlerin staj sürelerinin uzatılarak, öğretim elemanlarının denetimi ile iş deneyimi kazandırılmalıdır.

-Fakülte ve MYO’larda öğretim elemanlarının ilgi odaklarının öğrenci olabilmesi için üzerlerindeki idari iş yüklerinin ve ders saatlerinin azaltılması, akademik yönlerinin gelişimine katkı sağlayacak fiziki iş ortamı sağlanmalıdır.

-Öğrenciler ve öğretim elemanları açısından dersin sorunsuz işlenebilmesi için, bulundukları eğitim ortamlarının iyileştirilmesi, bilgisayar uygulama alanlarının artırılması, teknolojik materyallerinin kullanımının sağlanması, dersliklerin fiziki koşullarının ders işleyişine uygun hale getirilmesi gerekmektedir.

-Öğrencilerin üniversiteye adım atacakları ilk gün oryantasyon eğitimi verilerek bölüm ve program hakkında bilgi edinmeleri sağlanmalıdır.

-Öğrenci sayılarının azaltılması için dersliklerin şubelere ayrılması yoluyla öğrencilerin aktif derse katılımı sağlanabilir, böylelikle öğretim elemanları monotonluktan kurtulup, her öğrenciye ulaşması sağlanmalıdır.

-Ders içerikleri ve müfredatlar oluşturulurken meslek mensuplarının fikirleri alınarak muhasebe dersleri daha güncel hale getirilmelidir.

-Fakülte ve MYO’larda muhasebe bürolarında kullanılan paket programlarına uygun programlar öğretilmelidir.

-Üniversiteler ve meslek odaları işbirliği yoluna giderek, sektör ihtiyaçlarına cevap verebilecek uygun eğitim sistemi kurulmalıdır.

-Meslek odaları ve diğer ilgili kuruluşlarla birlikte seminer ve sempozyumlar düzenlenip, öğrencilerin muhasebe mesleği hakkında bilgi sahibi olmaları sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

- AÇIKGÖZ, K. (1992). İşbirlikli Öğrenme: Kuram, Araştırma, Uygulama. Malatya: Uğurel Matbaası.
- AKARSU, B. (1975). Felsefe Terimleri Sözlüğü. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- AKBULUT, H., Aksakaloğlu, H. ve Pekkaya, M. (2014). Meslek Mensuplarının Bakış Açısıyla Ticaret Meslek Liselerindeki Muhasebe Eğitimi: Bursa İli Üzerine Bir Uygulama. Muhasebe ve Finansman Dergisi. 62, 73-91.
- AKDOĞAN, N., ve Aydın, H. (1987). Muhasebe Teorileri Kitabı..Gazi Üniversitesi Yayınları.
- AKGÜN, A. İ. (2012). Muhasebede Küreselleşmenin Finansal Raporlama Standartlarına Etkisi, C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi.13(1), 43-60
- AKYOL, M. (2013) Erişim Tarihi, 17 Ocak 2017, <https://mustafaakyoldotme.wordpress.com/tag/kavram-haritasi/>
- ALKAN, G. (2015). İşletmelerin Önlisans Muhasebe Eğitiminden Beklentileri: İzmir’de Bir Araştırma. Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi. 17 (1), 137-158
- ALKAN, C., Kurt, M. (2003). Özel Öğretim Yöntemleri. Disiplinlerin Öğretim Teknolojisi. Ankara Anı Yayıncılık.
- ANKARA SMMM ODASI (ASMMMO). (2014). Erişim Tarihi: 27 Ağustos 2016, <http://www.asmmmo.org.tr/Files/Broadcasts/Documents/YN93StajyerElKita bi.pdf>

- ARIKAN, Y. (2009). 3568 Sayılı Kanun ve Yönetmelikler Meslek Mevzuatı. İstanbul: İSMMM MO Mevzuat Serisi(1).
- ARSOY, A. ve Gücenme, Ü. P. (2006). Türkiye’de Cumhuriyet Döneminde Muhasebe Eğitimi. Mali Çözüm Dergisi Özel Sayı. İstanbul: İSMMMO Yayını.
- ARSOY, A. P., Bora, T. Ve Selimoğlu, S. (2014). Muhasebe Eğitimindeki Bilgi, Beceri Ve Eğitim Tekniklerinin Gerekliklerine İlişkin Beklentiler: Türkiye’deki Akademisyenlere Ve Meslek Mensuplarına Yönelik Bir Araştırma. Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, Cilt 10, Sayı 23,121-136.
- ATAMAN, Ü. (2009). Muhasebede Dönem Sonu İşlemleri Genel Muhasebe. İstanbul: Türkmen Kitabevi Yayınları.
- ATMACA, M., Çelenk, H. ve Horasan, E. (2010). Marmara Üniversitesi’nde Muhasebe Eğitimi Alan Öğrencilerin Muhasebe Alanına Bakış Açılarının Değerlendirilmesine Yönelik Bir Araştırma. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. (1), 159-171.
- AVDER, E. (2007). Geçmişten Günümüze Muhasebe Mesleği. Erişim Tarihi: 23 Temmuz 2016, <http://www.muhasebetr.com/yazarlarimiz/erdogan/008/>
- AY, M. (2011). Öğrencilerin Muhasebe Derslerinde Yaşadıkları Anlama Zorlukları ve Nedenleri Üzerine Bir Araştırma. Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi. 31, 263-277.
- AYBOĞA, H. (2003). Globalleşme Sürecinde Ülkemize Muhasebe Mesleği ve Meslek Mensuplarının Eğitimi. T.C. Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi. 18(1).
- AYBOĞA, H. (2002). Globalleşme Sürecinde Muhasebe Alanındaki Gelişmelere Ülkemizin Uyumu. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 5(8), 39-55.
- AYDEMİR, O. ve Erkan, M. (2011). Merdiven Kayıt Yöntemi ve Günümüz Muhasebe Sistem. Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi. (1)

- AYSAN, M. (1996). Türkiye'de Muhasebe Mesleğinin Gelişimi. Mali Çözüm Dergisi. (37).
- BAĞIMSIZ DENETİM DERNEĞİ (BDD), (2017), Erişim Tarihi 25.02.2017, <http://www.bdd.org.tr/default.asp?PG=TRHAK>
- BALL, R. J., Brown. P. (1968). An Empirical Evaluation of Accounting Income Numbers. Journal of Accounting Research, 6, 159-178.
- BALL, R., Watts, R. (1972). Some Time Series Properties of Accounting Income. Journal of Finance, 663-682.
- BALCI, A. (1998). Yüksek Öğretimde Toplam Kalite Yönetimi Ölçeği. Kuram Ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, 15(15), 319-334.
- BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ. (2017). Erişim Tarihi: 15 Ocak 2017, http://moodle.baskent.edu.tr/pluginfile.php/472/mod_resource/content/0/ders_notlari/Egitim_Teknolojilerinde_Temel_Kavramlar_-_Ders_Notu.pdf
- BEAVER, W. H. (1968). The Information Content of Annual Earnings Announcements. Empirical Research in Accounting: Selected Studies 1968, Supplement to vol.6 of Journal of Accounting Researchs, 67-92.
- BEAVER, W. H. (1973). What Should Be the FASB's Objectives? . Journal of Accountancy, 49-56.
- BECK, U. (2000). "What is Globalization" . K. Bülbül .(Der. ve Çev.). Küreselleşme Temel Metinler. Ankara: Orion Yayıncılık.
- BELKAOUİ, A.R.(1993). Accounting Theory, Academic Press, UK.
- BENSTON, G. J. (1967). Published Corporate Accounting Data and Stock Prices", Supplement to Journal of Accounting Research, Vol. 5, 22- 54.
- BENSTON, G. J.(1973). Required Disclosure and the Stock Market: An Evaluation of the Securities Exchange Act of 1934. American Economic Review, 132-155.

- BİLEN, A. (2008)., Türkiye’de Muhasebe Mesleğinin Gelişimi ve Meslek Mensuplarının İş Tatmini Üzerine Bir Araştırma. Gazi yayınevi, Ankara.
- BULDAN MESLEK YÜKSEKOKULU. (2016). Erişim Tarihi:16 Kasım 2016, <http://www.pau.edu.tr/buldanmyo/tr/sayfa/istihdam-olanaklari-3>
- BÜYÜKKARAGÖZ, S. S. ve Çivi, C. (1999). Genel Öğretim Metotları Öğretimde Planlama Uygulama. İstanbul: Beta Yayınları.
- CAFOĞLU, Z. (1996). Eğitimde Toplam Kalite Yönetimi. İstanbul: Avni Akyol Ümit Kültür ve Eğitim Vakfı.
- CAN, A. V., Demirci, Ş. D. (2016). Uluslararası Muhasebe Eğitim Standardı 2 Muhasebe Eğitim Programlarının İçeriğine Uyum: Sakarya Üniversitesi Örneği. Uluslararası Yönetim İktisat Ve İşletme Dergisi, 30, 319-338.
- CAN, A. V., ve Esen, S. (2010). Osmanlı Muhasebe Sistemi ve 1530 Yılına İlişkin Yapılan Kayıtların Işığında. Bir Osmanlı Livası: Prizren, 2.
- CEMALCILAR, Ö., Benligiray, Y., Sürmeli F. (2009)., Genel Muhasebe, Açıköğretim Fakültesi Yayını, Eskişehir
- CHAFFEE, E. E. ve Sherr L. A. (1992). Transforming Postsecondary Education. Eric Digest. Ed350972.
- ÇALDAĞ, Y. ve Ayanoğlu, Y. (2011). Genel Muhasebe. Ankara: Gazi Kitabevi Yayınları.
- ÇANKAYA, F. ve Dinç, E. (2009). Powerpoint ve Klasik Usulde Muhasebe Eğitimi Alan Öğrenciler Arasındaki Farklılıkların Tespiti: Karadeniz Teknik Üniversitesinde Bir Araştırma. Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. (17), 1, 28 – 52.
- ÇELENK, H., Atmaca, M., ve Horasan, E. (2010). Marmara Üniversitesi’nde Muhasebe Eğitimi Alan Öğrencilerin Muhasebe Alanına Bakış Açılarının Değerlendirilmesine Yönelik Bir Araştırma. Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi, C.9, s33, 159-171.

- ÇİFTÇİ İ. ve SUCUOĞLU B. (2004). Bilişsel Süreç Yaklaşımıyla Sosyal Beceri Öğretimi, Ankara: Kök Yayıncılık.
- ÇUBUKÇU, S. (2012). Uluslararası Muhasebe Eğitimi Standartları Komitesi Düzenlemeleri Çerçevesinde Etik Eğitimine İlişkin Durum Analizi. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt.12 Sayı.1,103-116.
- ÇÜRÜK, T. ve Doğan, Z. (2001). Muhasebe Eğitiminin İşletmelerin Taleplerini Karşılama Düzeyi: Türkiye Örneği. ODTÜ Gelişme Dergisi. 28(3-4), 281-310.
- ÇÜRÜK, T., ve Doğan, Z. (2002). Muhasebe Ders ve İçeriklerinin Verilme Düzeyleri Konusunda İşletmelerin Üniversitelerden Taleplerinin Tespitine İlişkin Bir Araştırma. Dokuz Eylül Üniversitesi İİBF Dergisi, 17(1), 107-126.
- DAĞDEVİREN, i. E., Mirza, Ş., & Dağdeviren, F. (2016). Muhasebe Programının Öğrenci Perspektifinden Değerlendirilmesine Yönelik Uşak Üniversitesinde Bir Araştırma. Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, 30, 491-505.
- DEMİNG, W.E. (1993) The New Economics for Industry, Government, Education, Cambridge, Mass: MIT.
- DEMİR, M. ve Çam, M. (2006). Muhasebe Bölümü Öğrencilerinin Muhasebe Öğreniminde Başarılarını Olumsuz Etkileyen Faktörlere İlişkin Bir Araştırma. Muhasebe ve Finansman Dergisi. (32), 160-169.
- DEMİR, M. (2013). Muhasebe Dersinde Öğretilen Konuların/Yöntemlerin Uygulamada Tercih Edilme Düzeyi: Sivas İlinde Bir Araştırma. Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi. (25), 173-200.
- DİNÇER, Ö. ve Fidan, Y. (2016). İşletme Yönetimine Giriş. İstanbul: Alfa Yayınları.
- EKODIALOG. (2016), Erişim Tarihi: 21 Aralık 2016, <http://www.ekodialog.com/Turkiye-iktisat-tarihi/ulusal-ekonomiye-gecis-onemi.html>

- ELEREN, A. ve Kayahan, C.(2007). Muhasebe Eğitiminin Öğrenci Bakış Açısıyla Değerlendirilmesi ve Afyon Kocatepe Üniversitesi Meslek Yüksekokullarında Bir Araştırma. Muhasebe ve Denetime Bakış, Sayı 23 (Eylül) : 47-64.
- ELMACI, O., Poyraz, K., Çalık, A. G. M. (2015). Yüksek Öğretimde (Meslek Yüksekokullarında) Kalite Güvence Sisteminin Oluşturulmasına Yönelik Bir Değerlendirme Format Önerisi. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 1(1).
- ERBAŞ, A, Kolak, F. (2015). Toplam Kalite Yönetiminin Muhasebe Eğitimine Uygulanması. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (23).
- ERDEM, Ş. (2012). Erişim Tarihi 13 Temmuz 2016, <http://www.yenimakale.com/muhasebe-standardinin-turkiyedeki-gelisimi.html>
- EROĞLU, N. (2007). Atatürk Dönemi İktisat Politikaları (1923-1938). Marmara Üniversitesi İİBF Dergisi. 63-73.
- EROL, M. ve Erkan G. (2008). Lisans Düzeyinde Muhasebe Eğitimi Alan Öğrencilerin Başarılarını Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesine Yönelik Biga İktisadi ve İdari Birimler Fakültesinde Bir Araştırma. KMU İİBF Dergisi Yıl:10 Sayı:14.
- FİDAN, M. E. (2012). Üniversitelerde Muhasebe Dersini Powerpoint Sunumu ve Klasik Yöntem İle Alan Öğrenciler Arasındaki Farklılıklar: Bilecik Üniversitesi Örneği. Journal of Yasar University. 25(7), 4281-4306.
- FORNELL, C. (1992). A National Customer Satisfaction Barometer: The Swedish Experience. The Journal Of Marketing, 6-21.
- GAGNON. J. M. (1967). Purchase Versus Pooling of Interests: The Search for a Predictor. Empirical Research in Accounting: Selected Studies, Supplement to Journal of Accounting Research, Vol.5, 187-204.

- GAGNON, J. M. (1971). The Purchase_Pooling Choice: Some Empirircal Evidence. Journal of Accounting Research, Vol.9, 52-64.
- GARVİN, D.A. (1988) Managing Quality: The Strategic and Competitive Edge, New York: The Free Press.
- GAZİ ÜNİVERSİTESİ. (2017). Erişim Tarihi 15 Temmuz 2017, <http://w3.gazi.edu.tr/~burak/U4.pdf>
- GELİR İDARESİ BAŞKANLIĞI (GİB). (2016). Erişim Tarihi: 23 Temmuz 2016, <http://www.gib.gov.tr/kanun-madde-goruntule>
- GENÇTÜRK, M. (2006). Alınan Eğitimin Meslek Yaşamındaki Yeterlilik Düzeyinin İşletmelerin Muhasebe-Finans Bölümünde Çalışanlar Üzerinde Tespitine Yönelik Bir Alan Çalışması: Isparta, Burdur, Denizli ve Antalya Organize Sanayi Bölgeleri Örneği. Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. 12(2), 55-82.
- GENÇTÜRK, M. (2007). Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Mezun Oldukları Lise Türünün ve Öğretim Şeklinin Muhasebe-Finans Derslerindeki Başarıya Etkisi. Muhasebe ve Finansman Dergisi. (35), 178-184.
- GENÇTÜRK, M., Bağcı, Y. (2005)., Meslek Yüksekokulları ve Öğretim Elemanı Profili. 3. Ulusal Meslek Yüksekokulları Sempozyumu, Eylül: 2005:22-31.
- GORDON, M. J., Horowitz. B., Meyers. P. (1966). Accounting Measurements and Normal Growth of the Firm. Research in Accounting Measurements.
- GOWİN, D. B. ve Novak, J. D. (1984). Learning How to Learn. New York: Cambridge University Press.
- GÖKÇEN, G. (1998). Uygulamacıların Muhasebe Eğitiminden Beklentileri. Marmara Üniversitesi Muhasebe Araştırma Merkezi Muhasebe-Finansman Dergisi. (9).

- GÖKTEN, P. O. (2013). Pozitif Muhasebe Teorisi ve Muhasebe Politikalarının Seçimine İlişkin Ampirik Bir Çalışma. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi: Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- GÜCENME G. Ü., Arsoy A. P. (2006). Accounting Education in the History of Turkish Republic. Mali Çözüm Dergisi, ss.74-93.
- GÜÇLÜ, Faruk, (2004). Muhasebe Eğitimi Açısından Meslek Yüksek Okulları Hacettepe Üniversitesi Ankara Meslek Yüksek Okulu Deneyimi (Bildiri 11). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sürekli Yayınları.
- GÜNEY, A. (2003). Finansal Muhasebe Eğitiminin Yüksek Öğretimde Programlanması ve Ders İçeriklerinin Oluşturulması. Doktora Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- GÜRAN, T. (1989). Tanzimat Döneminde Osmanlı Maliyesi, Bütçeler ve Hazine Hesapları (1841-1861). Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- GÜRAN, Y. (2007). Tümdengelim (Deduction) İle Tümevarım (Induction). Erişim tarihi: 01/03/2016. <http://www.yalcinguran.com/2007/07/tumdengelim-deduction-ile-tumevarim-induction/>
- GÜVEMLİ, O. (1998). Türk Devletleri Muhasebe Tarihi, Cilt 2, 1. Baskı, İstanbul
- GÜVEMLİ, O. (2000). Türk Devletleri Muhasebe Tarihi: Osmanlı İmparatorluğu'na Kadar (1.Cilt). İstanbul: İstanbul Y.M.M. Odası Yayını.
- GÜVEMLİ, O. (2001). Türk Devletleri Muhasebe Tarihi, Cumhuriyet Dönemi, XX. Yüzyıl. İstanbul Yayınevi.
- GÜVEMLİ, O. ve Güvemli, B. (2007). The Birth and Development of an Accounting Method in the Middle East , Paper, The Fifth Accounting History International Comference, August 9-11,2007, Banff, Canada.
- GÜVEMLİ, O. (2017). Yüksek Ticaretliler Derneği 80 Yaşında (1936-2016). Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi (MUFTAV) , Ocak(12) . 264-267.<http://muftav.org/images/makale/yuksekticaretliler.pdf>

- GÜVEMLİ, O. ve Aslan, Ü. (2009). Muhasebe ve Finansman Öğretim Üyeleri Kendi Branşlarının Tarihi İle Meşgul Olmalılar mı? Muhasebe ve Finansman Dergisi Sayı:41 Sayfa:30-41.
- GÜVEMLİ, O. ve Güvemli, B. (2006). Osmanlı İmparatorluğu'ndan Cumhuriyete Muhasebe Düşüncesinin Gelişimi. Mali Çözüm Dergisi. (76), 42-57.
- GÜVEMLİ, O., Aytulun, A., & Şişman, B. (2013). Türkiye'de Muhasebe Mesleğinin Gelişmesi ve İlk Meslek Örgütlenmesi: Türkiye Muhasebe Uzmanları Derneği-1942. Accounting & Financial History Research Journal, (4). 1-26.
- HARVEY, L., and Green, D. (1993). Defining quality. Assessment and evaluation in higher education, 18 (1), 9-34.
- HACIOSMANOĞLU, M. Ç. (2001). Yeni Bir Bin Yıla ve Yüz Yıla Başlarken Muhasebe ve Vergi Sistemlerine Eleştirel Bir Bakış. Vergi Dünyası Dergisi. (237).
- HENARD, F. (2010). Learning Our Lesson Review of Quality Teaching İn Higher Education, OECD Publications.
- HENDRİKSEN, E. (1977). Accounting Theory, Third Edition, Richard D. Irwin, Inc., USA.
- INTERNATIONAL FEDERATION OF ACCOUNTANTS (IFAC). (2016).,Erişim Tarihi:14.04.2016 www.ifac.org
- INTERNATIONAL FEDERATION OF ACCOUNTANTS (IFAC) ,(2011). IES 1, Entry Requirements to Professional Accounting Education. Exposure Draft June 2011.
- İMANOVA, S. (2006). Eğitimde Toplam Kalite Yönetimi. Journal of Qafqaz University. 18, 126-133.
- JAMES, P. (1996). Total Quality Management: An Introductory Text. Prentice Hall, London.

- JEANJEAN, T., Ramirez. C. (2009). Back to the Origins of Positive Theories: A Contribution to an Analysis of Paradigm Changes in Accounting Research. *Accounting in Europe*, Vol. 6, 107-126.
- JENSEN, C. M. (1976). Reflections on the State of Accounting Research and the Regulation of Accounting. *Stanford Lectures in Accounting*, Graduate School of Business, Stanford University, California, 1-26.
- JIRI, Y. (1967). *The Foundations of Accounting Measurement : A Mathematical, Economic, and Behavioral Inquiry*, Prentice-Hall, Inc.
- JONES, S. (2003) ‘Measuring The Quality Of Higher Education: Linking Teaching Quality Measures At The Delivery Level To Administrative Measures At The University Level’, *Quality In Higher Education*, 9(3): 223–9.
- KABİR, Md Humayun (2010). Positive Accounting Theory and Science, *Journal of Centrum Cathedra: The Business and Economics Research Journal*, Volume 3, Issue 2, 136-149.
- KALAYCI, Ş. ve Tekin, Ö. (2008). Küreselleşme, Ekonomik ve Mesleki Gelişmeler Işığında Muhasebe-Mesleğine Meslek Mensuplarının Bakışı: Batı Akdeniz Bölgesi Araştırması. *World of Accounting Science*. 10(4).
- KAMU GÖZETİM KURUMU (KGK),(2017), Erişim Tarihi 25.02.2017, <http://www.kgk.gov.tr/>
- KAYA, N. O. (2003). Fen Eğitiminde Kavram Haritaları. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. (13), 70-79.
- KARAAĞAÇLI, M. (2002). *Mesleki Eğitim ve Teknoloji Eğitiminde Özel Öğretim Yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayınları.
- KEMERTAŞ, İ. (1997). *Uygulamalı Genel Öğretim Yöntemleri*. İstanbul: Birsan Yayınevi.

- KOCAMAZ, H. (2012). Uluslararası Muhasebe Standartlarının Dünyada ve Türkiye’de Oluşum ve Gelişim Süreci. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, (2), 105-120.
- KORUKOĞLU, A. (1998). İşletmelerde Muhasebe Eğitimi ve Üniversitelerle İşbirliği. Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 13(11), 13-24.
- KUTLU, H. A. (2010). Muhasebe Eğitiminin, Nitelikli İşgücü Yetiştirme Açısından Değerlendirilmesi. Muhasebe ve Finansman Dergisi,(46), 232-246.
- KUTLUK, F., Ağyar, E., Angay, D. A., ve Terzioğlu, M. (2011). Öğrencilerin Muhasebe Öğretim Elemanlarından Beklentileri Üzerine Bir Araştırma. Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi. 13(2), 77-98.
- KÜÇÜKSAVAŞ, N. (2001). Genel Muhasebe İlkeler ve Uygulanması Tek Düzen Muhasebe Sistemi Uygulamaları. İstanbul: Beta Yayınları.
- MARSHALL, P. D.,Smith, K. J., Dombrowski, R. F., Garner, R. M. (2012). Accounting Faculty Perceptions Of The İnfluence Of Educational And Work Experiences On Their Performance As Educators. The Accounting Educators' Journal, 22.p.73-91.
- MCDONALD, D. L.(1972). Comparative Accounting Theory . Reding: Ma, Addison-Wesley.
- MENGÜLEREK, İ. (2010). İstanbul Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası (İSMMMO) Muhasebe Mesleğinin Yapı Taşı. Türk Kütüphaneciliği, 24(1), 147-157.
- MALİ MÜŞAVİRLER MUHASEBECİLER BİRLİĞİ (MMMB), (2017). Erişim Tarihi 25.02.2017, <http://www.mmb.org.tr/AboutUs/8/Tuzuk.aspx>
- NAİR, C. S., Webster, L., ve Mertova, P. (Eds.). (2010). Leadership And Management Of Quality İn Higher Education. Elsevier.

- NEWTON, J. (2002). "Views From Below: Academics Coping With Quality", Quality in Higher Education. 8(1): 39–62.
- OCAK, G. (2008). Öğretim İlke ve Yöntemleri. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- OĞUZKAN, F. (1974). Eğitim Terimleri Sözlüğü. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- ORHANER, E. ve Tunç A. (2003). Ticaret ve Turizm Eğitiminde Özel Öğretim Yöntemler (2. Baskı). Ankara: Gazi Kitabevi.
- ORTAR, M. (2017). Erişim Tarihi:25.03.2017, <http://mustafaotrar.net/istatistik/dagilimlarin-normalligi-ve-normalligin-test-edilmesi/>
- OTLU, F., Durmuş, A. F. ve Solak, B. (2012). Meslek Yüksekokulları Muhasebe ve Vergi Bölümlerindeki Muhasebe Eğitimi ve Bölümün Geleceği Hakkında Bir Araştırma: Malatya Meslek Yüksekokulu Uygulaması. Muhasebe ve Finansman Dergisi, 55, 35-50.
- OZANKAYA, Ö. (1975). Toplum Bilimleri Sözlüğü. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- ÖRTEN, R. (2006). 11. Dünya Muhasebe Tarihçileri Kongresinin Değerlendirilmesi. Muhasebe ve Finansman Dergisi. (32).
- ÖRTEN, R. (2006). Uluslararası ve Ulusal Muhasebe Kongre, Konferans ve Sempozyumlarında Türkiye. Mali Çözüm Dergisi. (76).
- ÖZÇELİK, D. A. (2010). Eğitim Programları ve Öğretim. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- ÖZÇELİK, Ö., Tuncer, G. (2007). Atatürk Dönemi Ekonomi Politikaları. Sosyal Bilimler Dergisi, 253-266.
- ÖZDAMAR, K. (2004). Paket Programlar İle İstatistiksel Veri Analizi. Eskişehir: Kaan Kitabevi.

- ÖZDAŞ, A. (Ed.), (1998). Matematik Öğretimi. Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Yayınları. 59-75.
- ÖZDEMİR, S. (1996). Eğitimde Toplam Kalite Yönetimi. Verimlilik Dergisi. 217.
- ÖZDEMİR, S. (2010). Ön lisans Muhasebe Öğrencilerinin Kariyer Planlamasını Etkileyen Unsurlar Ege Bölgesinde Bir Araştırma. Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi. (2).
- ÖZEL, S., (2002). Atatürk Dönemi Türkiye Ekonomisi. Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları, 235-248.
- ÖZOKÇU, O. (2008). Birlikte Eğitim Ortamlarındaki Zihin Engelli Öğrencilere Sosyal Becerilerin Kazandırılmasında Doğrudan Öğretim Yönteminin Etkililiğinin İncelenmesi. Doktora Tezi. Ankara: AÜ. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- PARASIZ, İlker. (1998), Türkiye Ekonomisi, 1923'den Günümüze İktisat ve İstikrar Politikaları, Ezgi Kitabevi Yayınları, Bursa
- RESMÎ GAZETE. (2016). Erişim Tarihi: 13 Ocak 2017, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/04/20160420-16.htm>
- RESMÎ GAZETE. (2016). Erişim Tarihi: 21 Ocak 2017, http://www.yok.gov.tr/documents/10279/23688337/lisansustu_egitim_ve_ogretim_y%C3%B6netmeliği.pdf/8451c3e1-7975-40f1-bc81-3ca01cb288c8
- ROBLEDÓ, M. A. (2001). Measuring and Managing Service Quality: Integrating Customer Expectations. Managing Service Quality: An International Journal, 11(1), 22-31.
- RYAN, C., Guthrie, J., Day, R. (2007). Politics of Financial Reporting and The Consequences for Public Sector, Abacus, 43 (4): 474-487.
- SAYIN, K. Ş., Tektüfekçi F. ve Yeğınboy Y. (2005). Dokuz Eylül Üniversitesi İ.İ.B.F'nde Öğretim Elemanlarının Bakış Açısıyla Muhasebe ve Finansman

Eğitiminin Etkinliğinin Ölçülmesi ve Etkinliğin Artırılmasına Yönelik Çözüm Önerileri. MUFAD Muhasebe ve Finansman Dergisi. 101-108.

SEKERAN, U.(2003). Research Method For Business 4E WSE: Skill Building Aproach. 253.

SERMAYE PİYASASI KURULU (SPK). (2012). Erişim Tarihi: 25 Temmuz 2016, <http://www.spk.gov.tr/apps/mevzuat/MevzuatGoster.aspx?nid=11>

SEVİM, Ş. ve Elmacı, O. (2013). Muhasebe Eğitiminde Hedef 2023: Stratejik Yol Haritası, 32. Muhasebe Eğitimi Sempozyumu Bildirisi, Selçuk Üniversitesi.

SİPAHİ B., Küçük İ. (2011). Türk Ticaret Kanunları ve Muhasebenin Gelişimine Etkilerinin 160 Yıllık Öyküsü. Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi,Sayı 1, 181-193.

SLAVİN, R.E. (1995). Cooperative Learning: Theory, Research, And Practice (2nd Ed.). Boston: Allyn & Bacon.

SÖNMEZ, V. (2015). Öğretim İlke ve Yöntemleri. Ankara: Anı Yayınları.

STERLING, R. R. (1990). Positive Accounting: An Assessment. Abacus, 26, 97-135.

STRACKE, C. (2006). Process-Oriented Quality Management. In Handbook On Quality And Standardisation in E-Learning, Springer Berlin Heidelberg, 79-96.

SUVACI, B. ve Subaşı, Ş. (2010). İnsan Kaynakları Yönetiminin Muhasebe Bölümünden ve Muhasebe Eğitiminden Beklentileri. Akademik Bakış Dergisi.(41).

SÜRMEN, Y. (1992). Vergi Bilincinin Geliştirilmesinde Muhasebecinin Rolü. Sayıştay Dergisi. (7), 25-29.

ŞENGEL, S. (2011). Türkiye’de Muhasebe Meslek Elemanı Talebi Üzerine Bir Araştırma. Muhasebe ve Finansman Dergisi. 50, 167-180.

- ŞİMŞEK, M. Ş. ve Çelik, A. (2015). Genel İşletme. Konya: Eğitim Akademi Yayınları.
- TAŞPINAR, M. (2012). Kuramdan Uygulamaya Öğretim İlke ve Yöntemleri. Ankara: Elhan Kitabevi.
- TAVAKOL, M., ve Dennick, R. (2011). Making sense of Cronbach's alpha. International Journal of Medical Education, 2, 53-55.
- TAZEGÜL, A., Karabayır, M. E. (2015). Muhasebe Eğitim Standartlarının Lisans Eğitiminde Gerçekleşme Durumu: “Öğrenci Kazanımları Değerlendirme Çalışması”. XXXIV. Türkiye Muhasebe Eğitimi Sempozyumu, 53-74.
- TERİM, B. Ve Öztürk, A. (2009). Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Muhasebe Eğitimine Bakış Açılarının Değerlendirilmesi: Gördes Meslek Yüksekokulunda Bir Uygulama. Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:7 Sayı:2, 153-168.
- TOPBAŞ, E., Toy, B. Y. (2007). Kalabalık Sınıflarda Öğrenci Merkezli Öğretim Uygulaması Etkinliklerinin Değerlendirilmesi: Öğretimde Planlama Ve Değerlendirme Ders Örneği. Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 5(3), 405-433.
- TUFAN, M., Mızrak, Ş., ve Çelik, D. (2009). Mesleki Eğitimde Toplam Kalite Yönetimi Ve Model Önerisi. Journal of Azerbaijani Studies, 12, 27-40.
- TUGAY, O. ve Ömürbek, V. ve (2014). Meslek Yüksekokullarında Verilen Muhasebe Derslerinin Uygulamada Kullanılma Düzeyi ve Yeterliliği Üzerine Bir Araştırma. Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi. 7(3), 53-74.
- TUĞAY, O. (2014). Muhasebe Dersi Alan Öğrencilerin Muhasebe Dersine Yönelik Algıları ve Muhasebe Öğretim Elemanlarından Beklentileri Üzerine Mehmet Akif Ersoy Üniversitesinde Bir Araştırma. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi, 9(3), 49-68.
- TURNER, D. A. (2012). Quality in Higher Education (Vol. 10). Springer Science and Business Media.

TÜRKİYE SERBEST MUHASEBECİ MALİ MÜŞAVİRLER VE YEMİNLİ MALİ MÜŞAVİRLER ODALARI BİRLİĞİ (TÜRMOB). (2017). Erişim Tarihi: 25.02.2017, <http://www.turmob.org.tr/TurmobWeb/Kurumsal/Tesmer/Hakkin da.aspx>

TÜRKİYE SERBEST MUHASEBECİ MALİ MÜŞAVİRLER VE YEMİNLİ MALİ MÜŞAVİRLER ODALARI BİRLİĞİ (TÜRMOB). (2016). Erişim Tarihi: 25.02.2017, <http://www.turmob.org.tr/TurmobWeb/Kurumsal/Raporlar/Faali yet.aspx>

TEMEL EĞİTİM VE STAJ MERKEZİ (TESMER). (2017). Erişim Tarihi: 26.02.2017, <http://www.turmob.org.tr/TurmobWeb/Kurumsal/Tesmer/Hakkin da.aspx>

TÜRKİYE MUHASEBE UZMANLARI DERNEĞİ (TMUD). (2016). Erişim Tarihi: 24/08/2016, <http://www.tmud.org.tr/DocumentPage.aspx?MenuID=14>

TÜRKİYE MUHASEBE UZMANLARI DERNEĞİ (TMUD). (2017) Erişim Tarihi: 01/02/2017. www.tmud.org.tr/Files/muhasebe-denetim.docx

UNDERDOWN, B., Taylor, P. (1985). Accounting Theory and Policy Making, Heinemann Publishing, London.

ÜÇ, M. (2009). Muhasebe Sistemlerinin Sınıflandırılması ve Türk Muhasebe Sisteminin Yerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Analiz. Doktora Tezi. Afyon: Sosyal Bilimler Enstitüsü.

WATTS, R. L., Zimmerman, J. L. (1978). Towards a Positive Theory of the Determination of Accounting Standards. The Accounting Review, Vol. 53, 112-134.

WATTY, K. (2005). Quality İn Accounting Aducation: What Say The Academics? Quality Assurance in Education, 13(2), 120-131.

VARIŞ, F. (Ed.). (1998)., *Eğitim Bilimine Giriş*, Alkım Yayınları, Ankara.

- YALKIN, Y. K. (1995). Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu (TMUDESK) ve Ulusal Standartların Geliştirilmesi. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi. 50(1), 259-270.
- YAŞAR, A. B. (2015). Muhasebe Mesleğinde Başarı İçin İstenilen Bilgi ve Beceriler İle Muhasebe Eğitiminin Değişen Yüzü.
- YAVI, Ersal. (2001), Batırılan Bir Ülke Nasıl Kurtarılır? Günümüz Türkiye'sine Kıssadan Hisseler, Yazıcı Yayınevi, İzmir.
- YILDIRIM, F., Ciger, A , Kaya, A , Angay Kutluk, F . (2016). Muhasebe Eğitimi Alan Öğrencilerin Umutsuzluk Düzeyleri ve Sektörde Kalma Niyetlerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Alan Araştırması. Press Academia Procedia, 2 (2), 183-191
- YILDIZ, G. (2017). Muhasebe Meslek Mensuplarının Meslek Yüksekokulu Muhasebe Programı Öğrencilerinden Beklentileri: Kayseri İlinde Bir Araştırma. Journal of Accounting & Finance, (73).
- YILDIZ, F. ve Durak, G. (2011). Üniversitelerde Verilen Muhasebe Eğitiminin Kırklareli Yöresinde Faaliyet Gösteren Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Beklentilerini Karşılama Düzeyinin İncelenmesi. Journal of Accounting & Finance. (49).
- YILMAZ, Y. (2016). Sorularla İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi (İ.İ.B.F). DÜBAP. Diyarbakır: Dicle Üniversitesi.
- YÜKSEKÖĞRETİM KURULU (YÖK). (2002). Erişim Tarihi: 12 Ocak 2017, http://www.yok.gov.tr/web/guest/icerik//journal_content/56_INSTANCE_rEHF8BIsfYRx/10279/17787.
- YUVALI, A. (1995). Osmanlı Müesseseleri Üzerindeki İlhanlı Tesiri. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. (6).
- YÜCEL, G. (1982). Muhasebenin Çağlar Boyunca Gelişimi. T.C. İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi. 11(1), 217-228.

YÜCENURŞEN, M., Bezirci, M., Özpeynirci, R., Peker, A. A. (2016). Accounting Education And Quality Dimensions: A Field Research in Turkey1. Accounting Education, 13(1).

ZAİF, F., ve Ayanoglu, Y. (2007). Muhasebe Eğitiminde Kalitenin Arttırılmasında Ders Programlarının Önemi: Türkiye’de Bir İnceleme. İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 9(1), 115-136.

ZEYREK, Ö., (2015). Bağımsızlık Mücadelesi Devam Eden Bir Meslek Mali Müşavirlik. Bağımsız Denetim Uzmanları Derneği, 16 Aralık 2015. <http://www.baduder.org/tr/bagimsizlik-mucadelesi-devam-eden-bir-meslek-mali-musavirlik.html>

EKLER

Ek 1: Türkiye’deki Üniversitelerde Meslek Yüksekokullarında Bulunan Dersler

Üniversite (MYO) / Dersler	Genel Muhasebe-1	Genel Muhasebe-2	Maliyet Muhasebesi	Meslek Etiği	Şirketler Muhasebesi	Banka Muhasebesi	Mali Tablolar ve Analiz	Muhasebe Denetimi	Dış Ticaret İşlemleri Muh.	İnşaat Muhasebesi	Konaklama Muhasebesi	Dosyalama ve Arşivleme Tknk.	Paket Programları I-II	Muhasebe Standartları	Yönetim Muhasebesi	İleri Finansal Muhasebesi	Muhasebe Bilgi Sistemi	Muhasebe Sistemi uygulamaları	Dönemsonu-Envanter Muh.	Kooperatif Muhasebesi	İhtisas Muhasebesi	Vergi İşlemleri ve Muhasebesi	Muh.Uyg. ve Ticari Belgeler	Devlet Muhasebesi	Enflasyon Muhasebesi	Personel İşlemleri Muh.	Muhasebe ve Ticari Yazılımlar
Abant	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓			✓														
Adıyaman	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓			✓														
Adnan	✓	✓	✓		✓			✓			✓	✓	✓														
Afyon	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓														
Ahi Evran	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓		✓			✓	✓	✓	✓											
Akdeniz	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓					✓	✓													
Aladdin Keykubat	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓				✓														
Artvin	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓			✓														
Başkent	✓	✓	✓	✓	✓			✓	✓	✓			✓		✓												
Bülent Ecevit	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓		✓					✓									
Celal Bayar	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓					✓														
Çanakkale	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓			✓										✓				
Çankırı	✓		✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓			✓	✓	✓	✓						
Çukurova	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓				✓														

Üniversite (MYO) / Dersler	Genel Muhasebe-1	Genel Muhasebe-2	Maliyet Muhasebesi	Meslek Etiği	Şirketler Muhasebesi	Banka Muhasebesi	Mali Tablolar ve Analiz	Muhasebe Denetimi	Dış Ticaret İşlemleri Muh.	İnşaat Muhasebesi	Konaklama Muhasebesi	Dosyalama ve Arşivleme Tknk.	Paket Programları I-II	Muhasebe Standartları	Yönetim Muhasebesi	İleri Finansal Muhasebesi	Muhasebe Bilgi Sistemi	Muhasebe Sistemi uygulamaları	Dönemsonu-Envanter Muh.	Kooperatif Muhasebesi	İhtisas Muhasebesi	Vergi İşlemleri ve Muhasebesi	Muh.Uyg. ve Ticari Belgeler	Devlet Muhasebesi	Enflasyon Muhasebesi	Personel İşlemleri Muh.	Muhasebe ve Ticari Yazılımlar
Dicle	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓			✓														
Dokuz Eylül	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓			✓	✓	✓				✓			✓					
Dumlupınar	✓		✓	✓	✓			✓	✓	✓			✓	✓	✓				✓				✓				
Düzce	✓		✓	✓	✓		✓	✓		✓			✓	✓	✓			✓	✓				✓				
Ege	✓	✓	✓		✓		✓	✓					✓						✓								
Erciyes	✓		✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓			✓														
Fırat	✓	✓	✓		✓		✓				✓		✓										✓				
Giresun	✓	✓	✓	✓			✓	✓	✓				✓														
Gümüşhane	✓	✓	✓		✓		✓	✓					✓						✓				✓				
Hacettepe	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓		✓									✓					
Harran	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓			✓														
Hitit	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓		✓					✓	✓				✓	✓	✓		
İnönü	✓	✓	✓		✓		✓	✓	✓	✓			✓														
Kahramanmaraş	✓	✓	✓	✓	✓	✓			✓				✓														
Karabük	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓			✓														
Karadeniz	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓		✓			✓														
Karamanoğlu Mehmet Bey	✓	✓	✓		✓		✓	✓	✓				✓														
Kilis 7 Aralık	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓				✓	✓	✓											✓	
Manisa Celal Bayar	✓	✓	✓		✓		✓	✓					✓														

Üniversite (MYO) / Dersler	Genel Muhasebe-1	Genel Muhasebe-2	Maliyet Muhasebesi	Meslek Etiği	Şirketler Muhasebesi	Banka Muhasebesi	Mali Tablolar ve Analiz	Muhasebe Denetimi	Dış Ticaret İşlemleri Muh.	İnşaat Muhasebesi	Konaklama Muhasebesi	Dosyalama ve Arşivleme Tknk.	Paket Programları I-II	Muhasebe Standartları	Yönetim Muhasebesi	İleri Finansal Muhasebesi	Muhasebe Bilgi Sistemi	Muhasebe Sistemi uygulamaları	Dönemsonu-Envanter Muh.	Kooperatif Muhasebesi	İhtisas Muhasebesi	Vergi İşlemleri ve Muhasebesi	Muh.Uyg. ve Ticari Belgeler	Devlet Muhasebesi	Enflasyon Muhasebesi	Personel İşlemleri Muh.	Muhasebe ve Ticari Yazılımlar
Marmara	✓	✓	✓		✓				✓				✓														
Hacı Bektaş Veli	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓				✓														
Samsun	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓			✓														
Ömer Halis Demir	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓			✓														
Denizli	✓		✓		✓	✓			✓	✓	✓		✓					✓	✓	✓					✓		
İsparta	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓		✓		✓		✓					✓	✓				✓
Şırnak	✓		✓		✓	✓	✓	✓					✓					✓									
Edirne	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓			✓														
Uludağ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓		✓	✓	✓												
Uşak	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓			✓	✓	✓												
Yalova	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓			✓														
Yıldız Teknik	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓					✓														
Yüzüncü Yıl	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓				✓	✓													
Toplam (%)	100	85	100	72	98	59	85	83	63	59	22	2	100	22	22	2	2	11	20	4	2	7	15	2	4	2	2

Ek 2: Türkiye’deki Üniversitelerde Lisans Programlarında Yer Alan Muhasebe Dersleri

Üniversite (Lisans) /Dersler	Dersler																																									
	Genel Muhasebe 1	Genel Muhasebe 2	Dönem Sonu Muh.	Şirketler Muh.	Maliyet Muh.	Yönetim Muhasebesi	Enflasyon Muhasebesi	Bilgisayarlı Muh.	Muhasebe Denetimi	Mali Tablolar Analizi	Muhasebe Standartları	Dış Ticaret İşlemleri Muh.	Banka Muh.	Konaklama Muhasebesi	İleri Muhasebe	Bütçeleme ve Kar Planlaması	Vergi Uyg. ve Muh.	Maliyet Yönetimi	Envanter Bilanço	Meslek Etiği	Devlet Muh. Sistemi	İhtisas Muh.	Muhasebe Organizasyonu	İşletme Bütçeleri	Muhasebe Sistemi Tasarımı	Uluslararası Muh.	Finansal Muhasebe I-II	Kariyer için muhasebe	Finansal Rapor. ve Standart	Muhasebede Meslek Mevzuatı	Uluslararası Muh. ve Finansal Rap. Std.	Ortaklıklar Muhasebesi	Finansal Kurumlar Muh.	Sektör Muhasebesi	Muhasebe Bilişim Sistemleri	Davranışsal Muhasebe	Muhasebe Bilgi Sistemleri	İleri Maliyet Muh.				
Abant	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓																																
Adıyaman	✓	✓	✓		✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓																												
Adnan	✓	✓			✓	✓	✓		✓							✓	✓																									
Afyon	✓	✓		✓	✓				✓	✓									✓	✓																						
Ahi Evran	✓	✓	✓	✓	✓	✓			✓														✓																			
Akdeniz	✓	✓		✓	✓	✓		✓	✓	✓																																
Aksaray	✓	✓		✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓								✓																							
Alaaddin Keykubat	✓	✓		✓	✓				✓	✓	✓										✓	✓																				
Anadolu			✓		✓												✓	✓	✓							✓																
Ankara	✓	✓		✓	✓				✓	✓																																
Ardahan	✓	✓		✓	✓	✓		✓	✓										✓																							
Artvin Çoruh	✓	✓		✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓												✓																			
Bahçeşehir	✓	✓							✓	✓																																

Üniversite (Lisans) /Dersler	Genel Muhasebe 1	Genel Muhasebe 2	Dönem Sonu Muh.	Şirketler Muh.	Maliyet Muh.	Yönetim Muhasebesi	Enflasyon Muhasebesi	Bilgisayarlı Muh.	Muhasebe Denetimi	Mali Tablolar Analizi	Muhasebe Standartları	Dış Ticaret İşlemleri Muh.	Banka Muh.	Konaklama Muhasebesi	İleri Muhasebe	Bütçeleme ve Kar Planlaması	Vergi Uyg. ve Muh.	Maliyet Yönetimi	Envanter Bilanço	Meslek Etiği	Devlet Muh. Sistemi	İhtisas Muh.	Muhasebe Organizasyonu	İşletme Bütçeleri	Muhasebe Sistemi Tasarımı	Uluslararası Muh.	Finansal Muhasebe I-II	Kariyer için muhasebe	Finansal Rapor. ve Standart	Muhasebede Meslek Mevzuatı	Uluslararası Muh. ve Finansal Rap. Std.	Ortaklıklar Muhasebesi	Finansal Kurumlar Muh.	Sektör Muhasebesi	Muhasebe Bilişim Sistemleri	Davranışsal Muhasebe	Muhasebe Bilgi Sistemleri	İleri Maliyet Muh.			
Başkent	✓	✓			✓				✓	✓																															
Bayburt	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓																												
Beykent	✓	✓			✓	✓			✓																																
Boğaziçi	✓				✓	✓			✓	✓															✓	✓	✓														
Bülent Ecevit	✓			✓	✓			✓	✓	✓		✓	✓							✓																					
Celal Bayar	✓	✓		✓	✓				✓	✓																															
Cumhuriyet	✓					✓		✓	✓	✓									✓																						
Çankırı	✓			✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓							✓									✓	✓												
Onsekiz Mart	✓																											✓													
Çukurova	✓	✓		✓	✓	✓		✓	✓	✓																		✓													
Dicle	✓	✓		✓	✓	✓		✓	✓	✓									✓			✓	✓					✓													
Dokuz Eylül			✓		✓			✓	✓	✓							✓										✓	✓													
Dumlupınar	✓			✓	✓	✓		✓	✓	✓									✓																						
Düzce	✓	✓		✓	✓			✓	✓	✓									✓											✓											
Ege	✓	✓			✓	✓		✓	✓	✓		✓																		✓											
Erciyes	✓	✓			✓	✓		✓		✓									✓			✓																			
Eskişehir Osmangazi	✓	✓		✓	✓			✓	✓	✓												✓						✓													

Üniversite (Lisans) /Dersler	Üniversite (Lisans) /Dersler																																									
	Genel Muhasebe 1	Genel Muhasebe 2	Dönem Sonu Muh.	Şirketler Muh.	Maliyet Muh.	Yönetim Muhasebesi	Enflasyon Muhasebesi	Bilgisayarlı Muh.	Muhasebe Denetimi	Mali Tablolar Analizi	Muhasebe Standartları	Dış Ticaret İşlemleri Muh.	Banka Muh.	Konaklama Muhasebesi	İleri Muhasebe	Bütçeleme ve Kar Planlaması	Vergi Uyg. ve Muh.	Maliyet Yönetimi	Envanter Bilanço	Meslek Etiği	Devlet Muh. Sistemi	İhtisas Muh.	Muhasebe Organizasyonu	İşletme Bütçeleri	Muhasebe Sistemi Tasarımı	Uluslararası Muh.	Finansal Muhasebe I-II	Kariyer için muhasebe	Finansal Rapor. ve Standart	Muhasebede Meslek Mevzuatı	Uluslararası Muh. ve Finansal Rap. Std.	Ortaklıklar Muhasebesi	Finansal Kurumlar Muh.	Sektör Muhasebesi	Muhasebe Bilişim Sistemleri	Davranışsal Muhasebe	Muhasebe Bilgi Sistemleri	İleri Maliyet Muh.				
Fırat	✓	✓		✓	✓	✓			✓	✓	✓											✓					✓	✓														
Galatasaray					✓																✓					✓	✓															
Gazi	✓	✓	✓		✓	✓			✓	✓	✓																	✓			✓	✓	✓									
Giresun	✓		✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓																																
Gümüşhane	✓	✓		✓	✓	✓		✓	✓	✓																																
Hacettepe					✓					✓																		✓													✓	
Harran	✓	✓		✓	✓	✓			✓	✓	✓									✓																						
Hitit	✓	✓	✓		✓				✓	✓	✓																															
İstanbul					✓	✓			✓																			✓														
İnönü	✓	✓		✓	✓			✓	✓	✓	✓					✓				✓																						
Sütçü İmam	✓	✓		✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓			✓					✓			✓							✓													
Karabük	✓	✓		✓	✓	✓		✓	✓	✓									✓															✓								
Karadeniz Teknik	✓	✓		✓	✓				✓	✓	✓	✓												✓																		
Karaman Mehmet Bey	✓	✓		✓	✓	✓		✓	✓	✓		✓	✓				✓		✓			✓										✓										
Kırklareli	✓	✓						✓	✓										✓																							
Kilis 7 Aralık	✓	✓		✓				✓	✓	✓									✓																							

Üniversite (Lisans) /Dersler	Muhasebe Dersleri																																									
	Genel Muhasebe 1	Genel Muhasebe 2	Dönem Sonu Muh.	Şirketler Muh.	Maliyet Muh.	Yönetim Muhasebesi	Enflasyon Muhasebesi	Bilgisayarlı Muh.	Muhasebe Denetimi	Mali Tablolar Analizi	Muhasebe Standartları	Dış Ticaret İşlemleri Muh.	Banka Muh.	Konaklama Muhasebesi	İleri Muhasebe	Bütçeleme ve Kar Planlaması	Vergi Uyg. ve Muh.	Maliyet Yönetimi	Envanter Bilanço	Meslek Etiği	Devlet Muh. Sistemi	İhtisas Muh.	Muhasebe Organizasyonu	İşletme Bütçeleri	Muhasebe Sistemi Tasarımı	Uluslararası Muh.	Finansal Muhasebe I-II	Kariyer için muhasebe	Finansal Rapor. ve Standart	Muhasebede Meslek Mevzuatı	Uluslararası Muh. ve Finansal Rap. Std.	Ortaklıklar Muhasebesi	Finansal Kurumlar Muh.	Sektör Muhasebesi	Muhasebe Bilişim Sistemleri	Davranışsal Muhasebe	Muhasebe Bilgi Sistemleri	İleri Maliyet Muh.				
Manisa Celal Bayar	✓	✓		✓	✓	✓			✓	✓																																
Marmara	✓	✓		✓	✓	✓			✓				✓				✓		✓						✓						✓											
Hacı Bektaş Veli	✓	✓			✓			✓	✓	✓							✓		✓																							
Ondokuz Mayıs	✓	✓		✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓							✓							✓																
ODTÜ										✓																	✓															
Ömer Halis Demir	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓																											✓							
Pamukkale	✓	✓		✓	✓			✓		✓																											✓					
S.Demirel				✓	✓	✓		✓	✓	✓		✓											✓				✓															
Şırnak	✓	✓		✓	✓	✓			✓	✓	✓	✓	✓	✓																												
Trakya	✓	✓		✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓					✓		✓					✓														✓				
Uludağ	✓	✓		✓	✓	✓			✓	✓	✓	✓		✓					✓			✓	✓								✓					✓						
Uşak	✓	✓		✓				✓	✓	✓									✓										✓		✓									✓		
Yalova	✓	✓		✓	✓	✓				✓			✓																													
Yıldız Teknik	✓	✓	✓	✓	✓	✓			✓	✓								✓					✓					✓														
Yüzüncü Yıl	✓	✓	✓		✓				✓																						✓											
Toplam (%)	89	77	16	66	89	59	7	54	85	80	26	15	15	2	3	2	11	5	39	3	3	15	10	2	3	5	20	2	5	8	7	2	2	2	2	3	2	2	2	2		

Üniversite (YL) /Dersler	İşletme/Muhasebe Denetimi	Finansal Risk Yönetimi	Muhasebede Etik	Mali Analiz Teknikleri	Finansal Rapor. ve Paydaş İlişkileri	Stratejik Maliyet /Yönetim Sist.	İleri Maliyet Muh.	İleri Yönetim Muh.	Muhasebe Standartları	İhtisas Muh.	Uluslararası Denetim Stand.	Muhasebeyi Yönlendiren Faaliyetler	Muhasebe Teorisi	Uluslararası Muh. Stand. ve Uyg.	Banka Muh.	Muh. ve Finans Yönetimi	Yönetisel Muh.	Vergi Muh. ve Uygulamaları	Tekdüzen Hesap Planı ve Uyg.	Kurumsallaşma Sürecindeki Şirketler Muh.Uyg.	Dönem Sonu Uyg.	Muhasebe Uygulamaları	Finansal Muh. ve Raporlama	Kamu Muhasebesi	Yönetim Muh.Güncel Yaklaşımlar	Finansal Araçlar ve Muh. Uyg.	Muhasebe Kuramı, Standartları ve Uyg.	Adli Muh. ve Hileli Finansal Rapor.	Muhasebe Bilgi Sistemleri	Muhasebenin Sosyolojik Temelleri	Muhasebe Tarihi	Şirketler Muh.	Dış ticaret İşlemleri Muh.	KOBİ Finansal Rapor. Stnd.	Maliye Muhasebesi Uygulamalar	Uluslar arası Finansal Raporlama	Çevre Muh.	Kurumsal Muh.	Bağımsız Denetim Uygulamaları	Enflasyon Düzeltmesi	Hizmet İşletmelerinde Muh.	Muhasebe Hukuk İlişkisi	Konaklama Muh.	Tarım Muh.	Muhasebede Çağdaş Yaklaşımlar	İleri Muh.				
İnönü	✓					✓	✓											✓					✓																											
İstanbul	✓			✓				✓	✓																✓																									
Sütçü İmam														✓					✓																															
Karabük				✓				✓			✓																																							
Karadeniz Teknik	✓		✓				✓										✓						✓																											
Karaman Mehmet Bey	✓	✓				✓		✓					✓																		✓		✓																	
Kırklareli									✓																																									
Kilis 7 Aralık				✓																	✓		✓								✓																			
Celal Bayar	✓						✓	✓					✓																																					
Marmara	✓			✓			✓	✓						✓																																				
Namık Kemal				✓			✓																	✓																										
Hacı Bektaş							✓	✓																✓																										
Ondokuz Mayıs			✓	✓		✓	✓	✓																✓													✓													

Üniversite (YL) /Dersler	İşletme/Muhasebe Denetimi																														Finansal Risk Yönetimi																														Muhasebede Etik																														Mali Analiz Teknikleri																														Finansal Rapor. ve Paydaş İlişkileri																														Stratejik Maliyet /Yönetim Sist.																														İleri Maliyet Muh.																														İleri Yönetim Muh.																														Muhasebe Standartları																														İhtisas Muh.																														Uluslararası Denetim Stand.																														Muhasebeyi Yönlendiren Faaliyetler																														Muhasebe Teorisi																														Uluslararası Muh. Stand. ve Uyg.																														Banka Muh.																														Muh. ve Finans Yönetimi																														Yönetisel Muh.																														Vergi Muh. ve Uygulamaları																														Tekdüzen Hesap Planı ve Uyg.																														Kurumsallaşma Sürecindeki Şirketler Muh.Uyg.																														Dönem Sonu Uyg.																														Muhasebe Uygulamaları																														Finansal Muh. ve Raporlama																														Kamu Muhasebesi																														Yönetim Muh.Güncel Yaklaşımlar																														Finansal Araçlar ve Muh. Uyg.																														Muhasebe Kuramı, Standartları ve Uyg.																														Adli Muh. ve Hileli Finansal Rapor.																														Muhasebe Bilgi Sistemleri																														Muhasebenin Sosyolojik Temelleri																														Muhasebe Tarihi																														Şirketler Muh.																														Dış ticaret İşlemleri Muh.																														KOBI Finansal Rapor. Stnd.																														Maliye Muhasebesi Uygulamalar																														Uluslararası Finansal Raporlama																														Çevre Muh.																														Kurumsal Muh.																														Bağımsız Denetim Uygulamaları																														Enflasyon Düzeltmesi																														Hizmet İşletmelerinde Muh.																														Muhasebe Hukuk İlişkisi																														Konaklama Muh.																														Tarım Muh.																														Muhasebede Çağdaş Yaklaşımlar																														İleri Muh.																													
	Ömer H. Demir	Pamukkale	S.Demirel	Trakya	Uludağ	Uşak	Yalova	Yıldız Teknik	Yüzüncü Yıl	53	6	10	33	4	16	49	49	26	2	8	4	12	12	4	4	4	8	6	2	4	6	41	4	2	2	6	4	12	2	6	2	8	6	2	4	2	4	4	2	4	6	2	2	2	2	2	2																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																											

Üniversite (Doktora) /Dersler	Üniversite Muh. ve Uyg.																							
	Muhasebe Teorileri ve Uyg.																							
Düzce	Kar Yönetimi ve Muh. Manipulasyonları																							
	İleri Denetim Uyg./İç ve Dış Denetim																							
Erciyes	Uluslararası /Türkiye Muh.Standardları																							
Galatasaray	Muhasebe Araştırmaları																							
Gazi	Standardizasyon ve Belgeleme Sistemleri																							
Giresun	İleri Maliyet Yönetimi																							
Gümüşhane	Muh. Gelişmeleri ve Değerlendirmeleri																							
Hacettepe	Nakit Bütçeleri ve Bağlantı Tabloları																							
Hitit	Şirket Değerleme																							
İstanbul	Finansal Muhasebe Tartışmaları																							
İnönü	İhtisas																							
Sütçü İmam	Sektörel Muhasebe Uygulamaları																							
Karabük	Muhasebe Tarih ve Kuramı																							
Karadeniz Teknik	Bütünleşik Sistemlere Dayalı Muh. Uyg.																							
	Stratejik Maliyet Yönetimi																							
	Uluslararası Finansal Rapor. Stand.																							
	Stratejik Yönetim Muhasebesi																							
	Uluslararası Denetim Standartları																							
	Finansal Araçlar ve Muh.Uyg.																							
	Ekonometrik Modellerin Muh./Finans. Alanında Uyg.																							
	Çok Uluslu İşletmelerde Muh. Uyg.																							
	Ortaklıklarda Özellikle İşlemler ve Muh. Uyg.																							
	Kurumsal Finansal Karar Verme Teknikleri																							
	Muhasebe Bilgi Sistemi																							
	İleri Muhasebe																							
	Çağdaş Muhasebe Sorunları																							
	Maliyet Analizleri																							
	Muhasebe Hukuk ilişkileri																							
	Muhasebeyi Yönlendiren Faktörler																							
	Uluslararası Muhasebe																							
	Adli Muhasebe																							
	Konsolide Finansal Tablolar ve Muh. Uyg.																							
	Bağımsız Denetim Standartları ve Uyg.																							
	Finansal Raporlama ve Standartları ve Uyg.																							
	Enflasyon Düzeltmesi																							
	Hizmet İşletmelerinde Muhasebe																							
	Konaklama Muhasebesi																							
	Tarım Muhasebesi																							
	Muh. ve Finansman Alanında Güncel Konular																							

Üniversite (Doktora) /Dersler	Üniversite Muh. ve Uyg.																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												
	Muhasebe Teorileri ve Uyg. Kar Yönetimi ve Muh. Manipulasyonları İleri Denetim Uyg./İç ve Dış Denetim Uluslararası /Türkiye Muh.Standardları Muhasebe Araştırmaları Standardizasyon ve Belgeleme Sistemleri İleri Maliyet Yönetimi Muh. Gelişmeleri ve Değerlendirmeleri Nakit Bütçeleri ve Bağlantı Tabloları Şirket Değerleme Finansal Muhasebe Tartışmaları İhtisas Sektörel Muhasebe Uygulamaları Muhasebe Tarih ve Kuramı Bütünleşik Sistemlere Dayalı Muh. Uyg. Stratejik Maliyet Yönetimi Uluslararası Finansal Rapor. Stand. Stratejik Yönetim Muhasebesi Uluslararası Denetim Standartları Finansal Araçlar ve Muh.Uyg. Ekonometrik Modellerin Muh./Finans. Alanında Uyg. Çok Uluslu İşletmelerde Muh. Uyg. Ortaklıklarda Özellikle İşlemler ve Muh. Uyg. Kurumsal Finansal Karar Verme Teknikleri Muhasebe Bilgi Sistemi İleri Muhasebe Çağdaş Muhasebe Sorunları Maliyet Analizleri Muhasebe Hukuk ilişkileri Muhasebeyi Yönlendiren Faktörler Uluslararası Muhasebe Adli Muhasebe Konsolide Finansal Tablolar ve Muh. Uyg. Bağımsız Denetim Standartları ve Uyg. Finansal Raporlama ve Standartları ve Uyg. Enflasyon Düzeltmesi Hizmet İşletmelerinde Muhasebe Konaklama Muhasebesi Tarım Muhasebesi Muh. ve Finansman Alanında Güncel Konular																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												
Kilis					✓	✓						✓																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																	

Ek 5: Öğrenci Anket Formu

ÖĞRENCİLERİN MUHASEBE EĞİTİMİNİN ETKİNLİĞİ VE FARKINDALIĞI GÖRÜŞLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİNE İLİŞKİN ANKET FORMU

Sayın Katılımcı,
Bu araştırmanın amacı, muhasebe eğitimi alan öğrencilerin; muhasebe eğitiminin etkinliği ve farkındalığıyla ilgili görüş ve düşüncelerini ortaya koymaktır. Ankette bulunan sorulara vereceğiniz cevaplar tarafımızca saklı tutulacak ve tamamen bilimsel amaçlı olarak kullanılacaktır.
Bu anket iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm kişisel bilgilerin elde edilmesi amacıyla; ikinci bölüm ise muhasebe eğitimi hakkındaki görüş ve düşüncelerinizi belirleme amacıyla hazırlanan sorulardan meydana gelmektedir.
Anket sonuçlarının sağlıklı olabilmesi için soruları samimi ve doğru olarak yanıtlamanız gerekmektedir. Lütfen anketlerin üzerine isim belirtmeyiniz.
İlgi ve yardımlarınız için şimdiden teşekkür ederiz.

Öğretim Grv. Yasemin EZİN
yezın@adiyaman.edu.tr

BİRİNCİ BÖLÜM				
Cinsiyet	Bayan ()	Erkek ()		
Mezun Olunan Lise Türü	Meslek Lisesi ()	Düz Lise ()	Diğer.....	
Öğrenim Türü	Normal Öğr. ()	İkinci Öğr. ()		
Okuduğunuz Bölüm/Programdaki Derslerinizin Genel Başarısı	3,50 – 4,00 ()	2,50 - 3,49 ()	1,50-2,49 ()	0-1,49 ()
Muhasebe Alanında İş Tecrübeniz	Var ()	Yok ()		
Bölüm/Programınızda Almış Olduğunuz Muhasebe Dersleriniz	Genel Muhasebe.1()	Dış Ticaret İşl.Muh.()	Bilgisayarlı Muhasebe ()	
	Genel Muhasebe 2 ()	Şirketler Muhasebesi()	Yönetim Muhasebesi ()	
	Dönem Sonu Muhasebe ()	Maliyet Muhasebesi ()	Muhasebe Denetimi ()	
	Diğer.....			

İKİNCİ BÖLÜM

Bu bölümde muhasebe eğitimine ilişkin görüşlerinizi öğrenmek amacıyla çeşitli sorular verilmiştir. Lütfen bu soruları kendi düşünceleriniz doğrultusunda;

1-Kesinlikle Katılmıyorum, 2-Katılmıyorum, 3-Fikrim Yok, 4-Katılıyorum, 5-Kesinlikle Katılıyorum, seçeneklerinden birine (X) koyarak cevaplandırınız.

SORU NO	SORULAR	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1.	Dönem başlarında muhasebe derslerinin içerikleri hakkında açıklama yapılmakta ve bir plan oluşturulup dersler bu plana göre işlenmektedir					
2.	Muhasebe derslerinde verilen teorik eğitim yeterlidir.					
3.	Teorik dersleri destekleyecek bilgisayarlı muhasebe uygulamaları yeterince yapılmaktadır.					
4.	Muhasebe dersleri ile ilgili ödevler verilmekte ve sonuçları bizimle paylaşılmaktadır.					
5.	Muhasebe dersleri ile ilgili kitap ve ders notu gibi materyaller yeterlidir.					
6.	Muhasebe derslerinde görsel araçlar kullanılması daha anlaşılır kılmaktadır.					
7.	Muhasebe derslerinde yazı tahtası kullanılması dersi daha anlaşılır kılmaktadır.					
8.	Muhasebe dersleri ve içerikleri bizi çalışma hayatına hazırlamak için yeterlidir					
9.	Muhasebe derslerinin içerikleri güncel gelişmelere paralel olarak yenilenmektedir.					
10.	Sınav soruları başarımızı ölçecek nitelikte hazırlanmaktadır.					
11.	Muhasebe sınavlarının test yapılması başarıyı ölçer.					
12.	Sınavlar ile ilgili itirazlarımız önemsenmekte ve gerekli incelemeler yapılmaktadır					
13.	Aldığımız ders sayısının fazla olması muhasebe dersindeki başarımızı olumsuz etkilenmektedir.					
14.	Muhasebe derslerine giren öğretim elemanları derslere hazırlıklı olarak girmektedir					
15.	Ders saatleri dışında öğretim elemanlarına ulaşmak ve bilgi almak mümkündür					
16.	Öğretim elemanları muhasebe derslerinde öğrencilere karşı adil ve tarafsız davranmaktadırlar.					
17.	Öğretim elemanı dersi monoton olarak anlatmaktadır					
18.	Bilgisayarlı uygulama eğitiminin meslek mensuplarınca verilmesi daha yararlı olacaktır.					
19.	Mezun olduğumuzda muhasebe ile ilgili tam bilgiye sahip olacağımızı düşünüyorum.					
20.	Staj uygulaması sayesinde deneyim kazanmaktayız.					
21.	Muhasebe alanında ihtiyaçlarımızı karşılayacak yeterli seçmeli dersler bulunmaktadır.					
22.	Mezun olduğumuzda bilgisayarlı muhasebede öğrendiğimiz paket programların yeterli olacağını düşünüyorum.					
23.	Muhasebe alanındaki gelişmeleri merak edip takip ediyorum.					
24.	Muhasebe derslerini almış olmak iş hayatına atılmakta avantaj sağlar.					
25.	Muhasebe mesleği güncel bir meslektir					
26.	Muhasebe mesleği tercih edilen bir meslektir					
27.	Muhasebe mesleği kariyer grubu bir meslektir.					
28.	Muhasebe Eğitiminde yer alan derslerin içerikleri, ders anlatımı, kullanılan materyaller ve muhasebe ile ilgili diğer konulardaki görüşlerinizi belirtiniz.					

Ek 6: Akademisyen Anket Formu

AKADEMİSYENLERİN MUHASEBE EĞİTİMİ HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİNE İLİŞKİN ANKET FORMU

Sayın Katılımcı,

Bu araştırmanın amacı, akademisyenlerin muhasebe eğitiminin etkinliği ve farkındalığıyla ilgili görüş ve düşüncelerini ortaya koymaktır. Ankette bulunan sorulara vereceğiniz cevaplar tarafımızca saklı tutulacak ve tamamen bilimsel amaçlı olarak kullanılacaktır.

Bu anket iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm kişisel bilgilerin elde edilmesi amacıyla; ikinci bölüm ise muhasebe eğitimi hakkındaki görüş ve düşüncelerinizi belirleme amacıyla hazırlanan sorulardan meydana gelmektedir.

Anket sonuçlarının sağlıklı olabilmesi için soruları samimi ve doğru olarak yanıtlamanız gerekmektedir. Lütfen anketlerin üzerine isim belirtmeyiniz.

İlgi ve yardımlarınız için şimdiden teşekkür ederiz.

Öğretim Grv. Yasemin EZİN
yezın@adiyaman.edu.tr

BİRİNCİ BÖLÜM					
Cinsiyet	Bayan ()		Erkek ()		
Ünvanınız	Prof. ()	Doçent ()	Yrd. Doç. ()	Öğr.Grv. ()	Ar.Gör ()
Görev yeriniz	Fakülte ()		Yüksekokul()		Meslek Yüksekokulu()
Toplam çalışma süreniz	1-5 yıl ()		6-10 yıl ()		11 ve üstü ()
Eğitim durumunuz	Lisans		Yüksek Lisans ()		Doktora ()
Bilgisayarlı Muhasebe dersi veriyorsanız kullanmış olduğunuz paket programları belirtiniz					

İKİNCİ BÖLÜM

Bu bölümde muhasebe eğitimine ilişkin görüşlerinizi öğrenmek amacıyla çeşitli sorular verilmiştir. Lütfen bu soruları kendi düşünceleriniz doğrultusunda; **1-Kesinlikle Katılmıyorum, 2-Katılmıyorum, 3-Fikrim Yok, 4-Katılıyorum, 5-Kesinlikle Katılıyorum**, seçeneklerinden birine (X) koyarak cevaplandırınız.

SORU NO	SORULAR	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1.	Dönem başlarında muhasebe derslerinin içerikleri hakkında bir plan oluşturulup dersler bu plana göre işlenmektedir.					
2.	Muhasebe derslerinde verilen teorik eğitim yeterlidir.					
3.	Bilgisayarlı Muhasebe dersinde okutulan programlar farklı paket programlara uygundur					
4.	Muhasebe derslerinin içerikleri güncel mevzuatla uyumludur.					
5.	Muhasebe sınavlarının test yapılması başarıyı ölçer.					
6.	Muhasebe derslerinde uygulama ödevleri dersi anlaşılır kılmaktadır					
7.	Muhasebe derslerinde görsel araçlar(tepegöz vb.) kullanılması dersi daha anlaşılır kılmaktadır.					
8.	Muhasebe derslerinde yazı tahtası kullanılması dersi daha anlaşılır kılmaktadır					
9.	Derslerde grup çalışması yaptırmak ders başarısını artırır.					
10.	Öğrencilerin aktif derse katılımın sağlanması öğrenci başarısını artırır.					
11.	Derslerdeki öğrenci sayısının fazla olması ders başarısını olumsuz etkilemektedir.					
12.	Muhasebe 1-2 derslerini tamamlayan öğrenci işyerlerinde gerekli ticari belge/senet/evrakları düzenleyebilir					
13.	Muhasebe eğitimi alan öğrenciler, sorunsuz bir şekilde ön muhasebe tutabilirler.					
14.	Öğrenciler, aldıkları muhasebe eğitimi ile güncel mevzuata hâkimdirler					
15.	Muhasebe eğitimi öğrenciyi mezuniyet sonrası çalışma/iş hayatına hazırlamaya yöneliktir.					
16.	Muhasebe eğitimi öğrenciyi mezuniyet sonrası kamu/özel sınavlara hazırlamaya yöneliktir..					
17.	Muhasebe derslerinde öğrenci sayısı fazlalığı uygulamayı zorlaştırmaktadır.					
18.	Ders yükü fazlalığımız ders performansımızı olumsuz etkilemektedir					
19.	İdari/iş yükü fazlalığımız ders performansını olumsuz etkilemektedir..					
20.	Muhasebe alanında yeterli öğretim üyesi/elemanı bulunmamaktadır.					
21.	Muhasebe derslerinde uygulamaya yönelik dersleri meslek mensupları vermelidir.					
22.	Muhasebe ders müfredatının hazırlanmasında meslek mensuplarının görüşleri alınmalıdır					
23.	Muhasebe Eğitimi öğrencilerine, TÜRMOB tarafından muhasebe ile ilgili seminerler verilmeli ve mesleğe adaptasyon sağlanmalıdır.					
24.	<i>Üniversitelerde lisans ve Meslek Yüksekokullarında Muhasebe Eğitimi ile ilgili görüş ve düşüncelerinizi lütfen belirtiniz</i>					

Ek 7: Muhasebe Meslek Mensubu Anket Formu

MESLEK MENSUPLARININ ÜNİVERSİTELERDEKİ MUHASEBE EĞİTİMİNE YÖNELİK GÖRÜŞLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİNE İLİŞKİN ANKET FORMU

Sayın Katılımcı,

Bu araştırmanın amacı, Muhasebe Meslek Mensuplarının; Üniversitelerdeki muhasebe eğitiminin etkinliği ve farkındalığıyla ilgili görüş ve düşüncelerini ortaya koymaktır. Ankette bulunan sorulara vereceğiniz cevaplar tarafımızca saklı tutulacak ve tamamen bilimsel amaçlı olarak kullanılacaktır.

Bu anket iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm kişisel bilgilerin elde edilmesi amacıyla; ikinci bölüm ise muhasebe eğitimi hakkındaki görüş ve düşüncelerinizi belirleme amacıyla hazırlanan sorulardan meydana gelmektedir.

Anket sonuçlarının sağlıklı olabilmesi için soruları samimi ve doğru olarak yanıtlamanız gerekmektedir. Lütfen anketlerin üzerine isim belirtmeyiniz.

İlgi ve yardımlarınız için şimdiden teşekkür ederiz.

Öğretim Grv. Yasemin EZİN
yezın@adiyaman.edu.tr

BİRİNCİ BÖLÜM					
Cinsiyetiniz	Bayan ()		Erkek ()		
Yaşınız	20-30 ()		31-40 ()		41-50 () 51 üstü ()
Eğitim durumunuz	Lise ()		Yüksekokul ()		Lisans () Lisansüstü ()
Tecrübeniz	0-1 yıl ()	2-5 yıl ()	6-10 yıl ()	11-15 yıl ()	16 ve üstü ()
İşyerindeki Unvanınız	Serbest Muhasebeci ve Mali Müşavir ()		Yeminli Mali Müşavir ()		Muhasebe Müdürü () Diğer.....
Kullandığınız paket programı belirtiniz					

İKİNCİ BÖLÜM

Bu bölümde muhasebe eğitimine ilişkin görüşlerinizi öğrenmek amacıyla çeşitli sorular verilmiştir. Lütfen bu soruları kendi düşünceleriniz doğrultusunda; **1-Kesinlikle Katılmıyorum, 2-Katılmıyorum, 3-Fikrim Yok, 4-Katılıyorum, 5-Kesinlikle Katılıyorum**, seçeneklerinden birine (X) koyarak cevaplandırınız.

SORU NO	SORULAR	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1.	Muhasebe 1 dersi ile öğrenciler, staj yerlerinde ticari belge ve beyanname düzenleyebilir.					
2.	Öğrenciler, staj yerlerinde, öğretim süreci sırasında gördükleri bono, poliçe ve çek gibi senetleri, düzenleyebilirler.					
3.	Muhasebe 2 dersi ile öğrenciler, staj yerlerinde 1. Sınıf ticari defterlere kayıt yapabilirler					
4.	Muhasebe Eğitimi ile öğrenciler şirket türleri ve özelliklerine göre şirket muhasebe kayıtlarını yapabilirler.					
5.	Muhasebe eğitimi alan öğrenciler, sorunsuz bir şekilde ön muhasebe tutabilirler.					
6.	Öğrenciler okul eğitimiyle staj yerlerinde, öğretim süreci sırasında gördükleri bütün muhasebe işlerini paket programlar üzerinde kesebilir.					
7.	Üniversitede bir paket programı öğrenen öğrenci, staj uygulamasında farklı bir programa kolaylıkla uyum sağlar					
8.	Bilgisayarlı Muhasebe dersinde okutulan programlar farklı paket programlara uygundur					
9.	Staj uygulaması meslekte tecrübe kazanabilmek adına 30 gün yapılması yeterlidir					
10.	Üniversitedeki öğretim programları, öğrencilerin staj yapacağı muhasebe bürolarındaki uygulamalarla örtüşür.					
11.	Muhasebe Eğitimlerinde verilen dersler güncel mevzuat ile uyumludur.					
12.	Öğrenciler, aldıkları muhasebe eğitim ile mevzuata hâkimdirler.					
13.	Muhasebe ders müfredatlarının hazırlanmasında meslek mensuplarının fikirleri mutlaka alınmalıdır.					
14.	Muhasebe Eğitimlerindeki uygulamaya yönelik dersleri, meslek mensupları vermelidir.					
15.	Muhasebe mesleğini seçecek olan öğrenciler kendi alanlarında iş bulma konusunda daha avantajlıdır.					
16.	Muhasebe Eğitimi öğrencilerine, TÜRMOB tarafından muhasebe ile ilgili seminerler verilmeli ve mesleğe adaptasyon sağlanmalıdır.					
17.	Üniversitelerde Muhasebe Eğitiminde yer alan derslerin içerikleri, dersin uygulamaları ve eğitim sistemi ile ilgili diğer konulardaki görüşlerinizi belirtiniz.					